كىرىش

ئەفەس! قوشكېزەكلەر شەھىرى. ئارتەمىسكە، شۇنداقلا مەرىيەم ئانىغا ساھىبلىق قىلغان شەھەر. ئۆزلۈكىنى ھەم روھىنى پاناھىغا ئالغان، كىبىر بىلەن تەۋەززۇ، ئاسارەت بىلەن ھۆرلۈك بىر ـ بىرىگە چەمبەرچاس كىرىشىپ كەتكەن شەھەر. ئەفەس! قارىمۇ قارشىلىق بىر ـ بىرىگە گىرەلىشىپ كەتكەن، ئىنسان كەبى بىر شەھەر.

ئۆكتەبىرنىڭ بىر كەچلىكى، شۇ شەھەرنىڭ ــ ئەفەسنىڭ يېنىدىكى مەللەس دەريasى بويىدا ئىككىيلەن ئولتۇراتتى. قۇياش قىزىللىقا پۈركەنگەن بۇلبۇل تېغىنىڭ ئارقىسىغا ئۆتەي دەپ قالغان ئىدى. كۆكنىڭ تىلىدا سۆزلەشكۈچىلەر ئىككىيلەنگە كېلىۋاتقان يامغۇردىن خۇش بېشارەت بېرەتتى.

ــ ساينت جون خالايىقا مەريەم ئانا ھەققىدە سۆزلەيدۇ، ــ دېدى قىز، ــ زارلىغان، قاقشىغان، قارغىغان ئاۋازلارنى ھېچقانچان سىزمۇ ئاڭلىغانسىز؟ مىڭلاپ كىشى يېڭى دىنىنىڭ ئۆز ئىلاھىسىگە ئېتىقاد قىلىشتىن چەكلىشىگە نارازىلىق بىلدۈرىدۇ؛ ئاياغلىرىنى يەرگە رىتىملىق ئۇرغىنىچە بىردەك "مەر-

يەم دېگىنىڭ كىم؟ بىز ئارتەمسكە ئىبادەت قىلىمىز" دەپ سۈرەن سېلىشىدۇ.

ــ ئارتەمس؟ ــ دەپ سوربدى ياش يىگىت، ــ ئىلاھە؟ رۇملۇقلار دەيدىغان دىئانا شۇمۇ؟

ــ نېمە دەپ ئاتىلىشتىن قەتئىينەزەر، ــ دېدى قىز، ــ ئۇ، كىشىلەرنىڭ ئاۋۋال ئۆزلىرى يارىتىپ، كەينىدىن ئېتىقاد قىلغان بىر خىيالىلا، خالاس.

ــ ئۇ ھەقتە خېلى جىق بىر نەرسە بىلىدىغان ئوخشىمامسىز؟

ــ ئۇنى ئۆزۈمنى بىلگەندەك بىلىمەن.

ــ ئۇنداقتا، ئاز ـ تولا سۆزلەپ بەرمەمسىز؟

ــ ئۇ ئۇزۇن ھېكايە.

ــ ئاڭلايمەن.

ــ تىڭشاڭ ئەمىسە، ــ دېدى قىز، ــ ئارتەمس، يەنى دىئانا، مەرگەن ئىلاھەدۇر. ئۇنىڭ ئوقى تېز، ئەمما ھېچقانداق ئاغرىتماي شېرىن ـ تاتلىق جان ئالاركەن. ئۇ ئەرك روھىغا تولغان، ئەمما تۇتقۇنغا چۈشكەن، بېقىندى، ئەمما يەنە شۇنچە مەغرۇر ئىكەن. سانجىقتىن تولغانغان ئانا ــ لېتو بىر تۈپ زەيتۇن دەرىخىگە يۆلەنگىنىچە ئۇنى... ــ قىز بىردەم تۇرۇۋېلىپ غاندىن كېيىن، چوڭقۇر بىر تىندى ۋە داۋاملاشتۇردى، ــ ۋە قوشكېزىكىنى تۇغقان ئىكەن ...

بىرىنچى بۆلۈم

غايىب گۈل
Kayıp Gül

1

ئىككىسى بىر...

پەقەت بىر. ھەئە، دۇرۇس. بوتۇلكا پەقەت بىرلا.

ياق، توغرا ئەمەس. كۆزۈمگە ئىككى بوتۇلكا كۆرۈنىدىغۇ.

ياق، كۆزۈم تورلىشىۋاتسا كېرەك، بوتۇلكا بەلكى پەقەت بىردۇ.

كۆزۈم تورلاشقۇدەك كەيپ بولغىنىم يوققۇ. بو-تۇلكا ھەقىقەتەن ئىككى بولسا كېرەك.

خوپ، ئىككىمۇ دەيلى، ئەمما نېمىشقا ئىككى؟ زادى نېمىشقا؟

ئاھ خۇدا، ئويۇخشاش كۆرۈنۈۋاتىدىغۇ. چوڭ-كىچىكلىكى، شەكلى، رەڭگى قۇيۇپ قويغاندەك ئوخ-شاش، ھەتتا ئىشلەنگەن ۋاقتىمۇ بىر! توغرا، ئۇلار... ئۇلار قوشماق بوتۇلكا!...

ئەمما قانداقسىگە؟ بىر بوتۇلكا قانداق قىلىپ بىردىنلا ئىككى بولۇپ قالىدۇ؟ زادى قانداقسىگە؟ ھەم نېمىشقا؟

مەنتىقسىزلىكقۇ بۇ...

سان فرانسىسكونىڭ دېڭىز قولتۇقىغا قاراپ تۇرغان ھە-شەھەتلىك ۋە گۈزەل ئۆيلىرىنىڭ بىرىدە بىر ئايدىن بېرى ھەر كېچىسى بۇ ھالەت داۋام قىلماقتا ئىدى. بۈگۈنمۇ ھەم. ئازادە مېھمانخانىنىڭ ئەڭ تار بۇلۇڭىدىكى قارا دىۋاننىڭ ئە-چىنى بوتۇلكا بىلەن لىق تولدۇرۇۋۇۋەتكەن دىئاننا ھاياتىنىڭ قانداقسىگە بىردىن ئاستىن - ئۈستۈن بولۇپ كەتكىنىنى ئاڭقىرىشقا كۈچەيتتى.

بۈگۈنمۇ، باشقا كېچىلەردىكىگە ئوخشاشلا، كۈندۈزدىكى تارتقۇلۇقنىڭ ھەممىسى ئىچىدىن تۈيدۇرماي تېشىپ چىققان ۋە مىڭ پاتمان ئېغىرلىقتا ئۇنىڭ يەلكىسىگە تاشلانغان ئىدى. بەدىنى ھەر ئاخشامقىدەك ئۈيۇشقان، قارامتۇل چېچى ھەر كېچىدىكىدەك چۈۋۈلغان، زەڭگەر كۆزلىرىگە ھەر تۈندىكىدەك قان تولغان. قىزارغان كۆزلەر شىرەنىڭ ئۈستىدىكى ئىككى بوتۇلكا بىلەن تام مەشنىڭ ئۈستىدىكى ئانىسىنىڭ سۈرىتى ئارىسىدا ئەلەڭگىيەتتى.

باشقا كېچىلەرگە ئوخشىمايدىغىنى، بۈگۈن ئۇ ئىككى پارچە خەتنى كۆزدىن يوق قىلىش ئۈچۈن تام مەشكە ئوت يې-قىلغان ئىدى. ماينىڭ بۇ ئىللىق كېچىسى، دىئاننانىڭ يۈزىدە ئۆيناپ تۇرغان ئوت يالقۇنى ئۇنىڭ ئىچىدىكى ئوتنى تېخىمۇ ئۇلغايتىۋەتكەن ئىدى.

دىئاننا ئاخىرقى يۈتۈم شارابنى ئىچتى - دە، قەدەھنى يەرگە ئاتتى. ئىككىنچى بوتۇلكىغا قولىنى ئۇزاتقۇچە، كۆزىنى ھېلىلا قۇرۇقدىۋەتكەن يەنە بىر قۇرۇق بوتۇلكىغا ئاغدۇردى.

— بىلەمسەن؟ — دېدى ئۇ بوتۇلكىغا، — سەنمۇ ماڭا

ئوخشايسەن. ئىچىڭ قۇپقۇرۇقۇ، ئۇيالماستىن يەنە تىك تۇرد-
سەن، ــ ئۇ مەسخىرىلىك جىلمايدى، ــ شۇنداققۇ، ئىلاھەغۇ
بىز! ھەرگىز يىقىلمايمىز...

ئۇ ئەمدى يەنە بىر بوتۇلكىغا قارىدى.

ــ سەن ئانا ئوغرىسى... ئانامنىڭ دېيىشىچە، سەن بىلەن
ئىككىمىز قوشكېزەكمىشمىز! لېكىن سەن مەن ئۈچۈن ئۆتۈ-
كۈنچى بىر سايىلا خالاس.

دىئاننا دىۋاندىن تۇرۇپ شىرەگە ئېگىلدى، ئەمما بوتۇل-
كىغا ئەمەس، ئۇنىڭ يېنىدا تۇرغان ئانىسىنىڭ خېتىگە قول
ئۇزاتتى. دەقىقە ئىچىدىلا بىر بوتۇلكىنى ئىككى قىلىپ قوي-
غان خەت مانا مۇشۇ ئىدى.

ئانىسى بۇ خەتنى ئۇنىڭغا بىر ئاي ئاۋۋال، يەنى ۋاپاتىنىڭ
ئالدىنقى كۈنى بەرگەن ۋە ئۆلۈمىدىن كېيىن ئوقۇشنى تاپ-
لىغان ئىدى. "بۇنىڭغا ۋەسىيىتىم پۈتۈلگەن، دىئاننا، ــ دې-
گەن ئىدى ئانىسى تولىمۇ زەئىپ ئاۋازدا، ــ ئۇنى بېجىرىشكە
ۋەدە بەر."

دىئاننا ئانىسىنىڭ ئارزۇسىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى سورد-
غان ئىدى، ئەما ئانىسى بۇ سوئالنى جاۋابسىز قالدۇرۇپ،
قىزىنىڭ كۆزلىرىگە ۋەدە تەلەپ قىلىپ قەتئىيلىك بىلەن
تىكىلدى. دىئاننا ئانىسىنىڭ تىكىلىپ تۇرۇۋېرىشىگە بەرداش-
لىق بېرەلمەي:

ــ خوپ ئانا، ــ دېدى، ــ قىلىمەن، نېمىنى ئىس-
تىسەك.

بۇنى ئاڭلىغان ئانىسىنىڭ كۆزلىرى قايتىدىن نۇرلاندى،
سولغۇن يۈزىگە بىر دەملىك بولسىمۇ قان يۈگۈردى، قولىنى

كۈچىنىپ قىزىنىڭ قولىنىڭ ئۈستىگە قويدى ۋە تىترەڭگۈ ئاۋازدا ئۇنىڭغا شۇرلىدى:

ـــ ئىشەنچىمنى يەردە قويمايدىغانلىقىڭنى بىلەتتىم، جان قىزىم. ئۇنىڭغا ۋە ئۆزۈڭگە ياخشى قارا. ئۇ يېگانىدۇر.

دىئانىنا ئانىسىغا ئېگىلىپ سورىدى:

ـــ ئۇنىڭغا؟ ئۇ... ئۇ دېگىنىڭ كىم ئانا؟

ئەمما تا ئانىسى ۋاپات بولۇپ ئەتىسىگىچە بۇنىڭغا جاۋاب ئالالمىدى. خەتنى ئېچىپ ئوقۇغاندىن كېيىن پۈتلىرى تىترەپ ئىزىغىلا ئولتۇرۇپ قالدى. ئۇ خەتنى قايتا ـ قايتا ئوقۇدى، ئوقۇغانسېرى بەدىنىدىن پۈتۈن كۈچ ـ مادارى چىقىپ كېـ ـتىۋاتقاندەك بوشىشىپ كەتتى. شۇ كۈندىن باشلاپ دىئانىنا ئۇ ـ چۈن ھەممە نەرسە ئۆزگىرىپ كەتكەن ئىدى.

ئانىسىنىڭ خېتىنى ئوتقا تاشلاشتىن ئاۋۋال ئۇ خەتكە ئاخىرقى رەت كۆز يۈگۈرتتى:

دىئانىنا، جان قىزىم. ئامان بول! مەندىن ئايرىلـ ـمايدىغىنىڭغا ئىشەن. بىلىمەن، بۇ ئاسان ئەمەس، ئەمما سەندىن يەنە ئۆتۈنىمەن.

مېنى ھەركۈنلۈك ئىشلىرىڭدىن خەۋەردار قىـ ـلمىشىنى ئۇنتۇما، بولامدۇ؟ قانداق دەمسەن؟ مەن ئۈچۈن ھەر كۈنۈڭگە بىر ئىش پىلانلا، سۈرىتىم بىلەن مۇڭداش، ماڭا ئاتاپ ھېكايە ياز...

ئوقۇش پۈتكۈزۈش مۇراسىمىنىڭ ۋاقتى بېكـ ـتىلگەن ھامان ماڭا ئۇقتۇر. ئاخشاملىرى ئايلىنىـ ـشىڭنى توختاتما. دەرسلىرىڭنى داۋام قىل. ئىش تېـ ـ

پىشىك قانداق بولۇۋاتىدۇ؟ مۇھىمى، يەنە گۈزەل ھېكايە يېزىشقا تۇتۇنغىنىڭدا بۇرۇنقىدەكلا تۇنجى بو- لۇپ مېنى خەۋەردار قىلىشنى ئۇنتۇما.

كىم بىلىدۇ، پات يېقىندا ماڭا يازغۇچى بولۇش نى- يىتىگە كەلگىنىڭدىن خۇش خەۋەر بېرەرسەن بەلكىم. شۇ ئەڭ بۈيۈك ئارزۇيۇڭ ئۈچۈن تىرمىشىشىڭغا توسقۇن بولغىنى زادى نېمىكىن، بالام. ئەمما، ئېسىڭدە تۇتقىن- كى، كەلگۈسى ھامان سېنىڭ قولۇڭدا. ھاياتىمنىڭ ئا- خىرقى دەملىرىدە بىردىنبىر تىلەيدىغىنىم ــ سېنىڭ بەختىڭ ئەزىزىم.

"بەختىڭ" دېدىم قىزىم، ئەمما بۇ خەتتە دېمەكچى بولغانلىرىم بەلكىم كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلار. ئىشەن، بۇنى مەنمۇ خالىمايتتىم، ئەمما مەندە باشقا چارە بولسا ـ ھە! مېنى كەچۈر.

ئەسلىدە بۇلارنى ساڭا دەرقەمدە ئولتۇرۇپ دېگۈم بار ئىدى. لېكىن قىڭغىر-قىيسىق خەتلىرىمدىن، ھە دېسە مايماق ـ سايماق كېتىۋاتقان ھەرپلەردىن بايقا- يالايسەنكى، بۇلارنى ساڭا يۈز تۇرانە دېگۈدەك، ھەتتا بۇ خەتتىمۇ تەپسىلىي يازغۇدەك مەندە ماغدۇر قالما- دى. شۇ تاپتا، ئاللاھتىن مۇشۇ خەتنى تاماملىغۇدەك كۈچ ۋە جاسارەت بېرىشىنىلا تىلەپ تۇرۇپتىمەن، قىزىم.

نەدىن باشلىشىمنى بىلمەيمەن، بىلسەممۇ ئېغىز ئاچالمايۋاتىمەن... باشلىدىممۇ، سېنى يىگىرمە تۆت يىل بۇرۇنغا، سەن بىر ياشقا تولغان كۈنلەرگە،

داداڭدىن ئايرىلغان كۈنلىرىمىزگە، ياق توغرىسى، داداڭدىن ئايرىلدۇق دەپ بىلگەن كۈنلىرىمىزگە قايتىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ...

دىئانا، سۆيۈملۈك قىزىم، ساڭا دەيدىغىنىم مانا شۇ، ئەمەلىيەتتە داداڭ ئۆلمىگەن، قەبرىندىشىڭ ماڭىيە-نى ئالغىنىچە بىزنى تاشلاپ كېتىپ قالغان ئىدى...

شۇنچە يىللاردىن بېرى، سېنى دادىسى تەربىيىدىن تاشلىۋېتىلگەن، دەيدىغان تۇيغۇدا بولۇپ قالماي چوڭ بولسۇن، مەن تارتقان ئازابلارنى قىزىم بولسىمۇ تارتىشىپ ئۆتمىسۇن، دەپ سېنى داداڭنىڭ ئۆلۈپ كەتكىنىگە ئىشەنمەيۋاتقىنىمدا ياشاپ كەلدىم. نېمۇ يورىتا سەن ھەر ئايدا زىيارىتىڭ قىلىپ تۇرغان قەبرە، قەبرە تېشىنى شۇنىڭ ئۈچۈن ياساتتىم. نېمىلا بولسۇن، ئۇ ئىككىمىز ئۈچۈن ئۆلگەنغۇ بەربىر. كېيىن سان فرانسىسكوغا كۆچۈپ كەلدۇق - تە، ئۆتمۈشنىڭ تامامى ئىزلىرىنى ئارقىمىزغا تاشلىۋەتتۇق. بۇ يەردە ھېچكىمگە داداڭنىڭ ئۆلۈمى ياكى ماڭىيە ھەققىدە تىنمىدىم.

ماڭىنى بىزدىن ئايرىۋەتكەن داداڭنىڭ ئۇنى بىز بىلەن كۆرۈشتۇرمەيۋاتقىنىنى بىلەتتىم. داداڭ ئۇ-نىڭغىمۇ مەن ساڭا توقۇغاندەك ئوخشاش ھېكايىدىن بىرنى توقۇپ بەرگەن ئىدى.

بەلكىم، بۇ ئىشلارنى ئەمدى بۇ دەمگە كەلگەندە دېيىشمىدىن ئەجەبلىنەرسەن، قىزىم. ئاڭلا...

بۇندىن بىر يېرىم ئاي بۇرۇن، ئىغىر كېسەلدە ياتقىنىمنى بىر دوستۇمىزدىن ئاڭلىغان داداڭ ۋىجدان

Kayıp Gül

ئازابىدىن ئازراق بولسىمۇ قۇتۇلۇشنى ئويلىدىمۇ - قانداق، ئادرىسىمنى ماريغا بېرىپتۇ، ئەمما پەمىچە مېنىڭ ئېغىر كېسەللىكىم ۋە سەن توغرىسىدا بىر نەرسە دېمىگەن ئوخشايدۇ. شۇ كۈندىن باشلاپ ماريە- دىن ھەپتىدە بىردىن، جەمئىي تۆت پارچە خەت كەل- دى. خەتكە ھېچقانداق ئادرېسىنى يازماپتۇ، پەقەت پات ئاردا قېشىمغا كېلىدىغانلىقى ۋە بۇنىڭ ھاياتىدىكى ئەڭ كاتتا بەخت ھېسابلىنىدىغانلىقىنى يېزىپتۇ. ئەمما بىر ھەپتە بۇرۇن ئۇنىڭدىن مۇنداق بىر خەت كەلدى:

"سەنسىز ياشاشقا چىدىيالمىدىم، ئانا. سەن بىلەن دىدارلىشالمىسام، ھاياتىمدا نە مەنە. ئۆزۈمنى شۇ ھا- مان ئۆلتۈرىمەن... ماريى"

ئۇنىڭ خەتلىرىدىن ھېس قىلىشىمچە، ماري نا- ھايىتى تۇرگۇن قىز ئىدى، بۇنداق ئەخمىقانە ئىش قىلىشى زادى ئەقلىمگە سىغمايدۇ. ئادرېسىمنى بىل- گەندىن كېيىن، ئۇدۇللا قېشىمغا كېلىۋەرسە بولاتتى- تىغۇ...

ماريىنىڭ خېتى يەتمىگەندەك تۇنۇگۈن كېچە دادائ تېلېفون قىلدى. بۇ ئۇنىڭ يىگىرمە تۆت يىل- ىدىن بېرىقى تۇنجى تېلېفونى ئىدى. ئاۋازىدىنلا ئۇنىڭ ماريىنى ئىزدەيدىغانلىقىنى چۈشەندىم.

— ماريىدىن خەۋىرىڭ بارمۇ؟ — دەپلا گەپ باش- لىدى ئۇ. ئۇنىڭ دېيىشىچە، ماري ئىككى ھەپتە ئاۋۋال بىر پارچە خوشلىشىش خېتى (ئاستىدىكى خەت

شۇ) قالدۇرۇپ قويۇپ ئۆيدىن چىقىپ كېتىپتۇ. ئۇنى ھەممە يەردىن ئىزدەپتۇ، دوستلىرىدىن سۈرۈشتۈرۈپ-تۇ، ئەمما ھېچقانداق ئىز - دېرىكى بولماپتۇ...

دىئاننا، ئەزىزىم... شۇ تاپتا قورقۇش ۋە ئەندە-شىدىن باشقا مېنىڭ قولۇمدىن ھېچنېمە كەلمەيدۇ. سەندىن ئۆتۈنىدىغىنىم: ئۇنى تاپ ۋە ئۇنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئال.

ساڭا بۇنداق زور مەسئۇلىيەتنى ئارتىش، سېنى ئېغىر ئەھۋالدا قالدۇرۇش، دەردىڭگە دەرد قوشۇش يۈرىكىمنى ئېزىدۇ. لېكىن مەن بىلەن دىدارلىشىش ئىستىكىدە پۇچىلىنىپ ياشاۋاتقان، ئۆلۈۋېلىشقا لەۋز قىلىپ يۈرگەن يەنە بىر قىزىمنىڭ بارلىقىنى ئويلىسام يۈرىكىم تېخىمۇ قانغا تولىدۇ، جان قىزىم.

ماڭا قانچىلىك ئامراقلىقىڭنى بىلمەن، ھەم بۇ ئاخىرقى ئارزۇيۇمنى ئامال قىلىپ يەردە قويمايدىغاز-لىقىڭغا ئىشىنىمەن، دىئاننا. لېكىن ماڕىينى تېپىش ئۇنچىۋالا ئاسانمۇ ئەمەس. ماڕىينىڭ نەدىلىكى ھەق-قىدە قولىمىزدا ھېچقانداق ئۇچۇر يوق. بىردىنبىر ئۇمىدىمىز ماڕي يازغان خەتلەردە. ئۇ خېتىدە ئۆزى ئۇچۇن قۇرغان ئۆزگىچە بىر دۇنيانىڭ ئىشىكىنى ماڭا قىيا ئاچقان ئىدى. مېنىڭچە ئۇ تولىمۇ مەخ-پىي، ئەپسانىدەك سىرلىق، ئەمما شۇ قەدەر رېئال بۇ دۇنيانى ئەڭ يېقىن كىشىلىرى بىلەن بىرگە ياشاش ئۇچۇن ھازىرلىغان ئىدى. شۇڭا ئۇنى باشقىلارغا قا-ڕىغاندا بىز ئاسان تاپالايمىزمىكىن دەيمەن.

سىنى مارىيىنىڭ دۇنياسىغا قەدەم قويۇپ، ئۇنىڭ قالدۇرغان ئىزلىرىنى ئىزلاپ باقسىكەن دەيمەن، قىدىرىم. بۇنداق قىلىش ئۇنىڭ قوشكىزەك سىڭلىسىدىن باشقا يەنە كىمنىڭ قولىدىن كەلسۇن؟

قولىمىزدا بار ـ يوقى بىر سارايىنىڭ ئىسمى ۋە "زەينەپ" ، "سوقرات" دېگەن ئىسىملاردۇر. بۇ ئۇچۇر ئۇنى ئىزدەشكە بەكلا ئازلىق قىلىدۇ، ئەمما ھازىر مۇشۇنىڭغا تايىنىپ ئۇرۇنۇپ كۆرمەكتىن باشقا چارە يوق.

مارىيىنىڭ خەتلىرى قەدىمي ساندۇقنىڭ ئىچىدە، ساندۇقنىڭ ئاچقۇچى ياقۇت قۇتىدا.

دىئاننا، مارىي بىلەن ئىككىمىزلارنىڭ پاتراق بىر يەرگە جەم بولۇشۇڭلارنى تىلەيمەن. خۇددى قورسىقىمدا بىرگە ياتقاندەك.

بۇنى ئىشقا ئاشۇرغىنىڭدا ماڭا خەت ياز، ئەزىزىم.

دىئاننا، جان باغرىم، بۇ ھەرگىز ۋىدالىشىش، خوشلىشىش ئەمەس. ئۇنتۇمىغىنكى، مەن ھەر قاچان سەن بىلەن بىرگىمەن ۋە سىنى يۈرىكىمدىن سۆيىمەن.

ئاناڭدىن

1ـ ئاپرىل

2

دىئاننا دەم ئۆتسىلا كۈلگە ئايلانغۇسى خەتنى ــ ماربينىڭ دادىسىغا يازغان خوشلىشىش خېتىنى ئاچتى:

دادا، بۈگۈن ئۆيدىن ئايرىلىشقا مەجبۇرمەن. سەۋەبىدىن تەئەججۈپكە چۈشەرسەن بەلكىم. ساينت ئېكسۇپېرىينىڭ «كىچىك شاھزادە»سىنى ئۇزۇن يىللاردىن كېيىن، تۇنۇگۈن قايتىدىن ئوقۇپ چىقتىم. كىتاب پۈتۈنلەي ئۆزگىرىپ كېتىپتۇ! بىر-دىنبىر ئۆزگەرمىگىنى مەن ئەڭ ياقتۇرىدىغان گۈل ئىدى. ھە راست، كىچىك شاھزادىگە گۈلنىڭ مەسئۇل بولۇشنى ئۆگەتكەن تۈلكىمۇ ئۆزگەرمەپتۇ.

مەن ئاخىرى گۈلگە مەسئۇل بولۇشنىڭ نېمىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقىنى چۈشىنىپ يەتتىم، ھەم شۇ سەۋەبتىن كېتىش قارارىغا كەلدىم.

ئېكسۇپېرىي كىتابىنىڭ ئاخىرىسىدا "قويۇڭ گۈلنى يېيدىمۇ، يېمىدىمۇ؟" دەپ سوريغان ۋە بۇنىڭ

جاۋابىنىڭ ھەممىنى ئۆزگەرتىپ تاشلايدىغانلىقىنى ئېيتقان ئىدى. مەنمۇ ئۆزۈمدىن شۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان بىر سوئالنى سوراۋاتىمەن:

ـــ باشقىلار گۈلۈڭنى ئوغرىلاپ كەتتىمۇ ـ يوق؟ ئېكسۇپېرىي توغرا دەپتىكەن. بۇ سوئالنىڭ جاۋا-بى ھەقىقەتەنمۇ ھەممە نەرسىنى ئۆزگەرتىدۇ. ئەمما ماڭا شۇ نەرسە ئايانكى، بۇيۇكلەرمۇ بۇنى چۈشەنمەس.

كېتىمەن، چۈنكى مېنىڭ بۇ سوئالغا بېرىدىغان جاۋابىم شەك ـ شۇبھىسىزكى "ھەئە، گۈلۈم ئوغرىلاندى."

مەن گەلىدىن قايتىپ، ئۇ كىلىشى ئۈچۈن كېتىمەن.

ماريي
17 ـ مارت

دىئاننا بوتۇلكىلارغا قايتىدىن كۆز تىكتى. "قېنى ئېيتىڭلار، بوتۇلكىلار، بۇلارنىڭ مەنىسىنىڭ نېمىلىكىنى بايان قىلىڭلار، سىلەرچە بۇ قالايمىقان جۆيلۈش ئەمەسمۇ؟ بىر كىتاب ئوقۇسۇنۇ، ئۆيدىن چىقىپ كەتسۇن... بىر گۈلنىڭ ئوغرىلانغىنىنى دەپلا غايىب بولسۇن... نېمە گەپ زادى بۇ؟ گۈلنى قايتۇرۇپ كەلمەك، گۈلگە مەسئۇل بولماق دېگىنىچۇ ئەمدى؟...

ياق، ياق، «كىچىك شاھزادە»دىكى گۈلنىڭ نېمە مەنىسى بارلىقى ياكى ئۇنىڭ بۇ قىز ئۈچۈن نېمىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقى بىلەن مېنىڭ پەرۋايىم پەلەك، مەن ئۇلارغا قىزىقمايمەن. مەن ھېچ تونۇمايدىغان بىر قىز ئۈيىنى تەرك ئېتىپ

چىقىپ كەتسۇن ۋە ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشقا ئۇرۇنسۇنۇ، بۇنىڭ دەردىنى مەن تارتاي. مېنىڭ كۆڭۈل بۆلىدىغىنىم، ئايدىڭلاش. تۇرىدىغىنىم پەقەت مانا شۇ...“

سۆزلەپ شۇ يەرگە كەلگەندە، ئۇ بىردىن توختىدى. تېخى بايىلا چېقىپ پارە ـ پارە قىلغان بوتۇلكىغا ئەمدى ئىلتىجا قىلىۋاتقىنىغا ئۆزىگە كايىدى. ئەمما بۇ سوئاللارنى باشقا كىمدىن سورىسۇن؟ ئۇنىڭ قايناشلىرىغا قۇلاق سالار يەنە كىم بولسۇن؟

— ئانامنىڭ ئاخىرقى سۆزلىرى ھەقىقەتەن توغرا ئىكەن. ئۇ يېگانىدۇر، دېگەن ئىدى ئانام. دەرھەقىقەت! ماڑىي يېگانە ئىكەن، ئانامنى مەندىن بۇلاپ كېتىشتە يېگانىلىقىنى قىلدى.

ئۇ كىچىككىنە تۇرۇۋاتقان كېيىن خەتنى پۈرلىگىنىچە ئوتقا ئاتتى.

— مېنى كەچۈر، ئانا، — دەپ غۇدۇڭشىدى ئۇ كۆيۈپ كۈل بولۇۋاتقان قەغەزگە ئىپادىسىز قارىغىنىچە.

3

ئىشىك قوڭغۇرىقىنىڭ جىرىڭلىشى دىئاننانى ئۇيقۇدىن ئويغاتتى. قوڭغۇراق يېقىملىق جىرىڭلىسىمۇ، لېكىن بېشى زىڭىلداپ ئاغرىۋاتقاچقىمۇ، ھەربىر جىرىڭلاش دىئاننانىڭ مېڭىسىگە پىچاقتەك سانجىلاتتى.

ــ لوپېز خانىم!.... لوپېز خانىم، ئىشىكنى ئېچىڭ!...

لوپېز خانىمدىن سادا كەلمىدى، دىئاننا شۇنداىلا بۇگۈن ئۇنىڭ دەم ئېلىش كۈنى ئىكەنلىكىنى يادىغا ئېلىپ، دىۋاندىن مىڭ تەسلىكتە قوپتى ـ دە، ئەلەڭ ـ سەلەڭ دەسسەپ ئۇششۇككە ئۇلاشتى. مۇشۇككۆزدە گابرىل ــ بۇگۈنگىچە ئۇنىڭغا ئەۋەتىلگەن سان ـ ساناقسىز سوۋغات ۋە گۈللەرنى يەتكۈزۈپ كەلگەن پوچتىكەش كۆرۈندى. ئۇ ئىشىكنى ئاچتى.

گابرىل ئېڭىكىگە تاقاشقۇدەك ئېگىز، سېرىق يىپەك لېنتىدا ئوراپ بېزەلگەن بىر پوسۇلكىنى تۇتۇپ تۇراتتى. قوڭۇر رەڭ كىيىم ۋە شەپكە كىيىۋالغان گابرىلنىڭ قوڭۇر رەڭ چىرايى، قوڭۇر رەڭ پوسۇلكا بىلەن قوشۇلۇپ سۇۋارى بىر گەۋدىگە ئايلىنىپ كەتكەن ئىدى.

ـــ مەرھابا خېنىم، ـــ دېدى گابرىل، ـــ سان فرانسىسـكونىڭ ئەڭ گۈزەل قىزىغا مەنسۇپ بىر پوسۇلكا بار. ئۇنىڭ بۇ يەردە تۇرىدىغان ـ تۇرمايدىغانلىقىنى بىلەرسىزمىكىن تاڭ؟

ـــ پوسۇلكا ئەكېلىشكە بالدۇر ئەمەسمۇ، گابرىل؟

ـــ ئۇھ، توغرا كەپتىمەن، ـــ دېدى گابرىل كۈلگىنىچە. ـــ سائەت نەچچە بولدى؟

ـــ ئون ئىككى.

ـــ ھە!؟ ئون ئىككى بولدىمۇ بىرەمدە؟...

دىئاننا پوسۇلكىنى ئالدى ۋە ئىمزا دەپتىرىگە باشقىلار-نىڭكىدىن ھېچقانداق پەرقلەنمەيدىغان بىر ئىمزانى قوندۇردى. ئارقىدىن گابرىلنىڭ ھەرقاچانقىدەك "ھەيرانلىقلار بىزنى قايىتىدىن ئۇچراشتۇرغۇچە ئامان بولۇڭ" دەپ خوشلىشىشىغا ئىمكانىمۇ قالدۇرماستىن ئىشىكنى ياپتى.

سوۋغات قوبۇل قىلىش دىئاننانى ھەرقاچان ھاياجانغا سالاتتى، ئەمما بۇ قېتىم ئوخشىمىدى. ئۇنىڭ پوسۇلكىنىڭ ئىچىدە نېمە بارلىقىغا ياكى ئۇنى كىمنىڭ ئەۋەتكەنلىكىگە كۆڭۈلشىگۈدەك ھەپسىلىسىمۇ يوق ئىدى. ئۇ پوسۇلكىنى ئۇ-دۇل كەلگەن بىر يەرگە تاشلىدى.

زالنىڭ كىرىش ئېغىزىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ ئۇنىڭ كۆزى توساتتىن كۆك كۆڭلىكىنىڭ ئۈستىدىكى ھاراق داغلىرىغا چۈشۈپ قالدى ۋە شۇ ھامان يادىغا ئانىسى كەلدى. بۇ كۈنلەردە، ئانىسى ھەدېسىلا خىيالىغا كىرىۋالمىدىغان بولۇپ قالغان ئىدى. نېمىشقىكىن ئەڭ ئۈششاق ـ چۈششەك، مۇنا-سىۋەتسىز ئىشلارمۇ ئۇنىڭغا ئانىسى بىلەن بىرگە ئۆتكەن كۈنلەرنى ئەسلىتەتتى. بىر رەڭ، بىر پۇراق، بىر كەلىمە

KayıpGül

سۆز، مانا ئەمدى بۇلغانغان كۆڭلەكمۇ شۇ... بۇ كۆڭلەكنى سېتىۋالغان كۈن ۋە كېيىن ئانىسى بىلەن ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن پاراڭلار ئۇنىڭ خىيالىدا تۇنۇگۈنكىدەكلا جانلاندى.

ئۇ كۈنى، دىئانا ئۇچۇن ئادەتتىكىدەكلا بىر سودىلىق كۈنى ئىدى. ئۇ دەسلەپتە زادى كۆڭلەك ئېلىش ـ ئالماسلىق ھەققىدە بىر ھازا تېڭىرقاپ ئايلىنىپ يۈردى، كېيىن ئۆزىنى يەتكۈچە سودىلىق قىلىشقا كۆندۈردىيۇ، ئاران بىر كۆك كۆڭلەك ئالالىدى.

كۆڭلەكنى ئانىسىغا ئۇستىدىكى 1100 دوللارلىق باھاسى- نى يوشۇرۇپ تۇرۇپ كۆرسەتكەن ئىدى، ئەمما ئانىسى كۆڭ- لەكنىڭ باھاسىنى كۆرۈپ قالغان، باھاسىغا بىر قارىۋەتكەندىن كېيىن قىزىدىن سورىغان ئىدى:

ـــ تۇنۇگۈنكى گېزىتتىكى پارىژدا ئۆتكۈزۈلگەن كىم ئاشتى قىلىپ سېتىش خەۋىرىنى كۆردۈڭمۇ، دىئاننا؟

ـــ ياق، ئەجەب بۇنى سوراپ قالدىڭىيا، ئانا؟

ـــ دىكارتنىڭ جىلىتكىسى 125 مىڭ دوللارغا سېتىلىپتۇ.

ـــ ھە... ھەرنېمە بولسا بىز بارماپتۇق، سەنغۇ ئالمايت- تىڭ، ئەمما مېنىڭ ئېچىمدە قالاتتى ـ دە. قارا، مېنىڭ كۆڭ- لىكىم ئۇنىڭ جىلىتكىسىدىن كۆپ ئېسىلغۇ مانا.

ـــ توپتوغرا 125 مىڭ دوللار، دىئاننا.

ـــ ۋاي خۇدايىم، ئەمدى چۈشەندىم. سەن ماڭا بۇنداق ئېسىل كۆڭلەك ئۈچۈن 1100 دوللار ئەرزىيدۇ دېمەكچىغۇ، ئانا؟

ئۇ ئانىسىنىڭ ئوي ـ خىيالىنى ئوبدان چۈشىنەتتى، ئەمما گەپنى باشقا ياققا بۇراپ، يېڭى كۆڭلەكنى باشقا كـ-

يىملىرىنىڭ يېنىغا ئېسىپ قويۇشنى ئويلايتتى.

ــ توغرا دەيسەن، قىزىم، كۆڭلىڭدىكى دىكارتنىڭ جىلىتـ كىسىدىن كۆپ ئېسىل. دىكارتنىڭ جىلىتكىسى يىپەك ئەـ مەس، يۇڭدىن توقۇلغانمۇ ئەمەس... يا «دوننا كاران» ماركىلىق ياكى «پرادا» ماركىلىقمۇ ئەمەس. ھەتتا ماگزىنىغا ئاپارساڭ، خەق بەش دوللارمۇ قىلمايدۇ ھەقىچان...

ــ مەيلى نېمە بولسا بولسۇن، باھا يەنىلا لىللا، ئانا. ئۇ جىلىتكىنى دىكارت كىيگەن ـ دە.

ــ توغرا، دىكارتتەك ئۇلۇغ ئادەملەر كىيگەن رەخت پارـ چىسىنىڭمۇ قىممىتى ئۆرلەيدۇ. ئەمدى ئۇنى ئەكسىچە ئويلاپ باققىنە.

ــ يەنى؟

ــ رەخت پارچىلىرىمۇ ئىنسانىنىڭ قىممىتىنى ئاشۇرـ ىدۇ.

دىئاننا بىر پەس بېشىنى ئېگىپ ئويلاندى ۋە ئاخىرى ئاـ نىسىنىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلىقىنى چۈشەندى: "ئۆزۈڭنى ئۆزگىچە تۇيماق ئۈچۈن زۆرۈر بولغىنى پەقەت ئۆزۈڭسەن."

ــ نېمە دېمەكچى بولغىنىڭنى چۈشەندىم، ئانا، ئەمما ھەممە ئادەم ئېسىل ياسىنىشىمنى كۆرۈشنى ئىستەيدۇ. قىزلار ئۇچرىشا ـ ئۇچراشماي ئەڭ ئاۋۋال تاپىنىمدىن چوـ قامغىچە نەزەر سېلىشىدۇ، ئاندىن ئېغىزىنى "سالام"غا ئۆمەلـ لەيدۇ. ئوخشاش بىر كىيىمنى ئۇدا ئىككى كۈن كىيەيچۇ، يۈـ زۈمگە سۆرۈن بېقىشىدۇ. مېنى شەكىل ـ قىياپىتى بىلەن ئابرۇي ـ ئېتىبار قازىنىشقا، ياكى كىشىلەرنىڭ كۆزلىرىدىـ كى سۈنئىي ھۆرمەت، ياسىنىشىم، كىيىنىشىم، تۇرق ـ قەـ

ياپىتىم ۋە ئۇيەر-بۇيەرلىرىم ھەقىقىدىكى كۈسۈلداشلىرىغا خۇشتاركەن دەپ ئويلاپ قالما، ئانا. ئىشەنگىنىكى، بۇلار ماڭا خۇشلۇق بېرەلمەس. ئەمما ساڭىمۇ ئايان، كۆپچىلىك ھەرقاچان مەندىن ھەرقانداق ئىشنىڭ ئەكسىنى كۈتىدۇ.

— سەنمۇ ھەم بۇ تىلەكلەرگە ئۇسسۇل ئويناپسەن، شۇنداقمۇ؟

— قانداق قىلىمەن، ئانا، يا ئادەمسىز چۆل-جەزىرىدە يا-شاپ قالماپتۇق، — دېگىنىچە ئانىسىغا شوخلۇق قىلىپ سۈركەلگەن ئىدى ئۇ، — تەن ئال، دىئاننا، ستۇئارت ئاللىقا-چان بىر مارکىغا ئايلىنىپ قالدى. بۇ مارکىنىڭ تىكلىنىشى-گە كۈچ چىقارغان، كېچە - كۈندۈز دېمەستىن ماڭا مەدەت بەرگەن، ماڭا مەدھىيە - ئالقىش ياغدۇرغان زوقمەنلىرىمنى قانداقسىگە ئۇمىدسىز قالدۇراي؟

ئەما بەش ئاي ئاۋۋال دوختۇرنىڭ ئېغىزىدىن چىققان ئىككى ئېغىز گەپ دىئاننانىڭ ھاياتىدىكى جىمى نەرسىنى بىراقلا ئۆزگەرتىپ تاشلىدى.

— ئانىڭىزدىن ئايرىلىپ قېلىۋاتىسىز، — دېگەن ئىدى دوختۇر ئۇنىڭغا.

4

دىئاننىڭا دورا ساندۇقى قويۇلغان ئاشخانا ناھايىتى يىراق-تىدەك بىلىندى. ئۇنىڭغا ئۆي بارغانسېرى چوڭىيىپ كېتىۋاتقاندەك، مېھمانخانىدىن ئاشخانىغا، ئاشخانىدىن ھۇجرىغا، ھۇجرىدىن مۇنچىغا بارىدىغان يول ئۇزاقلىشىپ كەتكەندەك تۇيۇلاتتى. بىر ئاينىڭ ياقى ئۇ يەر ئاستى قەۋەتتىكى چېنىقىش زالى، سۇ ئۇزۇش كۆلچىكىگىمۇ، ئۇستۇنكى قەۋەتتىكى رەسىم سىزىش ئۆيىگىمۇ قەدەم بېسىپ باقماپتۇ، ئۇلار قانچىلىك يىراقلاپ كەتكەندۇ؟ ئۇ بۇنى بىلىشنىمۇ خالىمايتتى.

ئۇ ئاشخانىغا كىرىپ، بىر ئىستاكان سۇ ئالدى-دە، بىر تىنىقتىلا ئىچىۋەتتى، ئارقىدىن يەنە بىرنى... ئۇچىنچى ئىستاكان سۇغا ئىككى تال ئاسپىرىننى تاشلاپ ئېرىتىپ ئىچتى، ئاندىن مېھمانخانىغا كىردى. دىۋانغا ئۆزىنى تاشلاي دەپ تۇرۇشىغا، تېلېفون جىرىڭلاشقا باشلىدى... بىر قېتىم، ئىككى، ئۈچ... يەتتىنچى قېتىمغا كەلگەندە ئاندىن يەنىلا ئېلىش نىيىتىگە كەلدى.

— تۇغۇلغان كۈنىڭىزگە خۇش مۇبارەك، دىئاننا! — تې-

لىپفوندىن ياش بىر ئەرنىڭ ئاۋازى كەلدى، ـــ بەخت-ئامەت...
دىئاننا تېلىپفوننى ئۈستەلنىڭ ئۈستىگە ئاتتى.
راستمۇ؟ بۇگۈن مېنىڭ توغۇلغان كۈنۈممۇ؟ شۇنداق بول-
سۇنۇ، بۇنى باشقا بىرىدىن ئۇقسۇن...
بۇرۇن تۇغۇلغان كۈننى تەقەززالىق بىلەن كۈتەتتى، ھەپتە قالغاندىن باشلاپ تەييارلىقىغا چۈشەتتى، تۇغۇلغان كۈ-
نىنى قۇتلۇقلىغانلارنىڭ ئىسمىنى تەرتىپ بويىچە يېزىپ چى-
قاتتى. ئانىسى ھەر دائىم رەتنىڭ ئەڭ بېشىدا تۇراتتى. مانا بۇگۈن تۇنجى رەت تۇغۇلغان كۈننى ئانىسىز ئۆتكۈزۈپ تۇ-
رۇپتۇ، بۇگۈن بۇندىن كېيىنكى ئانىسىز ئۆتىدىغان تۇغۇلغان كۈنلىرىنىڭ باشلىنىشى...
ئۇنىڭ كۆزىگە ياش تولدى. يىغلاپ تاشلىماسلىق ئۈچۈن ئورنىدىن تۇرغىنىچە، نېرىقى بۇلۇڭدىكى ئىشكاپنىڭ تارتمى-
سىنى بىر ھازا ئاختۇرۇپ كۈندىلىك خاتىرىسىنى تاپتى-ده، يەرگىلا زوڭزىيىپ ئانىسىغا خەت يېزىشقا باشلىدى:

قەدىردان ئانا،
سەن بىلەن دائىم بىرگىمەن دېگەن ئىدىڭغۇ؟ راست شۇنداق بولسا، يەنە نېمىشقا سېنى شۇنچىلىك سېغىنىمەن؟
تېخى بايىلا بۇگۈن تۇغۇلغان كۈنۈم ئىكەنلىكىنى بىلدىم، ئانا. ئېيتقىنا، سەن نەدە؟...
بۇگۈنگىچە ساڭا خەت يازالمىغىنىمنى كەچۈر. سەن كەتكەندىن بېرى كۈندىلىك خاتىرەمنى تېخى مانا ئەمدى ئېچىپ تۇرۇپتىمەن.

ئەلۋەتتە، راست گەپ قىلغىنىڭدىن ئاغرىنغىنىم يوق. دەسلەپتە، بىر ئاز ئاچچىقىم كەلگەن، مەيۈسلەنگەن ئىدىم، ئەمما ھازىر ھەممىسى ئۆتۈپ كەتتى. بۇ ئىشلارنى مەندىن يوشۇرۇشۇڭ شۇنداق قىلىش زۆرۈر بولغىنىدىنغۇ ئاخىر.

ئەمما ئەپۇ قىل، ئانا... ماڭا بىنى ئىزدىمىدىم. مېنى قورقۇنچ ۋە ئەندىشە گىردابىغا تاشلىغىنى ئۈچۈن ئۈنى كەچۈرەلمەيمەن. بىلسەڭ، ئۇنىڭ ساڭا يازغان خەتلىرىنىمۇ ئوقۇپ باققىنىم يوق. بەلكى ئۇ ئاللىقاچان ئۆلگەندۇ... كەچۈر...

نېمىگە ئەڭ قايغۇرىدىغىنىمنى بىلەمسەن ئانا؟

ۋەدەمدە تۇرالمىدىم ـ دە، سېنى قەلبىمدە بولـ سىمۇ ساقلاپ قالالمىدىم. ھەممە نەرسە سېنى ئەسلىتىدۇ ۋە مېنى تېخىمۇ ئازابلايدۇ. سېنى ئەسلەش مېنى تېخىمۇ دەردكە مۇپتىلا قىلىدۇ. ئاشۇ قىز پەيدا بولۇپ قالمىغان بولسا، ئىشلار بۇنداق بولماستى بەلكىم...

دادام بولمىش ئادەمنىمۇ ئويلىغۇم يوق. سەن خېتىڭدە "ئۇ ئىككىمىز ئۈچۈن ئۆلگەنغۇ بەربىر" دەپتىكەنسەن، سېنى شۇنداق دېگۈزگۈدەك يېتەرلىك بىر سەۋەب بار، ھەقچان.

بولدىلا، بۇ گەپلەرنى قىلمىشمايلى... ئەمدى سېنىڭ سوئاللىرىڭغا جاۋاب بېرەي، ئانا.

بۇگۈن ئەڭ ئاخىرقى ئوقۇش كۈنىمىز. مەكتەپنى ئالدىنقى ئۈچىنىڭ بىرى بولۇپ غەلىبىلىك پۈتكۈزدۇ.

ەدىغان بولدۇم. ئۇقۇش پۈتكۈزۈش مۇراسىمى 19 ـ مارت سائەت بەشتە ئۆتكۈزۈلىدۇ. سېنىڭ ئاشۇ كۈندە شۇ مەيداندا بولۇشۇڭنى قانچىلىك ئارزۇلايتتىم ـ ھە!...

راست گەپ قىلسام، بۇ ئاردىدا ئاخشاملىرى پىيادە ئايلىنىشقا چىقالمىدىم. لېكىن كۆڭلۈم سەل ئارامغا چۈشسىلا داۋاملاشتۇرىمەن، ئانا.

خىزمەت مەسلىسىگە كەلسەك، ئالدىنقى ھەپتە سان فرانسىسكو بويىچە ئەڭ ياخشى ئىككى ئادۋوكات ـ لىق ئورنىدىن تەكلىپنامە تاپشۇرۇۋالدىم، مۇشۇ ئاي ـ نىڭ ئاخىرىغىچە جاۋاب بەرسەم بولىدۇ، قايسىسىغا بېرىش توغرۇلۇق تېخى ئويلىنىپ بولالمىدىم.

ساڭا مەسلىھەت سالسام، سېنىڭ ھەممىنى بىر ياققا چۆرۈۋېتىپ يېزىقچىلىق بىلەن شۇغۇللىنىشنى تەۋسىيە قىلىدىغىنىڭنى بىلىمەن. مېنىڭمۇ بەكلا شۇنداق قىلغۇم بار، ئانا. ئەمما ساڭىمۇ ئايان، يازمد ـ لىرىم ساڭا يارىغان بىلەن باشقىلارغا ئۇنچىۋالا يېقىپ كەتمەيدۇ. شۇڭىمۇ يازغۇچى بولۇش خىيالىنى كاللامدىن پۈتۈنلەي چىقىرىپ تاشلاشقا مەجبۇرمەن. يەنە كېلىپ، مەن سېنىڭ ئاشۇ گۈزەل ھېكايىلىرىڭ ـ نى تېڭىشاپ يۈرۈپ، يېزىقچىلىق خىيالىنى سۈرۈپ قالغانمەن. ئەمما سەن ئەمدى يوق، ئانا. ھېكايىلە ـ رىڭمۇ يوق. ماڭا ئەمدى ھېچقانداق ھېكايە سۆزلەپ بېرەلمەيسەن، كىتاب يازاي دېسەممۇ، سەن ئۇنى ئو ـ قۇيالمايسەن. "شۇنداق ياخشى يېزىپسەن، دىئاننا جې ـ

غايىۋى گۈل

نىمە دېيەلمەيسەن...
دەيدىغانلىرىم مۇشۇنچىلىك، ئانا. خاتىرجەم بول،
مەندىن خۇش خەۋەرلەر تىكشايسەن.

دىئاننا كۆزىنى خاتىرىدىن ئالماي خېلىغىچە ئولتۇرۇپ كەتتى. ئۇ ئانىسىنى ئۆزىدىن جاۋاب كۈتۈۋاتىدۇ، دەپ ئويلاپ بۇ خەتنى يازغان ئىدى. ئەمما... ئۆلگەنلەر خەت ئوقۇيالمايتى. تى، ئۆلگەن ئانىلار قىزلىرىنىڭ خۇش خەۋەرلىرىنى تىكشى. يالمايتتى...

دىئاننا كۈندىلىك خاتىرىنى يېپىپ، ئانىسى تۇغۇلغان كۈن ھەدىيەسى قىلىپ قالدۇرغان كۈموۋش رامكىنىڭ قېشىغا كەلدى، ئانىسى ۋاپاتىدىن بىر ئاي ئاۋۋال ئۆز قولىدا تۆت چۆرىسىگە بىردىن قارا گۈل چۈشۈرۈپ ئىشلەپ چىققان بۇ رامكىنى ئۇنىڭغا ئۇزاتقاچ "بۇ دۇنياغا... خۇش كەلدىڭ، قىزىم..." دېگەن ئىدى. ئانىسىنىڭ ئۇزۇلۇپ قالغان گېپىدىن ئۇ دەپ بولالمىغان نۇرغۇن مەنىنى چۈشەنگەن دىئاننا:

— تۇغۇلغان كۈنۈمگە تېخى ئىككى ئاي بارغۇ، ئانا، — دېگەن ئىدى سەبىيلەرچە.

بۇ ئۇنىڭغا ئانىسىدىن قالغان ئەڭ قىممەتلىك خاتىرە ئىدى. دىئاننا رامكىنى بېزەپ تۇرغان تۆت قارا گۈلنى ئاۋايلاپ سىلاپ قويدى ۋە رامكىغا ئېلىنغان شېئىرنى قايتا-قايتا ئوقۇشقا باشلىدى:

"ياق،
سەن ئويلىغان كەبى ئەمەس ئىش

يوقاتمدىك مېنى هېچقاچان.
ئاڭلىتىمەن بارچىنى ساڭا،
خاتىرەڭنىك كەينىدىن هامان."

ئۇنىڭ كۆزىدىن بىر تامچە ياش دومىلاپ چۈشتى.

— ياق، ئانا، ئەسلىي ئىش سەن ئويلىغاندەك ئەمەس، — دېدى ئۇ ئاستا پىچىرلاپ، — سېنى يوقاتتىم، سۆزلىرىڭنى. مۇ... ئەمدى مەن هېچقانداق گېپىڭنى ئاڭلىيالمايمەن...

5

دىئاننا پوسۇلكىنىڭ ئانىسىدىن كەلگەن بولۇشىنى ئۇمىد قىلىپ لېنتىنى يېشىشكە باشلىدى. نەپىس ئورالغان بىر پو-سۇلكا بىلەن ئۇ بۇگۈن تۇغۇلغان كۈنى ئىكەنلىكىگە ئىشىنىپ قالارمۇ؟ ئۇ ئىشەنمەيتتى.

پوسۇلكىدىن بىر بوتۇلكا شامپان، يۇرەك شەكىللىك كرىستال، تۇغۇلغان كۈن كارتىسى ۋە بىر پارچە ئىمزاسىز سۆيگۈ خېتى چىقتى. دىئاننا ھەممىسىنى كۆتۈرۈپلا ئەخلەت ساندۇقىغا ئاتاي دەپ تۇرۇۋېدى، ئىشىك قوڭغۇرىقى جىرىڭلىدى. قارىغاندا، بۇگۈن ئۇنىڭغا ئارامچىلىق يوقتەك قىلاتتى.

ئېكراندا چاقىرىلمىغان مېھمانلار — يېقىن دوستلىرى ئىسابېل بىلەن ئاندرىيا كۆرۈندى. ھەئە، يېقىن دوستلىرى، ئۇنىڭ بېشىغا، چېچىغا، كىيىم ـ كېچەكنىڭ ياراشقان ـ ياراشمىغانلىقى ياكى داڭلىق ماركىلىق ياكى ئەمەسلىكىگىلا كۆڭۈلشىيدىغان "دوست"لىرى... ئەمما دىئاننىغا ئايان، ئىسا-بېل، ئاندرىيەك دوستلىرى بولغاچقىلا ئۇ ئۆزىنى ئەزىزلە-نىۋاتقان، قەدىرلىنىۋاتقانەك سېزىدۇ؛ شۇلارنىڭ سايىسىدا

Kayıp.Gül

ئۆزىنى ئالاھىدە ھېس قىلىدۇ، شۇلار بولغاچقىلا ئۇ "دىئاننا ستۇئارت" دەپ ئالاھىدە ھۆرمەت بىلەن تىلغا ئېلىنىدۇ...

دىئاننا ئۇنچىلىك ژاپاسىزلاردىن ئەمەس. ئۇ دوستلىرىغا قەرزدار، يېقىن دوستلىرىغا ئىشىك ئاچماي "كېتىڭلار، كەل-مەڭلار" دېيەلمەيدۇ، "ھېچكىم بىلەن كۆرۈشكۈم يوق" دەپ ئۇلارغا ژارقىرىيالمايدۇ...

ئۇ ئىشىكنى ئاچتى.

ئىسابېل بىلەن ئاندىرىيا بوسۇغىدىن ئاتلار - ئاتلىمايلا توۋلاپ ئۆينى بېشىغا كىيدى:

— تۇغۇلغان كۈنىڭىزگە مۇبارەك، تۇغۇلغان كۈنىڭىز گە...

خۇشال تىلەك-تەبرىك ياغدۇرۇۋاتقان ئىككىيلەن دىئاننانىڭ ھالسىز تۇرقىغا قاراپ، ژارقىراشتىن بىردىن توختاشتى:

— نېمە بولدى ساڭا، دىئاننا؟ — دېدى ئىسابېل.

— ھاراقنى ئارىلاشتۇرۇپ ئىچمە دەپ قانچە قېتىم دې-گەندىمەن ساڭا، دىئاننا؟

ئاندىرىيا شۇنداق دېدى - دە، ئۆيدىكى قالايمىقانچىلىق-تىن بىئارام بولغاندەك، ئىسابېلنىڭ قولىدىن تارتقىنىچە تېز-تېز چامداپ بالكونغا ئۆتۈپ سورىدى:

— بۇگۈن زىياپەت يوقمۇ، دىئاننا؟ نېمىشقا مەكتەپكە بارمايسەن؟ بۇگۈن نېمە قىلىمىز؟

ئىسابېل ساپ ياغاچتىن ياسالغان ئۆي جاھازلىرىنىڭ ئۈستىدىكى قات - قات توپا - چاڭلارنى بارمىقىنىڭ ئۇچىدا سۈرتۈپ دىئاننىغا كۆرسەتتى:

— بۇ چاڭ - توزانلار كۆرسىتىپ تۇرۇپتىكى، ھۆرمەت-لىك دىئاننا خېنىم، پۈتۈن شەھەر تاپىنىڭىزنىڭ ئاستىدا -

يۇ، سىز بۇ گۈزەللىكلەرنىڭ ھۆزۈرىنى سۈرۈشتىمۇ تەرك ئېتىپسىز. ئەجەبا، سەن دە، ئاندىرىيا، ــ ئۇ ئاندىرىغا بۇ-رۇلدى، ــ بۇ قاملاشماپتىمۇ - قانداق؟

ــ راست قاملاشماپتۇ، ــ دېدى ئاندىرىيا.

ــ راست، ئاندىرىيانىڭ سوئالىغا تېخى جاۋاب بەرمەدىڭ، دىئاننا، بۈگۈنكى پىلان؟

ــ يوق، ھېچ ئىش.

ــ نېمە؟ چاقچاق قىلمايۋاتقانسەن؟!

ــ سىلەرنى ئالداۋاتقىنىم يوق. ئاخشام بەك كەچ ياتتىم، بېشىم يېرىلىپ كەتكۈدەك ئاغرىپ تۇرىدۇ، ئاشقازىنىممۇ بە-ئارام. شۇڭا...

ــ ئەمما بۈگۈن سېنىڭ توغۇلغان كۈنۈڭ، دىئاننا!

ــ راستتىنلا ھېچ ئىشقا رايىم...

ــ ساڭا زادى نېمە بولدى، دىئاننا؟ سەن بۇنداق ئەمەس ئىدىڭ. ھەممىمىزنى سەن يىغاتتىڭ، سەن جەملەيتتىڭ، ئەمە-دى ، كۆرەي دېسەكمۇ يوق، ئۆزۈڭنى كۆرسەتمەيسەن. بېشىڭ-غا ئېغىر كۈن كەلگەنلىكىنى بىلىمىز. ئەمما بۇ دەرد - مۇ-سىبەتلەردىن ئۆيگە سولىنىۋېلىپلا قۇتۇلۇش مۇمكىنمۇ؟ سې-نىڭچە ئاناڭ سەندىن مۇشۇنى كۈتەرمىدى؟ ئۆزۈڭنى بەردەمرەك تۇت، دىئاننا. سەن غەيرەتلىك قىزسەن.

ــ ياق.

ــ نېمە ياق؟

ــ بەكلا ئاجىز ئىكەنمەن.

ــ كىم؟ دىئاننا؟ دىئاننا ستۇئارت ئاجىز؟ ئۆزۈڭگە قايت جېنىم. ئالدىڭدا تېخى سەن باسىدىغان ناھايىتى ئۇزاق يول

بار، غايه ـ ئارزۇيۇڭ بار... بۇنداق بولۇۋاتقان ھېچبىر...

ـــ ئارزۇ؟

ـــ مۇۋەپپەقىيەت قازانغان بىر ئادۋوكات بولۇپ چىققۇڭ بار ئەمەسمىدى؟

دىئاننا چوڭقۇر ئۇھسىندى. ئاۋۋال ئاندىرىياغا، ئاندىن ئىسابېلگە قاراپ قويۇپ "سىلەر راستتىنلا چۈشەنمەيسىلەر" دېدى ئىچىدە.

ـــ مەن ھېچقاچان ئادۋوكات بولۇشنى ئويلاپ باقمىنىم يوق، ئىسابېل.

ـــ قانداقسىگە؟

ـــ مېنىڭ بىر يازغۇچى بولۇش ئارزۇيۇملا بار، خالاس.

ـــ رېئاللىققا ئايلاندۇرغىلى بولمىدىغان ئارزۇنى دەۋاتمەن مەن، دىئاننا، ـــ دېدى ئىسابېل.

ـــ بولدى قىل، دىئاننا، ـــ دېدى ئاندىرىيا، ـــ ئارزۇ دەۋاتمىز، بالىلىق خىياللىرىنى ئەمەس. مەنمۇ كىچىكىمدە ناخشىچى بولسامكەن دەيتتىم. ئەمما چوڭ بولغانسېرى ئاۋۋال زېمىنىڭ قاغىنىڭكىدەك قوپاللىقىنى سەزدىم.

ئاندىرىيانىڭ سۆزلەۋاتقان ۋاقتىتكى كۆلۈپ تۇرغان چىرايى، ئۆزىدىن ئۆزىگە ھاياجانلىنىشلىرى، كىنايە قىلىپ، ئارقىسىدىن ئۆزىچە قاقاھلاپ كۈلۈشلىرى ئۇنىڭ نېمە دېگە-مەكچى ئىكەنلىكىنى يۇشۇرۇپ قالالمىغان ئىدى.

ـــ غەم يېمە ئاندىرىيا، ـــ دېدى دىئاننا، ـــ مەنمۇ قاغا پۇتى بىر نەرسىلەرنى يازىدىغانلىقىمنى ئوبدان بىلىمەن...

ـــ مەن ئۇنداق دېمەكچى ئەمەس، دىئاننا. مەن پەقەت...

ـــ بولدى، خان قىزلار، ـــ دېدى ئىسابېل ئارىنى يۇمۇ-

شاتماق بولۇپ، ــ قالغىنىنى كەچتە پاراڭلىشايلى.

دىئاننامۇ، ئاندىرىمۇ جاۋاب بەرمىدى.

ــ دىئانا، ــ دېدى ئىسابېل، ــ بىز مېڭىپ تۇرايلى، مۇراسىم كىيىمىمىزنى كىيىپ كۆرمىسەك بولمايدۇ. كەچتە، سائەت سەككىزلەردە سېنى ئالغىلى كېلىمىز. ياسىنىپ-تارىنىپ تەق بولۇپ تۇر. كېلىمىز - دە، سېنى قولتۇقلىغىنىمىزچە، ئاۋۇال فلۇرىدىلسىيەگە، ئاندىن ئولىمپىيەگە، ياكى خالىساڭ روككاپۇلكوغا ئاپىرىمىز. كېلىشتۇقمۇ ئەمىسە؟ بىر تېلېفون قىلىمىز، كونا دوستلار بىر دەمدىلا جەم بولىدۇ. قانداق، بولىدىغاندۇ؟

ــ مەن ھەرقاچان تەييارمەن، ــ دېدى ئاندىرىيا.

ــ ئىككىڭلارنىڭ كەلگىنىگە كۆپ رەھمەت، ــ دېدى دىئانا، ــ ئەمما، بۇگۈننى يالغۇز ئۆتكۈزگۈم بار.

6

ئىسابېل بىلەن ئاندرىيا كەتكەندىن كېيىن دىئاننا بالا-كوندا ئۇزاق ئولتۇردى ۋە ئۇلارنىڭ ئۆزىنى ئازراقمۇ چۈشەندۈرەلمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلدى. خېلى ئۇزاقتىن بېرى دوست بولۇپ ئۆتۈپتۇ، قايغۇ - كۈلكىسىگە تەڭ ھەمشېرىك بولۇپ كەپتۇ. لېكىن... ئۇلار ئۇنى ئازراقمۇ چۈشەنمەيدىكەن، ئۇنىڭ ئەڭ بۈيۈك ئارزۇسىدىنمۇ خەۋەرسىزكەن. مەيلىغۇ، ئۆزىمۇ ۋاز كېچەي دەپ تۇرغان ئارزۇسىنى بىلمىگىنى، چۈشەنمىگىنى ئۈچۈن ئۇلاردىن ئاغرىنىشقا دىئاننانىڭ نېمە ھەققى؟

"شۇ ئەڭ بۈيۈك ئارزۇيۇڭ ئۈچۈن تىرمىشىڭغا توسقۇن بولغىنى زادى نېمىكىن، بالام؟" دىئاننانىڭ ئېسىگە ئانىسىنىڭ خېتىدىكى شۇ نىدا كەلدى.

دىئاننا بۇ دۇنياغا مەڭ مەرتەم تۆرەلسە، مېڭىنچىسىدىمۇ يازغۇچى بولۇشنى ئارزۇ قىلىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتى. ئا-دەتتىكى يازغۇچى بولۇپ قېلىشتىن قورققىنى ئۈچۈنلا قانۇن كەسپىدە ئوقۇشنى تاللىغان ئىدى. دەسلىپىدە، ئەتراپىدىكى-لەر ئۇنى ئۆز ئىقتىدارىنى زايە قىلىۋەتتى، دېيىشتى. لېكىن

دىئاننا ئۆزىنىڭ ھەقىقىي ئويىنى ئەدەپ بىلەن يوشۇرۇپ، تالـ
لىغان كەسىپىنىڭ ناھايىتى ئەھمىيەتلىك، پايدىلىق ئىكەنلىـ
كىنى سۆزلەپ يۈردى. ئەمما بۇ گەپلەرنىڭ ئارقىسىدا قانداقـ
تۇر مەنىستىمەسلىك بار ئىدى، ئاز ئۆتمەي ئۇنىڭ ئارقىسىدىن
بىرمۇنچە غەيۋەت ـ شىكايەت پەيدا بولدى. كىشىلەر كۈسۈرـ
لىشىپ دىئاننانىڭ خەلقئارالىق بىر كاتتا مېھمانساراي گـۇـ
رۇھىنىڭ، شۇنداقلا سان فرانسىسكودىكى ئەڭ ھەشەمەتلىك
مېھمانسارايلاردىن بىرىنىڭ ۋارىسى ئىكەنلىكىنى؛ بىر
چاغلاردا شەھەرنىڭ ئەڭ ئارزۇلۇق ياشلىرىدىن بىرى بولمىش
بىچارە دىئاننانىڭ ئەمدىلىكتە يازغۇچى بولىمەن دەپ، ھېچـ
كىم ئوقۇمايدىغان بىر نەرسىلەرنى يېزىشتىن باشقا ئىش
قىلماي ئۆمرىنى بىھۇدە ئۆتكۈزۈۋاتقانلىقىنى سۆزلىشەتتى.
بۇرۇن ئۇنىڭ نەزەرىگە ئىلىنىش ئۈچۈن جېنىنى ئاتاشقىمۇ
تەييار تۇرىدىغانلار ئەمدىلىكتە ئۇنى، ھاياتىنى زايە قىلىۋەتتى
دەپ ئۇنىڭغا ئىچ ئاغرىتىش بىلەن باقاتتى.

دىئاننا بۇنداق ئەھۋالغا چۈشۈپ قېلىشنى خالىمىغانلىقى
ئۈچۈنلا ئەتراپىدىكىلەرنىڭ رايىغا خوپ كېلىدىغان بىر كـەـ
سىپنى تاللىغانلىقىنى ھېچكىمگە دېمىگەن ئىدى. شۇڭا
دوستلىرىنىڭ ئۇنى ئانچە چۈشەنمىگەنلىكى بەلكى ئۆزىنىڭ
سەۋەنلىكىدۇ. ئۆزى ئۇلارغا ئېنىق ئېيتىشنى خالىمايتتىغۇ؟
غايە ـ ئارزۇ، چۈش ـ خىياللىرىنى ئۇلارغا دەپ باقمىغانمىتـ
تى؟ ئەلۋەتتە دەپ باققان. ئەمما ئۇ ھەر قېتىم دوستلىرىغا
ئۆز ئارزۇسىنى ئېنىق ئېيتىشقا تەمشەلگىنىدە، ئۇلار قـۇلاق
سېلىشتا يوق، بەلكى ئۇنىڭغا نېمىنىڭ ياخشى بولىدىغانلىقىـ
نى ئۆزلىرى ئەڭ ئوبدان بىلىدىغاندەك، قانداق قىلىش،

قانداق ئويلاش، ۋە هەتتا قانداق هېس قىلىش كېرەكلىكى هەققىدىمۇ بىر پاتمان ئەقىل ئۆگىتىشەتتى.

ئانىسى كېتىپ دەردىگە يېتىدىغان هېچكىم قالمىغان بۇ دۇنيادا قانداق ياشىغۇلۇق ئەمدى؟

بۇ سوئال بىلەن گادىرماچ بولۇپ كەتكەن كاللىسىنى سەل تىندۇرۇش ئۈچۈن، ئۇ بۇرۇن هەر كەچلىكى ئانىسى بىلەن چۆرگىلەپ كېلىدىغان باغچىغا بېرىپ بىردەم بولسىمۇ ئايلىنىپ كېلىشنى ئويلاپ قالدى.

7

باغچا جىمجىت ئىدى. دىئاننا دېڭىز بويىغا كېلىپ ساھىل بويلاپ ئايلىنىشقا باشلىدى.

ئۇ ئانىسى بىلەن بۇ ساھىلدا قانچە رەت بىرلىكتە ئايلاندىغان ئىدىكىن؟ ئەمدى ئانىسى بىلەن بىر مەرتەم ئايلىنىۋالسا، قانچىلىك بەدەل تۆلىسىمۇ مەيلىتىغۇ. پەقەت بىر مەرتەم... ئانىسى بىلەن ئۆتكۈزگەن شۇ دەقىقىلەرنىڭ قىممىتىنى ئۇ كەتكەندىن كېيىن ئاندىن بىلىپ تۇرۇپتۇ، ھەي ئىسسىت...

دىئاننا ئاللىقانداق خىيال ۋە ئەسلىمىگە پاتقان ھالدا ئايلىنىپ پىرىستانغا كېلىپ قالغاندىلا ئۆزىگە كەلدى ۋە كەينىگە ياندى. ئۇلار ئادەتتە ئاسانراق قايتىش ئۈچۈن كۆپىنچە باغچىنىڭ ئوتتۇرىسىدىن كېسىپ ئۆتىدىغان يولدىن ماڭاتتى. بۇ يول قىسقا بولغىنى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى بۇ يولدا ھەر قىسما ئادەملەرنى ئۇچرىتىش مۇمكىن ئىدى. چېچەنى ھەر رەڭ-سەررەك بويۇغالغان ياشلار، بەدىنىنىڭ كىشىنىڭ خىيالىغىمۇ كىرىپ چىقمايدىغان جايلىرىنى تەشتۈرۈۋۇالغان قىزلار، بەدىنىنىڭ ھېچ يېرىنى ئالا قويماي گۈل چەكتۈ-

Kayıp Gül

رۇۋالغانلار دېگەندەك...

بۇ يول بۇگۈنمۇ ھەرقاچانقىدەك ئەرزان ئۇنچە-مارجان ساتىدىغان سەييارە يايمىچىلار، داغلامچىلار، سازەندىلەر، تەلمچىلەر بىلەن لىق تولغان ئىدى.

دىئانىنا تىلەمچىلەرنىڭ قېشىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقاندا "ھەي، خانقىز" دەپ بىرىنىڭ چاقىرغىنىنى ئاڭلىدى.

ئۇ ئۆزىنى چاقىرغان ياكى چاقىرمىغانلىقىغا جەزم قىلالماي ئەتراپىغا قارىدى، ئەمما چۆرىسىدە "خانقىز" دېگۈدەك بەرى يوق ئىدى، ئۇ ئاۋاز كەلگەن تەرەپكە قارىدى.

— خانقىز، — دەپ يەنە بىر رەت چاقىردى بىر قېرى پالچى ئۇنىڭغا قاراپ.

ئەسكى بىر پالاسنىڭ ئۈستىگە باداشقان قۇرۇپ ئولتۇرۇۋالغان، چاچلىرى كىر دەستىدىن قاسماقلىشىپ كەتكەن تىلەمچىنىڭ ئۆتۈپ كېتىۋاتقان ئالامان ئىچىدىن كىمنىدۇر ئىزدەۋاتقاندەك ئويناپ تۇرىدىغان بىر جۈپ كىچىك، قارا كۆزلىرى ئۇنى باشقىلاردىن ئالاھىدە پەرقلەندۇرۇپ تۇراتتى. ئولتۇرۇۋالغان پالاسنىڭ ئۈستىگە "پال، توققۇز دولىلار" دەپ يېزىۋالغان ئىدى.

دىئاننا ھەيران قالدى، ھازىرغا قەدەر پالچىلىقمۇ قىلىپ قويىدىغان بۇ تىلەمچىنىڭ ئالدىدىن كېمىدە بىرەر يۈز قېتىم ئۆتكەندۇ، ئەمما بۇگۈنگىچە ئۇنى بىرەر مەرتەم چاقىرىپ باقمىغانغۇ...

— مېنى چاقىردىڭىزمۇ؟ — چۈشەنمىگەن دىئاننا ئۆزىنى كۆرسىتىپ سورىدى.

— ئۇنى ئىزدىدىڭمۇ؟ — سورىدى تىلەمچى.

— كىمنى؟

— ئۇنى؟

— ئۇ دېگىنىڭىز كىم؟

— سەن بىلمىسەڭ مەن نەدىن بىلەي؟

دىئاننانىڭ بۇ غەيرىي، غارايىپ پاراڭنى ئارتۇق داۋاملاشتۇرغۇسى كەلمىدى. بەلكى بېشىغا كۈن چۈشكەندۇ، ياكى كۆڭلىنى خۇش قىلغىلى بىرىنى ئىزدەۋاتقاندۇ، ياكى پال سالدۇرىدىغانغا كىشىلەرنى قىزىقتۇرۇش ئۈچۈن ئويۇن چىقىرىۋاتقاندۇ... ئەمما مەيلى قانداق سەۋەب بولسا بولسۇن، دىئاننا ئۈچۈن ھەممىسى بەربىر. ئۇ كېتىدۇ...

دىئاننا ئارىدا ھېچقانداق پاراڭ بولمىغاندەك ئۆز يولىغا ماڭماقچى بولۇۋىدى، قېرى پالچىنىڭ ئاۋازى يەنە ئاڭلاندى:

— كەل خانىم، ساڭا ھەقسىز پال ئاچىمەن. ئولتۇر، بەلكى ئۇنىڭ نەدىلىكى ئايان بولۇر بۇ پالدىن.

— كەچۈرۈڭ، نېمىلەرنى ئويلاۋاتقىنىڭىزنى چۈشەنمىدىم، بىلگۈمۇ يوق...

بۇ چاغدا پالچى ئاللىقاچان ئالدىدىكى سۇ تولدۇرۇلغان كۈرۈشكىغا كۈلدەك بىر نەرسىنى تاشلاپ، كىرلەشكەن سۇغا قاراشقا باشلىغان ئىدى.

— پاھ ـ پاھ، — دەۋەتتى ئۇ ھەيرەت ئاھاڭىدا، — نېـ ـمىلەرنى كۆرۈۋاتىمەن ھە... ساڭا قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايدـ ـغان بىرىنى، توغرا، بەئەينى سېنىڭ ئۆزۈڭ...

دىئاننا تۇرغان يېرىدە قاققاندەك تۇرۇپ قالدى.

— كىم ماڭا قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايدىكەن؟ — دېدى مىڭ تەستە يۇتۇنۇپ.

ــ ئەمدى بولدى، خانقىز، كەل، ئولتۇر.

قېرى پالچى كۈرۈشكىدىكى سۇنى بارمىقى بىلەن ئىلىەشتۈرۈپ دىئاننانىڭ يۈزىگە سۈرتتى ۋە دىئاننانىڭ ئېغىز ئېچىشىغىمۇ پۈرسەت بەرمەستىن گېپىنى داۋاملاشتۇردى:

ــ ئىزدە ياكى ئىزدىمە، ئۇ بەربىر ساڭا ئوپئوخشاشتۇر، بەئەينى سەن. يېشىمۇ سەن، بويىمۇ سەن، قېشى، كۆزىمۇ سەن...

دىئاننانىڭ بەدىنىدىن سوغۇق تەر چىقىپ كەتتى. نېمە قىلىشىنى، نېمە دېيىشىنى، نېمە سوراشنىمۇ بىلەلمىدى. ئەما بۇنى بىر نېمە دەپ چۈشەندۈرۈش كېرەك ئىدى. پال دەيدىغان نەرسە مەۋجۇت ئەمەس. سېھىر دېگەن نېمە يوق. بۇ دۇنيانى پالچىنىڭ ماڭىي ھەققىدە بىر نېمە بىلىشى مۇمكىن ئەمەس.

ئۇنىڭ بىكار گەپ قىلىپ جۆيلۈۋاتقىنىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن دىئاننا سورىدى:

ــ ئۇنداقتا ئۇ نەدىكەن؟

ــ نېرىدا ئەمەس.

ــ نەدە؟ ــ دېدى دىئاننا ئاۋازىنى كۆتۈرۈپ.

قېرى پالچى ئوچۇمىنى ئېچىپ بايا تىنقى پاسكىنا سۇدىن ئازراق تۆكتى ۋە ئالىقىندىكى سۇغا بىر ھازا تىكىلىپ تۇرۇپ غاندىن كېيىن، مۇلايىم ئاۋازدا دېدى:

ــ يىراقلاردىن كەلدى يېقىنغا، ئۇزاقلارغا كېتەر ۋە يەنە قايتىپ كېلەر يېقىنغا.

كېيىن ئۇ بىردىن بېشىنى كۆتۈرۈپ قارشى تەرەپكە ــ يولنىڭ دېڭىز تەرىپىدىكى قىسمىغا تىكىلدى. دىئاننا ئۇنىڭ

نېمىگە قاراۋاتقانلىقىنى بىلەلمەي، ئۇمۇ بۇرۇلدى.

يىگىرمە مېتىرچە نېرىسىدا بىر كوچا رەسسامى ئۇلارغا قاراپ تۇراتتى. ئىككىيلەننىڭ ئۆزىگە قارىغانلىقىنى كۆرۈپ ئۇ دەرھال دېڭىزغا قارشى قويۇلغان رەسىمگە قارىۋالدى.

دىئاننا قېرى پالچىغا "نېمە بولدى" دېگەندەك قارىدى.

— ساڭا ئوخشايدىغان "ئۇ" قىز، — پىچىرلىدى پالچى، — كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئاشۇ رەسسام بىلەن ئۇچرىشىدۇ.

دىئاننا ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى. "باشتىلا مەشھەدە ئولتۇرۇپ خاتا قىلغانمەن زادى، — دېدى ئىچىدە چىچاڭ-شىپ، — ئاپئاشكارا تۇرمامدۇ، بۇ قېرى پالچى، ئەسكى دۇنيانى ئۇنى چېلىپ ئوينىۋاتىدۇ. باشتىلا كىشىنى ئەخمەق قىلىپ ئېرىشىدىغان خۇپىيانە خۇشاللىقىنىڭ ئالامەتلىرى بار ئىدى پۇرۇشكەن چىرايىدا."

دىئاننا دەرھال ئۇ يەردىن يىراقلاپ كەتتى، لېكىن قېرى پالچىنىڭ ئارقىسىدىن توۋلىغان ئاۋازى ئۇزاققا بارمايلا يەنە ئاڭلاندى:

— ئوقۇ. يېزىلغان خەتلەرنى ئاچ ۋە ئوقۇ!

"ئاچ ۋە ئوقۇ!" بۇ گەپ، كەينىدىن خائىنلارچە ئېتىلغان ئوق كەبى دىئاننانىڭ دۇمبىسىگە سانجىلدى.

بۇمۇ تاسادىپىيلىقمۇ؟ ئەجەبا بۇ ماريىنىڭ تېخى ئاچمىغان، ئوقۇمىغان خەتلىرىنى دەۋاتامدۇ؟ ئۇنىڭ كاللىسى گاڭ-دىرماچ بولۇپ كەتتى. ئۆيگە قايتىپلا ئۇنى ئوقۇش نىيىتىگە كېلىپ قەدىمىنى ئىتتىكلەتتى.

رەسسامنىڭ قېشىدىن ئۆتۈپ كېتىۋېتىپ بايات-ىن قوزغالغان ئۆيگە دەرھال قايتىش ئىستىكىنى سەل بېسىۋالدى.

رەسسامنىڭ كەينىنى قىلىپ تۇرغان پۇرسىتىدىن پايدىلىنىپ، نېمە ئىشلار بولۇۋاتقىنىنى ئاڭقىرىۋېلىش ئۈچۈن تۇيۇقسىزلا كۆز ئالدىدا پەيدا بولۇپ قالغان بۇ سەگگىزاراك رەسسامغا كۆز تاشلىدى.

رەسسام ئۇنىڭدىن سەل ياشتەك كۆرۈنمىدىغان، بۇغداي ئۆڭ، ئېگىز بوي، تەمبەل، قىسقا چاچلىرى قالايمىقان يېگىت ئىدى. ئۇستىگە قوڭۇر رەڭلىك كونا مايكا، ئاستىغا تىزىدىن بىر نەچچە يېرى تىلىنغان، يىرتىلغان پادىچىلار شىمى كىيىۋالغان ئىدى. سۈرتۈلمىگەنلىكتىنمۇ، يېپىشىۋالغان توپا ـ چاڭنىڭ دەستىدىن كىيىۋالغان ئايىغىنىڭ ئەسلىي رەڭگىنى مۇ پەرق ئەتكىلى بولمايتتى.

رەسسام جازىسىنىڭ يېنىدىكى پالما يوپۇرمىقىدا جىيەك ـ لەنگەن تۆمۈر جازىغا سېتىلىدىغان رەسىملەر ئېسىپ قويۇل ـ غان ئىدى. رەسىملەر بىر ـ بىرىدىن ئانچە پەرقلەنمەيتتى، ھەممىسىدە پەقەت دېڭىز، كۆك ئاسمان ۋە چايكىلا سىزىلغان، "150 دوللار" دەپ باھا ئېسىپ قويۇلغان ئىدى. ھەربىر رەسىم ئۆزگىچە مەنىنى ئىپادىلەيتتى.

رەسسام ئۆزىگە ۋە رەسىملىرىگە كىمدۇر بىرىنىڭ نەزەرىنىڭ تېكىلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى بولغاي، قايرىلىپ يۈگان كۆكۈش كۆزىنى دىئانناغا تىكتى:

— ياردىمىم كېرەكمۇ؟

— مۇنداقلا كۆرۈۋاتىمەن.

— كۆرەلەمسىز؟

— ھە؟

— ھە... دېمەكچى، رەسىملەرنى ياقتۇردىڭىزمۇ؟

ــ رەڭ تەڭشىشىڭىز ئاجايىپكەن، تەبرىكلەيمەن.

رەسسام ئۈندىمىدى.

كۆڭلىگە بىرەر ئىغىز بولسىمۇ "رەھمەت" دەپ قويىار دەپ ئويلىغان دىئاننا رەسسامنىڭ مېتمۇ قىلىپ قويمىغىنىنى كۆرۈپ "خوش، مەن ماڭاي" دېدى. رەسسام قولىنى پولاڭلىتىپ قويدى ـ دە، دىئاننانىڭ ئۈزىشىنىمۇ كۈتمەستىن رەسىم جاـ زىسىغا بۇرۇلدى.

بۇگۈن، بولۇپمۇ بۇگۈن دىئاننانىڭ بىر كوچا رەسسامـ نىڭ ئېتىبارسىز مۇئامىلىسىنى زىغىرلاپ ئولتۇرغۇدەك ھەپسىلىسى يوق ئىدى. ئۇ رەسسامنىڭ مۇئامىلىسىنىڭ قوـ پاللىقىنى، ئۆزىنىڭمۇ كەيپىياتىنىڭ جايىدا ئەمەسلىكىنى ئويلاپ، باغچىدىن چوڭـچوڭ قەدەم ئېلىپ يىراقلاشتى.

8

پەرۋانىلەر مېھمانخانىدا ئۇياقتىن - بۇياققا ئۇچۇپ يۈرۈپ ئاخىرى تام - تورۇسنى يورۇتۇپ تۇرغان چىراغنىڭ ئۈستىدە بىلىنەر - بىلىنمەس ئىس ۋە كۆيۈك ھىدى قالدۇرغان ئىدى. دىئاننا يەڭگىل لەيلەپ يۈرگەن ئىسقا قاراپ، پەرۋانىنىڭ نېمىشقا ئۆزىنى ئوتقا ئۇرىدىغانلىقىنى ئويلاۋاتاتتى.

دىئاننا پەرۋانىنى زۇلمەتتىن يورۇقلۇققا قېچىشقا بۇيرۇيدىغان نامەلۇم ئىچكى كۈچنىڭ ئەمرىگە بويسۇنسا كېرەك دەپ ئويلىدى. ئۆزىنى ئايانماستىن ئوتقا تەلۈلەرچە قانات قېقىپ كىرىشى ئۈنىڭ ئوراپ تۇرغان قاراڭغۇ - زۇلمەتكە، ئېنىق-سىزلىق، گاڭگىراشقا قىلىۋاتقان ئىسيانىدۇ بەلكى. ئۇ ئوتتا كۆيۈپ كۈل بولۇشنى، بىر ئۆمۈر نامەلۇم قاراڭغۇلۇقتا تېنەپ-تەمتىرەپ يۈرۈشتىن ئەۋزەل كۆرگەنىدى.

ئەجەبا ماڕىينىڭ خېتىنى ئېچىپ ئوقۇش ئۈنىڭغا نىسبەتەن پەرۋانىنىڭ ئوتقا ئۆزىنى ئېتىشىغا ئوخشارمۇ؟ ئانىسىنىڭ ۋەسىيىتىنى ئورۇنداشقا كۈچىمەسلىكىنى، ئۈنى قاپسىۋالغان مۇدھىش قاراڭغۇلۇقتىن قېچىش، دېگىلى بولسۇنمۇ؟ ئەگەر

شۇنداق بولسا، بۇ زۇلمەتتىن، گاڭگىراشتىن، ساداقەتسىز-لىكتىن قاچىمەن دەپ ئۆزىنى پەرۋانىدەك ئوتقا ئېتىپ كۈل قىلىشى كېرەكمۇ؟

ئۇ ھېچنېمىنى ئاڭقىرالمىدى. قانداقسىگە باش-ئاخىرى نائېنىق قاراڭغۇلۇق قوينىغا كىرىپ قالغىنىنى، قانداقسىگە بۇ ھالغا چۈشۈپ قالغىنىنى ۋە بۇنىڭغا كىمنىڭ ئەيىبلىك ئىكەنلىكىنى بىلەلمىدى. ئانىسىغا بەرگەن ۋەدىسىنى ئورۇندىماسلىققا ئۇ ئۆزى ئەيىبلىكمۇ؟ ياكى گۇناھ ئائىلىسىنى ئىككىگە پارچىلىۋەتكەن دادىسىدىمۇ؟ ياكى ئانىسىغا شۇ شەخسىيەتچىلىك بىلەن تولغان خەتنى يوللىغان ماريىدىمۇ؟ ياكى ئۇنىڭغا بۇ ئېغىر يۈكنى يۈكلەپ قويغان ئانىسىدىمۇ؟ ۋە ياكى ئانىسىنى ئېلىپ كەتكەن خۇدادىمۇ؟ بەلكىم ھەممىسىدىدۇ ۋە ياكى ھېچكىمدە ئەمەستۇ.

دىئانا بۇ سوئاللارغا جاۋاب بېرەلمەيتتى، ئۇ ھايات تىز-گىنىنىڭ ئاللىقاچان قولىدىن چىقىپ كەتكىنىنى ھېس قىلىدى. بەلكىم سىرتىدىن كونترول قىلىنىدىغان مەخلۇققا ئوخشاش، ئوي-خىيال، ھېس-تۇيغۇلىرى ئاللىقانداق بىر يەرلەردە كىملەردۇر تەرىپىدىن ئۇنىڭ ئىجازىتىسىزلا بەلگىلەنەر...

"تەقدىر دېگەن شۇمىدۇ؟" دەپ ئويلىدى دىئانا. ناۋادا تەقدىر دېيىلسە، بۇرۇن ئاۋازىنىمۇ ئاڭلاپ باقمىغان بىر دىۋانىنىڭ بايىتىن ئېيتقان غارايىپ سۆزلىرىنىمۇ تەقدىر دېگۈلۈكمۇ؟ ھازىر ئورنىدىن تۇرۇپ ماريىنىڭ خەتلىرىنى ئېچىپ ئوقۇسا، بۇنى ئۆز ئىرادىسى بىلەن قىلغان بولامدۇ؟ ياكى ئۇمۇ پەقەتلا نامەلۇم بىر يەرلەرگە باغلانغان يېڭى بىر بۇيرۇقنىڭ

Kayıp Gül

ئىجرا ـ ئىتائىتىمۇ؟ ۋە ياكى ھەممىسى ئوخشاش بىر گەپمۇ؟
دىئاننا بىلمەيتتى. پەقەت پەرۋانىگە قول قويۇۋاتقىنىنىلا بىلەتتى.

ئۇ ئورنىدىن تۇردى. ئىشكاپنىڭ زىبۇ-زىننەت تارتمىسىدىن ئاچقۇچنى ئالغىنىچە قەدىمكى ساندۇق قويۇلغان ھۇجرىغا كىرىپ، ساندۇقنى ئاۋايلاپ ئاچتى. ماريىدىن كەلگەن خەتلەر كىچىككىنە رەخت سومكىغا سېلىنغان ئىدى. دىئاننا خەتلەرنى سومكا بىلەنلا كۆتۈرۈپ مېھمانخانىغا چىقىپ، دىۋانغا يۆلىنىپلا پولغا ئولتۇردى.

سومكىدىن ئوخشىمىغان رەڭدىكى تۆت چوڭ، بىر كىچىك كونۋېرت چىقتى. كىچىك كونۋېرتتا ماريىنىڭ ئانىسىغا ئەڭ ئاخىرقى قېتىم يوللىغان خېتى تۇراتتى. چوڭ كونۋېرتلارغا بىردىن تۆتكىچە نومۇر قويۇلغان ئىدى. بۇ نومۇرلارنى ئانىسى خەتلەرنى تاپشۇرۇۋالغان رەت بويىچە كېيىن قويۇپ چىققاندەك قىلاتتى.

ھەربىر خەت كونۋېرتى بىلەن ئوخشاش رەڭدە: قىزىل، يېشىل، ئاق، كۈمۈش رەڭ ئىدى. دىئاننا ئالدىنقى ئۈچ كونۋېرتقا نېمۇ يورگىنىڭ، تۆتىنچى كىچىك كونۋېرتقا سان فرانسىسكونىڭ پوچتا تامغىسى بېسىلغانلىقىنى بايقىدى.

ــ دېمەك، ماري سان فرانسىسكوغا ئاللىقاچان كېلىپ بولغان ئىكەن ـ دە، ــ دەپ ئويلىدى دىئاننا ئىچىدە. شۇ ھامان ئۇنىڭ ئېسىگە دىۋانىنىڭ "يىراقلاردىن كەلدى" دېگەن گېپى كەلدى. "نېرىدا ئەمەس" دېگەن ئىدى قېرى پالچى.

ئۇنىڭ كاللىسىغا بىرمۇنچە سوئال ـ خىيالىلار كەلگەن ئىدى، لېكىن توساتتىن كۈمۈش رەڭلىك كونۋېرتنىڭ بوش

تۇرغانلىقىنى سەزدى ـ دە، "تۆتىنچى خەت نەدە؟" دېگەن ئۇيغۇر ھەممە خىياللىرىنى ئۆزدى.

ئۇ ھەممە خىياللىرىنى بىر چەتكە قايرىپ قويۇپ زېھنىنى يېغدى: ماربي سان فرانسىسكوغا كەپتۇيۇ، نېمىشقا ئانامنى كۆرگىلى كەلمىدى؟ ئۇ ھازىرمۇ مەشھەدىمىدۇ؟ ياكى نيۇيوركتا؟

ئۇ بىرەر جاۋابقا ئېرىشىش ئۈمىدىدە ھەممە خەتكە بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى ۋە بىرىنچى خەتنى دىققەت بىلەن ئوقۇشقا باشلىدى:

بىرىنچى خەت باشقىلارغا ئېتىراز

قەدىرلىك ئانا:

سىرتتا چاقماق چېقىپ، ئاسمان گۈلدۈرلەۋاتىدۇ، ھۇجرامدا قورقۇنچتىن تىترەپ تۇگۈلگىنىمچە ئىللىق باغرىڭدا پاناھلىنىشنى ئىستىگەن، ئەمما سېنى تاپالمىغان مۇدھىش كېچىلەرنى ئەسلەپ ئولتۇرۇپتىمەن.

بۇ قىسمەتكە تەن بېرىشكە ئۆزۈمنى مەجبۇرلاپ تۇرۇۋاتقان شۇ دەقىقىلەردە دادام يېنىمغا كىرىپ سېنىڭ تېخى ھايات ئىكەنلىكىڭنى يەتكۈزدى ۋە ئاد-رېسىڭنى قولۇمغا تۇتقۇزۇپ ساڭا خەت يازسام بولىدىغانلىقىنى ئېيتتى.

سىرتتىكى ھاۋا بىردىنلا مېنىڭ كەيپىمگە جور بولدى. چاقماق فوتو ئاپپاراتى بولۇپ خۇشلۇقۇمنى

سۇرەتكە تارتتى. "ھەي، ھەي ساڭا خۇش مۇبارەك، ـــ دەيمەن ئىچىمدە، ـــ ئانام بىلەن ئاخىرى جەم بولـ- دىغان بولدۇم."

شۇنداق ئانا، ئىشەنگۈم كەلمەيدۇ، ئەمما بۇ راست. كىچىكىمدىن باشلانغان سېنى ئىزدەش سەپ- رىم خەيرلىك ئاخىرلاشىدىغان بولدى. بىر ئايدىن كېيىن قېشىڭغا باريمەن!

ئۇزۇن يىللاردىن كېيىن سەن بىلەن دىدارلىشىش ماڭا نىسبەتەن تەسۋىرلىگۈسىز بەختتۇر. شۇنداقلا ئۆز نۆۋىتىدە سېنىڭ مېنى چۈشەنمەسلىكىڭدىن ئەنسىرەپ تۇرۇپتىمەن. شۇ سەۋەبتىن، مېنى ياخ- شىراق چۈشەنسىكەن، دېگەن ئۈمىدتە سېنى ئىزدەش جەريانىدا بېشىمدىن كەچۈرگەنلىرىمنى تېما قىلىپ بىر رومان يېزىۋاتىمەن، جېنىم ئانا. بۇ نەتىجىسىز ئىزدەش جەريانىدا بېشىمدىن نېمە قىسمەتلەر ئۆتكە- نىنى بىر بىلسەڭ ئىدى! "باشقىلار" بىلەن ئارازلاش- تىم، بىر ئوكيااندىن ئاشتىم ۋە بىر گۈل بىلەن مۇڭدىشىتىم!

رومانىمنى شۇ تاپىنىڭ ئۆزىدىلا ساڭا ئەۋەتكۈم بار ئىدى، لېكىن ئەپسۇسكى، ھازىر مۇمكىن ئەمەس. ئەمما ساڭا يەنىلا ھېكايەمنى سۆزلەپ بەرگۈم بار. شۇڭا ھەپتىدە بىر يازىدىغان خېتىمدە ئۇنى قىسقىچە بايان قىلىپ بېرىشنى توغرا تاپتىم. ھەر بىر خەتتە ساڭا ئۇزۇنغا سوزۇلغان يولۇمدىكى ئوخشىمىغان باس- قۇچلارنى سۆزلەپ بېرىمەن.

بۇ باسقۇچلارنى ئۆزۈمچە "ئېتىراز"، "يول" ۋە "يوقلىش" دەپ ئاتىۋالدىم. تۆتىنچى، يەنى ئاخىرقى باسقۇچ "يېڭىدىن تۇغۇلۇش"نى سەن بىلەن دىدارلاشقاندىن كېيىن يازىمەن.

"ئېتىراز" باسقۇچىدىكى ھېكايىلىرىمنى سۆزلەشكە باشلاي ئەمىسە...

قانچە يېشىمدىلىقى ئېسىمدە يوق، ئەمما ناھايىتى كىچىك چېغىمدىن باشلاپلا "نېمىشقا مېنىڭ ئانام يوق" دەپ سورايتتىم ئۆزۈمدىن. ئەمما بۇ سوئالغا زادى جاۋاب تاپالمايتتىم. سوئال بولغان ئىكەن، جاۋابمۇ بولۇشى كېرەك ئىدى. سوئال مەندىن چىقان ئىكەن، جاۋابمۇ مەندىن چىقىشى كېرەك ئىدى. بۇ چاغدا مەن تېخى مەنتىقىلىق پىكىر يۈرگۈزگۈدەك ياشتا ئەمەس ئىدىم، ئەمما قەلبىمنىڭ چوڭقۇر قېتىدىن چىقىۋاتقان سادالارنى سېزەلەيتتىم.

— نېمىشقا مېنىڭ ئانام يوق، دەپ سورىما، — دېدى قەلبىم ماڭا، — سوئالنى توغرا سورا، بىلىدۇ. غان بېرىدىن "ئانام نەدە؟" دەپ سوراپ كۆر.

بىلىدىغان، ئىشلاردىن خەۋەردار بىرى... كاللامغا ئەڭ ئاۋۋال دادام كەلدى.

— دادا، ئانام نەدە؟ — دەپ سورىدىم دادامدىن.

دادام گەپ قىلماي بىر ھازا تۇرغاندىن كېيىن:

— ئانائ خۇدانىڭ دەرگاھىدا، — دېدى.

دۇرۇس، شۇنداق بولۇشى مۇمكىن. چۈنكى خۇدا ئەڭ گۈزەل يەردە ياشايدۇ ۋە مېنىڭ ئانامنىمۇ دەل ئا-

شۇنداق ئەڭ گۈزەل يەرگە لايىقتۇر.

كېيىنكى سوئالىم تەبىئىي رەۋىشتە "ئۇنداقتا خۇدا نەدە؟" بولدى.

دادام مەن خۇددى جاھاندىكى ئەڭ غارايىپ سوئالنى سوراۋاتقاندەك يۈزۈمگە ئەجەبلىنىپ قاراپ قويۇپ:

— بىلمەيمەن، قىزىم، — دېدى.

مەن بۇنىڭغا قاراپ بەلكىم "باشقىلار" سېنىڭ نەدىكىنى بىلسە كېرەك دەپ ئويلىدىم - دە، "باشقىلار" نىڭ قېشىغا بېرىپ سورىدىم:

— ئاناماڭ نەدىكىنى بىلەمسىزكىن؟

— ئاناڭ يوق، — دېيىشتى "باشقىلار"، — ئۇ ئەمدى بۇ دۇنيادا ئەمەس.

بۇ قانداقسىگە مۇمكىن بولسۇن؟ "يوق" لۇقۇڭ "بۇ جاھاندا يوق" لۇقۇڭنى بىلدۇرەمدۇ؟ مەن سېنىڭ بارلىقىڭنى، مەۋجۇتلۇقۇڭنى ھەركۈنى سېزىپ، ھېس قىلىپ تۇرغان ئىدىمغۇ. شۇ چاغدا قەلبىم ماڭا پىچىرلىدى: "ئاناڭنىڭ بارلىقىنى ھېس قىلغان ئىكەن - سەن، دېمەككى ئۇ بار."

شۇ ھامان "باشقىلار" نىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ بېرىپ ئۇلارغا ئېتىراز بىلدۈردۈم:

— مېنىڭ ئانام بار!

ئۇلار ماڭا باشقا بىر گەپ بىلەن قارشىلىق بىلدۈرۈشتى:

— ئاناڭ بىز بىلمەيدىغان بىر يەردە.

سېنىڭ يېقىنلا بىر يەردىلىكىڭنى تۇيۇپ تۇرۇۋاتقىنىمنى ئېيتىپ ئۇلارغا قايىل ئەمەسلىكىمنى بىلدۈردۈم. بۇنىڭغا قارىتا ئۇلار يەنە بىر جاۋاب بەرىشتى:

ــ ئاناڭنى يەقەت ئۇ ئالەمگە بارغاندىلا كۆرەلەيسەن.

ياق، ياق! چوقۇمكى باشقا جاۋاب مەۋجۇت!

ــ ئۇنداقتا خۇدانى تاپىمەن، ــ دېدىم ئۆزۈمگە ۋە دادامدىن سورىغان ھېلىقى سوئالىنى "باشقىلار" دىنمۇ سوردىم:

ــ ئۇنداقتا خۇدا نەدە؟

خۇدانىڭ نەدىلىكىنى بىلىۋالسام، ئەلۋەتتە سېنىڭ نەدىلىكىڭنىمۇ تاپالىغان بولاتتىم. ئەمما، بىلمىكى، ئۇلارنىڭ خۇدا ھەققىدىكى بىلىشى ناھايىتى زىددىيەتلىك ئىكەن.

"خۇدا يوق" دېدى بىرى؛ "خۇدا بىزگە نامەلۇم بىر يەردە" دېدى كىملەردۇر؛ "خۇدانى پەقەت ئۇ ئالەمدىلا كۆرەلەيسەن" دېدى يەنە بىرلىرى...

باشقا بىر ئېنىق جاۋابقا ئېرىشەلمىدىم. ئەمما ھېچبولمىغاندا ئىزنى توغرا ئىزلەۋاتقىنىمغا كۆڭلۈم تىندى. "باشقىلار"نىڭ "خۇدا نەدە" دېگەن سوئالىغا بەرگەن جاۋابى بىلەن "ئانام نەدە" دېگەن سوئالىغا بەرگەن جاۋابىنىڭ ئوخشاش چىقىشى سېنىڭ ھەقىقەتەن خۇدا بىلەن بىللە ئىكەنلىكىڭنى بىلدۈرەتتى. ئەمدى بايقىدىمكى، سېنى ئىزدەپ باشتىن كەچۈر-

گەنلىرىم بىلەن خۇدانى ئىزدەش يولىدا كۆرگەن - ھېس قىلغانلىرىم ئارىسىدا ناھايىتى زور ئوخشاشلىق بار ئىكەن.

ئەقلىم يېتىلگەنسېرى ئەس - يادىمنىڭ سەندىلا قالغىنىنى كۆرگەن "باشقىلار"، مېنى بۇنىڭدىن قاي- تۇرۇش ئۈچۈن ئالدىمغا دۆۋە - دۆۋە ئويۇنچۇقلارنى توپلاپ قويۇشتى. بىر مەزگىل شۇ ئويۇنچۇقلارغا مە- لىكە بولۇپ كۈن ئۆتكۈزۈپتىمەن. ئەمما كۆپ ئۆتمەي ئىچىم پۇشۇشقا باشلىدى، ئۇلار ئالدىمغا بىر - بە- رىدىن ئۆزگىچە، قىممەت باھالىق، قىزىقارلىق، يې- ڭى - يېڭى ئويۇنچۇقلارنى تۆكمە قىلىشتى.

ئارىدىن بىر مەزگىل ئۆتۈپ يەنە ئويلىنىپ قالدىم: "بەلكى، — دېدىم ئۆز - ئۆزۈمگە، — ئويۇنچۇقلىرىم توختاۋسىز يېڭىلىنىپ تۇرسا، مەنمۇ يېڭىدىن - يې- ڭى ئويۇنچۇقلارغا ئۇزمەي ئېرىشىپ تۇرسام، بەلكى ھاياتىمنىڭ ئاخىرىغىچە خۇشال - خۇرام ئۆيناپ يا- شارمەن. لېكىن مېنىڭ ئارزۇ - مەقسىتىم ئويناش ئەمەس، بەلكى ئانامنى تېپىشقۇ ئاخىرا!"

سەنسىز، قاي ئويۇنچۇقلار بىلەن بەختلىك بولاي، جان ئانا؟ سەنلا بولساڭ، ھېچقانداق ئويۇن- چۇقسىزمۇ بەختسىز بولۇپ قالماسمەن، ئەزىزىم ئانا!

ئويۇنچۇق قىلتىقىدىن مۇشۇنداقلا قۇتۇلۇپ كې- تىشىم مۇمكىن ئىدى، ئەمما ئۇزۇن ئۆتمەي سېنى ئىزدەشتىن ۋاز كېچىشكە مەجبۇر بولدۇم. نېمىشقا دەمسەن، ئانا؟ ئاڭلا، سۆزلەپ بېرەي...

چوڭ بولغانسېرى "باشقىلار" نىڭ ماڭا بولغان ئې-
تىبارى شۇنچە كۈچىيىپ بېرىۋاتاتتى. ھەممىسى ما-
ڭا ناھايىتى ئامراق ئىدى، ئەپسۇسكى مەندىن بۇنى
قىلچە يوشۇرمايتتى. "ئەپسۇسكى" دەيمەن، ئانا، چۈن-
كى ۋاقىت ئۆتكەنسېرى ئۇلارنىڭ ماڭا بولغان
ئامراقلىقىنىڭ ۋە مېنىڭ بۇ خىل قەدىرلىنىشنى
خالىشىمنىڭ ئەمەلىيەتتە مېنى ئەڭ بۈيۈك ئازغۇيۇم-
دىن — سېنى ئىزدەپ تېپىشتىن توسۇپ تۇرۇۋاتقان-
لىقىنى بايقاپ قالدىم.

سېنىڭ گېپىڭنى تولا قىلسامۇ ئۇلارنىڭ مەندىن
يۈز ئۆرۈيدىغانلىقىنى ئوبدان بىلەتتىم. شۇڭا بارا -
بارا سېنى سۇرۇشتۇرۇشنى تاشلاپ، ئۇلارنىڭ ماڭا
بېغىشلاۋاتقان ئىززەت - ھۆرمەتنىڭ كەيپى-خۇما-
رىغا مەستۇ - مۇستەغرەق بولۇپ كەتتىم.

"باشقىلار" نىڭ مەدھىيە ۋە ئالقىش بىلەن بېزەل-
گەن تەبرىك چاچقۇلىرى — بۇنىڭ كىشىنى ئۆلتۈر-
گۈدەك زىيانلىق ئىش ئىكەنلىكىنى كېيىن بايقىدىم
— ئۇستۇمگە توختاۋسىز ياغاتتى: "سەن شۇنداق
ئالاھىدە بىر قىزسەنكى، بۇ ئالەمدە تەڭدىشىڭ يوق!"
دېيىشەتتى ئۇلار. ئۇلار مەدھىيە چاچقۇلىرىنى قا-
چىكى كۆپ ياغدۇرغانسېرى، بۇنداق شېكەر يالىتىلغان
زەھەر قېنىمنى شۇنچە تېز زەھەرلەپ باراتتى.

شۇنداقتىمۇ، بەزىدە تۇرۇپلا بۇ گەپلەرنىڭ
راستلىقىدىن شۇبھىلىنىپ قالاتتىم - ده، ئۆزۈمدىن:
"سەن راستتىنلا شۇنداق ئالاھىدىمۇ؟" دەپ سورايتى-

تىم. ئەمما مەن "ئالاھىدە" ئىكەنلىكىمگە "باشقىلار" تەرىپىدىن ئىشەندۈرۈلگەن ئىدىم، بۇ سوئالغا ئەلۋەتتە ئۇلارسىز جاۋاب بېرەلمەيتتىم. گويا قەلب ئەينىكىم پارە-پارە بولۇپ كەتكەن ئىدى، ئۆزۈمنى كۆرمەك ئۈچۈنمۇ "باشقىلار" غا يۈزلىنىشكە مەجبۇر ئىدىم.

داۋاملىق ئۇلار بىلەن بىرگە بولۇشنى شۇ قەدەر خالايتتىمكى، ئۇلاردىن قانداق چاغدا "مەن راستىنلا شۇنداق ئالاھىدىمۇ؟" دەپ سورىسام، ئۇلار ھەرقاچان شۇ ئوخشاش جاۋابنى بېرەتتى:

— ئەلۋەتتە، ئالاھىدە بىر قىزسەن، بۇ ئالەمدە يېگانىسەن!

بۇ ئوخشاش بىر سوئالنى سوراشتىن ۋە ھەم شۇ ئوخشاش بىر جاۋابقا ئېرىشىشتىن زادى زېرىكمەيتتىم. دېگىنىز سۈيى ئىتچىكەن كىشىنىڭ ئۇسسۇزلۇقى تېخىمۇ كۈچەيمەك كەتكەندەك، مەدھىيەگە كۆمۈلگەن سېرى ماختىلىشنى تېخىمۇ ئارزۇلايدىغان بولۇپ كېتىتاتتىم.

ئەمما چاتاق يېرى، "باشقىلار" نىڭ ماختىشىغا سازاۋەر بولۇش ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ ئارزۇ-خاھىشى بويىچە ياشىشىم، ھەربىرىكەت قىلىشىم كېرەك ئىدى. مەن بارا-بارا "مەن" ئەمەس، "باشقىلار" نىڭ ئارزۇسىدىكى "مەن"گە، باشقا بىرىگە ئايلىنىپ كېتىۋاتاتتىم.

ھالا ئارىدىن بىر مەزگىل ئۆتكەندىن كېيىن، باشقىلارنىڭ ماڭا بەلگىلەپ بەرگەن كۆرسەتمىسى بويىچە ياشاپ بەختلىك بولالمايدىغانلىقىمنى چۈشەنـ

ىدىم. بۇ ھەقىقەتنى ماڭا يەتكۈزگەن، ئۆتۈۋاتقان-كېچە-تىۋاتقان كۈنلەردە ئۆز ئاۋازىنىڭ بارغانسېرى ئازقېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغىنىم يەنىلا قەلبىم بولدى.

— ناخۇشسەن، بەختسىزسەن، ئەي ماريا!

قەلبىمنىڭ ۋارقىرىشى ھالسىز پىچىرلاش كەبى ئاڭلاندى.

قەلبىم توغرا ئېيتقان ئىدى. ئەڭ ئۇلۇغ ئازرۇ-يۇمىنى تەرك ئەتكىنىم — سېنى ئىزدەشتىن ۋاز كەچكىنىم ئۈچۈن ئۆزۈمدىن شۈنچىلىك رايىم قايتىتىكى، "باشقىلار" نىڭ مېنى تۈشمۈ تۈشتىن ماختاپ كۆككە ئۇچۇرۇشلىرىمۇ خۇش قىلالمىدى. ئەكسىچە ناخۇشلۇقۇم، پىغانلىرىم ماڭا سېنى ئىزدەشنى داۋاملاشتۇرۇشۇم كېرەكلىكىنى ئاجايىپ چوڭقۇر ھېس قىلدۇردى.

— ئانام نەدە؟ — دەپ سورىدىم "باشقىلار" دىن قايتا جاراڭلىق ئاۋازدا.

ئۇلار يەنە شۇ كونا گېپىنى تەكرارلاشتى:

— ئاناڭ يوق.

— ئۇ بىز بىلمەيدىغان بىر يەردە.

— ئاناڭنى ئۇ ئالەمدىنلا تاپالايسەن.

...

— ياق، سىلەر ئويلىغاندەك ئەمەس!

— بىزمۇ باشقىلاردىن شۇنداق ئاڭلىغان.

— قارا، ئاناڭنى كۆرەلمىدىڭمۇ؟ ياق! ئۇنىڭ بىلەن

بۇ دۇنيادا كۆرۈشەلەيدىغان بولساڭ، ھېچبولمىسا ئۇ-
نى كۆرگەن بولاتتىڭ.

— كۆرۈش ئۈچۈن پەقەت كۆزگىلا تايىنىدىغان ئىش بولسا، ئاللىقاچان ئېزىپ قالغان بولاتتىم سەـ-
لەرنىڭ بۇ مۇدھىش دۇنيايىڭلاردا.

— بولدى قىل، ئاقىلراق بول، ماربي. سەن كىـ-
چىك بالا ئەمەس، چوپچوك قىزسەن.

— ياق، مەن تېخى كىچىكمەن، — دېدىم مەن،
— ھەم مۇشۇ كىچىك پېتىمچە قالاي.

سېنىڭ ۋەسلىگە پېتىش ئۈچۈن "باشقىلار"غا مۇشۇنداق ئېتىراز كۆرسىتىشىم كېرەك، ئانا. ئەمما ئۆزۈم ئۈچۈن تېخى بۇ كۈپايە قىلمايدۇ. مېنى ساڭا يەتكۈزىدىغان بىر يول تېپىشىم كېرەك ئىدى. ئىـ-
كىنچى باسقۇچقا كىردىم ـ دە، بىر چۈشتە ساڭا بـا-
رىدىغان ئۇ يول ھەققىدە بېشارەتكە ئېرىشتىم، يەنى شۇ چۈشتە سەن "بىلمىدىغان بىرى"نى نەدىن تاپالايدى-
غانلىقىمنى دەپ بېرىپسەن. خېلى ئۇزاقتىن كېيىن، سەن ئىشارە قىلغان ئۇ كىشى قولۇمدىن تۇتقىنىچە سەن كۆرسەتكەن يولدا كېتىۋاتقۇدەك. خۇددى سەن بىلەن بۇ دۇنيادا دىدارلىشىدىغاندەك...

كېيىنكى خېتىمدە شۇ چۈش توغرىسىدا سۆزلەپ بېرىشنى ئارزۇ ـ ئارمانلاپ

ماربي
14ـ فېۋرال

۹

ئانىسى ئامراق قېنىق زېغىر رەڭلىك يېشىل كىيىمىنى كىيىۋالغان دىئاننا چىملىقتا چوڭ ـ چوڭ چامدىغىنىچە مازارغا قاراپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئانىسىنىڭ تۇپراق بېشىغا ئاز قالغاندا، ئۇزۇن قارا چاچلىق، قارىلىق كىيىۋالغان بىرەيلەنىڭ ئۇ يەردە تۇرغانلىقىغا كۆزى چۈشتى. ئانىسىنىڭ قەبرىسى يوغان بىر تۇپ چىنارنىڭ تۈۋىگە جايلاشقان يالغۇز قەبرە بولۇپ، باشقىلارنىڭ ئارىلاشتۇرۇپ قويۇشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. يا ئالاھىدە بىر كۈن بولمىسا، بۇنداق تاڭ سەھەردە ئانىسىنىڭ قەبرىسىنى يوقلاپ كەلگەن كىمكىنە؟

ماربي؟!

دىئاننا ئورنىدا شىپپىدە توختىدىيۇ، يەنە ئالدىغا ئازراق چامداپ قەبرىگە قاراپ قىمىر قىلماستىن سۈكۈتتە تۇرغان زىيارەتچىنى كۆزىتىشكە باشلىدى.

ــ كىمدىن قورقاتتىم؟ ــ دېدى ئۇ ئۆزىگە بىردىن ۋە يەنە قەدىمىنى يۆتكىدى، لېكىن بەش ـ ئون قەدەم ئالار ـ ئالماي يۈرىكى دۈپۈلدەپ نەپىسى تىنىقىغا يەتمەيلا قالدى...

Kayıp Gül

دىئاننا قەبرىگە خېلى يېقىنلاشقۇچىلىكمۇ زىيارەتچى ئار-
قىسىغا قايرىلىپ قويمىدى. ئاردا نەچچە قەدەم قالغاندىلا ئاز-
دىن دىئاننا زىيارەتچىنىڭ ئانىسىنىڭ قەدىناس دوستى جوز-
سون خانىم ئىكەنلىكىنى بىلدى. دىئاننا ئۇنى ئانىسىنىڭ نا-
مىزىدا كۆرگەن ئىدى. جونسون خانىم نيۇ يوركتا تۇرغاچقا،
ئۇلار پات - پات كۆرۈشۈپ تۇرالمايتتى.

دىئاننا قولىنى ئاستاغىنە ئۇنىڭ دولىسىغا قويدى.

— سىزنى كۆرگىنىمدىن بەك مەمنۇنمەن، جونسون خانىم.

جونسون خانىم هاياجان بىلەن ئارقىسىغا قايرىلدى، ئۇ-
نىڭ كۆزلىرىدە ئازاب، كۆيۈنۈش، ئەندىشە، سەمىمىيەت ئا-
رىلاش بىر نۇر بالقىيتتى...

— دىئاننا، ئوبدان تۇردۇڭمۇ قىزىم؟ — دېدى جونسون
خانىم ئۇنى مەھكەم قۇچاقلاپ، — ساڭا شۇنچە تېلېفون قە-
لىپ ئالالمىدىم. تېلېفونۇڭغا، مېهمانخانىغا ئۇچۇر قالدۇردۇم،
مېهمانخانىدىكىلەر خېلى ياخشى بولۇپ قالغىنىڭنى ئېيى-
تتى، ئەمما...

— كەچۈرۈڭ جونسون خانىم، سىزگە تېلېفۇنمۇ، ئۇچۇر-
مۇ قايتۇرالمىدىم، ئەمما هازىر ياخشى بولۇپ كەتتىم.

دىئاننا جونسون خانىم ئانىسىنىڭ قەبرىسىگە قويۇپ قوي-
غان سېرىق ئەتىرگۈلنى كۆرسىتىپ پىچىرلىدى:

— بەك چىرايلىق گۈلكەن...

جونسون خانىمنىڭ كۆزلىرىدىن مەمنۇنلۇق ئىپادىسى
چاقنىدى.

— دىئاننا، مېنىڭ چۈشتە ئىنتايىن مۇهىم بىر يىغىنىم
بار، كەچتىلا ئۆيگە قايتمىسام بولمايدۇ. ئەگەر خوپ كۆرسەڭ،

سېنى بىرگە ئېلىپ كېتەي.

ــ ياخشى كۆڭلىڭىزگە رەھمەت خانىم. ئەمما بۇ يەردە بېجىرىدىغان ئىشلىرىم بار.

ــ مەيلى قىزىم. ئەمما ئېسىڭدە بولسۇن، مېنىڭ ئۆيۈم سېنىڭمۇ ئۆيۈڭدۇر.

جونسۇن خانىم دىئاننانىڭ ئۆزىنى زورىغا خۇشال كۆر-سىتىۋاتقانلىقىنى بايقاپ قالدى ۋە "راست ياخشى بولۇپ كەت-تىڭمۇ؟" دېگەندەك ئۇنىڭغا باقتى. بۇ ئۇنسىز سوئال دىئاننا-دىمۇ خۇددى شۇنداق ساداسىز "قانداقسىگە ياخشى بولۇپ كې-تەي؟" دېگەندەك چىراي ئىپادىسى پەيدا قىلدى.

ــ دىئاننا، بىلىمەن، بۇنداق گەپنى زادى ئاڭلىغۇڭ يوق، ئەمما مېنىڭ دېگۈم كېلىدۇ، قىزىم، ئاناڭ سەندىن بەك پە-خىرلىنەتتى.

ــ زادى ئويلاپ باقمىغانتىم، جونسۇن خانىم، زادىلا. بۇ ئىشلار بەكلا تاسادىپىي يۈز بەردى، تۇيۇقسىزلا هەممە ئوڭ-تەتۈر بولۇپ كەتتى. بەش ئاي قالغۇچە هەممە ئىش نورمال ئىدى، هەتتا ئاغرىپ ياتقاندىمۇ. ئانامنىڭ يۈرۈش-تۇرۇشى نەچچە كۈنلۈك ئۆمرى قالغانلىقىنى بىلىدىغان ئادەمنىڭكىگە ئەسلا ئوخشىمايتتى. ئۆزىنى تاشلىۋەتمىدى، كۆزلىرىدىكى چاقناق نۇر يوقالمىدى، بىرەر قېتىممۇ "نېمىشقا مۇنداق بو-لىدۇ؟" دەپمۇ سورىمىدى، "نېمىشقا؟" دەپمۇ باقمىدى.

دىئاننانىڭ كۆزلىرىگە ياش تولدى.

ــ ئەمما مەن ئۇنىڭغا ئوخشىمايمەن جونسون خانىم، ئۇ-نىڭغا يەتمەيمەن. هەر تاڭدا ئويغىنىپلا ئۆزۈمدىن "نېمىشقا؟ نېمىشقا مېنىڭ ئانام؟" دېگەن ئوخشاش بىر سوئالنى تەكرار-

تەكرار سورايمەن. ئۇ ھېچكىمنىڭ ئانىسىغا ئوخشىمايتتى. ئەتراپنى يورۇتىدىغان بىر نۇر ئىدى ئۇ.

— ھەئە، شۇنداقتى، — دېدى جونسون خانىم.

— نېمىگە ھەممىدىن بەك ئازابلىنىدىغىنىمنى بىلەمسىز، جونسون خانىم؟ مەن ئۇ نۇرغا تېخى تۇزۇك يېقىنلاشمىغانتىم؛ ئۇنىڭ بىلەن نۇرلىنىشنى خىيالىمىغا ئەكېلىپمۇ باقمىغانتىم؛ خۇددى بىر شەپەرەڭدەك بۇ نۇردىن بەدەر قاچقان ئىدىم. دەل مەندە ئۆزگىرىش يۈز بېرىشكە باشلىغاندا، ئۇ كەتتى.

— قانداق ئۆزگىرىش؟

— مەن توساتتىن ھاياتقا ئانامدەك قارىشىم، ئۇنىڭدەك ياشىشىم كېرەكلىكىنى ھېس قىلىپ قالدىم. مەن ئۇنىڭ قاراشلىرى، سۆزلىرى، ھاياتىنىڭ ئارقىسىدىكى سىرنى يېشىشنى بەك ئارزۇلايتتىم. ئانامدا ناھايىتى چوڭقۇر سىرلىق بىر خەزىنە بار ئىدى، ئەپسۇس مەن ئۇنىڭغا يېتەلمىدىم.

كۆزىدە ئەستىلىك شوللىرى جانلانغان دىئانا سولغۇن كۈلۈمسىرىدى.

— بەزىدە ئۇنىڭ بىلەن ئېتىشىپ: "تېز بول ئانا، مەندە بىر خەزىنە بار دەيتتىڭغۇ، بول، ئۇنىڭ ئاچقۇچىنى بەر" دەيتتىم. ئانام قوللىرىنى ئىككى تەرەپكە يېيىپ: "سېنىڭ خەزىنەڭنىڭ ئاچقۇچى مەندە نېمە ئىش قىلسۇن، قىزىم؟ ئۇ سەندىن باشقا ھېچكىمدە يوق، ھېچكىمدە" دەيتتى.

دىئانا چوڭقۇر ئاھ تارتتى.

— ئاشۇ ئاچقۇچقا موھتاجمەن، جونسون خانىم. ئانامدەك ياشىسام دەيمەن، ھېچبولمىسا، ئۇنىڭ بالىسى بولۇشقا مۇناسىپ

سىپ بىر قىز بولۇشنى تىلەيمەن. بىلدىڭىزمۇ؟ بەزىدە تۇرۇپ ئۇنى ھايات ۋاقتىدا جىمى تاللاشلارنى ئۆزۈمنىڭ قارار قىلىشىغا تاپشۇرۇۋەتمىگەن؛ خاتالىقلىرىمغا كۆز يۇممىغان؛ ئىختىيارىمغا قويۇۋەتمىگەن بولسا، بەلكى باشقا تالاي ئانىلاردەك ئۆزىنى دوراتقۇزۇش ئۈچۈن مەجبۇرلىغان بولسىمۇ بوپتىكەن دەپمۇ قالمەن. ئانامنىڭ قىزى بولغۇم بار، جونسون خانىم، ئۇنىڭ قىزى!

جونسون خانىم كۆز ياشلىرىنى توختىتالماي ئۆكسۈپ بوغۇلۇپ كەتكەن دىئاننانى چىڭ قۇچاقلىۋالدى.

ــ ئۇھ دىئاننا، سەن ئاناڭنىڭ قىزى، پەخىرلىك قىزسەن، ئەزىزىم. ئۇنىڭغا شۇ قەدەر ئوخشايسەنكى، جاھاندا يەنە بىر قىز ئانىسىغا سەنچىلىك ئوخشىيالماس. بۇندىن شۇبھىلەنمە. ئىككىمىز بەك جىق ھال ـ مۇڭ بولالمىدۇق، شۇڭا مېنى كۆپتۈرۈپ سۆزلەۋاتىدۇ دەپ ئويلاپ قېلىشىڭ مۇمكىن. ئەمما ماڭا ئىشەن جان باغرىم، سېنى ناھايىتى ئوبدان چۈشىنىمەن. سېنى ئەڭ ياخشى چۈشىنىدىغان ئاناڭ ماڭا بەك جىق گەپنىڭنى قىلىپ بەرگەن.

دىئاننانىڭ خىتىلداپ ئۆكسۈشلىرى بىردىن توختىدى.

ــ ئانام سىزگە مەن توغرۇلۇق نېمىلەرنى دېگەن؟ ــ دېدى ئۇ ئاجىز ئاۋازدا.

ــ ئۆتكەن يىلى كەشمىردىكى ئاخىرقى ساياھىتىمىزدە ئۇ سەن توغرۇلۇق بەك جىق گەپ قىلىپ بەرگەن ئىدى. دۇنياڭ ساڭا قانداق تار كېلىۋاتقىنىنى، قولغا كەلتۈرگەنلىرىڭنىڭ سېنى پەقەت رازى قىلالمايۋاتقىنىنى، سېنىڭ كۈندىن-كۈنگە ناخۇش يۈرۈۋاتقىنىڭنى سۆزلەپ بەرگەن ئىدى.

Kayıp Gül

— شۇنداق، — دېدى دىئاننا بېشىنى ئېگىپ، — ئۆتكەن بىر يىلدا ناخۇش ھالغا چۈشۈپ قالغانتىم. ئەمما بۇنى ئانامدىن يوشۇرۇن تۇتقان، ئۇنىڭغا بىلدۈرمىدىم دەپ يۈرگەن ئىدىم. ئانامنى بىكاردىن - بىكار ئازابلاشنى خالىمايتتىم. چۈنكى كەيىپسىزلىكىمنىڭ ھېچبىر ۋەج-سەۋەبى يوق ئىدى. دېمەككى، ئۇ كۆڭلۈمدىكىنى يەنىلا بىلىۋاپتىكەن - دە... — كۆزى تالغان دىئاننا، — ھېس قىلغانلىرىنى نېمىشقا ماڭا ئوچۇق دېمىدىكىنە؟ — دەپ غۇتۇڭشىدى، — قانچىلىك ئازابلانغاندۇ-ھە؟!

— ئازاب؟ قىلچىلىك ئازابلانمىدى، بەلكى بۇلارنى ئېيتىپ ۋېتىپ شادلىقتىن كۆزلىرى نۇرلىنىپ كەتكەن ئىدى.

— شادلىقتىن؟

— ھەئە، سېنىڭ بۇ ھالىڭدىن ئۇ ناھايىتى كۆڭلى ئەمىن تاپقاندەك كۆرۈنەتتى. "قىزىم، ئۆكتەبىر يامغۇرىغا تەشنا بولۇشقا باشلىدى" دېگەن ئىدى ئۇ ماڭا. ھەتتا كېيىنكى بىر ساياھەتكە سېنىمۇ بىللە ئېلىۋېلىش ئويى بار ئىدى.

دىئاننا چۈشىنەلمىگەندەك جونسون خانىمغا قارىدى.

— ئۆكتەبىر يامغۇرى؟ ئۆكتەبىردە قىلغان ساياھىتىڭلار-نى دېمەكچىمۇ؟ سىرغا تولغان ساياھەت؟

جونسون خانىم بېشى بىلەن تەستىقلىدى.

— ھەر قېتىملىق سەپىرىگە مېنىمۇ ئېلىۋالسىكەن دەپ كېچە-كۈندۈز تىلەيتتىم. ئەمما ئانام ئۇنىمايتتى. قايتىپ كەلگىنىدە ساياھىتى توغرۇلۇق قىزىقىپ ئۇنى - بۇنى سورد-ساق "ئاڭلىدىم ۋە دەم ئالدىم" دەپلا جاۋاب بېرەتتى.

دىئاننا توختاپ جونسون خانىمغا يالۋۇرغاندەك قارىدى.

— بۇرۇن بۇ ساياھەتلەر ماڭا كۆڭۈل خۇشسىلا تۇيۇلاتتى، خالاس. ئەمما بىر قانچە يىل بولدى، مەن ئانامدىكى پۇتۇن سىرنىڭ مۇشۇ ئۆكتەبىر ساياھىتىدىن كېيىندىغانلىقىنى بايقاپ قالدىم. ماڭا خۇددى مۇشۇ ھەقتە ئويدانراق بىر نەرسە بىلەلىسەم، ئانامنى تېخىمۇ ياخشى چۈشىنەلەيدىغاندەكلا تۇيۇلىدۇ. بۇ ھەقتە پەقەت سىزلا ماڭا ياردەم بېرەلەيسىز، جونسون خانىم. سىزدىن ئۆتۈنەي، كەشمىر، رۇم، قۇددۇس، تىبەت، فەزدە نېمىلەرنى قىلغانلىقىڭلار توغرۇلۇق ماڭا سۆزلەپ بېرىڭ، بولامدۇ؟

جونسون خانىم بۇ ھەقتە ئېغىز ئېچىپ سالغىنىغا پۇشايمان قىلمۇاتقاندەك كۆزىنى قاچۇردى.

— ئاناڭنىڭ ئىپادىلەش قابىلىيىتىگە ھەقىقەتەن قويىمەن، دىئانا. ئۇ بەك ئوبدان دەپتۇ: "ئاڭلىدۇق ۋە دەم ئالدۇق."

دىئانا بۇ گەپنى يەنە كوچىلاپ سوراۋېرىشنىڭ پايدىسىز يوقلۇقىنى چۈشەندى.

— بولدى، چۈشەندىم. رۇخسەت قىلسىڭىز سىزدىن سورايدىغان باشقا بىر سوئالىم بار ئىدى.

— بايا تىنىقدەك قىيىن بولمىسۇن، — دېدى جونسون خانىم يېنىك كۈلۈمسىرەپ.

دىئانا ئۇنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە قاراپ تۇرۇپ زەئىپ بىر ئاۋازدا سورىدى:

— ئانام نەدە، جونسون خانىم؟ ئانام قەيەردە؟ ئۇنىڭغا نېمە بولغىنىنى بىلگۈم بار. بۇ سوئالىغا مەندىن ياخشى جاۋاب بېرەلەيدىغىنىڭىزغا ئىشىنىمەن.

دەماللىقتا بىر دەم تۇرۇۋالغاندىن كېيىن:

ــ ئېسىڭدىمۇ، دىئاننا، ــ دېدى جونسون خانىم، ــ مەن ئاناڭ بىلەن ئەمدى تونۇشقان كۈنلەردە سەن ئۇنىڭدىن خۇددى ھازىرقىغا ئوخشاش بىر سوئالنى سورايتتىڭ "دادام نەدە؟" دەپ. سۆيۈملۈك ئاناڭمۇ ساڭا ئوخشاش بىر جاۋابنى تەكرار بېرەتتى "دادامڭ خۇدانىڭ يېنىدا، قوزام" دەپ.

دىئاننا جونسون خانىمنىڭ جاۋابىنى ئاڭلا-ئاڭلىماي، بايا-تىن سورىغان سوئالىنىڭ ئەھمىيىتىتە ماڭىنىڭ نەچچە يىلدىن بېرى ئېغىزىدىن چۈشۈرمەي كەلگەن سوئالى ئىكەنلىكىنى سەزدى. جونسون خانىمنىڭ دادىسى توغرىسىدىكى ئىشلارنى قانچىلىك بىلىدىغانلىقىغا بىر نەرسە دېيەلمىگەچكە، ئۇنىڭغا ماڭىنىڭ گېپىنى قىلماسلىق نىيىتىگە كەلدى. ئەمما سوردىغان سوئالىغا جونسون خانىمنىڭ بۇنداق جاۋاب بەرگىنىگە بىر ياندىن ئەجەبلەنمەي تۇرالمايتتى.

ــ راست، ئانىسىدىن ئايرىلىپ قالغان سەبىيلەرنى ئالداش ئۈچۈن "ئاناڭ خۇدانىڭ يېنىدا" دېيىشىدۇ كىشىلەر. ئەمما مەن كىچىك بالا ئەمەس، جونسون خانىم، ماڭا راست گەپ قىلىڭ. قېنى دەڭە، ئانام ئۆلدى، شۇنداقمۇ؟

ــ بالىلارنى ئالداش ئۈچۈن دېيىلىدىغان گەپلەرنىڭ ھەممىسى يالغان ئەمەس، دىئاننا. ئاناڭ ۋاپات بولۇشتىن ئىلگىرى نەدە بولغان بولسا، ھېلىھەم شۇ يەردە. خۇدانىڭ يېنىدا.

دىئاننا ئۇنىڭغا بېشىنى ئەگدى.

جونسون خانىم ئۇنىڭغا قولىنى ئۇزاتتى.

ــ ئەمدى ئاناڭ بىلەن سېنى بىر دەم يالغۇز قالدۇراي،

قىزىم. ئەمما ئۇنتۇما، ھەردەم يولۇڭغا قارايمەن.
دىئاننا ئۇنى قۇچاقلىدى.
ــ ئامان بولۇڭ، جونسون خانىم. پات ئاردا قېشىڭىزغا
بارىمەن. ئاق يول بولسۇن!

10

دىئاننا جونسون خانىم توۋلىسا ئاڭلىمىغۇدەك يىراقلاپ كەتكەندىلا قەبرە بېشىغا يۆكۈندى. ئۇ قولىنى كۆكسىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ ئىچىدە ئۇزۇن دۇئا قىلدى.

ئۇ ئانىسىنىڭ ئۆزىنىڭ گېپىنى ئاڭلىيالايدىغانلىقىغا ئىشەنمىسىمۇ، يەنە ئۇنىڭ بىلەن پاراڭلاشقۇسى بار ئىدى:

ــ قەدىردان ئانا... بايانتىن جونسون خانىمنىڭ نېمە دېگىنىنى ئاڭلىدىڭمۇ؟ ئىشىنەمسەن، ئۇ مېنىڭ ساڭا ناھايىتى ئوخشايدىغانلىقىمنى ئېيتتى؟ ساڭا جاھاندا يەنە بىر قىز ئاز نىسبىغا ئوخشىيالمىغۇدەك دەرىجىدە ئوخشايمىشىمەن. جونسون خانىم ناھايىتى ياخشى ئايال. ئەمما ئۇمۇ بىلمەيدىغان بەزىبىر ئىشلار بار.

تۇنۇگۈن ئاخشام ماريىنىڭ خەتلىرىگە بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتىم، ئەمما كۆرە ـ كۆرمەيلا ھەممىسىنى نەدىن ئالغان بولسام شۇ پېتىرىگە تىقتىم. ساڭا بەرگەن ۋەدەمنى كېچىكىپ بولسىمۇ ئورۇندايدىگەن ئىدىم، ئەمما بولمىدى. قىلالمىدىم، ئانا. نېمىشقا دەپ سورىما، قىلالمىدىم ئىشقىلىپ.

ئەمما يەنە بىر ئىشنى بىلگۈم بار، ماڕيينىڭ خېتىنى ئو-قۇپ نېمىنى چۈشەنگەنلىكىڭنى سورىغۇم كېلىدۇ، ئانا. سەۋ-مۇ مەندەكلا تۇيغۇغا كەلگەنسەن بەلكىم. ماڕيينىڭ پىسخىك-لىق كېسىلى بار، شۇنداقمۇ؟ بىلىمەن، سەن ئۇنىڭ يېگانە بىر قىز ئىكەنلىكىنى ئېيتقان ئىدىڭ. بۇ مېنى ئۇنى ئىز-دەشتىن قورقمىسۇن دەپلا دەپ قويغان گېپىڭ، شۇنداقمۇ؟

سەن ئېيتقان ئاشۇ "يېگانە" دېگەن گەپنى قايسى مەنىدە ئىشلەتكىنىڭنى بەكلا بىلگۈم كېلىدۇ. مېنىڭچە ئۇ "ئۇنىڭدەك قىز تېپىلماس" دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ. ئەمما سەن بۇ يەردە ئۇ مەنىدە ئىشلەتمىدىڭ، شۇنداقمۇ؟ ماڕيينىڭ قىزىڭ بولۇش-قا مەندىن بەكرەك لايىق كېلىدىغانلىقىنى ئويلىمىغانسەن؟

ھەم بۇ مۇمكىن ئەمەس ئەلۋەتتە. ماڕي نېرۋىسىدىن ئاداشقان. ئۇچىنچى خەتنى ئوقۇدۇڭغۇ؟ گۈللەرنىڭ نەپەس-تىنىقىنى سېزىشى، ھۈجرىسىدا ئەسكەن شامال، ھەممە يەرنى قاپلىغان نۇر ۋە بىر گۈل بىلەن مۇڭدىشىشى!... بۇ روھىي كېسەللىكىڭ ئالامىتى بولماي - نېمە؟ ئېپىئېنىق ساختا سېزىم كېسىلى! بۇنى چۈشەنگۈچىلىك پىسخولوگىيە ئۆگەن-گەنمەن ئانا.

ماڕيينىڭ نورمال ئەمەسلىكىگە ھۆكۈم قىلىش ئۈچۈن بىرىنچى خەتتە دېگەن گەپلىرىلا يېتەرلىك ئاشىدۇ. ئۇمۇ بولمى-سا، ئىككىنچى خەتتىكى چۈشىگە نېمە دەيسەن؟ سەن چۈشىگە كىرىپ "مۇنۇ باغچىغا بار، پالانچى بىلەن تونۇش، گۈللەر بە-لەن مۇڭداش" دەپتىمىشسەن، ئۇمۇ سەن دېگەن يەرگە بېرىپ-تۇ، سەن ئېيتقان ئادەم بىلەن كۆرۈشۈپتۇ، تېخىمۇ ئاجايىپ يېرى شۇكى، شۇ يەردە گۈللەر بىلەن پاراڭلىشىش-مۇڭدە-

شۇشۇنى ئۆگىنىپتۇ... سېنىڭچە بۇلار راست بولۇشى مۇمكىن ئىشلارمۇ؟

بولدى، ماڭا ئۇچۇن ئاھسىنما ئانا. ئەقلىنى يوقاتقان مەجنۇنلار ئۇچۇن بەلكى ھايات بەك ئاساندۇر. مەندىنمۇ غەم يېمە. بەلكى ئەقلىم جايىدا بولغاچقىلا ئازاب چېكىۋاتقاندىمەن؛ بەلكى سەندىن ئايرىلىپ قالغىنىمغا ئىشەنگۈم كەلمەيۋاتقاندۇ؛ بەلكى سېنىڭدىن ئايرىلىپ تېخى ئۆزۈمگە كېلىپ بولالمىغاندىمەن... خاتىرجەم بول، مەيلى نېمە بولسا بولسۇن ئەقلىمدىن ئاداشمايمەن، ئانا. رېئاللىقتىن قاچمايمەن. ماڭىيدەك ئۆزۈمگە رېئاللىقتىن ھالقىغان خىيالىي دۇنيا بەرپا قىلىۋالمايمەن. چۇنكى مەن ئاللىقاچان ئەقىل كىرگەن قىز ۋە بۇ ئەقلىنى يوقاتمايمەن.

دىئاننا ئورنىدىن تۇردى ۋە:

— بىر كۈنى، — دەپ قوشۇپ قويدى، — ھامان بۇ غەم-غۇسسىلەرنى پاك-پاكىز چۆرۈپ تاشلاپ ھەقىقىي سېنىڭ قىزىڭغا ئايلىنىمەن، ئانا!

11

دىئاننا تۈپراق بېشىدىن قايتىپ كېلىپ كۈننىڭ يېرىمى ئۆتكۈزدى. ئەمەلىيەتتە نەچچە كۈننىڭ ياقى يېغىلىپ قالغان، بېجىرمىسە بولمايدىغان بانكا مۇئامىلىسى، ئوقۇش پۈتكۈزۈش مۇراسىمىنىڭ تەييارلىقى، جاۋاب خەت قايتۇرۇشى كېرەك ئېلخەت دېگەندەك بىرمۇنچە ئىشى بار ئىدى.

ئۈنىڭ ھېچ ئىشقا كۆڭلى تارتمايتتى. ئەمما، بۇنداق بىكاردىن - بىكار ئولتۇرۇۋېرىش ئۈنىڭ ئىچىنى تېخىمۇ پۇشۇرۇۋېتەتتى. ئۇ دېڭىز ساھىلىغا بېرىپ بىردەم ھاۋا يەپ كېلىشنى ئويلىدى.

باغچا قايسى كۈنىدىكىدىنمۇ بەك قىزىپ كەتكەنىدى، ئۇ خىلۋەت بىر بۇلۇڭغا مۆكۈۋېلىپ، چايكىلارغا نان تاشلاپ بېرىۋاتقان بالىلارنى تاماشا قىلدى. قىرغاقتا ئولتۇرۇپ دېڭىزغا پېتىۋاتقان كەچكى قۇياشنىڭ گۈزەللىكىدىن قانغۇچە زوقلاندى.

ئۇ ئۆيگە قايتىشتا يەنە توغرا يولنى تاللاپ ماڭدى. قايسى

كۈنىدىكى گەپلىرىنى تېخىمۇ ئوچۇقراق ئېيتىپ قالسا ئەجەب ئەمەس دەپ، قەبرى پالچىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈشنى ئويلىدى.

دىئاننا باشقا تىلەمچىلەرنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ قەبرى پالچىغا يېقىنلاشقاندا، ئۇنىڭ بۇرۇنقىدەكلا ئەتراپقا ئالاڭلاپ قاراپ ئولتۇرغىنىنى كۆردى. دىئاننا ئۇنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈۋاتقاندا پالچى ئۇنىڭغا مۇنداقلا بىر قاراپ قويدىيۇ، ئويلىغىنىڭ ئەكسىچە ئەتراپىدا ئۇياقتىن ـ بۇياققا ئۆتۈشۈپ تۇرغان يولۇچىلارغا قاراش بىلەن بولۇپ كەتتى. ئەلپازىدىن خۇددى ئالدىدىكىسى تېخى تۇنۇگۈنلا ئالدىنى توسۇپ بىرمۇنچە كالدىنغان قىز ئەمەستەك، ئۇنى كۆرمەيۋاتقاندەك ئىدى.

ـــ سالام، بۇگۈن ماڭا پال سالمامسىز؟

قەبرى پالچى ئۇنىڭغا خۇددى "نېمە دەيسىز؟" دەۋاتقاندەك بىر ھازا قاراپ تۇرغاندىن كېيىن:

ـــ بىز تونۇشامدۇق؟ ـــ دەپ سورىدى.

ـــ ئۇنتۇپ قالدىڭىزمۇ؟ مەن!

ـــ سەنلىكىڭنى بىلدىم. ئەمما سەن كىم؟

ئۇنىڭ ئۆزىگە چاقچاق قىلمايۋاتقىنىنى ھېس قىلغان دەئاننا بېشىنى بۇراپلا دەرھال ئۇنىڭ قېشىدىن يىراقلاشتى ۋە سەل ماڭغاندىن كېيىن رەسسامغا قارىدى.

رەسسام يەنىلا رەسىم جازىسىنىڭ قېشىدا تۇراتتى. ئۇستىدە يەنە شۇ مايكا بىلەن پادىچىلار شىمى، سېتىلىدىغان رەسمىلىرىمۇ تۇنۇگۈنكى ئورنىدا ئىدى. سىزىۋاتقان رەسىمدە كۆتۈرۈلۈۋاتقان دولقۇننىڭ ئۈستىدىكى بۇزۇغۇنلارنىڭ سەل ئاۋۇپ قالغىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا بەك چوڭ پەرقمۇ يوق ئىدى. تۇنۇگۈنكىگە ئوخشىمايدىغىنى، رەسسام دىئاننانىڭ كەلـ

گىننىنى بالدۇرراق تۇيۇپ نەزەرىنى ئۇنىڭغا ئاغدۇردى.

— بۇگۈن ئەھۋالىڭىز خېلى ياخشى كۆرۈنىدىغۇ، — دېدى رەسسام.

بۇغۇ خېلى ياخشى سالام بولدى، دەپ ئويلىدى دىئاننا ئۇ-چىدە. ئەمما يەنە تۇنۇگۈن ئەھۋالىم راستىنلا ناچار بولغى-مىتتى، دېگەننىمۇ ئويلىماي تۇرالمىدى.

— رەسىملىرىمنى كۆرۈپ باقامسىز؟

— كۆزىتىشىمچە رەسىمىڭىزدە بەك چوڭ ئۆزگىرىش يوققۇ.

— سىزنىڭچە بىر دولقۇننىڭ تېخىمۇ غەزەپ بىلەن نەرە تارتىشى چوڭ ئۆزگىرىش ھېسابلانمامدۇ؟

— ئەلۋەتتە، ھېسابلىنىدۇ، — دېدى دىئاننا كۈلۈمسىرەپ، — تۇنۇگۈنكىسى پۈتۈنلەي باشقىچە بىر رەسىم ئىدى. تۇۋا خۇدايىم، كىشىنىڭ زادى ئەقلى يەتمەيدۇ! شامالنى ئانچىكىم كۈچەيتىپ قويۇشىڭىز بىلەن دولقۇننىڭ ئىچكى دۇنياسى تېشىغا تامامەن تېپىپ چىقىپتۇ. ھەقىقەتەن قالتىس!

— سىزگە ئوخشاشمۇ؟

— نېمە دېمەكچىسىز؟ — دىئاننا ئاڭقىرالماي رەسسامغا قارىدى.

— سىزدىكى شامالمۇ ئىچىڭىزدىكىلەرنى تېشىغا ئوبدانلا تېپىپ تۇرۇپتۇ.

دىئاننا بېشىنى ئالدىغا قىيسايتتى:

— كالۇالىقمىنى كەچۈرۈڭ، چۈشەنمىدىم.

— ھېچقىسى يوق، — دېدى رەسسام، — رەسىمدىن زادى نېمىنى كۆردىڭىز؟

— باشقا رەسىملىرىڭىزدىكى چايكىنى تېخى بۇ رەسىم-

Kayıp Gül

ىنىڭ كۆڭ بېتىگە قوندۇرماپسىز.
ـــ ھەقمقەتەن سەزگۈركەنسىز.
ـــ باشقىلارمۇ شۇنداق دېيىشىدۇ.
ئۇستىبېشى سەتچىگىۋاراڭ، گەپ ـ سۆزى قوپال تۇرغان بەـ لەن، رەسسامنىڭ ياخشى تەربىيە كۆرگەنلىكى چىقىپ تۇراتـ تى. دىئاننا قىزىقىپ سورىدى:
ـــ ئوقۇۋاتامسىز؟
ـــ ياق.
ـــ ئوقۇشىڭىز پۈتتى؟
ـــ ئىقتىسادتا ئوقۇغانتىم، ژاز كەچتىم.
"نېمىشقا؟" دېگەن سوئال تېپىپ چىقتى دىئاننانىڭ يۈزىگە.
ـــ ئىقتىسادنىڭ پىروفېسسورلىرىدىن رەسىم سىزىشنى ياخشى ئۆگەنگىلى بولمايدىغانلىقىنى بايقاپ قالدىم شۇ.
ـــ ئوقۇشىڭىزنى داۋام ئەتكەچ رەسىم سىزىۋەرسىڭىز بولماسمىدى؟
ـــ مەسىلە ۋاقىتتا ئەمەس، پەقەت رەسىم سىزىشتىلا ئەـ دى. ھەربىر يېڭى رەسىمنى ئاۋۋالقىسىدىن ئاشۇرۇپ سەـ زىشقا تىرىشاتتىم. مۇنداقچە ئېيتقاندا، باشقا رەسساملارغا ئوخشاش مەنمۇ ئىچكى دۇنيايىمنى رەسىم قەغىزىگە چۈشۈـ رۈشنى ئويلايتتىم. ئەمما كۈنلەر ئۆتكەنسېرى رەسىملىرىمنىڭ بارغانسېرى سولغۇن ـ مەسكىنلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنى سەزدىم. قىسقىسى، ئەڭ دەسلەپكى رەڭ ـ بوياقلىرىمنى تېـ پىپ قايتۇرۇپ كېلىش ئۈچۈن مەكتەپتىن ئايرىلىشقا مەجـ بۇر بولدۇم.
دىئاننا رەسسامغا "قۇت بولسۇن" دېگەن نەزەردە قارىغاچ

ئۇنىڭغا قولىنى ئوزاتتى:

ـــ ئىسمىم دىئاننا.

رەسسام ئۇنىڭ قولىنى مۇنداقلا سىقىپ قويدى.

يەنە شۇ! خۇددى ئۇنىڭ بىلەن خۇشى يوقتەك بىر قىلىق قىلدى رەسسام. ئۇنىڭغا ئىسمىنىمۇ ئېيتمىدى، تونۇشقىنىغا خۇشال بولغىنىنى دېيىشتىنمۇ ئېرىنىدى. دىئاننا ھېلىمۇ چەكتىن ئېشىپ كەتكەن بۇ پاراڭنىڭ ئەمدى داۋاملىشىشىنىڭ ھېچقانداق ئەھمىيىتى يوقلۇقىنى ھېس قىلىپ، بۇ يەردىن كېتىش قارارىغا كەلدى ۋە جىددىي بارىدىغان بىر يېرىنىڭ بارلىقىنى ئېيتىپ رەسسامدىن ئايرىلدى.

دىئاننا رەسسام ھەققىدىكى بارلىق خىياللارنى كاللىسىدىن چىقىرىپ تاشلاشقا شۇنچە ئۇرۇنغان بولسىمۇ، لېكىن رەسسامنىڭ سولغۇن رەسىملەرگە مۇناسىۋەتلىك گەپلىرى كاللىسىغا كىرىۋالدى. رەسسامنىڭ بۇرۇنقى رەڭ ـ بوياقلىرىنى يوقىتىۋەتكىنىنى ھېس قىلغىنىغا ئوخشاش، ئۇمۇ ئانىسىنىڭ رەڭگىنى يوقاتقاندەك ھېس قىلىۋاتقىنىنى چۈشەندى.

12

دىئاننا كۆزدىن غايىپ بولغان هامان قەبرى پالچى رەسـامغا قول پۇلاڭلاتتى. رەسسام ئۇنىڭ بىلەن تۇنۇگۈن تونۇشقان، ئۆزىنى تونۇشتۇرمايلا پالچى بايىلا پال سالغان قىز توغرىسىدا بىرمۇنچە گەپ كوچىلىغان ئىدى.

— ئۆپكەڭنى باس، بالا! — دېگەن ئىدى قەبرى پالچى، — خېرىدارلىرىم بىلەن ئارىمىزدا بولغان پاراڭ مەنىدە قالمايدۇ، ئۇچىدۇ، كېتىدۇ. ئۇقماقچى بولغان ئىشلىرىڭنى ئەتە خانقىزىڭ ئۆزىدىن سورا. قارا شۇ هالىڭغا، كېلىپ مەندەك هاماقەت قەبرىدىن مەدەت سوراۋاتىسەن تېخى. ياش، سەنئەتنى چۈشىنىدىغان، ئېھ، هېچبولمىغاندا مەندەك كېلىشكەن قەددى ـ قامىتىڭ بار تۇرۇقلۇق، ئەمدى ئاشۇ خانقىزنى ئىلىندۇرۇشكە مېنىڭ قۇرۇق پىتنە ـ پاساتلىرىمغا موهتاج بولۇپ قالدىڭ مۇ؟

بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ سەل خىجىل بولغان رەسسام:

— ماڭا قارىغىنىڭنى كۆرۈپ، قىزىقىپ قالدىم تەبىئىيلا، — دېگەن ئىدى ئۆزىنى ئاقلاپ.

ـــ قىچقىمنى كەلتۈرمە، بالا، ـــ دېدى قېرى پالچى. ـــ خانقىز يولنىڭ بېشىدا كۆرۈنەر ـ كۆرۈنمەيلا پال تېشىدەك چەكچىيىپ قالغان، ئۇنىڭ ئۇزايىدىن يۆتكەلمەي قادىلىپ تۇرغان جامدەك يوغان ئۇ كۆزلەر مېنىڭ ئەمەستۇ ھەرقانچە بولسىمۇ؟ پالغا زۆرۈر يوق. خانقىزنى كۆرگەن دەقىقىنىڭ ئۆ ـ زىدىلا ئۇنىڭ بىلەن تونۇشۇش خىيالىغا چۈشكەن ئىدىڭ. ئېيتە، يالغانمۇ؟ يالغان ئېيتقان بولسام، بېشىمغا ئوق!

دەيدىغان گەپ تاپالمىغان رەسسام ئۇنى ـ بۇنى باھانە قىلىپ تىلەمچىنىڭ قېشىدىن قۇيرۇقىنى خادا قىلدى. ئۇنىڭدىن ئاسانلىقچە گەپ ئالغىلى بولمايدىغانلىقىغا رەسسامنىڭ كۆزى يەتكەن ئىدى.

ئەمما مانا ئەمدى بۇ قېرى پالچى ئۇنىڭغا دوستانە كۈ ـ لۈمسىرىگىنىچە قولىنى پۇلاڭلىتىپ تۇرۇپتۇ. رەسسامنىڭ كاللىسىدىن "دىئاننا توغرۇلۇق دەيدىغان گەپ چىققان ئوخ ـ شىمامدۇ؟" دېگەن خىيال كېزىپ ئۆتتى. رەسسام بۇ ئاخشام ئۇنىڭغا مېھمان بولۇپ تەلىيىنى سىناپ كۆرمەكچى بولدى.

13

رەسسام جىپىنىڭ توڭلاتقۇسىدىن ئالغان بىر بوتۇلكا مېۋە سۈيىنى پالاسنىڭ ئوتتۇرىسىغا قويدى. پالچى تۇنۇگۈن ئۇنى قېشىغا قۇرۇق قول كەلمەسلىككە ئاگاھلاندۇرغان، ھەتتا خېرىدارلىرىنى قاچۇرۇپ، سودىسىغا دەخلى يەتكۈزمەسلىك ئۈچۈن باغچىدا ئادەم سېلىككەندە ئاندىن قېشىغا كېلىشنى تاپىلىغان ئىدى.

ــ ئەتراپىمۇ تىنچىپ قالدى، ئەمدى مېھمانىنى قوبۇل قىلارسىز ھەرھالدا؟

ــ تولا گەپ سورىمايدىغانلار ئۈچۈن ئىشىكىم ھەر زامان ئوچۇق.

ــ بولدى، بولدى. سوئال سوراپ بېشىڭىزنى ئاغرىتمايلا. مەن بۇ قېتىم. ئەمما شۇنى بىلگۈم كېلىدۇ، ئۇ قىزنىڭ بۇ گۈنمۇ ئايلىنىشقا چىقىدىغانلىقىنى قانداق بىلىدىڭىز؟ پال سالدىڭىزمۇ؟ باشتا دەپ قويماي جۇمۇ، مەندە تۆت دوللار يوق.

ــ مەن پالغا ئىشەنمەيمەن، ــ دېدى پالچى، ــ كىشىلەر كەلگۈسىنى بىلىشكە قىزىقىشىدۇ، قانداق قىلاي، مەنمۇ

دەپ بېرىمەن. "سىزنىڭ كەلگۈسىڭىزنى مەن نەدىن بىلەي، ياشاپ بېقىڭ، ئاندىن كۆرۈڭ" دەيمۇ؟

ــ نېمە؟ پال سالالايمەن دەپ خەقلەرنى كولىدۇرلىتىۋاتـ مايدىغانسىز؟

ــ ئېغىزىڭغا بېقىپ گەپ قىل، بالا. مەن بىر دۇرۇس ئادەممەن، ئۆز ئىشىمغا ئىخلاس ـ ھۆرمىتىم بار. "پال" پەقەت بىر ھۈنەرنىڭ ئىسمى؛ كۈرۈشكا، سۇ دېگەنلەر بۇ ئىشقا بىر باھانە، خالاس. كىنولاردىكى پالچىلاردەك بۇ ئىشىمىزنىمۇ يا ـ ساپ ـ تاراپ كۆرسىتىش كېرەك ـ تە. دېگەنلىرىمىزنىڭ ھەمـ مىسى توغرا چىقسا، ئىشىمىزدا ئاز ـ تولا ھەييارلىق بولمـ سا ساڭا ھېچكىم ئىشەنمەيدۇ. دېدىمغۇ، پال پەقەتلا ئىشىنىڭ ئىسمى. ئەمەلىيەتتە مېنىڭ قىلىدىغىنىم كەلگەن خېرىدارنىڭ چىرايىنى سىنچىلاپ كۆزىتىش. ھەممە نەرسە دەل شۇ يەردە.

ــ قانداقسىگە؟

ــ مەسىلەن، تۇنۈگۈن سەن بىلەن پاراڭلاشقان خانىمزىنىڭ چىرايىغا زەن سېلىپ نېمىنى كۆردۇم بىلەمسەن؟ ئۇنىڭ رەسىملىرىڭىنى ياقتۇرۇپ قالغانلىقىنى. سۇپ ـ كۈچ، قاراپ تۇر، ئۇ ئۇزاققا قالماي رەسىملىرىڭنى كۆرۈش ئۈچۈن يەنە كېلىدۇ. ئال، مانا بۇ ساڭا پال، ئالدىن بېشارەت!

ــ ئايلىنىشقا مېنى دەپلا چىقتى دېمەيدىغانسەن؟

قېرى پالچى مۇرىسىنى قىستى:

ــ ئۇ خانىمزىنىڭ ئوي ـ خىيالىنى مەن نەدىن بىلەي؟ پىسخولوگقا ئوخشامدىكەنمەن ـ يا؟ مەن سەۋەبنى ئەمەس، نەتىجىنى بىلىمەن. بولدى، ئەمدى بۇ گەپلەرنى قويۇپ ئۆزۈڭنىڭ پارىڭنى قىل. خانىمزىنىڭ تەڭداشسىز گۈزەللىكى ئايان

Kayıp Gül

بولدى، ئەمما سەن كىمسەن، كىم ئەمەسسەن، ئېيت قېنى. نەدىن كەلدىڭ؟ نەگە ماڭدىڭ؟ ئۇزايىڭدىنغۇ بىر سەييياھقا ئوخشاپ تۇرىسەن.

ــ سانتىئاگودىن كېلىشىم. دېڭىز ساھىلى بويلاپ رە-سىم سىزىپ كېلىۋاتىمەن. ئاشۇ رەسىم پۈتۈن بىر ياز داۋاملىشىدىغان رەسىم سىزىش پىلانىمىنىڭ مۇقەددىمىسى. ئەسلىدىكى پىلانىمدا ئۇنى تۇنۇگۈن پۈتكۈزۈپ، بۈگۈن 30 مىل نېرىدىكى ئىككىنچى بېكەتكە يېتىپ بېرىشىم كېرەك ئىدى. ئەمما... قالدىسىنى سىزمۇ بىلىسىز.

ــ خانىمزىنى كۆرۈپ رەسىم پۈتمەي قالدى، شۇنداقمۇ؟ ئاھ، قوغلىشىش نەقەدەر شېرىن ـ ھە! لېكىن مەيلى قوغلا ياكى قوغلان، يېقىنلاشتىڭمۇ، ئىشقا ئاندىن دەرد ـ ھەسرەت ئارىلىشىشقا باشلايدۇ. خوپ، ياخشى بوپتۇ، بالا، ياخشى بوپتۇ. رەسىمىڭنى ئۇزاقراق سىز ئەمدى.

پالچى بىر كۈنلۈك تاپاۋىتى تاشلىنىدىغان كۈرۈشكىدىكى تۆمۈر تەڭگىلەرنى پالاس ئۈستىگە تاشلىدى. كۈرۈشكىغا مېۋە سۈيى توشقۇزۇپ رەسسامنىڭ ئالدىغا قويدى، ئۆزى بوتۇلكىدىن بىر يۇتۇم ئوتلىدى.

ــ سىلەرنىڭ سانتىئاگودا تىلەمچىلىك قانداقراق؟

ــ ئىشەنسەڭىز، بۇنى بىلمەيدىكەنمەن... يەنە كېلىپ "بىزنىڭ سانتىئاگو"مۇ دېيەلمەيمەن. چۈنكى تېگىم نيۇ يورك-تىن، بىر مەزگىللىك ھاياتىم بوستون ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئۆتتى. كېيىن ئوقۇشنى تاشلاپ سانتىئاگودا بىر دوستۇمنىڭ يېنىدا تۇردۇم.

ــ مۇنداق دە. چوڭلار ئوقۇش تاشلىشىڭغا نېمە دېدى؟

بىلىشىمچە، ئۇنىۋېرسىتېتنى پۈتكۈزسە جىق پۇل تاپقىلى بو-لىدىغۇ.

— ئۆيدىكىلەرنىڭ ئەھۋالى خېلى ئوبدان بولغاچقا مەندىن ماددىي جەھەتتىن بىر نەرسە كۈتمەيتتى. ئەمما ناھايىتى چوڭ بىر نەرسىنى — مېنىڭ يارىملىق بانكىر بولۇشۇمنى ئارزۇ قىلىشاتتى. ئوقۇۋاتقىنىم خارۋارد بولغاچقىمۇ، مەكتەپتىن چىكىنىشىم ئۈلارغا بەك ئېغىر كەلدى. ئەمما مەندە باشقا ئامال يوق، مەن رەسىم سىزىشىم كېرەك.

— خارۋارد؟ ۋاي خۇدايىم! بىلگەنتىم بۇنى. خانقىزغا بۇنى دېدىڭ شۇنداقمۇ؟

— ياق.

رەسسامغا خېلىغىچە ھاڭ ـ تاڭ بولۇپ قاراپ قالغان پالچى:

— بالا، ئۇچ خىل ئېھتىماللىق بار، — دېدى سوزۇپ، — بىرىنچىدىن دۆتسەن؛ ئىككىنچىدىن ھاماقەتسەن؛ ئۈچىنچىدىن خانقىزغا مەيلىڭ يوق. تاللا بىرنى.

رەسسام كۈلدى.

— خەق، ساتالمايدىغان ئىككى ـ ئۈچ پارچە رەسىمنى ساقلاپ ياتمىغان بىر قاغدالما، دەپ بىلسۇن دەمسەن ئۆزۈڭنى؟ ئۇنىڭغا كىم ئىكەنلىكىڭنى ئاشكارىلىمامسەن، بالا! سەن دېمىسەڭ، سېنىڭ كىملىكىڭنى ئۇ قانداق بىلىدۇ؟

— بىلمىدىم. خارۋاردتا ئوقۇغانلىقىم ئۈچۈنلا ئۇنىڭ ماڭا باشقىچە نەزەردە قارىشىنى خالىمايمەن. ئاخىرىدا ئۆزۈمدىن تاشقىرى بىر نەرسە ئۈچۈن سۆيۈلۈپ جازاغا قالغۇم يوق.

— نېمە؟ كىم كىمنى نېمىشقا سۆيىدۇ ۋە كىمنى جازاغا

قويدۇ؟

— ناۋادا مېنى خارۋاردتا ئوقۇغىنىم ئۇچۇنلا سۆيىدىغان بولسا، بولدى، سۆيمەيلا قويسۇن ياخشىسى. چۈنكى مەن — ئوقۇش تارىخى ئەمەس، ئەقىل ـ پاراسەت ئەمەس، ئىش ـ كەسىپ ئەمەس، مۇناسىۋەت ئەمەس... بۇ نەرسىلەرنىڭ يىغىندا ـ جۇغلانمىسى تېخىمۇ ئەمەس.

— سەن كىم ئەمىسە؟

— مەن پەقەت مەنمەن، پەقەت ئۆزۈملا.

— كەل، بالا، گېپىمنى ئاڭلا: كۆرسەت!!! چېچىنىڭ ئۇسـتىگە ئاپتاپ توسار كۆزەينەك تاقۋالغان خانىمزىنىڭ جەلپكار ـ لىقىنى كۆرمىدىڭمۇ؟ ئىشەنگىن، "خارۋارد" دېگەن بۇ ئىسىم ئۇنىڭ قۇلىقىغا مۇزىكىدەك يېقىملىق ئاڭلىنىدۇ. "خارۋارد!" ئۇنى دېگىن ـ دە، ئىشنى پۈتكۈز.

رەسسام بېشىنى قاماللىدى:

— ياق، بۇ بەك قارامىلىق... سېنىڭدىن يارامىلىق تالانت ئىگىلىرى ھەر قاچان چىقىشى تۇرغانلا گەپ. ئەمما سېنىڭ ئوخشىشىڭدىن بۇ ئالەمدە يەنە بىرى يوق. بىلمىسەڭغۇ، ھەممە ئادەمنىڭ بارماق ئىزى ئوخشىمايدۇ. مەن بىزنىڭ روھىي دۇنـ ياينى بىزدىمۇ ئاشۇنداق بارماق ئىزىنىڭ مەۋجۇتلۇقىغا ئىشىنىمەن. مودا پەلەي كىيىپ يۆگەيدىغىنىمىز پەقەتلا بىر ئىز خالاس...

— ئاي، بىچارە بالا. يەنە شۇ پەلەينىڭ گېپىنى باشلىدى مانا...

— نېمە دېدىڭىز؟ — دېگىنىچە كۈلدى رەسسام.

— خوش، ئۇنداقتا ئۇ خانىمزدىن نېمە كۈتىسەن؟

ــ بىلمەيمەن، راستتىنلا ھېچنېمىنى بىلمەيمەن. ئەتە ئۇ يەنە كېلەرمۇ؟

ــ مېنى كەچۈر بالا. نېمە قىلىشى كېرەكلىكىنىمۇ بىلمەيدىغان گۆدەككە تۆت دوللارلىق ئىشنى بېكىرىغا قىلىپ بېرەلمەيمەن.

رەسسام كۈلدى.

ــ سەن شۇنىڭغا ھەقلىقسەن بەلكى.

ئارىنى باسقان بىر ھازا سۈكۈتتىن كېيىن رەسسام سائەتكە قاراپ:

ــ مەن ئەمدى كەتسەم بولارمىكىن، ــ دېگىنىچە ئورنىدىن تۇردى.

ــ ھەر كېتىشىڭ بىر كېلىشى بار، ــ دېدى قېرى پالچى، ــ كېيىنكى قېتىمدا شوخلا شەربىتى ئەكەل. قارامۇچمۇ بىرگە بولسۇن.

رەسسامنىڭ جىپقا ئورۇنلاشتۇرغان رەسسام يۈلتۈزلارنى بىر دەم تاماشا قىلىش ئۈچۈن يۆلەنچۈكلۈك ئورۇندۇققا قېيىسايدى. تۈپتۈز سوزۇلۇپ دېڭىزغا چۈشكەن ئاي نۇرى ئوچۇق دېڭىزدا تۈز كەتكەن كەڭ، يورۇق بىر يول ھاسىل قىلغان ئىدى. بۇ گۈزەل مەنزىرىگە كۆزى تالغۇچە قاراپ تۇرغان رەسسام، ئەپتىدىن ئۆزى ئىزدەۋاتقان نۇرنىڭ سايىسىنىمۇ تاپقىلى بولمايدىغان بىر قىزغا قانداقسىگە مۇنچىلىك باغلىنىپ قالغانلىقىنى ئويلاشقا باشلىدى.

14

ئۇزۇن، مەقسەت ـ نىشانسىز ئۆتكەن بىر كۈن ئاياغلاشـ
تى، دىئاننا تېخىچە ئانىسىنىڭ سۈرىتىگە ئەيىبكىرانە نەزەردە
قاراپ تۇراتتى.

ـــ ئانا... مۇبادا نىيىتىمدىن يېنىپ، ماربىنى ئىزدەشكە چۈشسەم ئەھۋالدا قانداق ئۆزگىرىش بولار؟ سېنىڭچە ئۇنىڭغا گۈللەر بىلەن سىردىشىشنى ئۆگەتكەن ئاشۇ بىر ئايالنىڭ ئىسمىغا تايىنىپ ماربىنى تاپالارمىزمۇ؟

دىئاننا ئۇلۇغ تىندى.

ـــ مىڭ چاقىرىملاپ يول بېسىپ، ئۇ ساراي تۇرۇشلۇق يەرگە باردىم؛ سارايىنىڭ قېشىدىكى ئۇ ئايالنىڭ مېھمانخانـ
سىنىمۇ تاپتىم دەيلى، سېنىڭچە ئۇ ئايال ھازىرمۇ ھاياتمىدۇ؟ ھاياتمۇ دەيلى، نەچچە يىل ئاۋۋال مېھمانخانىسىغا كەلگەن چەت ئەللىك بىر قىز ئېسىدە تۇرارمۇ؟ ئۇنىڭغا گۈللەر بىلەن سىردىشىشنى ئۆگەتكىنىنى ئەسلىيەلەرمۇ؟ بۇنىڭ مۇمكىن بولمايدىغانلىقى بىزگە ئايانغۇ ئانا؟!

ـــ بوپتۇ، ماربىنى ئېسىگە ئالدىمۇ دەيلى، بۇ نېمىنى چۈـ

شەندۇرىدۇ؟ ئۇ خوتۇن ماريينىڭ نەدىلىكىنى قانداق بىلسۇن؟

ئۇنىڭدىنغۇ سىپايىلىك بىلەن سورارمەن: "كەچۈرۈڭ خانىم، نەچچە يىللار ئاۋۋال مېھمانخانىڭىزدا ساياھەتچى بىر قىز تۇرغان. ئىسمى ماريي، سىز گۈللەر بىلەن سىردىشىشنى ئۆگەتكەن بىر خانقىز. خاپا بولماي ئۇنىڭ نەدىلىكىنى دەپ بەرسىڭىز بوپتىكەن."

ئۇ ئايال بۇنى ئاڭلاپ قانداق جاۋاب قايتۇرار، ئانا. بەك بولسا، دەسلەپتە ماڭا كۈلۈپ تەبەسسۇم قىلار، ئەمما كەينىدىن بۇ سوئالنى مېھمانخانا خادىملىرى، ھەتتا مېھمانلاردىنمۇ ئالا قويماي سوراۋەرگىنىمنى كۆرۈپ، مېنى ئەدەپ بىلەن، مېھمانخانىدىن كەت، دەر، بەلكىم. ئۇنىڭغا ماريينىڭ نەدىلىكىنى بىلمىگۈچە ھېچ يەرگە بارمايدىغانلىقىمنى دېسەم، مېنى زورلاپ تاشقىرىغا چىقىرىۋېتىلمىگەچكە، كونسۇلخانىغا خەۋەر قىلار. ئەمما مەن بولدى قىلمايمەن. مېنى ئېلىپ كېتىش ئۈچۈن كەلگەن كونسۇلخانا خادىملىرى بىلەنمۇ سائەتلەپ جېدەل قىلىپ، ئۇلاردىنمۇ سورارمەن: "ماريي نەدە؟ ماريي قەيەردە؟ ماريي قايسى يەردە؟"

خوش، ئۇنىڭدىن كېيىنچۇ؟ ئۇلار بەلكىم مېنىڭ ئەقلىمدىن ئازغانلىقىمغا تەن بېرىشىپ، قولۇمغا بىر دىئاگنوز قەغىزى تۇتقۇزۇپ، تۇنجى ئايروپىلاندا مېنى دۆلىتىمىزگە قايتۇرۇۋېتەر. ئايروپىلاننىڭ قونۇشىنى ساقلاپ تۇرغان ئاق كىيىملىك ئادەملەر، قولۇمدىن قامالليغىنىچە مېنى ئەكېتىپ يەردىكى روھىي كېسەللەر دوختۇرخانىسىغا ئېلىپ مېڭىشار.

مانا بۇ ئوبدان بولغىنى. چۈنكى دەل ئەنە شۇ يەردىن مارىنى تاپالايمەن، ئانا!

15

رەسسامغا شەھەردىكى ئېگىز بويلۇق، قوڭۇر چاچلىق قىزلارنىڭ جىمىسى باغچىغا توپلانغاندەك ۋە يىراقتىن ھەممىسى دىئاننىاغا ئوخشايدىغاندەك تۇيۇلاتتى. لېكىن سەل يېقىنلاشتىمۇ ئۇلارنىڭ نېرىدىن ئۇز كۆرۈنگەن گۈزەللىكلىرى نەلەرگىدۇر غايىب بولاتتى ـ دە، رەسسامغا يەنە شۇ ئاچچىق خىياللا قېپقالاتتى.

رەسسام ئىككى كۈننىڭ ياقى ھەركۈنى كەچلىكى مۇشۇ يەردە دىئاننانى ساقلىدى، ئەمما ئۇنىڭ قارىسىنىمۇ كۆرەلمىدى. ئەسلىي پىلانىنىڭ، ئۆزىگە خوپ كېلەر دەپ ئويلاپمۇ باقمىغان بىر قىز تۇيۇقسىز ئاقساپ كېتىۋاتقانلىقىغا ئۇنىڭ ئاچچىقى كېلەتتىيۇ، لېكىن يەنە بۇ يەردىن كېتەلمەيتتى.

مۇھەببەتتىكى سىناق، مەغلۇبىيەتلەر ئۇنىڭ چىن مۇھەببەتكە بولغان ئىشەنچىنى يوقاتقاچقىمۇ، رەسسام ھېچكىمگە باغلانماي ياشاپ كېلىۋاتاتتى. بۇ جەريانداا ئۇ ھەربىر يېڭى باشلىنىشنىڭ يەنە يېڭى بىر جۇدالىق ئەكېلىدىغانلىقىنى چۈشەنگەن ۋە ئاخىرى تەنھا ياشاشنى ئىرادە قىلغان ئىدى.

ئۇ بۇرۇندىن تارتىپ ھەربىر ئايرىلىشنى يەنە بىر يېڭى باغلىنىشنىڭ تەييارلىقى دەپ چۈشىنەتتى ۋە بۇ مۇناسىۋەتنىڭ ئۇنى ھېچنېمىدىن مەھرۇم قىلمايدىغانلىقىغا ئىشىنەتتى. ۋاقىت ئۆتكەنسېرى، ره‌سسام ئاخىرلاشقان بىر مۇناسىۋەتنىڭ كەينىدىن كۆتۈرۈلگەن ۋەيرانچىلىقنىڭ كېيىنكى يەنە بىر مۇناسىۋەتكىمۇ دەز كەتكۈزىدىغانلىقىنى بايقىدى. بۇ يەرده دىقەتنى تارتىدىغان يەنە بىر ئىش بار ئىدى: مەيلى ئوغۇل ياكى قىز بولۇشىدىن قەتئىينەزەر كۆپىنچە ئادەم مۇناسىۋىتى بۇزۇلغاندىن كېيىنلا ئۆزىنى ئۇۋالچىلىققا ئۇچرىغۇچى، دەپ ئويلىۋالاتتى. خۇددى ئۆزىلا سۆيگىنى ئۈچۈن ھەممە نېمىسىنى بېغىشلاپ، قارشى تەرەپ ھېچ ئىش قىلمىغاندەك.

ئۇچ يىل ئاۋۋال، ئاخىرقى قىز دوستى بىلەن ئايرىلىپ كېتىدىغان چاغدا، ھەر ئىككىسى مۇشۇنداق ئوخشاش تۇيغۇدا بولغان ۋە بۇنى بىر ـ بىرىنىڭ يۈزىگە سېلىشتۇرغان ئىدى. ئۇ نەچچە كۈنگىچە بۇ گادىرماچ مەسىلىنىڭ تۈگۈنىنى تېپىشقا تىرىشتىيۇ، ھېچقانداق نەتىجىگە ئېرىشەلمىدى. ئاخىرلاشقان بىر مۇناسىۋەتتە قانداقسىگە ھەر ئىككى تەرەپ ئۆزلىرىنى ئۇۋالچىلىققا ئۇچرىغان، دەپ ئويلىۋالىدۇ؟

ره‌سسام بۇنىڭ جاۋابىنى نىھايەت بىر كۈنى بىر جۈپ چايكىنىڭ پەرۋازىنى كۆزىتىۋېتىپ تاپتى.

ره‌سسام ئۇ كۈنى ره‌سىم جازىسىنى ئۆيىنىڭ سەل نېرىدىكى بىر تال قىياغا قادىغان ئىدى. ئۇ ره‌سسامگە پۈتۈن زېھنى بىلەن بېرىلگەن بىر ئەسنادا، يېنىدىنلا كۆتۈرۈلگەن بىر چايكىنىڭ دېڭىزغا ئوقتەك تىك شۇڭغۇشى ئۇنىڭ دىققىتىنى تارتتى. ئۇنىڭ كەينىدىنلا قارشى قىيادىن يەنە بىر

چايكا كۆتۈرۈلدى ـ ده، ئوخشاش يۆنىلىشكه قاراپ شىددەت بىلەن پەسلىگىلى تۇردى. ھەر ئىككىسى سۇغا ئۇرۇلۇشقا قىلدەك ئارىلىق قالغاندا، دېيىشىپ قويغاندەك كۆككه قاراپ تىك ئۆرلىدى. ئۇلار بىر ـ بىرىنى قاناتلىرى بىلەن باغاشلىغاندەك بولدى ـ ده، بايا ئۇچقان قىيادىنمۇ ھالقىپ، چەكسىز كۆك بېتىگه شۇڭغۇپ كىرىپ كەتتى.

بۇ ئىككى چايكىنىڭ پەرۋازىنى كۆزىتىۋېتىپ رەسسام ئۆزىچه بىر خۇلاسه چىقاردى:

بىرلىشىش ئۇچۇن ئايرىلىش كېرەك.

لېكىن كۆپىنچه ئادەم يېڭى مۇناسىۋەتكه كونا رىشته بىلەن كىرىپ كېلەتتى. ئۆتمۈشتىن قالغىنى مەيلى ئىشەنمەسلىك ياكى چۈشەنمەسلىك ۋە ياكى مۇستەھكەم مۇداپىئە تېمى بولسۇن، ھەممىسى يېڭى مۇناسىۋەتنىڭ يېڭىچه، ئەركىن داۋاملىشىشى ئۇچۇن پۇتلىكاشاڭ بولاتتى. بەلكى كىشىلەرنىڭ ئالدىدا ئۇۋالچىلىققا ئۇچرىدىم دەپ قارىشى توغرىدۇر، ئەمما ئۇۋالچىلىققا قويغىنى قارشى تەرەپ ئەمەس، بەلكى ئۇلار تاشلىۋەتمەي سۆرەپ يۈرگەن "ئۆتمۈش" ئىكەنلىكىنى خىيالىغا ئەكىلىپمۇ باقماسلىقى مۇمكىن.

ئەمما ئايرىم ـ ئايرىم ئىككى قىيادىن بىر ـ بىرىگه قاراپ ئۇچقان بۇ ئىككى چايكا بىر ـ بىرىنىڭ "ئۆتمۈش"لىرىنى كەينىگه چۆرۈپ تاشلىيالىغان؛ ھەر ئىككىسى ئۇچۇن نۆل ھېسابلىنىدىغان يېڭى باشلىنىش نۇقتىسىغا تۆۋەنلەپ تۇرۇپ بۇرۇنقى كەچمىشلىرىدىن پاكلانغان؛ ۋە شۇندا "بىر" بولۇپ كۆككه قاراپ تىك ئۆرلىيەلىگەن ئىدى.

رەسسام شۇنىڭدىن باشلاپ چايكىنى سىزىشنى ئادەت قى-

لىۋالدى. ئەمما ئۇنىڭ چايكىسى ئەمدى تەنها قانات قېقىشتىن زېرىككەن، جۈپتى بىلەن دېڭىزغا قاراپ تەڭ شۇڭغۇيدىغان كۈنگە تەقەززا بولۇشقا باشلىغان ئىدى. بەلكى بۇنى رېئاللىققا ئايلاندۇرىدىغان قىيا بۇ يەردە ئەمەستۇ، ئەمما ئۇ يەنە ھېچ-يەرگە كېتەلمەيۋاتىدۇ، ئەترابنى ئايلىنىپ پىرقىراپ يۈرگىنى يۈرگەن...

ئالەم قاراڭغۇلۇققا پاتتى، رەسسام دىئاننانىڭ بۇگۈن كەچمۇ ساھىلغا كەلمەيدىغانلىقىغا تەن بەردى.

16

دىئاننا يېرىم سائەتتە بىر - ئىككى قېتىم ئويغىنىپ بەك تولا چۈش كۆردى. ئۇ خىرە - شىرە ئېسىدە قالغان ساراي، گۈللۈك باغچىغا ئائىت چۈش ئۈزۈندىلىرىنى ئۇلاشقا خېلى ئۇرۇنۇپ باقتىيۇ، قولىدىن كەلمىدى. ئېسىدىن چىقىرىۋېتەلمىگەندىكىن ھېچبولمىسا ئۇنىڭدىن بىرەر مەنە چىقىرىپ كۆرمەكچى بولۇۋېدى، ئۇنىمۇ قىلالمىدى.

دىئاننا ئازراق بولسىمۇ ھاۋالانسام ياكى رەسسام بىلەن بىر - ئىككى ئېغىز پاراڭلاشسام زېھنىم ئېچىلىپ قالار، دېگەن خىيالدا ئورنىدىن تۇرۇپ تەنھەرىكەت كىيىمىنى كىيدى.

پالاسنىڭ ئۈستىدە تىلەمچى ئەمەس، بەگدەك ئەلپازدا گىدىيىپ ئولتۇرغان قېرى پالچى دىئاننانىڭ قارىسىنى كۆرەر - كۆرمەي چېچىلىپ ياتقان تەڭگىلىرىنى ساناشقا چۈشتى. بۇ ھەرىكىتىدىن ئۇنىڭ بۈگۈنمۇ دىئاننانى كۆرمەسكە سېلىۋالغانلىقى ئېنىق ئىدى. دىئاننا ئۇنىڭغا پەرۋامۇ قىلىپ قويمىدى. ئۇنىڭدىن ئايدىڭلاشتۇرىدىغان ئىشمۇ يوق ئىدى.

رەسسام بۇرۇنقى يېرىدە ئۆز ئىشى بىلەن مەشغۇل ئىدى.

دىئاننا ئۇنىڭ قېشىغا يېقىنلىشىۋېتىپ:

— بۇگۈن رەڭلىرىڭىز قانداقراق؟ — دەپ سورىدى.

— ياخشى. ئۆزىڭىزچۇ؟ ياخشى تۇردىڭىزمۇ؟

— ھەرھالدا يامان ئەمەس ... ئەپەندىم.

— جون ياكى ماسىئاستىن بىرىنى ئۆزىڭىز تاللاڭ.

— ئىسمىڭىز ئىككىمۇ؟

— خاراكتېر ئىككى.

— يەنى؟

— ماسىئاسىنىڭ بۇ دۇنيادا قالغۇسى بار، جوننىڭ ئۇچۇپ كەتكۈسى.

— يا... نەگە ئۇچۇپ كېتەر ئەمدى؟

— بىلمەيمەن، بۇ ئالەمنىڭ نېرىسىغىمىكىن دەيمەن.

— ماسىئاس دېگەن ئىسىمنى بۇ تەرەپلەردە جىق قويمايدۇ.

— باشقىلارمۇ شۇنداق دېيىشىدۇ، — دېدى ماسىئاس دىئاننانىڭ بىر چاغدا دېگەن گېپىنى تەكرارلاپ.

دىئاننا يەڭگىل كۈلۈپ، كۆزىنى چايكا سىزىلمىغاچقا تېخى پۈتمىگەنلىكى بىلىنمەپ تۇرغان رەسىمگە ئاغدۇردى. رەسىم توغرۇلۇق بىرەر نەرسە دەي دېگەن ئىدى، كاللىسىغا ھېچنېمە كەلمىدى.

دىئاننانىڭ گەپ قىلمىغانلىقى ۋە بۇ يەردىن ھازىرلا كېتىدىغاندەك قىلىپ تۇرۇشى ماسىئاسنى ئەندىشىگە سېلىپ قويدى. دىئاننا بىلەن ئۇبدانراق تونۇشىمەن دەپ ئەسلىي پىلانىنى ئاقساتقانلىقىنى ئۇستىگە، ماسىئاس نەچچە كۈندىن بېرى مۇنچىسىنىڭ سۈيى مۇزدەك، تەرەت تۇڭى بۇزۇق، كارىۋىتى تار ۋە قاتتىق، ناھايىتى ئەبگا بىر ياتاقتا يېتىشقا مەجبۇر بولۇۋا-

تاتتى.

— ھمم... كۆرۈۋاتقىنىڭىزدەك بۇگۈن ئىلھامنىڭمۇ تايـ
نى يوق. قارشى تەرەپتىكى قەھۋەخانىغا كىرىپ بىر دەم قەھـ
ۋە ئىچكەچ سەگىدەپ كەلسەك ... مەن بىلەن بىرگە بارالارـ
سىزمۇ؟

دىئاننا خېلىغچە گەپ قىلماي تۇرغاندىن كېيىن، "قانداق بولسا مەيلى" دېگەندەك بىر قىياپەتتە:

— ئەسلىدىغۇ بولاتتى، — دەپ جاۋاب بەردى، — مەنمۇ ئازراق دەم ئالسام يامان بولماس.

ماسىئاس قولىدىكى ئىنچىكە ساپلىق پەلكۇچنى يانغا تاشلىدى:

— ئوبدان گەپ، ماڭدۇق ئەمىسە.

قەھۋەخانىغا يېقىنلاشقاندىلا ماسىئاس ئويلىغىنىدىنمۇ قىممەت يەرگە كەلگەنلىكىنى بايقىدى.

17

ئۇلار ئۈستەللىرى نەپىس خۇرۇم بىلەن قاپلانغان؛ تاملىرىغا خىرە نۇر چۈشۈرۈپ تۇرىدىغان چىراغ ئورنىتىلغان؛ ئوت ئۆچۈرگۈچلىرىمۇ مىستىن ياسالغان؛ تۆمۈر ئورۇندۇققا قونۇڤلىپ 15 دوللارغا بىر كۈرۈشكا قەھۋە ئىچىش ئۈچۈن خېرىدارلار ئۆچۈرەتتە تۇرىدىغان بىر يەرگە كىرگەن ئىدى. ئىچىدە ئادەم لىق ئىدى.

ماسىئاسىنىڭ سان فرانسىسكودا يۈز يىل ياشاپ قالسىمۇ بۇ يەرگە كېلىش بەلكى ئەقلىگە كەلمەستى. ئەپسۇس، باغچىنىڭ ئەتراپىدا بۇنىڭدىن باشقا قەھۋەخانا يوق ئىدى.

ئۇلار دېرىزىنىڭ يېنىدىكى بىر ئۈستەلگە كېلىپ ئولتۇرۇشتى. بىردەمدە:

— سىزلەرگە نېمە لازىمكىن؟ — دېگىنىچە يېنىدا ئۈنۈپ بولدى مۇلازىم ئىنگلىزچە تەلەپپۇز ئارىلاش.

ئۇلار مۇلازىمغا ئەسپرېسسو[1] بىلەن ھۇلبە تەملىك سۈزمە قەھۋە بۇيرۇپ ئۇنى يېنىدىن كەتكۈزدى.

---

[1] ئەسپرېسسو — ئىتالىيە قەھۋەسى

Kayıp Gül

— كىشىگە تازا ئىلھام بېغىشلايدىغان يەر ئىكەنغۇ بۇ!

— دېدى ماسىئاس.

— ھە، ئىلھام... مەنمۇ بۇرۇن رەسىم سىزاتتىم، ئەمما راستىنى ئېيتسام، ئىلھام پەرىسى دېگەن نەرسىنى ئۇچرىتىپ باقمىدىم. رەسسامنى رەسىم سىزغۇچىدىن پەرقلەندۇرۇپ تۇ- رىدىغىنى شۇ بولسا كېرەك.

— مەن ئىلھامنى زۆرۈر دەپ قارىمايمەن.

— شۇنداقمۇ؟

— مەن ئۇچۇن ئىلھام بىر تەجرىبىدۇر. ئۇ رەسىمنىڭ ئۆزىدە ئەمەس، بەلكى رەسىمنى سىزىش جەريانىمدا بەكرەك گەۋدىلىنىدۇ. بەزى رەسىملەر ئىككى كۇندىلا پۈتىدۇ، بەزىلە- رىنى ئىككى يىلدىمۇ "پۈتتى" دېيەلمەيمەن. قارىسىڭىز ئارد- سىدا بەك چوڭ پەرقمۇ يوق بولمىسا.

— توغرا، مەن سىزدىن سورىماقچى ئىدىم: نېمىشقا ھە- دىسىلا دېڭىزنى سىزىسىز، باشقا رەسىم سىزمامسىز؟

— ياق، پات يېقىندا باشقا رەسىم سىزىش ئويۇم يوق. بوران-چاپقۇنلۇق بىر مەزگىلنى باشتىن كەچۈرگەندىن باشلاپ تا ھازىرغىچە دېڭىزلا سىزىۋاتىمەن.

— قانداق ئىش بولغىنىنى سورىسام بولامدۇ؟

— ناھايىتى مۇرەككەپ... ئىش بىرەيلەن بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمىزنىڭ جىددىي بۇزۇلۇشىدىن باشلاندى. بەزىدە تۇرۇپلا ئەتراپىمدىكى ھەممە نەرسىنى ئۇرۇپ - چېقىپ، پارە - پارە قىلىۋەتكۇم، كىم بولۇشىدىن قەتئىينەزەر يېنىمغا يې- قىنلاشقانلارنى كالتەكلەپ سۇر - توقاي قىلىپ قوغلىغۇم كەلسە؛ بەزى كۈنلىرى تۇرۇپلا شۇكلەپ قالاتتىم، ھۇجرامدىن

سىرتقا چىققۇمۇ كەلمەيتتى. ئاخىرى، مەن ئىچ-ئىچىمدىن قاينىاپ تۇرغان "دولقۇن"لىرىمنى چىڭ تارتىلىغان رەختكە — روھىي ھالىتىمنى ئەڭ ياخشى ئىپادىلەپ بېرەلەيدىغان دېڭىز-نىڭ رەسىمى شەكىلدە تۆكۈش نىيىتىگە كەلدىم.

— ئۇنداقتا چايكىچۇ؟

— بۇ بەك ئۇزۇن ھېكايە، ئاڭلاشنى خالامسىزكىن؟

— ئاڭلايمەن.

ماسىئاس، "دېمىسەم بولماسمۇ" دېگەندەك مەنمىدە قارىدى دىئاننىغا. ئەمما دىئاننانىڭ قەتئىي قاراشلىرىنى كۆرگەندىن كېيىن، ئۇنىڭغا ئىككى چايكىنىڭ پەرۋازى توغرۇلۇق سۆزلەپ بەردى. ماسىئاس تەپسىلىي سۆزلەپ بەرمىسىمۇ، دىئاننا ئۇنىڭ رەسىملىرىدىكى تەنھا چايكىنىڭ بىلدۇرىدىغان مەنىسىنى ئۆزى چىقىرىۋالالايتتى.

مۇلازىم ئۇستەلگە قەھۋەلەرنى ئېھتىيات بىلەن قويدى.

— باشقا بۇيرۇتمىلىرىڭلار بارمىكىن؟

ھەر ئىككىسى باشقا نەرسە بۇيرۇتمايدىغانلىقىنى ئىشارە قىلدى.

— ھېلىھەم دېڭىز سىزىۋېتىپسىز، بوران - چاپقۇن تې-خى توختىمىدىمۇ؟

— توختىسۇن، توختىمىسۇن، ئەمدى تېخىمۇ مۇھىم بىر ئىشنى، يەنى ئۆزۇمنىڭ توختاۋسىز ئۆزگىرىپ تۇرىدىغان نەرسىلەرنى سىزىشنى ياقتۇرىدىغانلىقىمنى بايقىدىم.

تېخى بايىلا پەقەت دېڭىزنىڭ رەسىمىنىلا سىزىدىغانلىقە-نى ئېيتقان ماسىئوس ئەمدى ئۆزگىرىپ تۇرىدىغان نەرسىلەر-نى سىزىشنى ياقتۇرۇپ قالغانلىقىنى ئېيتىۋاتاتتى. دىئاننا

KayıpGül

ئۇنىڭغا "يەنى قانداقسىگە؟" دېگەندەك نەزەر سالدى.

— يەنى، ئوخشاش بىر ساھىلىنىڭ رەسىمىنى قايتا - قايتا سىزىۋېرىپ، ئاخىرى بىز ئاساسەن ئۆزگەرمەيدۇ دەپ قارىغان نەرسىنىڭ ئەمەلىيەتتە ئەڭ كۆپ ئۆزگىرىدىغانلىقىنى بايقىدىم. مەسىلەن دېڭىز!

شۇ ھامان ماسىئاسىنىڭ دېڭىز بىلەن ئۆزى ئارىسىدىكى ئوخشاشلىقنى تىلغا ئالغانلىقى ئېسىگە كەلگەن دىئاننا:

— يەنى، سىزنىڭ ئۆزگىرىشىڭىزدەكمۇ؟ — دەپ سورىدى.

— ئادەملەرنىڭكىدەك... ھەر كۈنى سەھەردە ئەينەككە قارىغىنىمىزدا ئوخشاش بىر ئادەمنى كۆرۈۋاتقاندەك ھېس قىلىمىز. دوستلار نەچچە يىلدىن كېيىن ئۆزئارا ئۇچراشقاندىمۇ بىر - بىرىگە ئۆزگەرمىگەندەك تۇيۇلىدۇ.

— توغرا، — دېدى دىئاننا، — ئۆزگەرگەن دېسەكمۇ ئېغىرلىق ياكى چاچ پاسونى دېگەنلەرنى ئۆزگىرىپتۇ دەپ بەلىمىز.

— دۇرۇس. نۇرغۇن ئادەم كۆز ئالدىدىكىسىنىڭ ئەمەلىيەتتە ئاللىقاچان باشقىچە، يىپىيېڭى بىر ئادەم ئىكەنلىكىنى ئويلاپ باقمايدۇ. مەن شەخسەن بىر ئادەمنىڭ نەچچە كۈندە باشقىچە بىر ئادەمگە ئۆزگىرەلەيدىغانلىقىغا ئىشىنىمەن.

ئارىلىقتا يۇز بەرگەن ئىشلارنىڭ ئۆزىنى قانداقسىگە ئۆزگەرتىپ تاشلىغانلىقى ئېسىگە كەلگەن دىئاننا بېشىنى تۆۋەن ئەگدى.

ماسىئاس ئۇنىڭ بىلىكىگە يەڭگىل تۇرتۇپ:

— كەچۈرۈڭ، — دېدى، — خاتا گەپ قىلىپ قويدۇممۇ؟

— يا...ياق، گېپىڭىز باشقا بىر ئىشنى يادىمغا سالدى،

خالاس.

رەسسام جەينىكىنى ئۈستەلنىڭ ئۈستىگە تىرەپ ئۈنىڭغا بېشىنى يېقىنلاشتۇردى.

— نېمە بولغىنىنى دەپ بەرگۈڭىز يوقمۇ؟

— كېيىن...

شۇ ئاردىدا يېنىدا پەيدا بولغان مۇلازىم يەنە بىرەر نەرسە لازىم ياكى لازىم ئەمەسلىكىنى سوردى. دىئاننا ماسىئاسقا قاردى.

— سىز نېمە يەيسىز؟ مەن شاكىلاتلىق پېچىنە يەي.

— ياخشى گەپ. مەنمۇ شاكىلاتلىق پېچىنە يەي.

— كەچۈرىسىز ئەپەندىم، — دېدى مۇلازىم خىجىل بولغان قىياپەتتە، — تېخى بايا بىر مېھمىنىمىزغا پېچىنە بۇيرۇتقاندا، پەقەت ئىككىلا شاكىلاتلىق پېچىنە قالغىنىنى كۆرگەنتىم. يەنى سىزلەرگە بىرسىلا قالدى، بولمىسا بىرنەچىلارغا شاكىلاتلىق پېچىنە، يەنە بىرنەچىلارغا ھۆلبىلىك پېچىنە بەرسەم قانداق دەيسىلەركىن؟

ھەر ئىككىسى "مەيلى، شۇنداق بولسۇن" دېگەندەك بېشىنى لىڭشىتىشتى.

18

پېچىنىلەر تېخىچە كەلمىدى، ئەمما قىزغىن سۆھبەت بەلەن بولۇپ كەتكەچكىمۇ، ھەر ئىككىسى بۇنىڭغا ئېرەنشىپ كەتمىگەندەك كۆرۈنەتتى. ئەمما ماسىئاس شاكىلاتلىق پېچىنىنىڭ باشقا ئۇستىلگە كېتىپ قالماسلىقى ئۈچۈن يەنىلا مۇلازىمنىڭ ئېسىگە سېلىپ قويۇشنى ئويلاپ تۇراتتى، شۇ ئەسنادا مۇلازىم بىرىگە ھۇلۇلنىڭ پېچىنە، يەنە بىرىگە شاكىلاتلىق پېچىنە سېلىنغان ئىككى تەخسىنى كۆتۈرۈپ كېتىپ كەلدى.

دىئاننا ھۇلۇبە پېچىنىدىن بىر چىشلەم يەۋېتىپ:

— ئۇنداقتا مەقسىتىڭىز نېمە؟ — دەپ سورىدى ماسىئاستىن، — رەسىم سىزىشتىكى.

— بىرلا مەقسىتىم بار، يەنى رەسىم سىزىش.

— مېنىڭچە مەقسەت كېلەچەكنى كۆرسىتىدىغۇ دەيمەن.

— ھىم، كېلەچەك... — دەپ غۇدۇڭشىدى ماسىئاس، — مەن ياقتۇرىدىغان مۇنداق بىر گەپ بار: ۋاقىت توختاۋسىز ئالغا قاراپلا ماڭىدىكەن، بىز شەيدا بولغان "كېلەچەك" ئەمەلەن

لىيەتتە قول تەگمىگەن "ئۆتمۇش"تىن باشقا نەرسە ئەمەستۇر.

شاكىلاتلىق پىچىنىدىن تۇنجى لوقمىنى چىشلىگەن ما- سىئاس دىئاننانىڭ بۇنىڭغا بىرەر شەرھ بېرىدىغان - بەرمەي- دىغانلىقىغا زەن سېلىۋاتاتتى.

دىئاننا بىر ھازا ئۇنسىز تۇرغاندىن كېيىن:

— يەنى سىز دېمەكچىكى، — دېدى، — كېلەچەكتىكى بىر كۈن ئۇنىڭدىن كېيىنكى كۈن ئۇچۈن ئۆتمۇش ھېسابلى- نار... ئۇ كېيىنكى كۈنمۇ كەلگۈسىدىكىسىگە نىسبەتەندۇر. چۈنكى ۋاقىت ئالغا قاراپ ماڭىدۇ، "كېلەچەك" دەپ قارىۋالغان كۈن ئەمەلىيەتتە كېچىككەن "ئۆتمۇش"، ھازىرقى ۋاقىتنىڭ قولى تەگمىگەن "ئۆتمۇش"تۇر. قانداق؟ توغرا چۈشىنىپتىمەن- مۇ؟

— بۇنچىلىك ياخشى چۈشەندۇرەلەيدىغان ئادەمنى تېخى ئۇچراتمىغان ئىدىم.

— مېنىڭچە بۇلار ناھايىتى پەلسەپىۋى گەپلەر، ئۇنىڭ ئەمە- لىي تۇرمۇشتا ئۇنچىۋالا ئەھمىيىتى بولماسلىقى مۇمكىن.

— مەن پەقەت سوئالغا جاۋاب بېرىشكىلا ئۇرۇندۇم. قىس- قىسى، مەن مەقسىتىمنى بىردىنبىر مەۋجۇت بولغان ۋاقىت- نىڭ دەل ئۆزىدە، يەنى "ھازىر"دا ئىشقا ئاشۇرۇشنىلا ئويلايۋا- مەن. شۇڭىمۇ پەقەت رەسىم سىزىشنىلا ئۆزۈمگە مەقسەت قى- لىپ تاللىۋالدىم.

— ئۇزاق مەزگىللىك پىلانىڭىز مۇ باردۇ؟

— ئەلۋەتتە بىر پىلانىم بار. سان فرانسىسكودىن سانتى- ئاگودىكى چېغىمدا تۇرغان كىچىك كەنتكىچە سوزۇلغان دې- ڭىز ساھىلىنى بويلاپ رەسىم سىزىپ چىقىشنى پىلانلاۋاتى-

KayıpGül

مەن. يازنىڭ ئاخىرىدا رەسىم سىزغان جايلارنىڭ بىرىدە كۆزگەزمە ئۆتكۈزىمەن.

دېمەك ئۇ بۇ يەرلىك ئەمەس ئىكەن ـ دە. دىئاننا بۇنى بۇرۇنلا قىياس قىلىپ بولغان ئىدى. ئەمما ماسىئاسىنىڭ خۇد-دى ناتونۇش بىر يەر توغرۇلۇق سۆزلەۋاتقاندەك "سان فرانسىسكودىن سانتىئاگودىكى چېغىمدا تۇرغان كىچىك كەنت-كىچە" دەپ ئېتىبارسىزلا ئۆتۈپ كېتىشى دىئاننانىڭ قەلبىدە ئۇ-نىڭغا تولىمۇ تونۇش بىر تۇيغۇنى ئويغاتتى: تەنھالىق!

ــ ۋە ھەتتا، ــ دەپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى ماسىئاس دد-ئاننانىڭ خىياللىرىنى كېسىپ، ــ كۆرگەزمىنىڭ ئىسمىنى-مۇ پىلانلاپ قويدۇم: "كالىفورنىيەنىڭ ئۆزگىرىشچان ساھىلى-ری."

ــ چىرايلىق ئىسىم بوپتۇ.

ــ ئەمما بۇ پىلانىمنى ئۆز ۋاقتىدا تاماملىيالمدىم-يوق، بىلمەيمەن. ماڭا نامەلۇم نۇرغۇن ئىشلار تۇرۇپتۇ: پىلانىمنى تاماملىيالىسام، كۆرگەزمە ئاچىدىغان پۇل غەملىيەلەرمەنمۇ؟ پۇل غەملىيەلىسەم، كۆرگەزمە ئۈچۈن مۇۋاپىق يەر تاپالارمەن-مۇ؟ يەر تاپسام، شەھەرلىك ھۆكۈمەتنىڭ ئىجازىتىنى ئالالار-مەنمۇ؟ ئۇنىمۇ ئالدىممۇ دەيلى، كۆرگەزمىنى زادى زۆرۈر دەپ ھېس قىلارمەنمۇ؟ شۇنداق ھېس قىلسام، ئەھمىيىتى بولارمۇ؟ ئەھمىيىتى بولسا نېمە بولماقچى؟ ھەممە ئىشنى مەن ئويلا-غاندەك بولدىمۇ دەيلى، شۇنىڭ بىلەن بەختلىك بولالارمەنمۇ؟ بەخت تۇيغۇسىغا چۆمدۈممۇ دەي، ئۇ قانچىلىك داۋاملىشار؟ ئۇزۇنغىچە داۋاملاشتىمۇ دەي، بۇ بەختنىڭ قولىدىن كەتمەس-لىكىنى توسۇپ قالالارمەنمۇ؟ قالدىممۇ دەي، بۇ بەختنى يوقا-

تىپ قويماسلىقتىن ئىبارەت غەم ـ ئەندىشىنى كاللامدىن نېرى قىلالامدىمەن؟ ماڭا نامەلۇم ئىشلارنى تىزغىلى تۇرسام مانا شۇنداق تىزلىپ كېتىۋېرىدۇ. شۇڭىمۇ مەقسىتىم پەقەت رەسىم سىزىشلا، باشقىسىنى ئويلىغۇم يوق.

ــ كۆرگەزمە ئاچسىڭىز، نەدە ئېچىشنى ئويلاۋاتىسىز؟

ــ ھازىرچە ئېنىق ئەمەس، يولغا چىقىشتىن بۇرۇن ئەڭ كۆڭۈلدىكىدەك رەسىمنى نەدە سىزالىسام كۆرگەزمىنى شۇ يەردە ئاچىمەن دەپ نىيەت قىلغانتىم.

بۇ چاغدا ھەر ئىككىسى بىردىن پىچىنىنى يەپ بولغان ئىدى. دىئاننانىڭ تەخسىسىدە شاكىلاتلىق، ماسىئاسىنىڭ تەخسىسىدە ھۆلبىلىك پىچىنىدىن بىردىن قالغان ئىدى. پىچىنە يېيىش ئۇسۇلىدىكى پەرق دىئاننانىڭ دىققىتىنى تارتتى. ئەڭ ئامراق پىچىنىنى دىئاننا كېيىنىگە قالدۇرغان، ماسىئاس بولسا باشتا يەۋەتكەن ئىدى.

دىئاننا سۆز نۆۋىتى مەندە دەپ چۈشەندى ۋە تەخسىسىدىكى شاكىلاتلىق پىچىنىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ:

ــ قارا، ــ دېدى، ــ مانا بۇ پىچىنىدىن مېنىڭ كىلەچەككە قانچىلىك تەلپۈندىغانلىقىمنى كۆرۈۋالغىلى بولىدۇ. كىچىكىمدىن تارتىپ مۇشۇنداق، ئۆزۈم ئەڭ ئامراق تاماقنى ئاخىرىدا يېيىشكە ساقلايمەن. ئەمما نۆۋەت ئۇنىڭغا كەلگەندە، قورسىقىم تويۇپ قالغاندەك بولىمەن. بۇگۈنمۇ شۇنداق بولدى مانا.

ــ دېمەككى يېيەلمىگۈدەك دەرىجىدە تويۇپسىز. شاكىلاتلىق پىچىنىمۇ قول تەگمىگەن "ئۆتمۈش" پېتى قالدىمۇ ئەمدى؟

ھەر ئىككىسى كۈلۈمسىرىگىنىچە، كۆزلىرىنى ئېلىپ قېچىش كېرەكلىكىنى ھېس قىلغۇچە بىر - بىرىگە بېقىشتى. بەش سېكونتقىمۇ يەتمەيدىغان بۇ بېقىش ھەر ئىككىسىگە بەش سائەتلىك سۆھبەتكىمۇ سىغمىغۇدەك مەزمۇنلارنى يەتكۈزدى.

دىئاننا سائىتىگە قارىدى:

— بەك كەچ بولۇپ كېتىپتۇ.

ماسىئاس مۇلازىمغا ھېسابات قىلىشنى ئېيتتى.

— دىئاننا، قالغىنى ئۆزىڭىزنىڭ ئىختىيارى، ئەمما ئېچىڭىزنى سىققان ئىشلار توغرۇلۇق ئاز - تولا سۆزلەپ بېرەيلى دېسىڭىز، مەن ھەرقاچان ئاڭلاشقا تەييار.

دىئاننا كۆزىنى بىردەم نېرىدىكى بوشلۇققا تىكىپ تۇرۇۋالغاندىن كېيىن، ئۆزىنى رۇسلاپ بۇ بەش ئاي داۋامىدا باسقان قارا چۈشلەرنى قىسقىچە سۆزلەشكە باشلىدى. ماسىئاس ھېچقانداق گەپ قىستۇرماستىن پۈتۈن دىققىتى بىلەن دىئاننانىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاۋاتاتتى. "كەچۈرۈڭ" دېيەلمىدى ئاخىرىدا، ئۇنىڭدىن باشقا نېمە دېيىشىنىمۇ بىلمەيتتى.

— مېنى ئەڭ ئېغىر ئازابلىغىنى ئانامنىڭ كېتىپ قېلىشى، — دەپ سۆزىنى داۋام قىلدى دىئاننا، — بۇ كىشىنى ئانىسى تەرىپىدىن تاشلىۋېتىلىشتىنمۇ بەك ئازابلايدىكەن. كاشكى ئۇ بىر يەرلەردە ھايات ياشىسىلا، ئۆمرۈمنىڭ ئاخىرىغىچە ئانامنىڭ دىدارىنى كۆرەلمىسەممۇ، ئۇنىڭ خۇش ئاۋازىنى ئاڭلىيالمىسامۇ مەيلىتى ئەمەسمۇ...

ماسىئاس دىئاننانىڭ كۆزلىرىنىڭ لىق ياشقا تولغانلىقىنى تۇيدى.

— دىئاننا، — دېدى ئۇ يېنىك چاقىرىپ، — مەن سىز-

نىڭ ئورنىڭىزدا ئەمەسمەن، شۇڭا سىزنىڭ تارتىۋاتقان قايغۇ ـ ئازابىڭىزنىڭ قانچىلىك ئېغىرلىقىنى مەن ھەرقانچە قىلـ سامۇ ھېس قىلالماسلىقىم مۇمكىن. ھەر نېمە دېسەممۇ ئۇ ئازابىڭىزنى تۈگىتەلمەس. بەلكى سىزنىڭكىگە ئوخشىماس، ئەمما مەنمۇ مومامدىن ئايرىلىپ قالغان چېغىمدا ناھايىتى ئازابلانغان، بۇنى زادىلا قوبۇل قىلالمىغان ئىدىم. دەل شۇ كۈنلەردە، بىر كىتابتىن قىسقىغىنە بىر ھېكايە ئوقۇپ قالـ دىم، ماڭا شۇنچىلىك تەسىر قىلدىكى...

دىئاننا ئانىسىنىڭ ھېكايە سۆزلەپ بېرىشلىرىنى ئەسلىدى ۋە بىر نەچچە تامچە ياش ئۇنىڭ مەڭزىنى بويلاپ دومىلاپ چۈشـ تى.

ــ سۆزلەڭ، ئاڭلىغۇم بار.

ماسىئاس سۆزلەشكە باشلىدى:

ــ دېڭىزدا قۇياش ۋە شامالالرنىڭ ئىللىق تەپتىدە شادـ ـ خۇرام قىيغىتىپ كېتىۋاتقان بىر دولقۇن بار ئىكەن. ئۇ ئەتراپىغا تەبەسسۇم بىلەن نەزەر سالغىنىچە قارشى قىرغاققا قاراپ كېتىۋېتىپ، تۇيۇقسىز ئالدىدىكى دولقۇنلارنىڭ دېڭىز ساھىلىدىكى قىيالارغا شىددەت بىلەن ئۇرۇلۇپ پارەـپارە بو ـ لۇپ كېتىۋاتقىنىنى بايقاپ قاپتۇ. دولقۇن شۇنىڭ بىلەن "يا خۇدا! مېنىڭمۇ ئاقىۋىتىم شۇلارنىڭكىدەك بولارمۇ؟ بىرەممدىن كېيىن مەنمۇ يوق بولۇپ كېتەرمەنمۇ؟" دېگىنىچە يىغىنى باشلاپتۇ. شۇ ئەسنادا ئۇنىڭ قېشىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان يەنە بىر دولقۇن ئۇنىڭدىن سوراپتۇ: "نېمە بولدى ساڭا؟ نېمە ئىش كۆڭلۈڭنى مۇنچىۋالا ئەزدى؟ قۇياش، شامال، چايكىلارغا قارد ـ غىنا، ھاۋا قانچىلىك گۈزەل ـ ھەا" دولقۇن ئۇنىڭغا جاۋاب

بېرىپ دەپتۇ: "ئالدىمىزدىكى دولقۇنلارنى كۆرمەيۋاتامسەن؟ ھەممىسى قىياغا شىددەت بىلەن ئۇرۇلۇپ، پاجىئەلىك ھالدا كۆكۈم ـ تالقان بولۇپ كېتىۋاتىدۇ. ئۇزاققا قالماي بىزمۇ ئۇلارغا ئوخشاش قىسمەتكە مۇپتىلا بولىمىز." "ياق، خاتالـ ـشىۋاتىسەن، ـــ دەپتۇ يەنە بىر دولقۇن، ـــ سەن ئايرىم بىر دولقۇن ئەمەس، مۇشۇ دېڭىزنىڭ بىر قىسمىسەن."

ھېكايە ۋە ماسىئاسنىڭ كۆزلىرىدىكى سەممىيەت دىئاز ـ نانىڭ كۆڭلىگە خېلى تەسكىن بەردى. ئۇنىڭ توساتتىن ما ـ سىئاسنىڭ ئۇستەلدىكى قولىنى تۇتقۇسى كەلدىيۇ، لېكىن ئۆزىنى تۇتۇۋالدى، پەقەت ئىللىق قاراشتا ئۆز تەشەككۇرىنى بىلدۈرۈش بىلەن كۇپايىلەندى. شۇ ئاردا مۇلازىم ھېسابات كۆتۈرۈپ كەلدى، دىئاننا تۆلىمەك بولۇۋېدى، ماسىئاس:

ـــ بولدى، سىزنى مەن تەكلىپ قىلغان، ـــ دېدى.

باغچىغا كەلگەندە دىئاننا توساتتىن قەبرى پالچىنىڭ سۆز ـ لىرىنى ئەسلەپ قالدى. "ساڭا ئوخشايدىغان'ئۇ' قىز، ـــ دېگەن ئىدى پالچى، ـــ ئاشۇ رەسسام بىلەن ئۇچرىشىدۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە." دىئاننا بۇلارنى ماسىئاسقا ئېيتىپ، "ئەگەر كۈنلەر ـ نىڭ بىرىدە ماربي بىلەن ئۇچرىشىپ قالسىڭىز، ئۇنى مەن دەپ قالماڭ" دەپ قويای دېدىيۇ، لېكىن ئارىغا دىۋانە پالچىنى قىستۇرغۇسى كەلمەي بولدى قىلدى.

رەسىم جازىسىنىڭ قېشىغا كەلگەندە، دىئاننا ماسىئاسقا قولىنى ئۇزاتتى:

ـــ ناھايىتى مەنىلىك ئاخشام بولدى ماسىئاس، ياكى جون. رەھمەت...

ـــ رەھمەت ئېيتىدىغىنى مەن.

دىئاننانىڭ ئۇنىڭدىن سان فرانسىسكودىن قاچان ئايرىلىدۇ. مۇغانلىقىنى سورىغۇسى، ئۆزىنى نېرىدىكى مېھمانخانىدىنلا تاپالايدىغانلىقىنى دېگۈسى، ھەتتا ئۇنى ئۆيىگە تەكلىپ قىلىپ ناچار ياتاقتىن قۇتۇلدۇرغۇسى بار ئىدى. لېكىن ھېچقايسىسىنى دېيەلمەي ئۇ يەردىن ئايرىلدى.

19

دىئاننا رەسىمخانىسىدىن چۇشكەندە تۇن تەڭگە ئولاشقان ئىدى. ئۇ ئۇستىبېشىغا يۇقۇپ قالغان ئالا ـ بۇلماچ بوياقلار ـ نى سۈرتمەيلا ئۆزىنى كارىۋاتقا تاشلىدى. تەخمىن قىلغىنىدەك كىرلىكلىرى بويىلىپ كەتتى. "دېڭىز رەسىمىنىڭ بەدىلى" دەپ ئويلىدى دىئاننا.

ئۇنىڭ ئۇستىبېشىنىڭ بويىلىپ كېتىشى رەسىمنىڭ تېمىسىدىكى ئەمەس، بەلكى ئۇسۇلىدىكى گەپ ئىدى. ئۇ بۇرۇن رەسىم دەرسلىرىدە ئۆگەنگەن جىمى قائىدە ـ قانۇنىيەتلەرنىڭ ھەممىسىنى ئاللىقاياقلارغا چۆرۈۋەتكەن ئىدى. ئۇنىڭ قۇلاق تۇۋىدە لورىنا ماككېنىتىنىڭ مىستىك مېلودىيەسى ياڭرايتتى، سىقىپ چىقىرىۋالغان بىر قۇتا كۆك بوياقنى ئىككى قولىدا كى پەلكۇچ بىلەن رەسىم تاختىسىغا خالىغانچە سۈركەيتتى، سىزاتتى، ئۇياقتىن ـ بۇياققا قالايمىقان يۈگۈرتەتتى.

شۇنچە ئۇزۇندىن كېيىن رەسىم پەلكۇچىنى قولىغا قايتا ئېلىشنى ئۇ ماسىئاسىنىڭ ئىلھامىدىن دەپ چۈشەندى. ماسـ ـئاس سۆزلەپ بەرگەن ئاشۇ قىسقا ھېكايە ئۇنىڭ قەلبىنى لەرزىگە سېلىۋەتكەن ئىدى. ئۇ بۇ ھاياجاننى يوقىتىۋېتىشنى

خالىمايتتى، مۇشۇ كەيپىتە بىرەر ئىش قىلىپ ئانىسىنى خۇش قىلىشنى ئىستەيتتى.

دىئاننا ئۇستەل چىرىغىنىڭ ئالدىدىكى كونۇبۇرتنى ئېلىپ ماربىنىڭ ئىككىنچى خېتىنى قايتا ئوقۇشقا باشلىدى:

ئىككىنچى خەت باغچىدىكى يول

قەدىرلىك ئانا:

كىچىك چاغلىرىمدا، "باشقىلار" غا قارىماستىن، سېنى ئىزدەپ تېپىش خىيالىدىن ئەسلا ۋاز كەچمەي يۈرەتتىم. ئەمما كۈنلەر ئۆتۈپ ئۇلارنىڭ مېنى باشقا بىرىگە ئايلاندۇرۇش يولىدىكى تىرىشچانلىقى كۈچەيدى. گەنسېرى، ئۆزۈمنى شۇنچە ئاجىز، بىقۇۋۇل ھېس قىلاتتىم.

شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىر ئاخشىمى چۈشۈمدە ئۆزۈمنى پايانسىز دېڭىزدا لەيلەپ يۈرگەن كىچىك بىر قېيىقتا كۆردۈم. ئۇستۈمدە سۈتتەك ئاپپاق ئۇخلاش كىيىمى، بېشىمدا سارغۇچ شىلەپە بارمىش. دېڭىزدا ھاۋا شۇنچىلىك ئوچۇق، سۈزۈك ئىمىش، لېكىن قېيىقتا يا يەلكەن، يا پالاق دەيدىغان نېمە يوقمىش. نېمە قىلارىمنى بىلەلمەي چارىسىز تېپىرلاپ تۇرغىنىمدا، كۆل رەڭ بولۇتلارنىڭ كەينىدىن ئاۋازلىرى كەلدى:

— ماربي، قېنىشىمغا كەل!

— ئانا، سەن قېنى؟

Kayıp Gül

— سەن مەندىن ئايرىلمىدىڭ، مەن سەن بىلەن بىللە.

— ئەمسە سېنى نېمىشقا كۆرەلمەيمەن، ئانا؟

— چۈنكى سەن مەن بىلەن ئەمەس.

— ئۇنداقتا قانداق قىلسام سەن بىلەن بىرگە بولالايمەن؟

— مېنى ئۆزۈڭدە كۆر.

— بۇنى قىلالمايمەن.

— ئۇنداقتا ھەدىيەلىرىمدىن كۆر مېنى.

دەل شۇ چاغدا قۇلاقنى پاڭ قىلغۇدەك دەھشەتلىك گۈلدۈرلىگەن بىر سادا بىلەن كۆك يېرىلىپ، نۇردىن بولغان بىر قول چىقىپ كەلدى ۋە بېشىمدىكى شىلە-پەمنى ئېلىۋېتىپ ئورنىغا ئاق گۈللەردىن تىزىلغان بىر تاج كىيدۈردى. قول، سېنىڭ قولۇڭ ئىدى، ئانا. تاج بولسا بۇگۈنگىچە مەن ئېرىشكەن ئەڭ گۈزەل ھەدىيە ئىدى.

خېلىغىچە سۇدا ئەكسىلەنگەن تاجنىڭ گۈزەللىگە-كىگە مەپتۇن بولۇپ قاپتىمەن. تۇيۇقسىز شىددەتلىك بوران-چاپقۇن كۆتۈرۈلۈپ، قىيىق ھېلىلا ئاغدۇرۇلۇپ كېتىدىغاندەك ئىككى تەرەپكە لەپەشلەپ كۈچلۈك تەۋرىنىشكە باشلىدى. مەن "ئانا، ياردەم قىل" دەپ يىغلىغىنىمچە قىيىققا چىڭ چاپلىشىپ ۋارقىرىغۇ-دەكمىشىمەن. ئۇزاققا قالماي بوران توختاپ، دېڭىز تىنچىپ، يامغۇر يېغىپتىمىش...

ئالەم تىنچىپ سۇغا قايتا قارىغىنىمدا بېشىمدە-

كى تاج كۆرۈنمەسمىش. ماڭا تەئەللۇق ھەممە نەرسە غايىب بولغاندەك تۇيۇلدى. مەن سۈيى تارتىلغان قۇيۇ- قۇرۇق بىر دېڭىز ئىدىم، قاناتسىز قۇش، ئېقىنسىز دەريا، پۇراقسىز گۈل ئىدىم... ئەمما نېمىلا بولسۇن مەن بىر دېڭىزمەن، دەريامەن، قۇشمەن، گۈلمەن. مەن تاجىمنى تېپىشىم كېرەك!

كۆزۈم ئىلىشەلەيدىغانلىكى جايلارنىڭ ھەممىسى- نى قويماي ئاختۇرۇپ چىقتىم. قېيىقنى تەكشۈردۈم. يوق. دېڭىزغا، ئارالغا، كۆككە كۆز تىكتىم سىنى- چىلاپ، ئەمما تاپالمىدىم.

ساڭا نىدا قىلدىم:

— ئانا، جېنىم ئانا! تاجىم نەدە؟

— بېشىڭنى ئالدىغا ئەگ، ماڭى.

دېگىنىڭنى قىلاـقىلماي، سۈدىكى ئەكسىمدە تاجنىڭ بېشىمنىڭ كەينى تەرىپىگە سىيرىلىپ ئۆتۈپ قالغىنىنى كۆردۈم. سەن سۆزۈڭنى داۋاملاشتۇردۇڭ، ئەمما ئەمدى ئاۋازىڭ كۆكتىن ئەمەس، تاجمدىكى گۈللەردىن كېلىۋاتاتتى:

— ماڭي، جېنىم بالام. يوقاتتىم دەپ، ئۆزۈڭدە بارنى سىرتتىن ئىزدىمە.

شۇ ئەسنادا دېڭىزنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىدىن بىر سارای كۆتۈرۈلدى. سارايىنىڭ قېشىدا رەڭگارەڭ گۈل- لەر باغ تېمىدىن ئارتىلىپ چىقىپ تۇرغان، بۇل- بۇللارنىڭ سايراشلىرى ئاڭلىنىپ تۇرىدىغان بىر باغچا بار ئىدى. ئاۋاز داۋاملاشتى:

KayıpGül

ـــ ئاۋازىمنى ئاڭلاي دېسەڭ، باغچىدىكى يولدا يۈر، باغۋەننىڭ قولىنى تۇت ۋە گۈللەرگە قۇلاق سال.

ـــ ئۇ يەر بەك يىراقكەن ئانا، ئارىمىزدا دېڭىز بار، ئۇنىڭ ئۈستىگە مەن سۇ ئۈزۈشنىمۇ بىلمەيمەن.

ـــ قورقما، مېڭىپلا بەر. ئۇستۇڭدىكى يۈكلەرنىڭ تاشلىۋەتسەڭ، سۇ سېنى كۆتۈرىدۇ.

ـــ مەندە يۈك يوق ئانا.

ـــ سۇنىڭ سېنى كۆتۈرەلەيدىغانلىقىغا ئىشەنمەگەنلىكىڭنىڭ ئۆزىلا سەندە يۈكنىڭ ئېغىرلىقىنى بىلدۈرىدۇ، ماڭ. ئەمدى ئۇنى ئىرغىتىپ تاشلا ۋە يولغا چىق.

ـــ باغچىدىكى يول نەگە بارىدۇ، ئانا؟

ـــ مېنىڭ قېشىمغا.

ـــ دېمەك سەن بىلەن بۇ ئالەمدە دىدارلىشالايدىغىنىمەن ـ دە؟

ـــ شۇنداق، مۇشۇ دۇنيادا!

بۇ چۈش ئېسىمدىن پەقەتلا چىقمايدۇ. بارا ـ بارا ئۇنىڭ رېئاللىققا ئايلىنىشىنى خىيال قىلىدىغان بولدۇم. بۇ چۈشتىن ئۈچ يىل كېيىن، بىر دوستۇمنىڭ ئائىلىسىدىكىلەر بىلەن سايahەتكە چىققىنىمىزدا بىز چۈشكەن مېھمانخانىنىڭ ئارقىسىدىكى باغچا تۈيۈقسىز دىققىتىمنى تارتتى. مېھمانخانىنىڭ يېنىدىكى توپكاپى[1] ساراىيى چۈشۈمدىكى سارايغا قۇ ـ

[1] توپكاپى ساراىيى ـــ 600 يىلغا سوزۇلغان ئوسمانلى سۇلتانلىقىنىڭ 400 يىلدا سۇلتانلىقنىڭ ھاكىمىيەت مەركىزى ۋە سۇلتان ئوردىسى بولۇپ كەلگەن ساراي، ئىستانبۇلنىڭ سارايبۇرن رايونىدا.

يۇپ قويغاندەك ئوخشايتتى. باغچا بىلەن سارايىنى كۆ-
رۈپلا مەن ئىزدەۋاتقان جاينىڭ دەل شۇ ئىكەنلىكىنى
ھېس قىلدىم. خاتالاشمىغان ئىدىم.

مېھمانخانىنىڭ خوجايىنى زەينەپ خانىم تامامەن
باشقىچە ئادەم، يەنى مەن ساقلاۋاتقان "بىلىدىغان بە-
رى"، ماڭا سېنىڭ ئاۋازىڭنى ھېس قىلدۇرىدىغان
كىشى ئىدى. ئۇ ماڭا داچىدا كۈنلەپ ھەمراھ بولدى،
باغچىسىدا ئاجايىپ ئۆزگىچە سەيلىگە چىللىدى ۋە
ئۇزاق ئۆتمەي ماڭا گۈللەرنىڭ ساداسىغا قۇلاق سې-
لىشنى ئۆگەتتى. شۇ كۈنلەردە قەلبىمگە تېرىلغان
ئۇرۇقنىڭ شاراپىتىدە، بىر قانچە يىلدىن كېيىن ئۆ-
يۈمدە، بىر گۈلنىڭ ماڭا پىچىرلىغىنىنى ئاڭلىدىم.

سەپىرىمنىڭ ئوچىنچى باسقۇچى، يەنى گۈللەر
بىلەن سىردىشىشنى كېيىنكى خېتىمدە بايان قى-
لىشنى تىلەپ،

قىزىڭ ماريې
22 ـ فېۋرال

دىئانانىڭ بۇ خەتنى تۇنجى قېتىم ئوقۇۋاتقىنى يوق،
ئەمما بۇ قېتىم كۆڭلىدە قانداقتۇر ئىللىقلىق سەزدى ۋە
قوشكېزەك ئاچىسىنىڭ ھاياتىنى قانداقسىگە ئانىسىنى تې-
پىشقىلا ئاتىۋەتكىنىنى، ئانىسىغا بولغان سېغىنىش ھېسسى-
ياتىنىڭ قانچىلىك چوڭقۇرلۇقىنى، ئانىسىنى تېپىشقا بولغان
بوشاشماس ئىرادە ـ ئارزۇسىنى چۈشەنگەندەك بولدى.

توغرا، بەلكى ماريې خىيال دۇنياسىغا بەكلا چوڭقۇر چۆ-

Kayıp Gül

كۇپ كەتكەندۇ؛ بېشىدىن ئۆتكۈزگەنلىرىنى ئەمەس، بېشىدىن ئۆتكۈزىدىغان ئىشلارنى يازغاندۇ بەلكى خېتىدە؛ ۋە بەلكى ماڭا ربي ئەقلىدىن ئازغاندۇ ياكى خىيالپەرەس بىر بەندىگە ئايلىنىپ قالغاندۇ... ئەمما قىلچە شۇبھە سىغماس پاكىت شۇكى: ماربى ئانىسىغا ئامراق ئىدى. ئەڭ مۇھىمى، دىئاننا قىلالمىغان ئىشنى ئۇ قىلغان ــ شۇنچە ئۇزۇن يىللاردىن بېرى ئانىسىنى ئۆز قەلبىدە ھايات ياشىتىپ كەلگەن ئىدى.

مانا ئەمدى، ماربي ئانىسى بىلەن ئاخىرى دىدارى مۇلاقات بولىدىغانلىقىنى پەملەۋاتقان مۇشۇ كۈنلەردە ئۇنىڭدىن مەڭگۈلۈك ئايرىلىپ قالغان ئىدى. بەلكى بۇ ئىشلاردىن خەۋەرسىز دۇ ماربي. يا بەلكى ئانىسىنىڭ نەچچە كۈنلۈكلا ئۆمرىنىڭ قالغىنىنى بىلىپ، ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىش نىيىتىگە كەلگەندۇ. مۇشۇنداق قىلىپ ئۇنىڭ بىلەن تېزراق جەم بولۇش ئويىدا...

ئانىسى ئۇنىڭغا چۈشىدە "بۇ دۇنيا"دا جەم بولىدىغانلىقىنى ئېيتقان ئىدى... لېكىن ئۇ قۇرغان چۈشلەر دۇنياسى بۇ سۆزنى خاتا، دەپ تۇراتتى. ماربي ئانىسىنى بۇ دۇنيادا كۆرەلمەيتتى.

ــ خۇددى مەندەك، ــ دەپ ئويلىدى دىئاننا.

20

رەسسام رەسمنى تۇن تەڭدە پۈتكۈزدى. تاڭ ئېتىۋاتاتتى، ئەمما ئۇ تېخىچە كېچىدىن بېرى جاۋابىنى تاپالمايۋاتقانلىقتىن بىر مەسىلە بىلەن ئېتىشىپ ئاۋارە ئىدى.

ــ كۆرگەزمىنىڭ نامىنى «سان فرانسىسكو ساھىللىرى»غا ئالماشتۇرايمۇ ـ قانداق؟

دېگىنىز بۇ ساھىلدىمۇ تىنىمسىز ئۆزگىرىپ تۇراتتى، ئۇ يېزىچە يېقىن ئەتراپتىن بىرەر ئۆينى ئىجارە ئېلىپ، پۈتۈن رەسىملىرىنى مۇشۇ يەردە سىزسىمۇ بولاتتى. بۇغۇ كۆڭۈلگە شەكسىز ياقمىدىغان ئىش، لېكىن ئۇ يەنىلا بىر قارارغا كېلەلمىدى. ئۇنىڭ ئىلھامغا تولغان بىر يازنى دەپلا ئايىغى چىقماس مۇھەببەت تورىغا كىرىپ قالغۇسى يوق ئىدى.

رەسسام جىپنىڭ توڭلاتقۇسىدىن ئىككى بوتۇلكا كولا چىقاردى. ئۇنىڭ بۇ ھەرىكىتى تېخىچە كۈندۈزدىكى مەشغۇلات ھالىتىچە ئولتۇرغان قېرى پالچىنىڭ كۆزىدىن قېچىپ قۇتۇلالمىدى.

ــ خامۇش كۆرۈنسەنغۇ بالا، كەل بۇ يەرگە!

Kayıp Gül

قېرى پالچى رەسسام ئۇزاتقان كولانى ئالغاچ سۆزلىدى:

ــ بۇ قاق پودا كولادىن باشقا بىر نېمە ئۇچرىمىدىمۇ؟ ساڭا "شوخلا شەربىتى ئەكەل" دېمىگەنمىتىم؟

ــ سىز باشقىلارنىڭ چىرايىنى كۆزىتىشكە ئۇستىلىقىڭىزنى ئېيتقان ئىدىڭىز، شۇنداقمۇ؟

ــ شۇنداق دېگەن بولسام دېگەندىمەن. ئەمما ساڭا باشتىلا دېدىم، ھەقسىز كۆرمەيمەن، بالا.

ــ بايا "قانداق قىزنى ئىزدەيمەن" دېگەن تېمىدا ئون مادداىلىق بىر شەرت تۇزگەنتىم، بىلەمسىز، ئۇ ئىككىنچى مادداىدىن توققۇزىنچى مادداغىچە تامامەن مۇناسىپ چىقتى. شۇنداقتىمۇ ماڭا بۇ ئۇنچىۋالا خۇشاللىق تۇيۇلمىدى.

ــ سېنىڭ ئۇ شەرت ـ پەرتلىرىڭ بىلەن مېنىڭ نېمە ئىشىم، ھەي بالا، نېمە گېپىڭ بار، شۇنى دېگىنە؟

ــ شەرتتىكى بىرىنچى مادداا ھەققىدە ئىككى ئېغىز گەپ قىلىپ بېرەمسىزكىن دېگەنتىم، بۇ مادداا مەن ئۇچۇن قېيقالغان بارلىق مادداىلارنىڭ يىغىندىسىدىنمۇ مۇھىم.

ــ دە، قانداق مادداا ئىدى ئۇ؟

ــ يۈزىدە نۇر پارلاپ تۇرۇشى كېرەك.

ــ يا، قانداق نۇر ئەمدى بۇ؟

ــ بۇندىن بۇرۇن ھېچكىمدە كۆرۈپ باقمىغان، ئەمما كۆرۈشۈم بىلەن تونۇيالايدىغان بىر نۇر. ئەپسۇسكى ئۇنىڭ يۈزىدە بۇ نۇر يوق.

ــ بۇ نۇر نېمىگە ئەسقاتىدۇ؟

ــ بۇ نۇر روھىي ھەمراھىمنى تاپقىنىمغا بەلگىدۇر.

ــ روھ؟ ھەمراھ؟ گەپ ئوينىماڭ، بالا، نەق گېپىڭنى دې-

مەمسەن.

رەسسام دېڭىزنى ئىشارەت قىلدى:

ــ دېڭىزغا، ئاشۇ ئوخشاش نەرسىگە ھەر كۈنى مىڭلاپ ئادەم قارايدۇ، نەزەر سالىدۇ. كۆپىنچە ئادەم ئۇ يەردىن دېڭىز-نىلا كۆرىدۇ، ئەمما بەزىلەر ئۇ يەردىن باشقا بىر نەرسىنى كۆ-رۈشى مۇمكىن. ئەجەبا تا بۈگۈنگىچە ھېچكىم ئۇ يەردىن كۆ-يۈزاتقان قۇملۇقنى ياكى بىرەر قاقاس تاغنى كۆرۈپ باقمىغان-مىدۇ؟

ــ ماڭا بۇنداق گەپ قىلما، بالا.

ــ ناۋادا كۈنلەرنىڭ بىرىدە مەن بۇ يەردە بىر چۆل كۆر-گىنىمنى ياكى بىر چۆلدىن بۇ دېڭىزنى كۆرگىنىمنى سۆز-لىسەم ماڭا ئىشىنىدىغان ئادەم چىقارمۇ؟

ــ يەنە شۇ گەپ، ئەمدى بولدى قىل. مەن قېرى چالنى قىيناۋەرمە.

ــ مەن دېمەكچى بولغان "روھىي ھەمراھىم" پۈتۈن دۇنيا مېنى يالغانچىغا چىقارغاندىمۇ يەنىلا ماڭا ئىشىنەلەيدىغان، ھەتتا ماڭا مەن كۆرەلمەيدىغان قۇم دۆۋىلىرىنى، مەن پەرق ئېتەلمەيدىغان دېڭىز قولتۇقلىرىنى كۆرسىتىپ بېرەلەيدىغان ئادەمدۇر.

ــ ھەي، ھەي، بولدى، بولدى! ــ دېدى ياشانغان پالچى قولىنى چالۋاقاپ سىلكىپ، ــ بالا، ھازىردىن باشلاپ ئەمدى قىلغان گېپىڭدىنمۇ پۇل ئالمىسام بولمىغۇدەك، ئېسىڭدە تۇت، رۇخسەتسىز قىلغان بىر ئېغىز گېپىمگە بىر دوللار.

ــ نېمە؟ ــ دېدى رەسسام كۈلۈپ سېلىپ.

ــ ساڭا دەيدىغىنىم شۇ، بالا، ئوبدان ئاڭلا: كۆڭلۈڭگە

ئالما، مېنىڭ چىراي كۆزىتىپ پال سېلىشىم بىلەن سېنىڭ خانقىزىڭ چېھرىدىن ئىزدەۋاتقان ئۇ نۇرۇڭنىڭ ھېچقانداق ئالاقىسى يوق. چېھىر - چىرايدىن نۇر كۆرۈشنى شۇنچە ئا-سان چاغلاپ قالدىڭمۇ؟ مەن قېرى بۇ ئۆمرۈمدە پەقەت بىرلا ئادەمنىڭ يۈزىدە نۇر كۆرگەنمەن. جو، قېرىندىشىم جونىڭ يۈزىدىن نۇر كۆردۈم، ئاپپاق، يوپيورۇق نۇر دېگىنە! 1962-يىلى، قارا كادىلاك، يىپيېڭى، مەرۋايىتتەك ۋالىلداپ پارقىراپ تۇراتتى. مەن ئىشىككە يېقىنلاشقاندا، جو بىر تەرەپتە قاراپ تۇراتتى. ھەممە ئىش نورمال، جايىدا ئىدى. ئەمما شۇ ئارىدا قانداقتۇر ئاياغ تىۋىشى ئاڭلىغاندەك قىلدىم. دەرھال جوغا قارىدىمۇ، كۆزۈم قامىشىپ ئاچالمايلا قالدىم. ساقچىنىڭ 500 ۋاتلىق لامپىسى بىر يەردە قالسۇن، جونىڭ يۈزى ۋال - ۋال يېنىپ كەتكەن، ئاپتاپتەك، قارا مەرۋايىتتەك... ئاناڭنى، ئىشقىلىپ نۇرغا تولۇپ كەتكەن ئىدى.

رەسسام كۈلۈمسىرىدى.

— نېمە دېسەڭ ده بالا! ئېيتە، كېتەمسەن، قالامسەن؟

— مۇشۇ چاغقىچە بۇ يەردە نېمىشقا تۇرغانلىقىمنى تېخى بىلمىدىڭىزمۇ؟ تەۋسىيەلىرىڭىزگە موھتاجمەن. ئەمما شۇ نەرسە ئېنىقكى، مۇبادا كەتسەم، قايتىپ كەلمەسلىكىم مۇمكىن، — رەسسام سەل تۇرۇۋېلىپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى، — بۇ ئىشقا قەدەم ئېلىش ھەر ئىككىمىز ئۈچۈن ياخشى بولماسلىقى مۇمكىن. ھەقىقەتەن يەتكۈچە ئەخمىقانىلىق قىلدىم. باشتىلا بىلەتتىم، ئەمما ئۆزۈمنى تۇتالمىدىم. پو ئاتتىم، ئۇنى قەھۋە ئىچىشكە تەكلىپ قىلدىم، ئۇنىڭغا كەچمىشلىرىمنى سۆزلىدىم ۋە ئۇنىمۇ چۈشىنىشكە تىرىشتىم. ئەڭ چاتىقى ئۇ-

نى تەسىرلەندۇرۇش غەرىزىدە بولدۇم. ئەسلىدە بۇ ئىشلار يۈز بەرمەسلىكى كېرەك ئىدى، ئەمما بولغۇلۇق بولدى. ئەمدى ئۇ- نىڭغا ئېغىز ئاچماستىنلا بۇ يەردىن كېتەي دەۋاتىمەن. دەڭە، قانداق قىلاي؟

— كەت!

— قېشىڭىزدىنمۇ ياكى بۇ شەھەردىنمۇ؟

— بىلمىدىغان نەرسەڭنى مەندىن سورىما، بالا. ماڭا باق- ساڭ قال، ئۆزۈڭگە باقساڭ كەت! مەن يەڭگىل ياشا دەيمەن، خانقىزغا يېقىنلاش، ئۇنىڭ دۇنياسىغا كىر، ئۇنى چۈشەن، ئۇ- نىڭ بىلەن بەختىڭنى تاپ. لېكىن سەن ھامان كېتىسەن. ئۆ- زۈڭنى قېلىشقا قايىل قىلالماي قېشىمغا كەلگەنسەن. سەن با- يا قېشىمغا كېلىپ ئولتۇرماستىنلا چىرايىڭدىن كېتىدىغانلە- قىڭنى بىلىپ بولغان ئىدىم. چىرايغا قاراپ پال سېلىش دېگەن مانا شۇ، بالا. ئىككى بوتۇلكا كولا توققۇز لىرا دېگەن گەپ. دېمەك، كۆردۈڭ، دۇرۇس ئادەممەن، ئۆز ئىشىمنى قەدىرلەش- نى بىلىمەن.

رەسسام بىر ھازا ئۇنسىز تۇرغاندىن كېيىن، پالچىغا قول ئۇزاتتى:

— سۆھبەتلىرىمىزنى ئەسلەپ تۇرىمەن، دوستۇم.

21

”ئادەم دېگەن بىر نەچچە كۈندىمۇ ئۆزگىرەلەيدۇ“ دېگەن ئىدى ماسىئاس. ئەجەبا شۇ گەپنى قىلغان ئادەمنىڭ ئۆزى بىر كۈندىلا ئۆزگىرىپ كەتكەنمىدۇ؟ تېخى تۈنۈگۈنلا كىشىگە ئۆزىچە يېقىنلىشىپ، كۆڭۈل بىلدۈرۈپ يۈرگەن ئادەم، ئەتىسى خوش دەپمۇ قويماستىن تىكىۋەتسە ـ ھە؟! ئالتە كۈننىڭ ياقى قارىسىنى كۆرسەتمىگىنىگە قارىغاندا، كەتتى دېگەن گەپ، دەپ ئويلىدى دىئاننا.

ئۇ كەچلىك ئايلىنىشتىن قايتىپ كېلىپلا تېلېفون دەپ-تىرىدىكى ئىسىملارنى ۋاراقلاشقا باشلىدى ۋە قاچانلاردا بۇ-چىۋالا جىق ئادەملەر بىلەن تونۇشقىنىغا ھەيران قالدى.

ئۇ بەلكىم بۇ ئىسىملارنىڭ ئارىسىدىن يېقىن دوستىدىن بىرىنى تېپىپ، مۇڭدىشىش ئۈچۈن ئۆيىگە چاقىرار، پاراڭنى ئاستا ـ ئاستا ئەسلىي تېمىغا يېقىنلاشتۇرۇپ، رەسسامنىڭ گەپ قىلمايلا كېتىپ قېلىشىغا باھانە بولالايدىغان سەۋەبلەرنى تېپىپ چىقىشقا تىرىشار، ئاخىرىدا رەسسامنىڭ ئۆزىنى تاشلاپ كېتىپ قالغانلىقى ھەققىدىكى گۇمانلىرىنىڭ ئورۇنسىزلىقىغا

ئىشىنەر ۋە يەنە ئەسلىي ئىززەت-ھۆرمىتىنى بۇزماستىن ساقلاپ قالار.

— ماربي بەلكىم مۇنداق قىلماستى، دەپ ئويلىدى دىئاننا ۋە تېلېفون دەپتىرىنى ئۈستەلنىڭ ئۈستىگە ئاتتى. ماربي بەلەن بەس تالىشىپ ئەمەس، ئۆزلۈكىدىن ھېچكىمگە تېلېفون قىلغۇسى كەلمەي قالدى. ئەمما باشقا بىر نومۇرنى، مېھمانخانىنىڭ ساياھەت بۆلۈمىنىڭ نومۇرىنى بېسىشقا باشلىدى.

— قانداق ياردىمىمىز كېرەككىن؟

قارشى تەرەپتىن ئاۋاز كەلدى.

— سالام كرىستىنا، مەن دىئاننا. بىر ئىشقا ياردەم قىلسىڭىز بوپتىكەن. خاتالاشمىسام توپكاپى سارىيى ئىستانبۇلدىغۇ دەيمەن. تەكشۈرۈپ، ماڭا جۈمەنىڭ بېلىتىنى ئېلىپ قويسىڭىز، قايتىش يول ھازىرچە ئوچۇق تۇرسۇن.

— خاتا ئاڭلاۋاتمايدىغاندىمەن دىئاننا خېنىم، جۈمە دېگىنىمۇ؟

— توغرا، جۈمە.

— لېكىن... يەكشەنبە كۈنى ئوقۇش پۈتكۈزۈش مۇراسىمىغا بارتتىڭمۇ؟ كېچىكتۈرۈلمىگەندۇ؟

— ياق، كېچىكتۈرۈلمىدى. ئەمما مەن بىر بېرىپ كەلمەكچى بولمايدىغاندەك قىلىدۇ.

— سىزگە بىرەر ئىش بولمىغاندۇ؟

— ئەنسىرىمەك، كرىستىنا، ھەممە ئىش جايىدا.

ئىككىنچى بۆلۈم

22

ئايروپىلان قونۇش ئاگاھلاندۇرۇشى بېرىشكە باشلىغاندا، ئەتىدىن بېرى نەچچە رەت ئوقۇلغان ئۇچىنچى خەت ھېلىھەم دېئاننانىڭ قولىدا تۇراتتى.

ئۇچىنچى خەت بىر گۈلدە فەنا بولماق

قەدىرلىك ئانا:

بۇندىن تەخمىنەن بىر يىل مۇقەددەم يېمەك ـ ئىچمەكتىن كېسىلگەن بىر باسقۇچقا كىرگەن ئىدىم. بۇرۇندىن قىلىۋاتقان ئىشلىرىم مەنىسىزلا تۇيۇلاتتى. ھۇجرامدىن سىرتقا چىقماي، پۈتۈن ۋاقتىمنى بۇرۇن ئەزەلدىن پۇراپ باقمىغان بىر خىل پۇراق تارقىتىشقا باشلىغان گۈللىرىم بىلەن ئۆتكۈزەتتىم.

ساياھەتتىن قايتىپ كېلىپ يېتىشتۇرۇشكە تۇنغان گۈللەر ۋاقتىنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ ھۇجرامنى لىق ئالدى، گۈللىرىنى سېتىشقا قىيمايـ

مۇنداق گۈلچىدەك سېزەتتىم ئۆزۈمنى.

كېيىن بىر كۈنى غەيرىي بىر ئىش يۈز بەردى: گۈللەرنىڭ نەپەس ئېلىپ تىنىشىنى تۇيۇشقا باشلىدىم. ئۇ بۇ ھال نەچچە كۈن داۋاملاشتى. بەزىدە ئۇلار دىن يەڭگىل شامال ئۇرۇلۇپ، چاچلىرىمنىڭ ئارىسىدا غا شۇڭغۇپ كىرەتتى ۋە گويا كەچمىشىنىڭ تامامىي ئىزلىرىنى بېشىمدىن سىرتقا سۈپۈرەتتى.

بىر كېچىسى بۇ شامال خېلىلا كۈچىيىپ، پۈتۈن كېچە راسا شىددەتلىك سوقتى ۋە تاڭ ئاتقان مەھەلدە توختىدى. ئارقىدىن ھەر تەرەپنى ئاجايىپ كۈچلۈك بىر نۇر-يورۇقلۇق قاپلاپ كەتتى. ھەممە يەر نۇر ئىدى، ئەمما مەن ھېچنېمىنى كۆرەلمەيتتىم. ھۇجرا ئۇن - تىنۇش دېگەندىن ئەسەرمۇ يوق تەگسىز جىمجىتلىقا پاتقان ئىدى. خېلىغىچە داۋاملاشقان بۇ جىمجىتلىق كارىۋىتىمنىڭ باش تەرىپىدىكى ھال رەڭ گۈلنىڭ ماڭا قىلغان سۆزى بىلەن بۇزۇلدى. ئەمما ئاۋاز گويا ئۇنىڭدىن ئەمەس، مەندىن، ئىچىمدىن چىقۋاتقاندەك ئىدى.

ئاۋاز بارغانسېرى كۈچەيدى، چىڭىدى، يۇقىرى كۆتۈرۈلدىكى بارا - بارا شۇ ئاۋازدىن باشقا ھېچنېمىنى تۇيالماس، ھېچنېمىنى كۆرەلمەس، ھېچنېمىنى پۈرىيالماس بولدۇم. پەقەت گۈلۈمنىڭ ئاۋازىنىلا كۆرەتتىم، پەقەت گۈلۈمنىڭ ئاۋازىنىلا پۇرايتتىم، پەقەت گۈلۈمنىڭ ئاۋازى بىلەنلا ئۇچرىشاتتىم.

ئۆزۈمدىن قورقتۇم. ياق، بۇ مۇمكىن ئەمەسقۇ،

ئۆزۈمدىن قانداق قورقايكى؟ مەن ئۇ يەردە يوق ئىدىم، ئۇ يەردە پەقەت گۈللا، گۈلنىڭ ئاۋازىلا مەۋجۇت ئىدى.

— سالام، ماريې.

— يا خۇدا، ئىشەنگۈم كەلمەيۋاتىدۇ! گۈلۈمنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالمغىنىمغا ئىشەنگۈم كەلمەيدۇ.

— ئىشەنگىنىڭ ئۈچۈن ئاڭلىيالايسەن.

— ئاجايىپ ھال ھە!

— ئاجايىپ، ئاجايىپلار ئۈچۈن دائىمې ئىشتۇر.

— بۇنداق مەدھىيەگە مۇناسىپ ئەمەسمەن.

— شۇ سەۋەبتىن ھەقىقەتەن مۇناسىپسەن.

— بىر گۈلنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالمغىنىمغا قارىغاندا، ئەمدى ئانامنىڭ ئاۋازىنىمۇ ئاڭلىيالامدىم؟

— ئاناڭ ساڭا ئىنچىكە گەپ قىلىپ كېلىۋاتىدۇ، ئەمما سەن بۇنى سوقراتنىڭ گېپىنى تەكشىغاندەك كۆرمەن ئاندىن پەرق ئېتەلەيسەن ۋە ئاناڭنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىيالايسەن.

— سوقراتنى نەدىن تاپتىڭ؟

— ئۇنى سەن تاپالمايسەن، ئۇ سېنى تاپىدۇ.

— قاچان؟

— ۋاقتى كەلگەندە.

بۇ ھال رەڭ گۈلدىن ئاڭلىغان تۇنجى، شۇنداقلا ئەڭ ئاخىرقى سۆز بولدى. شۇندىن باشلاپ تۈلكىنىڭ كىچىك شاھزادىنىڭ كېلىپ ئۆزىنى ئوۋلىغا كۆندۈرۈشىنى ساقلىغىنىدەك مەنمۇ سوقراتنىڭ كېلىشىنى

ساقلاۋاتىمەن. شۇ تاپتا قولۇمدا ئادرېسلىق ئېيىنىق تۇرسىمۇ، سوقراتنى كۆرۈپ ئۇنىڭ گېپىگە قۇلاق تۇتمىغۇچە سېنىڭ ئاۋازىڭنىمۇ ئاڭلىيالمايدىغىنىمنى ئويدان بىلىمەن، جېنىم ئانا! شۇڭا ساقلاۋاتىمەن...

ئەمما خاتىرجەم بول، سوقرات مېنى چوقۇم تېپىپ كېلىدۇ. گۈلۈم شۇنداق دېدى. كىم بىلىدۇ، سوقرات بىلەن بەلكىم سان فرانسىسكودا كۆرۈشەمدىم تېخى...

سان فرانسىسكوغا بارغاندىن كېيىن، ساڭا ئەڭ ئاخىرقى مەكتۇپنى يوللاش ئۈمىدىدە

قىزىڭ ماريي

1 ـ مارت

23

يۇك ـ تاقلىرى ئەڭ ئاخىرىدا چىققاچقا، دىئاننا ئايرودۇ ـ رۇم زالىدا يېرىم سائەت ئۆپچۆرىسىدە ساقلاشقا مەجبۇر بول ـ دى؛ ئۇ يەردىن چىقىپ تاكسى ئۆچرىتىنى ئارقىسىدىن سوقۇپ ـ ئىتتىرىپ كەلگەنلەرگە ئىككى قېتىم تارتقۇزۇپ قويدى؛ شوپۇرنىڭ ئۇ چۈشەنمەيدىغان تىلدا قىلغان پارىڭىنى چىداپ ئاڭلىدى... ئەمما ئەڭ يامان بولغىنى، ئۇ سۇلتان ئەھمەد مەيدانىدىكى كۆرۈنگەنلىكى مېھمانخانىغا چاپتى ۋە مېھمانخا ـ نىنىڭ يوق ئارقا باغچىسىنى ئىزدەپ قېزىۋەتتى، تاپالمىدى. ئۇ مەڭزىنى بويلاپ تارىلاپ ئېقىۋاتقان ياشلىرىنى ئەتراپىدە ـ كىلەردىن يوشۇرۇپ قالالمىدى. ناۋادا زەينەپ خانىمنى تاپالـ ـسا ئىدى، بۇ دەردلەرنىڭ ھېچبىرىنى ھار ئالمايتتى.

دىئاننا ئاياسوفىيە جامەسىنىڭ ئۆگىزىسىدىكى خىلۋەت بىر بۇلۇڭغا تىقىلىۋېلىپ، تا دەرۋازا تاقالغۇچە تامغا قاراپ تېلىقىپ يىغلىدى. قاقرام ئاپتاپ ـ شامالدا چاك ـ چاك يې ـ رىلغان تام گويا مىليونلىغان ئىنسانىنىڭ مەنىۋى كەچمىشلە ـ رىگە خاتىرە بولۇش ئۈچۈن زامان بىلەن مەردانە جەڭلىشىۋاتـ

قاندەك تىك تۇراتتى. شۇنداق بىر ئۇلۇغ مەقسەت ئۈچۈن قەتئي تىركىشىش ئەرزىيدىغاندۇ بەلكى. لېكىن ئۇنىڭ ماڭىنى تاپىمەن دەپ ئۆزىنى بۇنچە ئۇپراتىپ يۈرۈشى ئەرزىمدىكىن؟

باشقۇرغۇچىنىڭ ئۈچىنچى مەرتەم توۋلىغان "تاقىلدۇ" دېگەن ئاۋازىدىن ئۆزىگە كەلگەن دىئاننا ئايا سوفىيەدىن چەتئەپ، توپكاپى ساڭىيىغا قاراپ مەقسەتسىز يۈرۈشكە باشلىدى. ئۇ ساراينىڭ ئۈدۈلىدىكى كونا قۇدۇقنىڭ قېشىغا بېرىپ بىر چەتتە ئولتۇردى. بۇ يەر تاقىلدىغان يەر ئەمەستەك قىلاتتى.

ئۇ ئەتىلا قايتىپ كېتىش ئۈچۈن ئايروپىلاندىن ئورۇن تاپالايدىغان ـ تاپالمايدىغانلىقىنى خىيال قىلىۋاتقاندا، كەينىدىنلا بىر ئاۋاز ئاڭلاندى:

ـــ تايىنسىز كۈن بولدى، ھە؟

دىئاننا بېشىنى بۇراپ، خۇددى كوچىدا يەرده ئولتۇرغان بىرىنى تۇنجى قېتىم كۆرۈۋاتقاندەك ئۆزىگە سەل قىزىقسىنىپ ۋە شۇنداقلا مەنسىتمىگەندەك نەزەر سېلىپ تۇرغان، ئۆزايدىن سايادىكى چىقىپ تۇرغان بىر ئايالنى كۆردى.

ـــ ئۇنى بىر دېمەك، ـــ دېدى دىئاننا، ـــ ئىزدەپ كىرمىگەن مېھمانخانا قالمىدى. ئاخىرى بىردەم كوچىنىڭ پەيزىنى بولسىمۇ سۈرەي دەپ ئولتۇرۇشۇم.

ـــ شۇ، يىلنىڭ قاتىلاك پەسلى باشلاندى ئەمەسمۇ. بىزمۇ يەر تاپالماي جىق قىينالدۇق.

ئايال ساراينىڭ ئارقىسىغا ئۆتۈپ كېتىدىغان يولنى شەرەت قىلىپ سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

ـــ ئەسلىدە، شۇ تەرەپتىكى داچىلاردا تۇرارمىز دېۋىدۇق، لېكىن يەر قالماپتۇ. قانداق قىلايلى، «تۆت پەسىل» مېھمانخا-

Kayıp Gül

نسىغا چۈشتۈق ئامالسىز.

دىئاننا ئورنىدىن دەس تۇرغىنىچە، ئايال كىۋرسەتكەن تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

ــ داچىلارغا مەن بىر قاراپ باقاي قېنى. «تۆت پەسىل»دە خۇشال ـ خۇرام تۇرغايسىلەر.

24

ئۈدۈلدا ياغاچتىن قوپۇرۇلغان ئىككى داچا تۇراتتى. كاۋا چېچىكى رەڭدە سىرلانغىنى سەل چوڭ، ھەشەمەتلىكرەك كۆ- رۈنەتتى، داچىغا ئوخ تەرەپتىكى بېغىدىن كىرگىلى بولاتتى. يەنە بىرسى يېشىل رەڭدە سىرلانغان بولۇپ، ئىشىكى يولغىلا ئېچىلاتتى، كەينىدە بېغى بارمۇ - يوق، دەماللىققا بىلگىلى بولمايتتى.

دىئاننانىڭ ئۆزىنى قايسىبىرىگە بولسۇن ئاتقۇسى كەلدى، ئەمما زەينەپ خانىمنى تېخى كۆرگىنى يوق، بۇ ئىككى داچى- نىڭ قايسىسىنىڭ ئۇنىڭ ئىكەنلىكىنى پەرەزمۇ قىلالمىدى. بۇلارنىڭ بىرى ئۇنىڭ بولسىغۇ...

دىئاننانىڭ كۆڭلى ئاۋۋال چوڭراقىغا كىرىشىنى تارتىپ قالدى. دەرۋازىغا يېقىنلاشقاندا باغ دىققىتىنى تارتتى. باغ سىرىق، ھال، بىنەپشە، قىزىل، سارغۇچ، رەڭگارەڭ گۈللەر بىلەن لىق تولغان ئىدى، لېكىن ئۇ بىر تالمۇ ئەتىرگۈل كۆ- رەلمىدى. ئۇ كەينىگە ياندى. بىر تار ئىشىكتىن ئۆتۈپ، كى- چىكرەك كۆرۈنگەن يەنە بىر داچىغا كىردى.

Kayıp Gül

كۆتۈۋېلىش ئورنىدىكى خادىم تېلېفوندا سۆزلىشىۋاتاتتى. دىئاننا ئۇنىڭ گېپىنىڭ تۈگىشىنى توپتوغرا 17 مىنۇت ساقلىدى. ئاخىرى ئۇنىڭدىن ئۇمىدىنى ئۈزۈپ، ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىپ بارغان يەنە بىر مۇلازىمنى توختىتىپ، سۆزلەرنى دانە ـ دانە چىقىرىشقا تىرىشىپ سورىدى:

ـــ زەينەپ خانىم بارمىدۇ؟

ـــ يېرىم سائەت ئاۋۋال چىقىپ كەتكەنتى، خانىم. بىر سائەتكىچە قايتىپ كېلىمەن دېگەنتى.

ـــ نېمە؟ زەينەپ خانىم؟ زەينەپ خانىم شۇنداق دېدىمۇ؟

دىئاننانىڭ بۇ گېپىدىن بىرەر مەنە ئۇقالمىغان مۇلازىم ئۇنىڭغا باشتىن ـ ئاياغ قاراپ قويدى.

ـــ ھەئە، ئەلۋەتتە، زەينەپ خانىم شۇنداق دەيدۇ ـ دە، يەنە كىم بولاتتى، ـــ دېدى دىئاننا ۋە ئۆزىگە ھېلىھەم ئەجەبلىنىپ قاراپ تۇرغان مۇلازىمنى كەتكۈزمەستىن سۆزىنى داۋاملاشتۇردى، ـــ زەينەپ خانىم قايتىپ كەلسە، ئۇنى ئىزدەپ بىرەيلەننىڭ كەلگەنلىكىنى يەتكۈزۈپ قويالارسىزمۇ؟

ـــ ئەلۋەتتە، خانىم. مەرھەمەت، چايخانىدا ساقلىغاچ تۇ ـ رۇڭ.

"بۇنداق ئوڭاي بولار دەپ خىيالمۇ قىلمىغانتىم" دەپ ئۆي ـ لىدى دىئاننا. ئۇنىڭغا كۈنبويى بېشىغا قارا سايە تاشلاپ تۇر ـ غان تەقدىر بىردىنلا ئۇنىڭ تەرىپىگە ئۆتكەندەك تۇيۇلدى.

25

چايخانا دېيىلگەن بۇ يەر يوروق، تىپىك تۈرك ئۇسلۇبىدا بېزەلگەن تۆت ئايرىمخانىدىن تەركىب تاپقان ئىدى. ئىشىكتىن كىرىشتىلا ئالتۇندىن ھەل بېرىلگەن بىنەپشە رەڭ جىلىتكە كىيىۋالغان كۈتكۈچىدىن باشقا ھېچكىم كۆرۈنمەيتتى.

چايخانىغا قېنىق رەڭلىك تاختاي، چاقچۇق خىش بېسىلىپ، ئۈستىگە قىچا رەڭ بىلەن كۆك رەڭگە مايىل سىيدام توقۇلغان گىلەم سېلىنغان ئىدى. چايخانا تېمىغا ئېسىلغان ئىستانبۇلنىڭ ئۆتمۈشىگە ئائىت رەسىملەردىن خالىچ بوغۇزى[1]دا توختىتىپ قويۇلغان پالاقلىق قېيىقلار؛ مۇنارلىرى بىر - بىرى بىلەن بەسلىشىپ كۆككە بوي سوزۇپ تۇرغان جامەلەر؛ بوغازچى قىرغىقىنى قاپلىغان تار پەنجىرىلىك ياغاچ ئۆيلەر كۆرۈنۈپ تۇراتتى.

تۇيۇقسىز ئاڭلانغان ئاياغ تىۋىشى دىئاننانى ئىستانبۇل خىيالىلىرىدىن تارتىپ چىقاردى. چايخانىغا كىرگىنى — ئۇ

---

[1] خالىچ بوغۇزى — «ئالتۇن مۈڭگۈز بوغۇزى» دەپمۇ ئاتىلىدۇ، ئىستانبۇلنىڭ شەرقىي شىمالىغا توغرا كېلىدىغان، ئىنچىكە، ئوزۇنغا سوزۇلغان مۇھىم دېڭىز بوغۇزى.

يەر ـ بۇ يېرىگە ئاق ئارىلاشقا باشلىغان چېچىنى كەينىگە يۇ-
مىلاقلاپ تۇرۇۋالغان؛ تېرىلىرى ياشلىقتىكى يۇمران، پار-
قىراقلىقىنى ساقلاپ قالغان؛ كىشىنىڭ ئىختىيارسىز يۈرد-
كىگە پاتمىغان چوڭ، زەڭگەر كۆزلۈك، يۇزى كىچىك بىر ئا-
يال ئىدى. باشتىن ـ ئاياغ كىيىۋالغان سۇت رەڭ كىيىمنىڭ
ئىچىدە ئۇ ئۆزگىچە بىر قىياپەتتە كۆزگە تاشلىنىپ تۇراتتى.

ئىككىيلەننىڭ كۆزلىرى ئۇچراشقان ھامان ئايال قۇچ-
قىنى كەڭ ئاچقىنىچە قەدىمىنى ئىتتىكلىتىپ يېقىنلاشتى.

ـــ يا خۇدا، كۆزۈمگە ئىشىنەلمەيۋاتىمەنغۇ مەن، ماڑى
سەنمۇ بۇ!... نېمانچىۋالا چىرايلىق بولۇپ كەتتىڭ ـ ھە!

زەينەپ خانىم ئۇنىڭغا شۇنچىلىك چىڭ يېپىشتىكى، دد-
ئاننا دەماللىقا ئانىسىنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى. ئانىسى باغ-
رىغا باسقىنىدا، ئانىسى ئۆزىنى تارتمىغۇچە ئۆزىنىڭ ئاجرد-
مايدىغانلىقىمۇ دىئاننانىڭ ئېسىگە كېلىپ ئۇلگۈردى.

ـــ كەل، ساڭا ئوبدانراق قارىۋالاي، ـــ دېدى زەينەپ خانىم
دىئاننانىڭ يۈزىنى ئالىقىنىنىڭ ئارىسىغا ئېلىپ تارتىپ.

ـــ كەچۈرۈڭ، ـــ دېدى دىئاننا دېمى ئىچىگە چۈشۈپ، ـــ
خىيالىڭىزنى بۇزغۇم يوق، ئەمما مەن ماڑى ئەمەسمەن، ئىسـ-
مىم دىئاننا.

زەينەپ خانىم كۈلۈمسىرىدى:

ـــ ماڑى، سېنى ئۇنتۇغۇدەك بولمىدىم تېخى.

ـــ كەچۈرۈڭ... مەن... مەن ئۇنىڭ بىلەن قوشكېزەك.

زەينەپ خانىم ئۇنىڭغا شۇبھىلىك نەزەردە باقتى:

ـــ ماڑى، سېنىڭ قوشكېزىكىڭ يوقتىغۇ، جېنىم قىزىم.

ـــ ماڭا ئىشىنىڭ، زەينەپ خانىم. راستىنى دېسەم، مەن

بۇ يەرگە ماربينى ئىزدەپ كەلدىم.

ــ نېمە؟ يەنى قايسى كۈنى "ھەپتىگىچە قېشىڭىزغا بارد-مەن" دەپ تېلېفون قىلغان سەن ئەمەسمۇ؟

ــ نېمە دېدىڭىز؟ ماربي سىزگە تېلېفون قىلدىمۇ؟ بۇ يەرگە كېلىمەن دېدىمۇ؟ ئۇ ھازىر نەدە؟

زەينەپ خانىم دىئاننانىڭ ھاياجېنىنى بېسىش ئۈچۈن ئۇ-نىڭغا ئورۇندۇقتىن بىرنى ئىشارەت قىلىپ، ئۆزى قارشى تەرىپىدىكىسىگە ئولتۇردى.

ــ سەن ماربي ئەمەس، شۇنداقمۇ؟

ــ ماڭا ئىشىنىڭ زەينەپ خانىم. سىزدىن ئۆتۈنەي، ماڭا ماربينىڭ نەدىلىكىنى، قاچان كېلىدىغانلىقىنى دەپ بېرىڭ.

ــ ساڭا ئىشەندىم قىزىم، ئەمما...

ــ خۇش بولاي، خانىم، دەڭا، ماربي بۇ يەرگە قاچان كېلىدۇ؟

ــ قاچان كېلىدىغانلىقىنى ئېنىق دېيىدى، ئەمما ئۈچ - تۆت كۈنگىچە كېلىپ قالارمىكىن. نەدىلىكى ماڭىمۇ قاراڭغۇ، ئۇنىڭ بىلەن كۆرۈشمىگىلى نەچچە يىل بولدى. ئەجەبا سىزمۇ كۆرۈشمىدىڭىزمۇ؟

ــ بۇ ئۇزۇن ھېكايە، زەينەپ خانىم. ئەمما ئاڭلاشنى خا-لىسىڭىز، سىزگە ھەممىنى سۆزلەپ بېرىمەن.

ــ ئەلۋەتتە ئاڭلايمەن قىزىم. لېكىن ئاۋۋال نېمە ئىچى-سەن شۇنى دە، قورسىقىڭ قانداقراق؟ نېمە يېگۈڭ بولسا شۇ-نى دە. مەن يالپۇز پۇراقلىق چاي ئىچەي، سەنمۇ شۇنى ئى-چەمسەن؟

ــ رەھمەت، قېنىق دەملەنگەن ئەسپرېسسو قەھۋەسى بولسىلا كۇپايە.

ـــ ئەسپرېسسوغۇ بار، لېكىن كۆپۈكلىرى كۆپچۈپ تۇرد-
ىدىغان تۇرك قەھۋەسىگە مەيلىك قانداقكىن؟ ئۇچ خىلى بار:
ساپ، سۈسراق دەملەنگىنى، شېكەرلىك...
ـــ ئۇمۇ مەيلى، ساپ بولسۇن.
ئۇلارنىڭ پاراڭغا چۈشىدىغانلىقىنى تۇيغان مۇلازىم بۇيۇ-
رۇتمىلارنى تەييارلاش ئۈچۈن ماڭدى.

26

مۇلازىم قولىدا كۈمۈش تەخسە كۆتۈرگەن پېتى يېتىپ كەلگىنىدە دىئاننا زەينەپ خانىمغا بېشىدىن ئۆتكەن-كەچكەنى لەرنى سۆزلەپ تۈگەتكەن ئىدى.

— ساڭا راستتىنلا ئىچىم ئاغرىدى، دىئاننا، — دېدى زەينەپ خانىم قولىنى ئۇنىڭ قولىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، — ئەمما ماڭا ياردەم قىلىدىغان ماڭا ھەرگىز ئۆزگە زەھەر يېتىدىغان ئىش قىلىدىغانلاردىن ئەمەس. ئېيتە، ئۆزۈڭنىڭ ئەھۋالى قانداقراق قىزىم، ئېيتقىنىڭغا قارىغاندا، بېشىڭدىن جىق ئىش ئۆتۈپتۇ.

— قەددىمنى رۇسلاش ئۈچۈن تىرىشىۋاتىمەن، زەينەپ خانىم. ئەمما بۇنىڭ ئۈچۈن ماڭا ياردەم بېرىدىغان كىشىگە موھتاجمەن. ناۋادا ئۇ سىزگە تېلېفون قىلىپلا قالسا، ئۇ بۇ يەرگە كەلگۈچە مەن توغرۇلۇق گەپ قىلىپ سالماقتا، ماقۇلمۇ؟ بولسا تېلېفون نومۇرى ياكى تۇرغان يېرىنى ئۇقۇپ بەرسىڭىزغۇ ئالەمچە خۇش بولغان بولاتتىم.

— چاتاق يوق، دىئاننا، تېلېفون قىلىپلا قالسا قولۇمدىن

Kayıp Gül

كەلگىنىچە تىرىشىمەن. ئۇنى تېپىش نىيىتىگە كەلگىنىگىدىن بەك خۇش بولدۇم. ئۇ ئاجايىپ قىز. شۇنچە يىل ئايرىلىپ كەتكىنىگىلار بەك چاتاق ئىش بوپتۇ.

زەينەپ خانىم كۈموۋش چايدانىنى ئېلىپ تىزىنىك ئۈستىدىكى خرۇستال ئىستاكانىنىك چېيىنى لىقلىدى، ئاندىن ئۇ ئاننانىك قەھۋەسىنىك تۇگىگەن ـ تۇگىمىگەنلىكىگە قاراپ قويغاندىن كېيىن، تۇزۇتسىزلا سورىدى:

ـــ ماڑي خېتىدە مەن توغرۇلۇق نېمە دەپتۇ؟

زەينەپ خانىمنىك بۇ سوئالى بىلەن دىئاننا چۆچۈپ ئۆزىگە كەلدى. زەينەپ خانىم بىلەن كۆرۈشكەندىن بېرى، ماڑىيىنىك كېلىدىغانلىقى ھەققىدىكى گەپلەر بىلەنلا بولۇپ كېتىپ، زەينەپ خانىمنىك قانداق ئادەم ئىكەنلىكى تامامەن ئېسىدىن كۆتۈرۈلگەن ئىدى. توغرا، ماڑىيغا گۈللەر بىلەن مۇئدىششنى ئۆگەتكىنى دەل شۇ ئىدىغۇ!

دىئاننا زەينەپ خانىمغا قايتىدىن باشتىن ـ ئاياغ قاراپ چىقتى. ئۇنىك ئالدىدا كۆزلىرىدىن تەبەسسۇم، چېھرىدىن كىشىگە خاتىرجەملىك بېغىشلىغۇچى مۇلايىملىق يېغىپ تۇرىدىغان، ئۆزىنى تۇتۇشى ۋە مۇئامىلىسىدىن پازىللىقى چىقىپ تۇرىدىغان ئېسىل بىر ئايال راۋان ئىنگلىزچە سۆزلەپ تۇراتتى. بەلكىم ئۇ ماڑىينىك ئۆزىنى تەسۋىرلەشلىرىنى ئاڭلىسا دە ماللىقا كۈلۈپ كېتەر، ۋە بەلكى ماڑىينىك نېمىشقا بۇنداق گەپ لەرنى قىلىپ يۈرگەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرەلەر.

ـــ بىلمەن، سىزگە غەيرىي تۇيۇلۇشى مۇمكىن، ئەمما ماڑي بىر خېتىدە سىزنىك ئۇنىڭغا گۈللەر بىلەن مۇئدىششنى ئۆگەتكىنىڭىزنى يېزىپتىكەن.

دىئاننانىڭ خىيالىنىڭ ئەكسىچە، زەينەپ خانىمنىڭ يۈزدە ھېچقانداق ھەيرانلىق ئىپادىسى يوق ئىدى. دىئاننا ئۇنى، "گۈللەر بىلەن مۇڭدىشىش؟ ۋاي، ئۇ ماڭا بىلەن ئويىنىغان، ئۆي تۇتۇپ ئويناش ئويۇنىتىغۇ" دېگەندەك، ياكى "خەتتە دېيىلگەنلىرى ماڭا خىيال ـ تەسەۋۋۇرلىرىنىڭ ئىپادىسى" دېگەندەك بىر گەپلەرنى قىلارمىكىن دەپ ئويلىغان ئىدى. راست، دىئاننا مۇشۇنداق ئىزاھات كۈتكەن ئىدى، چۈنكى دىئاننا ئۆزىنى گۈلنىڭ پىچىرلىشىنى ئاڭلاشنى ئۆگىتەلەيدىغان ئادەمنىڭ قېشىدا ئەركىن ـ ئازادە تۇرالايمەن دەپ ئويلاشقىمۇ پېتىنالمايتتى.

دىئاننا قويۇۋېتەرمىكىن دېگەن ئۈمىدتە ھاكىمنىڭ لەۋلىرىگە ئۈمىدـئىلتىجا بىلەن قارىغان گۈناھكارەك، زەينەپ خانىمنىڭ چىرايىغا تىكىلدى.

ــ دېمەك، ماڭا شۇنداق يېزىپتۇ ـ دە... ئىشەنگۈسىز، شۇنداقمۇ؟

دىئاننا نېمە دېيىشنى بىلەلمىدى. تىلىنىڭ ئۇچىغا "ئەلۋەتتە، ئىشەنگىلى بولمايدۇ ـ دە" دېگەن گەپ كېلىپ بولغان ئىدى، لېكىن زەينەپ خانىمنىڭ ئېغىزىنى تاتىلاپ بېقىش ئويىدا، دېمەسلىك قارارىغا كەلدى:

ــ بىز "رېئاللىق، ھەقىقەت" دەۋالمىدىغان ئىشلارمۇ ئەشەنگۈسىزغۇ، شۇنداققۇ؟ تاپىنىمىزنىڭ ئاستىدا جىمجىت تۇرغان دۇنيانىڭ ئەمەلىيەتتە ئايروپىلاننىڭ سۈرئىتىدىنمۇ نەچچە ئون ھەسسە تېز پىرقىرايدىغانلىقىنى ئويلاپ بېقىڭە... بەلكى سىز ماريىغا گۈللەرنىڭ پىچىرلىشىنى تىڭشاشنى ئۆگەتكەنسىز، مۇمكىن بولمايدىغان ئىش يوققۇ بۇ دۇنيادا.

زەينەپ خانىم ھېچنېمە دېمىدى. ئۇنىڭدىن ھېچقانداق سادا كەلمىگەنلىكى ئۈچۈن ئاخىرى ئۇنى قىستاپ سورىدى:

ــ ماڭا راست گەپنى دەڭ، زەينەپ خانىم، ماريغا راستتىنلا گۈللەرنىڭ پېچىرلىشىشىنى تىڭشاشنى ئۆگەتتىڭىزمۇ؟

زەينەپ خانىم چايدىن بىر ئوتلىدى.

ــ ماربي كەلگۈچە بىزگە مېھمان بول، دېئانىنا. مېھمانخانىمىز گۈللەرنىڭ پېچىرلىشىنى تىڭشىيالمايدىغانلارغىمۇ خىزمەت قىلىدۇ. ھەم ئىشىنىمەنكى، ماريىنىڭ قوشكېزەك قېرىنداشىنى كۈتۈشنى بارلىق مۇلازىملىرىمىز شەرەپ دەپ بىلىدۇ.

زەينەپ خانىمنىڭ بۇنداق ئىنكاس قايتۇرۇشىنى كۆرگەن دېئانىنا، ئۇ ماريىنىڭ ئىززىتىنى قوغداۋاتامدىغاندۇ؟ ياكى قەستەن سىرلىق كۆرۈنۈشكە تىرىشىۋاتامدىغاندۇ؟ ياكى بولمىسا باشقىچە بىر سەۋەب بارمىدۇ؟ دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى.

ــ رەھمەت، زەينەپ خانىم. مېھمان بولۇش تەكلىپىڭىزنى قوبۇل قىلالمايمەن. لېكىن، مېھمانخانىڭىزدا ئورۇن بولسا، ماربي كەلگۈچە خېرىدارىڭىز بولاي.

ــ ئەپسۇسكى، مېھمانخانىمىز توشۇپ كەتتى. بۇ يەردە تۇراي دېسەڭ بىردىنبىر تاللاش يولۇڭ مېھمىنىمىز بولۇش، دېئانىنا.

زەينەپ خانىم سۆزىنى تۈگەتكەندىن كېيىن مۇلازىمنىڭ قېشىغا باردى ۋە ئۇنىڭغا تۈركچە بىر نېمىلەرنى دېدى.

ــ دېئانىنا، ھېرىپ كەتكەندەك قىلىسەن. خالىساڭ، ئۆيگە

ئاچىقىپ قويسۇن. قانداق تەلىپىڭ بولسا، بۇلارغا دەۋەر. قانداق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ماڭا كەلگەندە ھامان كۆڑۈ-شىمىز سەن بىلەن...

زەينەپ خانىم مۇلايىم مۇئامىلە قىلغان بولسىمۇ، لېكىن دىئاننا ئالدىدىكىسىنىڭ ھامان ماڭا ئەمەسلىكىنى بىلدۈرۈپ قويۇش ئىستىكىنى يوشۇرۇپ قالالمىغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ "كۆڭلۈم يېرىملىقى راست، ئەمما ئۆيىڭىزگىمۇ، ماڭا دەپ ماڭا كۆرسەتكەن دوستانىلىقىڭىزغىمۇ رەھمەت، قوبۇل قىلالمايمەن" دەپلا چىقىپ كەتمەكچى بولدىيۇ، ئەمما ئۇنداق قىلمىدى، بېشىنى ئەگكىنىچە زەينەپ خانىمنىڭ تەكلىپىنى قوبۇل قىلغانلىقىنى بىلدۈردى.

27

كېچىنى ناھايىتى شېرىن ئۇيقۇ بىلەن ئۆتكۈزگەن دىئاننا سەھەر تۇرۇپ ناشتىلىق زالىغا چۈشتى. ئۇ زالغا قەدەم ئېـ
لىپلا زەينەپ خانىمنىڭ ئىشىككە يېقىن ئۈستەلنىڭ بېرىـده
يالغۇز ئولتۇرغانلىقىنى كۆردى.

دىئاننا چوڭقۇر بىر تىنىۋېلىپ قىلماقچى بولغان ئىشىنى ئويلىدى. بۇنى ئەلۋەتتە مارىينىڭ غايىۋى خىياللىرىغا ئىشەـ
گىنى ئۈچۈن ياكى سىرلىق كۆرۈنۈشكە خۇشتار مۇنۇ خوتـۇنـ
نى خۇش قىلىش ئۈچۈنمۇ قىلىۋاتقىنى يوق. بىردىنبىر مەقـ
سىتى مارىينىڭ قانداقسىگە شۇ ھالغا چۈشۈپ قالغـىنـى
چۈشىنىش ئىدى.

ـــ كەچۈرۈڭ، سىزگە دەخلى قىلماسمەن.

ـــ ياق، ئۇنداق ئەمەس قىزىم، ئەمما سەل تۇرۇپ ماڭمـ
سام بولمايدۇ.

دىئاننا چوڭقۇر تىنىۋېلىپ كەسكىن تەلەپپۇزدا:

ـــ مارىيغا ئۆگەتكەنلىرىڭىزنى ماڭمۇ ئۆگىتىپ قويسـ
ڭىز بوپتىكەن، ـــ دېدى.

زەينەپ خانىم ھېچنېمە دېمەستىن دىئاننانىڭ كۆزىنىڭ تەكتىگە چوڭقۇرلاپ كىرىپ، جىمى ھېس - تۇيغۇ، ئوي - خىياللىرىنى تەلقىنلەپ بولۇپ، يەنە ئۇنى يالغۇز تاشلاپ چىقىپ كېتىدىغان تەرزدە ئۇنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە خېلىغىچە تىكىلىپ قاراپ تۇردى.

— ئولتۇرمامسەن، دىئاننا؟

— بۇ قوشۇلغانلىقىڭىزنى بىلدۇرەمدۇ؟

— نېمىگە قوشۇلمەن؟

قەستەن چۈشەنمىگەن قىياپەتكە كىرىۋېلىۋاتىدۇ، دەپ ئويلىدى دىئاننا ئىچىدە. بەلكى تېخىمۇ سىرلىق كۆرۈنۈشكە تىرىشىۋاتقاندۇ، ئۇنى ئويىنىتىپ، كولدۇرلىتىۋاتقاندۇ.

— ماڭىمۇ ماريىغا ئۆگەتكەندەك گۈللەرنىڭ پىچىرلىشىغا قۇلاق سېلىشنى ئۆگىتىپ قويۇڭ، زەينەپ خانىم.

— قانداقسىگە بۇنى ئۆگەنگۈڭ كېلىپ قالدى، دىئاننا؟

— ماريىغا شۇنچىلىك تەسىر قىلغىنىغا قارىغاندا ئاجايىپ سىرلىق بىر ئىش بولسا كېرەك.

زەينەپ خانىمنىڭ يۈزىدىكى مۇلايىم، تەبەسسۇمغا مايىل ئىپادە شۇ ھامان غايىب بولدى.

— بۇنىڭ بەدىلىگە مەن تەلەپ قىلىدىغان نەرسىنى بېرەلەمسەن ئەمىسە؟

— مەندىن نېمە ئىستەيسىزكىن؟

— جېنىڭنى.

دىئاننا بۇنىڭ چاقچاق ياكى يەنە شۇ سىرلىق گەپلەرنىڭ داۋامى ئىكەنلىكىنى بىلەلمىدى. ھېچنېمە دېمىدى، پەقەتلا كۈلدى. ئۇ زەينەپ خانىمنىڭمۇ كۈلۈشىنى كۈتكەن ئىدى،

لېكىن ئۇ ھېلىھەم قەتئىي، ئىپادىسىز ھالدا تۇراتتى.

— ماڭا ئېيتمامسىز جېنىنى بېرىشنى تەلەپ قىلغانلىقىڭىزنى؟

— ئۇنىڭغا ھاجەتسىز ئىدى، ماڭا گۈللەرنىڭمۇ پاراڭ قىلىدىغانلىقىدىن ئىبارەت بۇ ھەقىقەتكە گۇمان بىلەن قارىدىغۇچىلاردىن ئەمەس ئىدى. سەنچۇ، دىئانا؟ سەن گۈللەرنىڭ پىچىرلىشىغا ھەمسۆھبەت بولغىلى بولىدىغانلىقىغا ئىشىنىدىغان بىر جانغا ساھىبمۇ ياكى بۇنىڭغا شۇبھە بىلەن قارايدىغان جانغىمۇ؟

— يا خۇدا، زەينەپ خانىم، — دېدى دىئانا، — ماڭا يېنىڭىزغا كەلگەندە كىچىكلا بالا ئىكەنتۇق. مەنمۇ ئۇ يېڭىدا بولغان بولسىدىم، گۈللەرنىڭ گەپ قىلالايدىغانلىقىدىن ئېشىپ چۈشىدىغان ئاجايىبات بولسىمۇ ئىشەنگەن بولاتتىم.

— مەسىلەن؟

— مەسىلەن، مەسىلەن... دۇنيانى سۇ ئۈزۈپ كېزىپ چىقالايدىغانلىقىمغا، ئۇچالايدىغانلىقىمغا، پەرىشتىلەر بىلەن سۆھبەت قۇرالايدىغانلىقىمغا ئىشەنگەن بولاتتىم؛ كىچىك ۋاقتىمدا ئانام، دادامنىڭ خۇدايىمنىڭ قېشىدا ئىكەنلىكىنى دېگەن ئىدى، مەن شۇ چاغدا پۈتۈن دۇنيانى سۇدا ئۈزۈپ كېزىپ بولسىمۇ خۇدانىڭ دەرگاھىنى تېپىش؛ دېگىز ـ ئوكيانلاردىن تاپالمىسام، غايەت زور قانات تاقاپ ئۇنى كۆكتىن، ئاسماندىن ئىزدەش؛ ناۋادا ئۇ يەردىنمۇ ئۇچرىتالمىسام، پەرىشتىدىن مېنى دادامنىڭ قېشىغا يەتكۈزۈشىنى ئۆتۈنۈش توغرۇلۇق ئۆزۈمگە ئەھدە قىلغان ئىدىم. نېمىشقا؟ چۈنكى مەن كىچىك ئىدىم، بالا ئىدىم، بالا! سىز رېئاللىقنىڭ قانداقلىقىنى، مەن مۇشۇنداق غايىۋي خىياللارنى سۈرۈۋاتقاندا دادامنىڭ

نەدىلىكىنى بىلەمسىز؟

دىئاننا يىغىدىن توختاپ قالدى.

ــ بولدى، نېمە بولسا بولسۇن، ئەمدى بۇلار مۇھىم ئە-مەسقۇ، يوققۇ ئىشقىلىپ؟

ــ ئاخىرىدا قانداق بولدى، دىئاننا؟

ــ نېمە نېمە بولدى؟

ــ داداڭنى ئىزدەش، ئۇنىڭ بىلەن دىدارلىشىش خىيالـ-ىدىن قانداقسىگە ۋاز كېچىپ قالدىڭ؟ كىم ساڭا ئۇنى ئەمـدى تاپالمايسەن دېدى؟

دىئاننا ئورنىدىن شاققىدە تۇرۇپ كەتتى.

ــ كەچۈرۈڭ، زەينەپ خانىم، مەن ئېزىپتىمەن، خاتالـ-شىپتىمەن. لېكىن خاتىرجەم بولۇڭ، ئەمـدى سىزنى ئاۋارە قىلمايمەن.

ــ پەرەز قىلغىنىمدەك، ــ دېدى زەينەپ خانىم، ــ دد-ئاننىنىڭ ئۆلگۈسى يوق... شۇڭا گۈللەرگىمۇ قۇلاق تۇ-تالماس.

دىئاننا زەينەپ خانىمدىن يۈزىنى ئۆرۈپ ئىشىك تامان بۇرالغىنىدا، ئۇنىڭ كەينىدىن پىچىرلىغاندەك پەس ئاۋازدا سورالغان ئاۋاز ئاڭلاندى:

ــ ھاياتنىڭ قىممىتىنى كىملەرنىڭ ئەڭ ياخشى چۈشـ-نىدىغانلىقىنى بىلەمسەن، دىئاننا؟

دىئاننا توختىدى، ئەمما ئارقىسىغا بۇرۇلماستىن شۇ پېـ-تى ساقلىدى.

زەينەپ خانىم ئۆزى سورىغان سوئالغا ئۆزى جاۋاب بەردى:

ــ ئۆلۈمنىڭ تەمىنى تېتىغۇچىلار!

Kayıp Gül

دىئاننا ئۇستەلگە قايتىپ كەلدى ۋە يەرگە قارىغىنىچە:

— قېنى ئېيتىڭە، مەندىن نېمە سورايسىز؟ — دەپ سورىدى.

— پەقەت بىرلا نەرسىنى — گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغىلى بولىدىغانلىقىغا ئىشەنمەيدىغان دىئاننانى ئۆلتۈر، دىئانا! بۇنداق ئۆلۈمگە يۈزلىنىش، ساڭا گۈللەرنىڭ تىلىنى چۈشىنەلەيدىغان يېڭى بىر ھايات ئاتا قىلىدۇ. گۈللەرنىڭ تىلىنى ئۆگىتىپ قويۇشۇمنى ئۆتۈنگىنىڭ ئۈچۈنلا بۇنى تەلەپ قىلىۋاتىمەن.

— بىلەمسىز، زەينەپ خانىم، گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش دېيىلگەن بۇ ئىش، مېنىڭ چۈشەنگىنىم بويىچە، ئەگەر جىسمانەن ئاڭلاش بولىدىغان بولسا، سىزگە ئوچۇق دەي، بۇنىڭغا ھەرگىز ئىشەنمەيمەن. ئەگەر ئەكسىچە بولغان تەقدىردىمۇ، يەنىلا ئۇنىڭغا قىزىقمايمەن. لېكىن مەيلى ئۆگىتىمەن دېسىڭىز، بولدى، قېنى ئۆگىتىڭ.

— ئەمما شەرتىم بار.

— نېمە شەرت؟

— ناھايىتى ئاددىي. دېگەنلىرىمگە مۇتلەق بويسۇنىسەن. دەرستىن ۋاز كېچىمەن دېسەڭ ئىختىيارىڭ، ئەمما ئوقۇيمەن دەيدىكەنسەن ئىتائىتمدىن چىقمايسەن. دەرس ئارقا باغدا، ئالدىن بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا ئۆتۈلىدۇ. بىر دەقىقىمۇ كېچىكىشكە رۇخسەت يوق. كېچىكىپ كەلگۈچە، كەلمەيلا قوي. باغدا باغۋەننىڭ، يەنى مېنىڭ تەرتىپىم يۇرگۈزۈلىدۇ. ئوقۇيدىغىنىمىز جەمئىي تۆت دەرس، بۇ گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش ماھارىتىدىكى پىراكتىكا ھېسابلىنىدۇ، شۇڭا بۇ جەر-

ياندا مېھمانخانىدىن يالغۇز سىرتقا چىقىش چەكلىنىدۇ. ئەڭ ئاخىرقى شەرت ــ قۇرۇق تەرجىمىھال.

ــ قۇرۇق تەرجىمىھال؟

ــ ھەئە. ئەلۋەتتە سەن مۇئەييەن بىر ماكان ـ زاماندا، بەلگىلىك ئىجتىمائىي شارائىتتا ئۆسۈپ يېتىلگەن بىر قىز ـ نىڭ كەچمىشىگە ساھىبلىق قىلىۋاتىسەن. لېكىن ناۋادا سەن بۇندىن بىر نەچچە ئەسىر كېيىن سان فرانسىسكودا تۇغۇلغان بولساڭ؛ ياكى بىر نەچچە يۈز يىل ئاۋۋال ئىندىئانلارنىڭ ئا ـ رىسىدا ئۆسكەن بولساڭ؛ ۋە ياكى ھازىر تىنچ ئوكيانىنىڭ شە ـ مالىدىكى بىرەر ئارالدا ياشاپ قالغان بولساڭ ئىدىڭ، ئۇ چاغدا سېنىڭ كەچمىش ـ تەرجىمىھاللىرىڭ تامامەن باشقىچە بولغان بولاتتى، بەلكىم بۇگۈن توغرا دەپ قارىغان ئىشلە ـ رىڭ، مەنتىقىگە ئۇيغۇن دەپ قارىغان كۆز قاراشلىرىڭنىڭ پۈتۈنلەي ئەكسىچە بىر نەرسىلەرگە بەيئەت قىلغان بولۇشۇڭ ـ مۇ مۇمكىن بولاتتى. كەچمىش دېگەن نىسپىي بولىدۇ، دىئاز ـ نا. بىز گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى زامان، ماكان ۋە بىز ياشاۋاتقان ئىجتىمائىي شارائىتنىڭ بېقىندىسىغا چۈشۈپ قالمىغان ۋۇ ـ جۇدىمىز بىلەن سېزىمىز. بۇنىڭ ئۈچۈن بىز بۇرۇن ئالغان بارلىق تەربىيە، تەجرىبە، بولۇپمۇ باھالارنىڭ تامامسىنى چۆرۈپ تاشلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. بۇلار ئەسقاتسا ئىدى، گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئەڭ ئاۋۋال بوتانىكلار ئاڭلىيالىسا بولاتـ تى. ئەمما تا ھازىرغىچە بۇرۇن ئۆگەنگەن ئاشۇ نەرسىلەر باغدا بىزگە يوڭ، ناھايىتى ئېغىر يوڭ بولۇپلا كەلدى.

دىئاننا خۇددى بىر نەرسىنى سەزگەندەك زەينەپ خانىمغا قارىغىنىچە دېدى:

ـــ بۇ يۇك يەلكەمدىلا بولمدىكەن سۇ مېنى كۆتۈرەلمەس، شۇنداقمۇ؟

ـــ ناھايىتى توغرا دېدىڭ. بۇنى نەدىن ئاڭلىغانتىڭ؟

ـــ مۇشۇنىڭغا ئوخشاپراق كېتىدىغان بىر گەپنى ئانام ماڕيىنىڭ چۈشىدە دەپتىكەنتۇق. خەتتە يېزىلىشچە، ماڕيىنىڭ چۈشىدە ئايان بولغانلىرى ئۇزۇن ئۆتمەي بۇ دۇنيادا راست ئالدىغا كەلگەنمىش.

ـــ بۇ تەبىئىي ئىش، ـــ دېدى زەينەپ خانىم، ـــ چۈش ڕېئاللىقتا زاھىر بولمىغان ئىشلارغا خېمىرتۇرۇچتۇر.

دىئاننا ماڕيىنىڭ چۈشلىرى ھەققىدە ئارتۇق گەپ قىلغۇسى كەلمەي سۆزنى يەنە ئەسلىي تېمىغا بۇرىۋەتتى:

ـــ شەرتلىرىڭىز ھەققىدە توختىلايلى... دېمەككى، ھەمىگە كۆندۈمۇ دەي، ئاخىرىدا نېمىگە ئېرىشەرمەن؟

ـــ باغقا قەدەم ئېلىشتىكى مەقسىتىڭ نېمە بولسا، شۇنىڭغا يېتەرسەن. باغدا نېمە قىلغانلىقىمىز ئەمەس، بەلكى نېمە ئۈچۈن شۇ ئىشنى قىلغانلىقىمىز ھەممىدىن مۇھىم. يەنى، باغقا گۈللەر بىلەن مۇڭدىشىش ئارقىلىق باشقىلاردىن ئالاھىدىرەك ئادەم بولۇش نىيىتىدە پۈت تىقساڭ، ئېرىشىدىغىنىڭ كىبىر بولۇر؛ مەقسىتىڭ گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاشلا بولىدىكەن، ئۇنى تىڭشىيالايدىغان قۇلاققا ئىگە بولىسەن؛ مۇبادا ئۇنىڭدىنمۇ ھالقىپ، ماڕيىغا ئوخشاش، گۈللەرنىڭ ۋاستىسى بىلەن ئاناڭنىڭ خۇش مۇبارەك ئاۋازىنى ئاڭلاشنى كۆڭلۈڭگە پۈكسەڭ، بۇنىڭغىمۇ ھەم يېتەرسەن. ھەممىسىنى قويۇپ، بىر مەھەللىك كۆڭۈل خۇشى قىلىپلا چىقاي دەپ ئويلىساڭ، ئۇمۇ ھەم تامامەن مۇمكىن.

بۇ گەپلەر بۇيۇك بىر چاقچاق كەبى كېتىپ باراتتى. تېخى بايىلا كامالەتلىك ئىلىم ئىگىسى سىياقىدا كۆرۈنگەن زەينەپ خانىم، بىردىنلا قىلدىن قىيىق كېتىپ قېلىشقىمۇ ئەسلا يول قويماس قاتتىق قول نازارەتچىگە ياكى ئەمىرلىرىگە كەسكىن بۇيرۇق چۈشۈرۈۋاتقان سۈرلۈك سەركەردىگە ئوخشاپ قالغان ئىدى. خۇددى ئۆتىدىغان دەرسى گۈل ـ چېچەك توغرۇلۇق ئەمەس، باشقا بىر ئېھتىياتلىق ئىشتىكىدەك...

ـــ بىر ئىش دىققىتىمنى تارتتى، ـــ دەپ سۆز قاتتى دد. ئانانا، ـــ ئىشىنەيلى ـ ئىشەنمەيلى، گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش دەيدىغان بۇ گەپ كىشىگە ناھايىتى ھاياجانلىق تۇيۇ. لۇشى تۇرغانلا گەپ. ئەمما ئەكسىچە سىز ھازىر دەۋاتقان بۇ شەرت، ئۆلچەملەر... خاتا چۈشىنىپ قالماڭ، دېمەكچىمەنكى، بەكلا چىڭ، كىشىنى بوغۇپ قويامدۇ ـ قانداق؟

ـــ بۇلۇت، يامغۇر، ئېيرىق، دەريالاردىكى سۇ كىشىگە قالتىس ھاياجان بېغىشلايدۇ، دىئاننا، ـــ دېدى زەينەپ خانىم، ـــ لېكىن ئۇسسۇزلۇقىمىزنى قاندۇرۇش ئۈچۈن بىز ئاخىرىدا يەنىلا بىر قاچىغا موھتاجمىز.

بىر ھازا ئۇنسىز تۇرۇپ قالغان دىئاننا:

ـــ پەقەت تۆتلا دەرس دېدىڭىز ـ ھە؟ ـــ دېدى ئاخىرى يۇتۇنۇپ.

ـــ ھەئە، تۆتلا دەرس.

ـــ ئۇنداقتا... بولدى، قوشۇلدۇم.

زەينەپ خانىم ئورنىدىن تۇردى.

ـــ بىرىنچى دەرسىمىز ئەتە ئەتىگەن سائەت 6:11 مىنۇت ئۆتكەندە باشلىنىدۇ. تېمىسى: گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش ما-

تېماتىكىسى. ئالگېبرا، گېئومېتىرىيە دېگەندەك كىتابلارنى كۆتۈرۈپ كەلمىسەڭمۇ بولىدۇ. مەن دېگەن ۋاقىتتا باغنىڭ ئىشىكىنىڭ ئۈدۈلىدىكى ئورۇندۇقتا ھازىر بولساڭلا بولدى.

— ئەتىگەن سائەت ئالتىدىن ئون بىر؟

— دەل شۇ ۋاقىتتا.

بۇنداق ئەتىگەن تۇرۇش دېئالىناغا ياقمىغان بولسىمۇ، بېشى بىلەن ماقۇللۇقىنى بىلدۈردى.

— خوش، ئۇنداق بولسا سائەتلىرىمىزنى ئۈدۈللىۋالايلى، — دېدى زەينەپ خانىم، — ھە راست، تاس قاپتىمەن ئۇنتۇپ قالغىلى، ئەگەر دەرس تۇتۇگەندە گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالمىساڭ، مۇكاپات بار.

— بۇنچە ئېھتىماللىق قويغىنىڭىزغا قارىغاندا، ماڭا بەكلا ئىشىنىدىغان ئوخشىمامسىز؟

— سەن ئۆزۈڭگە ئىشىنىدىكەنسەن، مەنمۇ ساڭا ئىشىنىمەن.

— نېمە مۇكاپات؟

— ئۇزاق يىللاردىن بىزگىچە يېتىپ كەلگەن بىر ھېكمەت.

— ئاڭلىيالمىسامچۇ؟ — دەپ سورىدى دېئاننا ئويناشقاندەك كۈلۈمسىرەپ، — سىنىپ ئاشالمىغانلارغا جازا يوقمۇ؟

— گۈللەرنىڭ ئۈنسىزلىكى، — دېدى زەينەپ خانىم، — گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالماسلىقنىڭ ئۆزىلا ئەڭ ئېغىر جازا!

28

دىئاننا تاختا ئورۇندۇقنىڭ بىر بىگە كېلىپ ئولتۇردى. زەينەپ خانىم بىلەن كۆرۈشىدىغانغا يەنە بەش مىنۇت بار ئىدى. باغنىڭ ئەتراپىغا بويدىن ئېگىز چىتلاق تۇتۇلغان بولۇپ، ئىچىنى كۆرگىلى بولمايتتى. ئەمما ئېگىز چىتلاقنىڭ ئەكسىچە، باغقا كىرىدىغان ئىشىك تولىمۇ پاكار ۋە تار ئىدى.

دىئاننانىڭ كۆزى سائەت ئىستىرىلكىسىدا بولغىنى بىلەن كاللىسى «گۈل ئاۋازىنى ئاڭلاش ماتېماتىكىسى»نىڭ زادى نېمىلىكى ھەققىدىكى خىيال بىلەن بەند ئىدى. ھەرقانچە ئويلىسىمۇ بۇ غەلىتە ماتېماتىكا دەرسىدە زادى نېمىلەرنىڭ سۆزلىنىدىغانلىقىنى ئويلاپ يېتەلمەيتتى.

سائەتنىڭ مىنۇت ئىستىرىلكىسى دەل ئون بىرگە تۇغرىلانغان مەھەلدە زەينەپ خانىمنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى:

— ئەقىل بىلەن بۇ ئىشلارنىڭ تەكتىگە يېتىپ بولالمايسەن، دىئاننا.

دىئاننا ھەيرانلىقىنى يېپىش ئۈچۈن كۈلدى ۋە ھەرقانچە بولسىمۇ زەينەپ خانىم كۆڭلۈمدىكىنى بىلەلمەس، مەندەك

بىر ئادەمنىڭ نېمىنى ئويلاپ ئولتۇرغىنىنى پەرەز قىلىش تەس ئەمەسقۇ، دەپ ئويلىدى ئىچىدە. تاڭنىڭ بۇ پەيتىدە گۈلـ
نىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاشنى ئۆگىنىمەن دەپ، سائەتنىڭ توشۇشـ
نى ساقلاپ ئولتۇرغان ئادەم، نېمە دەرس ئۆتۈلىدىغانلىقى
ھەققىدە ئويلانماي، يەنە نېمىنى خىيال قىلسۇن؟

— مېنىڭ ئەقلىم بۇ ئىشلارغا يەتمىسە، قېنى سىز چۈ-
شەندۈرۈڭ ماڭا، گۈلنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش دېگەن نېمە زادى؟

— سەن زەيتۇن يەپ باققانمۇ، قىزىم؟

— يېگەن؟ ئەجەب بۇنى سوراپ قالدىڭىزغۇ؟

— سېنى ماڭا ئاشۇ زەيتۇننىڭ تەمىنى تەرىپلەپ بېرە-
لەرمۇ، دەپ ئويلاۋاتىمەن. قېنى، كەل، ئىككىمىز كېلىشەيلى،
سەن ماڭا زەيتۇننىڭ تەمىنى ئېيتىپ بەر، مەن ساڭا گۈلنىڭ
ئاۋازىنى ئاڭلاشنىڭ زادى قانداق ئىشلىقىنى دەپ بېرەي.

— خوپ، — دېدى دىئاننا ئويلىنىپ، — زەيتۇن... ھە...
تۇزلۇقراق... ھە... مۇنداق... مايلىق... ھە... مۇنداق... يە-
نى... خۇددى... ئىشقىلىپ كۆچلۈك تەملىك... خۇددى... نې-
مىتتى... نېمىدەك... ئىشقىلىپ...

زەينەپ خانىم چىرايىنى پۈرۈشتۇردى.

— ئېغىزىمغا تۇزلۇق، مايلىق، كۈچلۈك بىر تەم كەلدى.
ھەرنېمە بولسا زەيتۇن يەپ بېقىپتىكەنمەن، بولمىسا بۇ دې-
گەنلىرىڭدىن ھېچنېمىنى كۆز ئالدىمغا كەلتۈرەلمەسكەنمەن.

— خوپ، سىز يەڭدىڭىز.

— ئەمدى، زەيتۇننىڭ تەمىمۇ، گۈلنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش-
مۇ بىر يەردە تۇرۇپ تۇرسۇن، باغقا كىرىشتىن ئاۋۋال بىز
ماتېماتىكا دەرسىمىز ھەققىدە توختىلىۋالايلى، بولامدۇ؟

ـــ قېنى مەرھەمەت، قۇلىقىم سىزدە.

ـــ گۈل ئاۋازىنى ئاڭلاش ماتېماتىكىسى ـــ بۇ ماھارەتكە ئىشىنىدىغان ـ ئىشەنمەيدىغان ھەرقانداق بىر ئادەم ئۆگىنىپ قويۇشى كېرەك دەرستۇر. چۈنكى گۈلنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش ماتېماتىكىسى، دېگەن تېما ئاستىدا ئۆگىنىدىغان فورمۇلا پەقەت گۈللەرنىڭ تىلىنى چۈشىنىشتىلا ئەمەس، بەلكى بەش ئەزايىمىزغا تايىنىپلا جاۋاب بېرەلمەيدىغان ۋە جاۋاب مۇمكىنچىلىكى چەكسىز بولغان ھەرقانداق مەسىلە ئۈچۈنمۇ زۆرۈردۇر. "ئۆلگەندىن كېيىن نېمە بولىدۇ؟" دېگەندەك سوئاللارغا مىسالەن.

بۇنداق سوئاللارغا جاۋاب بېرىشتىن ئاۋۋال بۇ فورمۇلا ئېسىمىزدە مەھكەم تۇرغاي: يەنى بىر بۆلۈنگەن چەكسىز (1/∞). بۇ فورمۇلاغا سەل تۇرۇپ ئۆتەيلى. ھازىر دېگىنە دىئاننا، گۈلەر ھازىر ئېيتىۋاتقان ناخشىنى ئاڭلىيالمدىكىمۇ؟

ـــ سىز بۇنى ئوبدان بىلمىسىز، زەينەپ خانىم، مەن ھېچنېمىنى ئاڭلىمىدىم.

ـــ قايسى ناخشىنى ئېيتىۋاتىدۇ؟

ـــ ئاڭلىمىدىم دېدىمغۇ.

ـــ شۇنداقمۇ بولسۇن، بىر ناخشىنىڭ ئىسمىنى دېمەسەن، بەلكى توغرا تاپامسەن تېخى.

زەينەپ خانىمنىڭ ئۆزىنى قويۇۋەتمەيدىغانلىقىنى سەزگەن دىئاننا:

ـــ خوپ، ـــ دېدى، ـــ كات ستېۋېنسنىڭ «بۇزۇلدىغۇ سەھەر جىملىقى» دېگەن ناخشىسىنى ئېيتىۋاتىدۇ دەي.

ـــ سېنىڭچە بۇ پەرىزنىڭ توغرا چىققانمىدۇ؟

KayıpGül

ـــ تەبىئىيكى، ياق.

ـــ كەل، قىزىم، ساڭا يەنە بىر پۇرسەت بېرەي، يەنە بىر-نى سىناپ باق.

ـــ ھىم، داھا دوغۇلنىڭ ناخشىسى قۇلىقىڭىزغا خوپ يا-قارمىكىن؟ راشىد تاھانىڭ «ياريار»سىچۇ؟

ـــ ئەمدى دە، بۇ نۆۋەت تاپقانسەنمۇ؟

ـــ ئەلۋەتتە، ياق! چۈشەنمىدىم، زادى نېمە قىلماقچىسىز، زەينەپ خانىم؟

ـــ ئەمدى سېنىڭ ئىستاتىستىكا بىلىمىڭنى سىناپ باقاي. گۈلنىڭ ناخشىسىنى توغرا تېپىش ئېھتىماللىقىڭ قانچە بولۇشى مۇمكىن؟

ـــ ئاساسەن يوق دېيەرلىك.

ـــ توغرا. ئېيتىلغان ناخشىنىڭ سانىنى جاۋابى بولۇش مۇمكىنچىلىكى بولغان سانغا بۆلسەك، پەرەز قىلىپ تېپىشىمىز مۇمكىن بولغان ناخشىنىڭ ئېھتىماللىقى چىقىدۇ. ئېيتىلغان ناخشا پەقەت بىر. ھازىرغا قەدەر، دۇنيانىڭ تامامى بولۇڭ ـ پۇچقىقىدا، نەچچە مىڭ يىلدىن بېرى، نەچچە يۈز تىلدا، مىليونلىغان سەنئەتكار تەرىپىدىن ئورۇنلانغان ناخشىلارنى نەزەرگە ئالىدىغان بولساق، جاۋاب مۇمكىنچىلىكى نەچچە تريليوندىن ئېشىپ كېتىشى مۇمكىن. ئەمدى بۇنىڭغا تېخى يېزىلمىغان، ئەمما گۈللەر ئۆزلىرى كۈيلەيدىغان ناخشىلارنى قوشساق، جاۋاب مۇمكىنچىلىكىنى پەقەت "چەكسىز" دېيەلىشىمىزلا مۇمكىن، شۇنداقمۇ؟ بۇنداق ئەھۋالدا، ناخشىنى پەرەز قىلىپ توغرا تېپىش ئېھتىماللىقىمىز: "بىر بۆلۈنگەن چەكسىز" بولىدۇ. مانا بۇ گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاشنى ئۆ-

گىنىشتىن بۇرۇن ئېسىمىزدە چىڭ ساقلاشقا تېگىشلىك فور-مۇلادۇر. ئۇنداق بولسا ئەمدى دە، دىئاننا، بىرنى چەكسىزگە بۆلسەك قانچە؟

— نۆل، ئېسىمدە قېلىشچە...

— توغرا، ئەمما بۇ نورمال بىر نۆل بولسا ئىدى، گۈللەر-نىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالاش ئېھتىماللىقىمىز ئەسلا بولمىغان بولاتتى. بىرنى چەكسىزگە بۆلسەك "ئالاھىدە نۆل" چىقار.

— ئالاھىدە نۆل؟

— ماتېماتىكا سەۋىيەڭنىڭ مەندىن ئېشىپ چۈشىدىغانلە-قىدىن گۇمان قىلمايمەن، دىئاننا. ئەمما بۇ فورمۇلانىڭ ماتې-ماتىكىلىق قىممىتى ھەققىدە يەنە ئىككى ئېغىز سۆزلەپ قو-يای. بىز بىرنىڭ ھەرقانداق بىر سانغا بۆلۈنۈشىنى كۆرۈپ باقايلى... ھە، بىرنى بۆلىدىغان رەقەمنىڭ قىممىتى ئاشقا-سېرى، تەڭلىكتىكى، يەنى بىرنىڭ قارشى تەرىپىدە تۇرىدىغان بۆلۈنمىدىكى نۆلنىڭ سانمۇ شۇنچە ئارتىپ بارىدۇ. يەنى بۇ-نىڭ جاۋابى — نۆل پۈتۈن x x ، ياكى ...0.000000 شەك-لىدە كېتىۋېرىدۇ. ئەمما بىزنىڭ كۆزىمىزگە كۆرۈنمىگىنى بىلەن، جاۋابنىڭ، يەنى ئاشۇ چەكسىز نۆللەرنىڭ ئەڭ ئاخ-رىسىدا ھامان بىر "1" مەۋجۇتتۇر. جاۋابى نۆل، ئەمما ھەر-قانچە چەكسىز داۋاملاشسىمۇ ھامان "1" بىلەن ئاخىرلىشىد-غان ئالاھىدە نۆلدۇر. مانا بۇ بەك مۇھىم، دىئاننا. چۈنكى بۇ جاۋاب بىر تەرەپتىن ناخشىنىڭ بىز پەرەز قىلىۋاتقان جاۋاب-نىڭ توغرا بولۇش ئېھتىماللىقىنىڭ نۆل بولىدىغانلىقىنى بىلدۈرسە، يەنە بىر تەرەپتىن ناخشىنىڭ ئىسمىنى توغرا تې-پىش ئىمكانىيىتىمىزنىڭ ھامان مەۋجۇتلۇقىنى بىلدۈرىدۇ.

Kayıp Gül

سەندىن گۈللەرنىڭ قايسى ناخشىنى ئېيتىۋاتقىنىنى سو-
رىغىنىمدا سەن ناھايىتى توغرا جاۋاب بېرىپ، بىلمەيدىغانلا-
قىڭنى ئېيتتىڭ. نېمىشقا؟ چۈنكى بىلمەيدىغىنىڭنى بىلەت-
تىڭ. بەش ئەزايىڭغا تايىنىپ بۇ جاۋابنى تاپالمايتتىڭ ۋە
جاۋاب ئېھتىماللىقى چەكسىز بولغان بۇ سوئالنىڭ نەتىجە-
سىنى پەرەز قىلىپ يۈرۈشىڭنىڭمۇ ھېچقانداق ئەھمىيىتى
يوقلۇقىنى ھېس قىلغان ئىدىڭ.

بىز ھەقىقىي توغرا ناخشىنىڭ ئىسمىغا پەرەز - تەخمىن
بىلەن ئەمەس، پەقەت "شاھمات"لىق مەقامى بىلەنلا يېتەلەيمىز.
شۇڭا ھەممىدىن ئاۋۋال گۈللەرگە قۇلىقىمىز بىلەن ئەمەس،
قەلبىمىز بىلەن يۈزلىنىشىمىز كېرەكلىكىنى چۈشىنىشىمىز
لازىم.

ھەرقانداق بىر ئىنسانىنىڭ قەلبى تۇغۇلۇشىدا بۇنداق
ئىقتىدارغا ئىگىدۇر، ئەمما ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشى بىلەن قەلب
بارا - بارا پاكىڭ بولۇپ، گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالماس ھال-
غا كېلىپ قالىدۇ. گۈللەرنىڭ ناخشىسىغا "شاھمات" بولۇشنى
ئارزۇلىغان ھەرقانداق ئادەم ئاۋۋال چوڭ بولۇش جەريانىدا
قولدىن چىقىرىۋەتكەن ئاشۇ ئىقتىدارىنى قايتۇرۇپ كەلمەكى
لازىم. بۇنىڭغا گۈللەرگە تەلپۈنۈش، گۈللەرنى سۆيۈش ۋە بۇ
سۆيگۈنى ئاسراش ئارقىلىق يەتكىلى بولىدۇ.

باغقا قەدەم باسقان دەسلەپكى كۈنلىرىمىزدە بەلكى گۈل-
لەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاشقا مۇۋەپپەق بولالماسمىز. ئەمما ئۇ-
مىدسىزلىككە پاتماسلىقىمىز كېرەك. كاللىمىزغا كىرىۋالغان
ھەرقانداق شۇبھە، گۇمان باغدا بىز ئۇچۇن دۇشمەندۇر. تاغنى
ئويلاپ باق... تاغنىڭ چوققىسىدىكى مەنزىرە شۇ قەدەر گۈ-

زەل، ئۇ يەرگە بەكلا چىققۇدەك بار، ئەمما چوققىنىڭ ھەددىدىن زىيادە ئېگىزلىكى تۈپەيلىدىن ئۇمىدسىزلىككە پېتىپ "ئۇ يەرگە قانداقمۇ چىقىپ بولارمەن" دەپ ۋاز كېچىسەن. ۋاھالەنكى، تاغ چوققىسىغا چىققانلارنىڭ قەدىمىمۇ سېنىڭكىدىن ئەسلا چوڭ ئەمەس. ئەمما ئۇلار ئاشۇ كىچىك قەدەملىرىنى توختاۋسىز يۆتكەشنى بىلىدىغانلاردۇر. مۇمكىن بولمايدىغان ئىشلارنى رويابقا چىقىرىدىغىنى مۆجىزە ئەمەس، بوشاشماس روھ، قەتئىيلىكتۇر. سۇنىڭ تىك قىيانى تەشتۈرگىنى شۇ روھتۇر، 21 ـ ئەسىردە ئىنسانلارغا گۈلنىڭ پىچرلىشىنى ئاڭلاتقىنىمۇ ھەم.

گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالايدىغانلىقىمىزغا ئىشەنسەكلا ئۇنى چوقۇم ئاڭلىيالايمىز. بۇ تامامەن مۇمكىن، چۈنكى چەكسىز كەتكەن ئاشۇ نۆللەرنىڭ كەينىدە ھامان سىرلىق "1" مەۋجۇت! يوقلۇق پايانىغا چەكسىز شۇڭغۇيالمساق، ئۇ "1" گە شەكسىز يېتەلەيمىز.

ــ ناۋادا گۈللەر گەپ قىلمىسىچۇ؟ ــ دەپ سوردى دىئانا، ــ گۈللەر ھېچقانداق ناخشىمۇ ئېيتمىغان بولسىچۇ؟ ئۇنىڭ ئېھتىماللىقىنى مەن سىزگە دەي، زەينەپ خانىم، گۈللەرنىڭ ئېيتقان ناخشىسىنىڭ سانى نۆل بولسا، فورمۇلا ــ نۆل بۆلۈنگەن چەكسىز، يەنى، نۆل بولىدۇ ۋە ھەمدە بۇ قانداقتۇر "ئالاھىدە نۆل" ئەمەس، ئادەتتىكىچە، تۈپتۇز، سىيدام، يوغان نۆل! يەنى ناخشا دەيدىغان نەرسىمۇ، ئۇنىڭ ئاڭلاش ئېھتىماللىقمۇ نۆل بولىدۇ، نۆل!

ــ توغرا، ــ دېدى زەينەپ خانىم، ــ يول ئىككى، بىرى مۇشۇ يەردىن باشلىنىپ، مۇشۇ يەردە ئاخىرلىشار؛ يەنە بىرى

Kayıp Gül

بولسا چەكسىزلىككە چەكسىز سوزۇلار. "گۈللەرنىڭ سۆزلـ-
شىدىغىنىغا ئىشىنەمدىم؟" دېگەن بۇ سوئالغا جاۋاب بېرىۋاتـ-
قىنىمىزدا بىز بۇ ئىككى يولنىڭ بىرىنى تاللىغان بولىمىز.
بۇ سوئالنىڭ "ھەئە" يا "ياق"تىن ئىبارەت ئىككىلا جاۋابى بار،
ئۇچىنچى خىل جاۋاب مەۋجۇت ئەمەس. "ھەئە" دېگۈچىلەرگە
"ئالاھىدە نۆل"، "ياق" دېگۈچىلەر ئۇچۇن سەن تىلغا ئالغان
"ئادەتتىكى نۆل" ھازىردۇر. شۇڭا "ياق" دېگۈچىلەرنىڭ گـۈل-
لەرنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاش ئېھتىماللىقى مەۋجۇت بولمايدۇ،
چۈنكى ئۇلارنىڭ بۇنى ئاڭلاش مەقسىتى يوق. ئۇلار قۇلىقى
سېزىلەيدىغان تىترەشلەرنى ئاڭلىسىلا كۇپايە، ئۇنىڭ نېرىسـ-
ىدىكى پىنھان ئاۋازلار ئۇلار ئۈچۈن بەربىردۇر.

— ئۇنداقتا قايسى جاۋابنىڭ توغرىلىقىغا كىم ھۆكـۈم
قىلىدۇ؟

— قايسى جاۋابنىڭ توغرىلىقىنى زىغىرلاش مۇھىم ئە-
مەس، دېئاننا. مۇھىمى سېنىڭ نېمىگە ئىشىنىشىڭ. ئۆزۈڭ-
دىن "مەن قايسىسىغا ئىشىنىمەن؟" دەپ سورا. ئىش شۇنچە-
لىك ئاددىي. ئەگەر "گۈللەر سۆزلەشمەس" دەپ جاۋاب بەر-
سەڭ، ئۇمۇ خوپ، ھېچكىم سېنى ئەيىبلىمەيدۇ. گۈللەرنىڭ
سۆزلىشىدىغىنىغا ئىشەنمەيدىغانلار بولغاچقىلا ئۇلارنىڭمۇ تە-
لى بارلىقىغا ئىشىنىدىغانلار مەۋجۇتتۇر... كېچە بولغاچقا
كۈندۈز، كۈندۈز بولغاچقا كېچە كېلىپ چىققان. "كېچە گـۈ-
زەلمۇ، كۈندۈزمۇ؟" دەپ سورالسا، سەن قايسىسىغا تۇرىسەن؟
ئۆزۈڭدىن "گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالىشىمغا ئىشىنەمدىم ـ
يوق؟" دەپ سورا، دېئاننا.

شۇنداق، ئۆزۈڭنى بۇ سوئالدا سوراقلاپ باق. جاۋابىڭنىڭ

ئېنىق "ياق" بولمىغانلىقىنى جەزملەشتۈرەلمىسەك، باغقا كىر-
مىسەڭمۇ؛ ئۇ يەردە ئۆزۈڭنى بىر ئىشلارغا زورلاپ نادامەت
چەكمىسەڭمۇ؛ مەغلۇبىيەتتىن ئۇمىدسىزلىككە پېتىپ يۇرمە-
سەڭمۇ؛ مېنىڭ تاپشۇرۇقلىرىمغا قۇلاق سالمىساڭمۇ؛ "گۈل-
لەرنىڭ سۆزلەشكىنىنى ئاڭلىسام بولاتتى" دەپ ھەپتىلەپ،
ئايلاپ، ھەتتا بەلكى يىللاپ بىر تۇپ گۈلنىڭ تۇۋىگە مۇكچە-
يىپ ئولتۇرۇپ ساقلىمىساڭمۇ بولىدۇ. ئۇ چاغدا ھەممە ئىش
راھەت، بەلەنلىشىپ كېتىدۇ. مۇنداق قاق پودا باغقا كىرىش-
نىڭ ئورنىغا، كۈنبويى ئارامخۇدا ئۇخلىيالايسەن. قانداق، بۇ
خۇشياقمىدىغان ئىشمىكەن؟

زەينەپ خانىم سەل تۇرۇۋېلىپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى:

— ئەمەلىيەتتە، بۇنىڭ ھەممىسى گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى
ئاڭلىيالايدىغىنىڭغا ئىشىنىش - ئىشەنمەسلىكىڭگە باغلىق.
ئويلاپ باق، گۈللەرنىڭ ناخشا ئېيتالايدىغانلىقىغا ئىشىنىدىغان
بىرەيلەن ئۇچۇن قايسىسى بەكرەك مەنىلىك تۇيۇلار؟ ئۇيقۇمۇ
ياكى گۈللەرنىڭ ناخشا ياڭرىتىشىغا بولغان ئۇمىد - ئىستەك
بىرلە تاڭ پەيتىدە ئۇيقۇدىن كۆز ئېچىشمۇ؟ ئەمدى ئېيت، دە-
ئاننا، سەن "ھەئە، گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالايمىز" دېگۈ-
چىلەردىنمۇ؟

زەينەپ خانىم دىئاننانىڭ جاۋابىنى بىر دەم ساقلىدىيۇ،
ئۇنىڭ سۈكۈتىنى بۇزغۇسى كەلمىگەندەك سۆزىنى داۋاملاشتۇ-
رۇۋەردى:

— بىلدىم، دىئاننا. سەن ئىشەنگەچكە بۇ يەرگە كەلگەن.

— مەن ھېچقانداق جاۋاب بەرمىدىم.

— ئەمما مەن ئاڭلىشىم كېرەك بولغان جاۋابنى ئاڭلە-

ىدىم، دىئاننا. بەزىدە سۈكۈت يۈزلىگەن قەسەمدىنمۇ بەك ئە-
شەنچلىك كېلىدۇ.

دىئاننا يەنە ئۇنسىز تۇرىۋەردى.

ــ ئەمما گۈللەرنىڭ ناخشا ئېيتىدىغانلىقىغا ئىشىنىشىڭ ئەلۋەتتە ئۇنىڭ نېمە توغرۇلۇق كۈيلەۋاتقىنىنى بىلىشىگە يەتمەيدۇ. بۇنى بىلىشنىڭ ئىككى يولى بار، بىرى ئۇنى ئۆزۈڭ ئاڭلاش، يەنە بىرى ئۇنى ئاڭلىيالايدىغان بىرىگە قول بېرىش.

ئەلۋەتتە ئۇنى ئۆز قۇلاق بىلەن تىڭشىغانغا يەتمەيدۇ. گۈلنىڭ كۈيىگە ئىلاھىي نىدا مۇجەسسەمدۇر. ئۇ سېنى ۋۇجۇدۇڭدىن ئايرىپ، يۈكسەكلەرگە كۆتۈرىدۇ ۋە گۈلنىڭ خۇش پۇرىقىغا تويۇندۇرۇپ قايتۇرۇپ كېلىدۇ. ئۇ چاغدا خۇش پۇراق گۈلدىن ئەمەس، سېنىڭ قەلبىڭدىن تارقىلىدۇ. چۈنكى سەن بۇ چاغدا گۈلگە مەسئۇل بولۇشنىڭ نېمىدىن دېرەك بېرىدە-غانلىقىنىڭ تېگىگە يەتكەن بولىسەن.

ــ توختاڭ، توختاڭ، ــ دېدى دىئاننا، ــ ماڑي دادىسى-غا قالدۇرغان خوشلىشىش خېتىدە خۇددى مۇشۇنىڭدەك بىر گەپنى، يەنى گۈلگە مەسئۇل بولۇشنىڭ نېمىدىن دېرەك بېرى-دىغانلىقىنىڭ تېگىگە يەتكەچكە ئۆيدىن ئايرىلغانلىقنى يې-زىپتىكەن. بەلكى ئۇ شۇ چاغدا سىزنىڭ قېشىڭىزغا كېلىشى كېرەكلىكىنى ھېس قىلغان، شۇنىڭ ئۈچۈن ئۆيدىن چىقىپ كەتكەن بولسا كېرەك.

دىئاننا بىر ھازا خىيالغا چۆكۈپ تۇرۇپ قالدى، ئاندىن زەينەپ خانىمنىڭ كۆزىنىڭ تېگىگە قاراپ:

ــ ماڑي خېتىدە سىزنى "بىلىدىغان بىرى" دەپ تىلغا ئاپتىكەن، ــ دېدى، ــ سىزدىن بىر ئىشنى سوراپ باقسام،

يەنى بەش ئەزايىمىز بىلەن سېزەلمەيدىغان، شۇنداقلا گۈل بەلەنمۇ مۇناسىۋەتسىز...

— ئاناڭ بىلەن مۇناسىۋەتلىكمۇ؟

— قانداق بىلدىڭىز؟

— مارىينىڭمۇ مۇشۇنى بىلگۈسى بار ئىدى. سەنمۇ مەرىيدەك قىل، دىئاننا. ئۇ بۇ يەردىكى چېغىدا پەرۋەردىگارغا يېلىنىاتتى ۋە ئانىسىنىڭ دېرىكىنى ئىزدەيتتى. ھېچكىم بىلمەيدۇ، ئەمما ئاللاتائالا ئاناڭغا نېمە بولغىنىنى بەش قولدەك بىلىدۇ. ئاللادىن سورا، جاۋابىنى ئالارسەن. ھەم ئۇنتۇمىغىنكى، پەرۋەردىگاردىن سەن ئۈن ـ تىۋىش ئاڭلىيالمىغان بەلەن، ئۇ سېنى ھەر زامان بىلىپ، ئاڭلاپ تۇرىدۇ.

دىئاننا قايىل بولمىغاندەك بىر تەرزدە زەينەپ خانىمغا قاراپ تۇراتتى.

— ئۇ ياراتقان بەندىلىرىنى ئۆزىدىن ۋە ئۆز مەرھەمىتىدىن خەۋەرسىز قالدۇرماس دەرىجىدە كاتتا زاتكى، ئانىسىدىن خەت ـ خەۋەر كۈتۈپ، زارىقىپ تۇرغان بىغۇبار بىر قىزنى جاۋابسىز قالدۇرماس. بەزى كىشىلەر ئۇ شۇ قەدەر بۈيۈك ۋە ئۇلۇغ، شۇڭا بىز ئىنسانلارنىڭ كۈندىلىك ئۇششاق ـ چۈشەك ئىش ـ كۈشلىرىگە نەزەر كۆزىنى سېلىپ بولالماس دېيىشىدۇ. ئەمەلىيەتتە ئۇ دەل ئەنە شۇنداق بۈيۈك مەرھەمەت ئىگىسى بولغانلىقى ئۈچۈن بىزنىڭ ئەڭ ئۇششاق، ئەرزىمەس ئىشلىرىمىزغا تېخىمۇ كۆڭۈل بۆلگۈسىدۇر.

زەينەپ خانىمنىڭ كۆزلىرى نۇرلىنىپ كەتتى.

— ئۇ بىزگە كۆيۈمچاندۇر، دىئاننا. يەنە كېلىپ ئەگە گۈ ـ زەل شەكىلدە بىزگە رەھمەت قولىنى سۇنار. ئۇ دىئاننىغا

Kayıp Gül

مېھرىباندۇر، ماڭا ياخشى كۆرىدۇ. ھەر بىر ئىشىمىز - گە ئايرىم - ئايرىم، ئالاھىدە پاسسىباندۇر. ئۇ ھەر زامان بىز بىلەن بىرگىدۇر؛ بىز بۇنى ھېس قىلىش ئۈچۈن بىزمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىرگە بولۇشىمىز لازىم. ماڭا يەرۇەردىگارنىڭ ھەر زامان ئۆزى بىلەن بىللە ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغاچقا، ئانا - سىنى ئۇنتۇدىن سورىغان ئىدى.

— مەنمۇ سورىدىم، زەينەپ خانىم. ئانامدىن ماڭا بىرەر خەۋەر بەرسىكەن دەپ ئۇنتۇغا دۇئا قىلدىم، يېلىندىم، ئەمما ئۇنتۇدىن ھېچبىر سادا كەلمىدى. ئۇنداق دېمەسلىكىم كېرەك ئىدى، لېكىن كەچۈرۈڭ، دېيىشكە مەجبۇرمەن، بەلكى پەرۋەر - دىگار بىزنىڭ ھالىمىزدىن خەۋەرسىزدۇر...

— ئۇ بىزنى جاۋابسىز قالدۇرمايدۇ، دىئانا. بەلكى ئۇ جاۋابىنى ئوخشىمىغان شەكىللەردە يوللايدۇ. بەزىدە بىر چۈش ئارقىلىق، بەزىدە گۈل، بەزىدە بىر ئانا ۋاستىسى بىلەن... بەزىدە ھەتتا بىر تىلەمچى ئارقىلىقمۇ...

— تىلەمچى؟

— خاتا گەپ قىلمىغاندىمەن، قىزىم؟

دىئانا نېمە دىيىشىنى بىلەلمىدى. بۇنىڭ مۇناقىلا تەسا - دىپى ئۇدۇل كېلىپ قېلىش ئىكەنلىكىگە ئۆزىنى ئىشەندۇ - رۇشكە تىرىشىپ، كۆزىدىكى چۆچۈش ئىپادىسىنى يوشۇرۇشقا ئۇرۇندى - دە، زەينەپ خانىمغا "سۆزلەۋېرىڭ" دېگەن مەنىدە قولىنى پۇلاڭلىتىپ قويدى.

— خۇددى ساڭا ئوخشاش، ماريىمۇ تا ھازىرغىچە ئانىسى - دىن بىرەر خەۋەر ئالالمىدى. ئەمما ئۇ ھامان ئالىدۇ! يەنە كېپ - لىپ ئانىسىدىن ئايرىلىپ قالغانلىق خەۋىرىنى ئەمەس، ئانى -

سىنىڭ ئۆزىدىن ئەسلا ئايرىلمايدىغانلىقى ھەققىدىكى خەۋەرنى ئالىدۇ.

— قانداقسىگە؟ — دەپ سورىدى دىئانىنا تىترەك ئاۋازدا.

— ئاللاتائالا ئىرادە قىلسا ھەممە ئىش يۈز بېرىدۇ، دىئانا. ئۇ مارىيغا ئانىسىنىڭ خەۋىرىنى يەتكۈزۈشنى ئىرادە قىلغانلىقى ئۈچۈن ئاتمىش يەتتە يىل مۇقەددەم بىر ئايال بىلەن بىر ئەر بىر ـ بىرىگە مېھىر قويۇپتۇ ۋە تۇرمۇش قۇرۇپ ئىككى يىلدىن كېيىن بىر قىز بوۋاق يورۇق دۇنياغا كۆز ئېچىپتۇ. دوختۇرلار بالدۇر تۇغۇلغان بۇ بوۋاقنى ئەي بولالمايدۇ، دېيىشىپتۇ، ئەمما بوۋاق بارا ـ بارا ئەتلىنىپ، ياخشىلىنىپتۇ ۋە ساغلام چوڭ بولۇشقا باشلاپتۇ... ئۇزۇن يىللار ئۆتۈپ، كېلىشكەن بىر ئايالغا ئايلانغان ئۇ قىز، يىراق ئۆلكىلەرگە قىلغان بىر قېتىملىق سایاھەتتە ياشانغان بىر باغۋەن بىلەن تونۇشۇپ قاپتۇ، باغۋەن ئۇنىڭغا گۈللەر بىلەن پاراڭ لىشىشنى ئۆگىتەلەيدىغانلىقىنى دەپتۇ. ئايال ئۇنىڭغا ئىشىنىپتۇ ۋە كېيىنكى يىگىرمە يىلغا يېقىن جەريانىدا گۈللەر بىلەن سىردىشىش ماھارىتىگە زېھىن قويۇپ كەپتۇ، نۇرغۇن جاپا ـ مۇشەققەت تارتىپتۇ، ئاشۇ مەجنۇنلۇقى (!) تۈپەيلى ئېرى ئۇنى تەرك ئېتىپ كېتىپتۇ، ئايال ياشاۋاتقان شەھىرىگە سىغماپتۇ ۋە ئاخىرى ئىستانبۇلغا كۆچۈپ كېلىشكە مەجبۇر بولۇپتۇ. بۇ يەردىن باغ ـ قورۇلۇق بىر داچىنى سېتىۋېلىپ، گۈللەر بىلەنلا مەشغۇل بولۇشقا باشلاپتۇ. بىر مەزگىلدىن كېيىن، باغۋەن ئۇنىڭ قەلبىگە تېرىغان ئۇرۇقلار ئاخىرى بىخلىنىپ، گۈللەر بىلەن سىردىشالايدىغان بولۇپتۇ.

زەينەپ خانىم توختاپ دىئاننانىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە باقتى.

— بۇ ئىشلارنى ۋە ئۇنى چۆرىدەپ يۈز بەرگەن ئىشلارنىڭ نېمىشقا مۇنداق بولىدىغانلىقىنى بىلەمسەن، دىئانا؟ ئاللاتائالا گۈل ۋاستىسى بىلەن ماريىغا ئانىسىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاتماقچى بولغاچقىلا بۇ ئىشلار يۈز بەرگەن. ئەنە شۇنىڭ ئۈچۈن، بىر زەينەپ دۇنياغا كەلگەن، بىر باغ بەرپا قىلىنغان ۋە بىر گۈل پورەك ئاچقان...

زەينەپ خانىم ھەقىقەتەن پاساھەتلىك سۆزلەيدىكەن، دەپ ئويلىدى دىئانا. ئەمما دىئانا بۇلارنى ماريىنىڭ ئانىسىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغىنىغا ئوخشاش قىياسقا تايىنىپ قىلىنمۇاتقان گەپلەر، دەپ چۈشەنگەچكىمۇ، ئانچە ئېتىبار قىلمىپ كەتمىدى.

— خوش، — دېدى زەينەپ خانىم، — مۇقەددىمىمىز، ماتېماتىكا ئۆگىنىشىمىز موشۇنچىلىك بولسۇن. گېپىم ئاغرىپ كەتتى، سەنمۇ يېرىم سائەت دەم ئېلىۋال. 33 مىنۇتتىن كېيىن مەشھەدە كۆرۈشەيلى، بولامدۇ؟

— بولىدۇ. ھە راست، سورىۋالاي، گۈللەر قايسى ناخشىنى ئېيتىۋاتىدۇ؟

— بۇنى ساڭا دەپ بېرەلمەيمەن، دىئانا، — دېدى زەينەپ خانىم، — دەپ بەرسەم ئەستايىدىل قۇلاق سالمايسەن.

29

دىئاننا ئورۇندۇقنىڭ قېشىغا قايتىپ كەلگەندە، زەينەپ خانىم ئۇنىڭغا:

ــ ئاۋۇ قۇدۇقنىڭ قېشىغا بېرىپ بېشىڭنى ئوبدان يۇيۇپ كەل، دىئاننا، ــ دېدى.

ــ بېشىمنى تېخى ئەتىگەنلا يۇيغانتىم.

ــ بىلىمەن، ئەمما يەنە بىر قېتىم يۇيۇپ كەل، قىزىم.

دىئاننا مۇرىسىنى قىسىپ قويۇپ، ئېغىر قەدەملەر بىلەن قۇدۇق تەرەپكە قاراپ ماڭدى. سۇ مۇزدەك سوغۇق بولۇپ، ئۇستىبېشىنى بىردەمدە هۆل قىلىۋەتتى. هەرنېمە بولسا قىش بولۇپ قالماپتىكەن، شۇنداقتىمۇ سەهەرنىڭ سوغۇقى ئۇنى ئىچ ـ ئىچىدىن تىترىتىۋەتتى. چېچىنى تۇرمەكلەپ سىقىۋەتـ كەندىن كېيىن، ئەدەپلىك ئوقۇغۇچىدەك سىپايە هالدا زەينەپ خانىمنىڭ قېشىغا كەلدى.

ــ بېرىپ ئاۋۇ قۇدۇقتا بېشىڭنى ئوبدان يۇيغاندىن كېـ يىن قېشىمغا كەل، دىئاننا، ــ دېدى زەينەپ خانىم.

دىئاننا دەمالىلىقا قانداقتۇر تونۇش تۇيغۇنى سەزدى.

تەكرارلانغىنى دېيىلگەن گەپ ئەمەس، بەلكى زەينەپ خانىمنىڭ چىرايىدىكى ئىپادە ئىدى. دىئاننا ھېچنېمە دېيەلمەستىن ئو- رۇندۇقتا داڭقېتىپ تۇرۇپ قالدى. ئەمما زەينەپ خانىمنىڭ قەتئىي قارشىغا ئارتۇق بەرداشلىق بېرەلمەي، قۇدۇقنىڭ قېشىغا قايتىدىن بېرىپ چېچىنى يەنە يۇيدى. ئۇ ئورۇندۇققا قايتىپ كېلىۋېتىپ، زەينەپ خانىمنىڭ ئوخشاش ئىشنى يەنە قايتىدىن قىلدۇرۇشىدىن ئەنسىرەپ كەتتى.

— مانا ئەمدى بولدى، — دېدى زەينەپ خانىم، — ئەمدى دەرسىمىزنى باشلايمىز. ھە راست، ئۇنتۇپ قالماي دەپ قو- ياي، بىرىنچى سائەتلىك دەرسىمىز كۆڭۈلدىكىدەك دۆاملاشسا، كېيىنكى سائەتلىك دەرستە ساڭا بىر ھەيرانشادلىق بار.

— ھە؟ نېمە ھەيرانشادلىق؟

— ھەيرانشادلىق دېدىمىيا؟

— چۈشەندىم. ھە راست، سورىۋالاي، باغدا سوئال سورد- سام بولامدۇ - يا؟

— ئەلۋەتتە بولىدۇ. ئەمما شۇنى دەپ قويايي، مەقسىتى- مىزگە يېتىش ئۈچۈن ئەتكەن - قىلغان ئىشلارنىڭ ۋەج-سە- ۋەبىگە ئېسىلۋېلىشىڭنىڭ ھاجىتى يوق. بۇ يەردە تۇرغانلى- قىڭنى ئۇنتۇمىساڭلا، بالدۇر بولسۇن يا كېيىن، ھامىنى سو- ئاللىرىڭنىڭ جاۋابىنى تاپالايسەن. باغقا قەدەم تەشرىپ قىلـ- دۇقمۇ، ئۆگەنگۈچىمۇ، ئۆگەتكۈچىمۇ ئۆزۈڭسەن، دىئاننا... جىمى سوئاللارنىڭ جاۋابى سەندە. دېدىمغۇ، بىر چاغلاردا گۈل- لەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش ئىقتىدارى ئىلكىڭدە ئىدى. مەن بۇ يەردە پەقەت ساڭا ئۇنتۇغانلىرىڭنى ئەسلىتىشكە تىرىشىمەن، خالاس. گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش ئاسان، بەك ئاددىيدۇر.

قىلىدىغان بىردىنبىر ئىشىڭ ــ يا ئۇنتۇغانلىرىڭنى ئەسـ
لەش، ياكى ئۆگەنگەنلىرىڭنى ئۇنتۇش.
ــ ماڭا بايانتىن نېمىشقا چېچىمنى قايتا يۇيغۇزغانلىقـ
ڭىزنى دەپ بېرەلەرسىزمۇ؟
ــ باغقا مۇناسىۋەتلىك ھەرقانداق بىر سوئال بىر تال ئۇرۇقتۇر، دېئاننا. ۋاقىت ئۇنى بىخلاندۇرىدۇ، غۇنچىلىتىپ، ئېچىلدۇرىدۇ. ساڭا ئەھدە قىلىمەنكى، تاڭ سەھەردە چېچىڭنى كەينى ـ كەينىدىن ئىككى مەرتەم يۇيغىنىڭ ھاياتىڭنىڭ ئاخىرىغىچە ئېسىڭدىن چىقماس. يۈز بېرىدىغان ئىشنى توسۇپ قېلىش مۇمكىن ئەمەس ۋە ئاشۇ ئىش ئەڭ ئاخىرىدا سېنى سەن ئىزدەۋاتقان جاۋابقا ئاپىرار. ئەمما بۇ قېتىم ساڭا بۇنىڭ جاۋابىنى دەپ بېرەي. مەن بېشىڭنى، چېچىڭنى قايتا ـ قايتا يۇيغۇزدۇم، چۈنكى ئۇ چاچ، ئۇ باش دېئاننىغا مەنسۇپ ئىدى.
ــ دېمىسىڭىزمۇ مەن دېئاننىغۇ.
ــ كەچمىش ـ تەرجىمھاللىرىڭنى پۈتۈنلەي كاللاڭدىن چىقىرىپ تاشلاش ھەققىدە دېيىشكەنتۇققۇ؟
ــ بېشىمنى ئىككىنچى قېتىم يۇيۇشۇم نېمىدىن دېرەك بېرىدۇ ئەمىسە؟
ــ بىرىنچى قېتىم بېشىڭنى يۇيغىنىڭدا دېئاننىڭ چېچىدىن قۇتۇلدۇڭ، لېكىن چېچىڭغا شەكىل بەرگۈچى ئېڭىڭ تېخىچە مەۋجۇت ئىدى.
ــ ئىككىنچى قېتىم يۇيغىنىمدا دېئاننىچە پىكىر قىلىشتىن قۇتۇلدۇم، شۇنداقمۇ؟ ــ دېدى دېئاننا ئىستېھزالىق كۈلۈمسىرەپ، ــ ئەدەپسىزلىك قىلغۇم يوق، ئەمما كەچۈرۈڭ، بۇ قىلمىۋاتقانلىرىڭىز قىپقىزىل شەكىلۋازلىق.

Kayıp Gül

ـــ هەقلىقسەن، دىئاننا. قۇدۇقتىن چىققان سۇ بىلەنلا ئۇ ئاڭ، كۆز قاراشلاردىن تەلتۈكۈس قۇتۇلغىلى بولمايدۇ، بۇنىڭ سى راست. ئەمما بۇ بىر سىمۋول. ئۇ ھازىرچە ئۇنسىز، تىڭ ۋىشسىز تۇرغىنى بىلەن ھامان بىر كۈنى ساڭا گەپ قىلىدۇ. باشقىچە قىلىپ ئېيتقاندا، ئۇ قەلبىڭدىكى بىر ئىزدۇر، ھا زىرچە غۇۋا، خىرە، ئەمما ۋاقتى كەلگەندە روشەنلىشىدۇ. بۇ ھال بەلكى سەن تەكتىگە يەتكەن ئىشلارنىڭ ئەمەلىيەتتە ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدىغانلىقىنى ھېس قىلغان چېغىڭدا؛ ياكى ھاياتنىڭ بىر پەلەمپەيگە ئوخشايدىغانلىقىنى، يۇقىرى ئۆرلەش ئۈچۈن كەينىدە قېپقالغان مەنزىللەرگە قايتىش كېرەكلىكىنى ھېس قىلغان چېغىڭدا يۈز بېرەر...

دىئاننانىڭ باغقا كىرگۈسى كېلىپ كەتكەچكىمۇ باشقا سوئال سورىمىدى.

30

دىئاننا بېشىنى خېلى ئېگىپ مېڭىپمۇ يەنە ئىشىككە ئۇ-سۇئالدى. ئىشىكنىڭ ئۇ قېتىمدا ھەقىقەتەن بىر باغ سوزۇلۇپ ياتاتتى.

ئەتراپ سەھەر قۇياشىنىڭ نۇرىدا سۇس ھال رەڭ تۇمانغا پۈركۈنگەن ئىدى. تۇمان باغدىكى رەڭ جۇلاسىنى يېپىشنىڭ ئورنىغا ئۇنىڭغا تېخىمۇ سۇلكەت، جەزبە ئاتا قىلغان ئىدى.

يەرگە ياتقۇزۇلغان ئالتە تەرەپلىك تاشلار گۈللەرنىڭ ئا-رىسىدىن باغنىڭ ئىچكىرىسىگە سوزۇلغان تار يول ھاسىل قىلغان ئىدى. گۈللەر سۇس تۇماندا بېشىدا ۋېچىرلاپ سايراپ تۇرغان قۇشلارنىڭ ناۋاسىغا جور بولغان ھالدا ئىككى يانغا يەڭگىل تەۋرىنەتتى. باغنىڭ جىمجىتلىقىنى سايراپ تۇرغان قۇشلار بىلەن مەرمەر كۆلچەكتىن شىرقىراپ چۇشۇپ تۇرغان سۇنىڭ شىلدىرلىشىلا بۇزۇپ تۇراتتى.

چوڭقۇر ئالغان نەپەس بىلەن تەڭ ئىچ ـ باغرىغا گۈپۈلدەپ كىرىپ كەلگەن گۈل پۇرىقى دىئاننانى ئۆزگىچە بىر غايىۋى دۇنياغا ئېلىپ كەتتى. ئۇنىڭ يۈزىگە ھاياجانلىق تەبەسسۇم

تېپىپ چىقتى، كۆزىنى يۇمدى ۋە خېلىغىچە شۇ پېتى تۇرۇپ ھاۋانى مەستخۇشلارچە سۈمۈردى.

زەينەپ خانىمنىڭ ئايىغىنى سېلىپ يالاڭئاياغ مېڭىشى دىئاننانى غايىۋى دۇنيادىن تارتىپ چىقاردى.

ــ قېنى، ماڭا ئەگەش، قىزىم.

دىئاننا قۇدۇققا ماڭغاندەك بىر ھالدا ئايىغىنى سالدى.

ــ بىلىمەن، سورىغىنىمنىڭغۇ پايدىسى يوق، ئەمما يەنە سورىغۇم كېلىدۇ، زەينەپ خانىم، نېمىشقا توپىغا يالاڭئاياغ دەسسەيمەن؟

ــ گۈللەر سۈۋغىنىڭ كاتتىلىقى بىلەن قېلىپ، سۈۋغا بەرگۈچىنى ئەستىن چىقىرىپ قويۇشتىن بەك قورقىدۇ.

ــ ھە، توغرا! بۇنى نېمىدەپ ئويلىمىغاندىمەن؟

ــ گۈللەر گۈزەللىكى ئۈچۈن ئۆزلىرىنىڭ تۇپراقىغا قەرزدار ئىكەنلىكىنى ھەرگىز ئەستىن چىقارمايدۇ، ــ دېدى زەينەپ خانىم، ــ گۈل ھامان بىر كۈنى سولىدىغانلىقىنى، ئاندىن ئۇرۇق بولۇپ يەنە تۇپراققا قايتىدىغانلىقىنى ۋە ئەسلىنى ئۇنتۇمىغان گۈللەرنىڭ ئۇرۇقىنى تۇپراقنىڭ ئۆز قوينىغا ئالىدىغانلىقىنى ئوبدان بىلىدۇ. بىزمۇ توپىغا يالاڭئاياغ دەسسەش ئارقىلىق گۈللەرگە ئۆزىمىزنىڭ تۇپراقنى، زېمىنىنى ئەستىن چىقارمىغانلىقىمىزنى بىلدۈرگەن بولىمىز. بۇ گۈللەرنى مەنۇن قىلىدۇ، ئەلۋەتتە.

زەينەپ خانىم پۈتىنى توپىدىن كۆتۈردى.

ــ ھازىرغىچە قىلغان گەپ ـ سۆز، ئىش ـ كۈشلىرىمىز گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش سەپىرىمىز ئۈچۈن كۆرگەن ھاـ زىرلىقلاردۇر. بۇلارنىڭ ھەممىسى پەقەت بىز، ئۆزىمىز بىلەنلا

ئالاقىدار. ئەمدى باغقا كىردۇقمۇ، ئۆزىمىزنى پەقەت گۈللەر-گىلا بېغىشلىشىمىز لازىم. ئەقلىمىز، قەلبىمىز، روھىمىز، جىمى نەرسىمىزنى گۈللەرگە تاپشۇرىمىز... تەبىيارلىقىڭ پۈتكەن بولسا باشلامدۇق، قىزىم؟

— سىز نېمە دېسىڭىز شۇ.

— گۈل توغرۇلۇق نېمىلەرنى بىلىسەن، دىئانا؟

— سىز سورىماقچى بولغان مەزمۇندا بىلىدىغىنىم يوق دېيەرلىك، زەينەپ خانىم.

— خوپ، ئوبدان باشلىنىش. ئەمىسە ساڭا گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاشنىڭ زەر مىزانىنى سۆزلەپ بېرەي.

— زەر مىزان؟

— زەر مىزان شۇنداق دەيدۇ: ئاۋۋال بىر گۈلنى چۈشەن. زەينەپ خانىم سول تەرىپىدىكى ھال رەڭ گۈلنى بارمىقىنىڭ ئۇچى بىلەن سىلاپ قويغاندىن كېيىن، سۆزىنى داۋاملاشتۇردى.

— بىر گۈلنى يەنە بىر گۈل ئارقىلىق چۈشەنگۈلۈك. گۈلنى چۈشىنىشىڭ بىردىنبىر يولى مانا مۇشۇ.

ئۇلار باغنىڭ ئىچكىرىسىگە قاراپ ماڭدى. بىر دەم ماڭغاندىن كېيىن، زەينەپ خانىم ئۇشتۇمتۇت توختىدى ۋە بىر تۈپ سېرىق گۈلگە ئېڭىشكىنىچە:

— نېمە بولدى ساڭا ساريگۈل[1]؟ — دەپ سورىدى، — يىغلىغىنىڭنى تۇنجى رەت كۆرۈپ تۇرۇپتىمەن. بەخت گۈلزادا ربدا يىغلىغۇلۇقمۇ؟

---

[1] ساريگۈل — ساری، يەنى سېرىق مەنىسىنى بىلدۈرىدىغان بۇ سۆز ئەسەردە پەقەت رەڭنىلا بىلدۈرمەستىن، ھەم پەسىلسىز گۈللەرنى، ھەم بۇ گۈلنىڭ ئۆز خاسلىقىنى بىلدۈرۈپ كەلگەچكە، «سېرىق گۈل» تەرزىدە ئەمەس، «ساريگۈل» تەرزىدە تەرجىمە قىلىندى.

Kayıp Gül

دىئانىنا بولۇۋاتقان ئىشلارنى دىققەت بىلەن كۆزىتىپ تۇراتتى. گۈلدىن بىرەر ئاۋاز چىقمايۋاتاتتى، ئەمما زەينەپ خانىم گۈلنىڭ ئاۋازىنى گويا‌كى قەلب قۇلاقى بىلەن تىڭشاۋاتقاندەك، ئۇنىڭ دەۋاتقانلىرىنى تەستىقلاپ، ئارىلاپ بېشىنى لىڭشىتىپ ئولتۇراتتى.

— ئۇھ، كۆڭلۈمنى ئەزدىڭ، گۈلۈم، بىلمەپتىمەن، — دېدى زەينەپ خانىم گۈلگە، — مېھمىنىمىزغا خوپ كەلسە، ھېكايەڭنى باشتىن باشلاپ ئاڭلىغۇم كەلدى.

زەينەپ خانىم دىئاننىغا بۇرۇلۇپ سورىدى:

— بۇگۈن سارىگۈلنىڭ كۆڭلى بەك يېرىمكەن... ئۇنىڭغا بىردەم ھەمراھ بولغاچ دەردىنى ئاڭلىساق قانداق دەيسەن، دىئاننا؟

— ھە؟ ئۇنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالمايدىغىنىمنى سىزمۇ بىلىسىز، زەينەپ خانىم.

— سەن ئاڭلىيالمىغان بىلەن ئۇ سېنى ئاڭلاپ تۇرىدۇ، دىئاننا. بىردەم قېشىدا ئولتۇرايلى، بولامدۇ؟

— ماڭا سەل غەيرىي تۇيۇلۇۋاتىدۇ، ئەمما مەيلى، ئولتۇر‌ساق ئولتۇرايلى.

دىئاننا زەينەپ خانىم كۆرسەتكەن يەرگە باداشقان قۇرۇپ ئولتۇردى. ئاپئاق ئىشتىنى توپىغا مىلىنىپ، بۇلغىنىپ كەتتى، لېكىن بىر گۈلگە روھىي رىغبەت بېرىش ئۈچۈن بۇ تامەن ئەرزىيتتى.

— سارىگۈلنىڭ سۆزىنى مەن شۇ پېتى ساڭا يەتكۈزۈپ بېرەي، — دېدى زەينەپ خانىم، ئاندىن سارىگۈلگە بۇرۇلدى، — بۇ ماڭا سىڭلىسى.

— سىزنى كۆرگىنىمدىن مەمنۇنمەن، — دېدى ساريگۈل زەينەپ خانىمنىڭ ئېغىزىدىن، — دەسلەپتە ماريىمكى دەپ-تىكەنمەن. ئەمما بۇلبۇل «ئۇ ئەمەس» دېدى.

— مەنمۇ كۆرۈشكىنىمىزگە خۇشالمەن، — دەپ سالام قايتۇردى دىئانا خۇددى ئۆز-ئۆزىگە گەپ قىلىۋاتقاندەك بىر تۇيغۇدا.

— قۇلىقىمىز سەندە، ساريگۈل، — دېدى زەينەپ خانىم گۈلگە بۇرۇلۇپ، — قېنى ئېيىت، گۈلۈم، كۆڭلۈڭنى بۇنچە يېرىم قىلغىنى زادى نېمە؟

— بۇگۈن قەدىناس دوستۇم ۋىناسىنىڭ خۇش پۇرىقىدىن ئايرىلىپ قالغىنىنىڭ يىللىق خاتىرە كۈنى. مېنى ھەر يىلىنىڭ مۇشۇ كۈنىدە بۇگۈنكىدەك قايغۇ باسىدۇ. بىلىمەن، سىز بېغىڭىزدا گۈللەرنىڭ شادىيانە تۇرقىنى كۆرۈپ كۆڭلۈڭ قالغان، ئەمما كەچۈرىسىز...

— ھېچقىسى يوق، ساريگۈلۈم. ئەڭ يېقىن دوستى ئۈچۈن ياش تۆكۈشمۇ خۇشاللىقنىڭ بىر ئىپادىسىدۇر. قېنى ئەمدى ئېيىت، نېمە ئىش بولدى؟ سېنىڭ ئەزىز دوستۇڭ بولالىغان گۈل ئۆز پۇرىقىدىن قانداقسىگە ئۇنداق ئاسان ئايرىلىپ قالىسۇن؟

— گەپنى نەسلىمىزنىڭ ئەڭ تۆرىدىكى تۇنجى خۇش پۇراقلىق گۈلدىن باشلىشىمغا توغرا كېلىدۇ، بۇ ھەم ۋىناس بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك.

— قېنى سۆزلە.

— كۈنلەرنىڭ بىرىدە، — دەپ گېپىنى باشلىدى ساريگۈل، — ئۆزىنىڭ خۇش پۇرىقى تارقىلىپ تۇرىدىغان بىر گۈل

ئۆستۈرۈشنى خالاپ قالغان سۈلتانىمىز، زېمىنغا سەلتەنەت ئەترىسىدىن سېپىپتۇ ۋە "گۈل مەڭگۈ سولمىسۇن" دېگەن ئويدا باغنى هاياتلىق ئىكسىرى بىلەن سۇغىرىپتۇ. ئاردىن بىر مەزگىل ئۆتۈپ گۈل ئېچىلغاندا، سۈلتان "ئۆزىنىڭ خۇش پۇرىقىدىن ئايرىلسا هېچقانداق پۇراق تارقىتالمايدىغىنى ئېسىدە چىڭ تۇتسۇن" دېگەن ئۈمىدتە، ئۇنىڭغا تاللاپ يۈرۈپ «يوقلۇق گۈلى» دەپ نام بېرىپتۇ. چۈنكى دۆلىتىمىزدە بىر گۈل پەقەت خۇش پۇرىقى بىلەنلا گۈل هېسابلىنىاتتى.

كۈنلەرنىڭ ئۆتۈشى بىلەن خۇش پۇرىقىدىن خەلقنىمۇ خەۋەردار قىلىشنى ئويلىغان سۈلتانىمىز گۈلنى ساراي سىرتىغا تىكىشكە ئەمر قىپتۇ. ساراي بېغىدىكى هاياتلىق ئىكسىرىدىن مەهرۇم قالغان گۈل كۈنلەرنىڭ بىرىدە قۇرۇپ كېتىپتۇ، ئەمما ئۇنىڭ ئۇرۇقىدىن كۆكلىگەن سان ـ سانا قسىز گۈللەر سۈلتانىنىڭ خۇش پۇرىقىنى دۆلەتنىڭ هەممە بولۇڭ ـ پۇچقاقلىرىغا قەدەر تارقىتىپتۇ...

ئاشۇ ئۇرۇقلاردىن ئونگەن ژىناس بىلەن مەن ـــ ئىككىمىز كىچىك بىر يېزا مەيدانىغا تىكىلگەن ئىدۇق. سۈلتانىمىزنىڭ خۇش پۇرىقىنى تارقىتىش ئۈچۈنلا ئېچىلاتتۇق ۋە پەقەت ئونىڭ خۇش پۇرىقىغا تويۇنغىنىمىز ئۈچۈن قەدىرلەنىمەك دەپ تىلەيتتۇق.

يېزىدىكى ئادەملەر ئىككى خىل ئىدى: بىرى، "ماريىدەكلەر"، يەنە بىرى "باشقىلار". "ماريىدەكلەر" بىزنىڭ سۈلتانىنىڭ خۇش پۇرىقىنى تارقىتىۋاتقىنىمىزنى سېزەلەيتتى ۋە ئونى ناهايىتى قەدىرلەيتتى. "باشقىلار" بولسا ئۇلارنىڭ ئەكسىچە، بىزنىڭ رەڭگىمىزگە، شاخ ـ پوتاقلىرىمىزغا، بەرگى ـ يو-

پۈرماقلىرىمىزغا، ئىشقىلىپ كۆزگە كۆرۈنگەن تاشقى قىياپە-
تىمىزگە بەكرەك ئەھمىيەت بېرەتتى.

بىر كۈنى سودىگەرلەردىن بىرى يېزىغا يالغان گۈل ئە-
كەلدى. ساختا، جانسىز، ھىدسىز، پۈراقسىز گۈل... يېزىدە-
كىلەرنىڭ بۇنداق سۈنئىي گۈلگە مەپتۇن بولۇپ قالارى، ئۇخ-
لىساق چۈشىمىزگىمۇ كىرمەيتتى. ئەمما ئۇزۇنغا بارماي
"باشقىلار" ئارىسىدا "سودىگەردە ئاجايىپ گۈللەر بارمىش. يو-
پۈرماقلىرى يىپەكتىنمىش، رەڭگى پەقەت ئۆڭمەسمىش، تە-
كىنىمۇ يوقمىش" دېگەندەك گەپلەر تارقىلىشقا باشلىدى...

شۇنداق قىلىپ، سودىگەر بۇ يېزىدا خېلى مەزگىلگىچە
گۈل ساتتى. ئۇزۇنغا بارمايلا بۇ يېزا "ساختا گۈل يېزىسى"غا
ئايلىنىپ كەتتى. "ماريىدەكلەر" بۇ ھالنى ئىچىگە سىغدۇرال-
ماي بىر-بىرلەپ يېزىنى تاشلاپ چىقىپ كېتىشتى. ۋىناس
بىلەن مەن ئىززەتلىنىشنى كۈتۈش ۋە "باشقىلار"دىن ئىبارەت
ئىككى يامان ئىشنىڭ ئارىسىدا قالدۇق.

ئۇ چاغدا بۇ ئىشنىڭ بىزنى كەلگۈسىدە تېخىمۇ ئېچە-
نىشلىق قىسمەتكە تاشلايدىغانلىقىنى ئويلاپ يەتمىگەن ئىكەن-
مىز. "باشقىلار"نىڭ ئىززەت-ھۆرمىتىگە ئېرىشىش ئۈچۈن
بىز ئاستا - ئاستا ئۆزىمىزنى ئۇلارنىڭ دىتىغا ياقمىدىغان
شەكىلدە ياساپ-تاراشقا باشلىدۇق. ئۇلار كۆزگە چېلىقمىدىغان
ئالاھىدىلىكلىرىمىزگە بەكرەك ۋاي دېگەنلىكتىن، ھىد - پۇ-
رىقىمىزغا ئەمەس، تاشقى تۇرق - قىياپىتىمىزگە بەكرەك ئې-
تىبار بېرىدىغان بولدۇق. ساختا گۈللەردەك قەددىمىزنى تىك
تۇتۇشقا تىرىشتۇق؛ يوپۇرماقلىرىمىزنىڭ تېز تۆكۈلۈپ كە-
مەسلىكى ئۈچۈن جان تىكىپ تىركەشتۇق؛ ئىچىمىز پۇشسە-

مۇ بەرگ ـ يوپۇرماقلىرىمىزغا قورۇق چۈشۈپ قالمىسۇن دەپ، يىغلىمىدۇق. ئېتىبارسىز قالغان خۇش پۇرىقىمىز ۋاقتىنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ ئۇچۇپ كېتىشكە باشلىدى...

"باشقىلار"نىڭ كۆزىگە ئۇز كۆرۈنمىز دەپ شەكلىمىزنى، رەڭگىمىزنى توختاۋسىز ئۆزگەرتەتتۇق. ئۆس دېسە، ئۆسەتـ تۇق؛ بەرق ئۇرۇڭ دېسە، ئۇنسىز ئىتائەت بىلەن ئۆزىمىزنى كۆزـكۆز قىلىشقا ئالدىرايتـتۇق. بىزنى ئاۋۋال ئۆزى خالـ. غانچە شەكىلگە كىرگۈزەتتى، ئاندىن خۇددى دۇنيادا بىزنىڭ تەڭدىشىمىز يوقتەك مەدھىيە، قەسىدە ئوقۇشقا چۈشەتتى.

ۋاھالەنكى، ئوقۇلۇۋاتقان ئاشۇ مەدھىيە، ئالقىشلارنىڭ بىزنى ئىچ ـ ئىچىمىزدىن خۇش قىلالمايۋاتقىنىنى ھېس قىلاتتۇق. ھىد ـ پۇرىقىمىزنىڭ قەدرىنى بىلىدىغانلارلا بىزنى ھەقىقىي سۆيەلەيتتى. چۈنكى بىر گۈلنى گۈل قىلىدىغىنى ھەممىدىن ئاۋۋال ئۇنىڭ ھىدى، خۇش پۇرىقى! "باشقىلار"نىڭ بىزگە بولغان ھېسسىياتى پەقەت "ھۇزۇرلىنىش" ئىدىكى، ئەسلا سۆيۈش ئەمەس ئىدى.

مەن بۇنى چوڭقۇر ھېس قىلغان ئىدىم. ۋىناس بولسا بۇ ئەھۋالنى سەزمىگەندەك تۇراتتى. مەن ئۇنى ئاگاھلاندۇرۇشقا تىرىشتىم. "باشقىلار"نىڭ قات ـ قېتىمىزغا يوشۇرۇنۇۋالغان خۇددى كۆزگە كۆرۈنمەس قۇرت كەبى ھاياتىمىزنى خازان قىلىۋاتقانلىقىنى ئېيتىپ، ئۇنىڭغا: "دەرھال 'ماريىدەكلەر'نى تاپ. قىلى بولمىدىغان بىر يەرگە قېچىپ كېتەيلى" دېدىم. ئۇ ماڭا قۇلاق سېلىشتا يوق، ھەتتا "سەن نورمال ئەمەسقۇ!" دېدى ئە. جەبلىنىپ. بىرەر نەرسە دېيەلمىدىم، ئۇ توغرا دەيتتى. يېزىدا ساختا گۈل شۇنچە كەڭ ئومۇملىشىپ كەتكەن ئىدىكى، گۈل.

ئىنتايىن ھەدىسىز ـ پۈراقسىز بولۇشى ئاندىن نورمال ئىش ھېسابلىنىدىغان بولۇپ قالغان ئىدى.

مەن ۋىناسنى قايىل قىلىشقا ئۇرۇنۇۋاتقىنىمدا بىر توپ چۈمۈلە يېنىمىزدا پەيدا بولدى ـ دە، ئالدىمىزدا چۆرىدىشىپ، "ئۆزلۈكۈڭلارىدىن مەھرۇم قىلغان 'باشقىلار'غا ئېتىراز بىلدۈرۈڭلار" دېگەن خەتنى ھاسىل قىلدى. ۋىناس ئۇلارغا قەھرى بىلەن قارىغىنىچە:

ـــ لەنەتتەگكۈرلەر! ھەممە يەرگە يامراپتۇ بۇ نېمىلەر، ـــ دېدى.

ۋىناسنى قايىل قىلالمايدىغانلىقىمغا كۆزۈم يەتكەندىن كېيىن ئۆز بېشىمنىڭ بولسىمۇ غېمىنى يېيىش ئويىغا كەلدىم. ئۇ يەردىن كېتەي دەپلا كېتەلمەيتتىم، قانداق قىلىشنى بىلمەيتتىم. بىلىسىز، گۈللەردە پۇت يوق. شۇنداق قىلىپ، مېنى ئۇ يەردىن قومۇرۇپ ئېلىپ كېتىدىغان كىملەرنىدۇر ساقلاشقا باشلىدىم.

ئاخىرى ناھايىتى بەستلىك بىر ئادەم ئاۋاق بىر بالا بىلەن بىر بوز ئېشەكنى يېتىلگىنىچە يېتىپ كەلدى. ئەمما مېنى ھەيران قالدۇرغىنى، ئاتا ـ بالىنىڭ ھارغىنلىقتىن ماڭغۇدەك مادارى قالمىغان بولسىمۇ، ئېشەككە مىنمىگەن ئىدى.

ئۇلار ئۇدۇلىمىزدىكى بىر تۈپ دەرەخنىڭ ئاستىغا ئۆزىنى تاشلاشتى.

ـــ دادا، نېمىشقا بۇنداق بولىدۇ؟ ـــ دېدى بالا، ـــ بۇنداق كېتىۋەرسە ھەر ئىككىمىز ھېرىپ ئۆلىمىز...

ـــ ئېغىزىڭنى يۇم! ـــ دېدى دادىسى بالىنىڭ بېشىغا بىرنى سېلىپ، ـــ پىيادە ماڭسا ھارىدىغان گەپ مۇشۇنداق.

Kayıp Gül

ـــ لېكىن بىزنىڭ ئېشىكىمىز بار ئىدى، دادا. يەنە كېـ
لىپ راۋرۇس كۇچى بار ئېشەك.

ـــ ئېغىزىڭنى يۇم دېدىمغۇ ساڭا! بىلمەيدىغاندەك كاپشـ
ما. ئىككىلىمىز ئېشەككە مىنىپ ماڭساق، يولدىن ئۆتكەن ـ
كەچكەنلەرنىڭ نېمە دېگىنىنى ئاڭلىدىڭغۇ! "قاراڭلار ئاۋۇ باغـ
رى تاشلارغا، بىچارە ئېشەككە ھەرئىككىسى قوشلاپ مىنىۋاپـ
تۇ" دېيىشمىدىمۇ؟

ـــ ئۇغۇ شۇنداق بولدى، مېنى ئېشەكتىن چۈشۈرۈۋېتىپ
ئۆزۈڭ يالغۇز راھەت مىندىڭ.

ـــ ھە، سېنى چۈشۈرۈۋېتىۋىدىم، يېنىمىزدىن ئۆتۈپ
كېتىۋاتقان بىرنىڭ ئەترايىدىكىلەرگە "قاراڭلار مۇنۇ مەرھەـ
مەتسىزگە، بالىسى پىيادە مېڭىپتۇيۇ، ئۆزى خىجىل بولماي
ئېشەككە مىنىۋاپتۇ" دېيىشتى ماڭا ئاڭلىتىپ. ئۇ ئادەمنى تو ـ
نۇيمەن، ئېغىزىنىڭ تۇتامى يوق. يېزىدا بۇ گەپلەرنى بىر تار ـ
قىتىدىغان بولسا، ئەلكۇن نېمە دەيدۇ؟

ـــ شۇنىڭ بىلەن سەن ئېشەكتىن چۈشۈپ، مېنى مىـ
ڭدۇردۇڭ. مەن راھەتكە چىقتىم.

ـــ لېكىن ئالدىمىزغا ئۇچرىغانلارنىڭ ئۆزئارا "قاراڭلار
مۇنۇ تەربىيەسىزنىڭ دادىسىنى يەردە سوكۇلدىتىپ ماڭدۇرۇپ
قويۇپ ئۆزىنىڭ ئېشەككە مىنىۋالغىنىغا!" دېيىشكىنىنى
ئاڭلاپ قالدىم. مەن باققان بالامنىڭ "تەربىيەسىز" دېيىلىشـ
گە چىدىيالايمەنمۇ؟ ئۇلار كۆرگەنلىرىنى ئەلكۇنگە بىر يايسا،
ئۇلار نېمىلەرنى دېمەيدۇ؟

ـــ ئەمما دادا، ئىككىمىز پىيادە قالدۇق، پىيادە!

ـــ ئاستىراق گەپ قىل، نادان! ھېچبولمىسا ئەلكۇنىڭ

سۆز ـ چۆچىكىدىن قۇتۇلغاندىمىز ئىشقىلىپ.

دەل شۇ چاغدا ئۇلارنىڭ سەل نېرىسىدا تۇرغان بىر ئادەم يېنىدىكىسىگە:

ـــ قارا ئاۋۇ ئەخمەقلەرگە، ـــ دېدى بارمىقى بىلەن ئا-تا-بالىنى كۆرسىتىپ، ـــ ئېشىكى تۇرۇپ، شۇنچە ئۇزۇن يېزا يولىنى پىيادە باستى.

ئاتا قىزىرىپ كەتتى، بالا بولسا كۈلۈمسىرەپ تۇراتتى. ھەقنىڭ پايانىغا بالىلارلا يېتەلەيتتى...

بالا مېنى بايقىسا، ئېلىپ كەتسىكەن، دېگەن ئۈمىدته ئاز-غىنە قېپقالغان خۇش پۇرىقىمنى بار كۈچۈم بىلەن چېچىشقا باشلىدىم. سۇلتانىڭ خۇش پۇرىقىنىڭ ھىدىنى ئالغان بالا شۇ ھامان قېشىمغا كەلدى. چۈنكى بالىلار سۇلتانىڭ خۇش پۇرىقىنى ياخشى بىلەتتى. قاراڭغۇ چۈشكەنده مېنى قومۇرۇپ، ئېشەكنىڭ ئۈستىگە جايلاشتۇردى.

ئايرىلىشتىن ئاۋۋال ۋىناس ماڭا ئاداققى قېتىم قاراۋېتىپ:

ـــ سارىگۈل، ـــ دېدى، ـــ خۇش پۇرىقىمنى ساقلاپ قې-لىش ئۈچۈن بۇ يەردىن كېتىۋاتىمەن دېدىڭ، ئەمما سەندىكى ھىد ـ پۇراق ئاللىقاچان غايىب بولغان.

ئۇ سۆزىنى ئاخىرلاشتۇرماي تۇرۇپ ياپراقلىرىمدىن بىر تامچە ياش دومىلاپ چۈشتى. چۈشەندىمكى، ئاشۇ كەچقۇرۇنلۇ-قى ۋىناس خۇش پۇرىقىنى تامامەن يوقاتقان ئىدى. بىر گۈل يەنە بىر قەدىناسىغا ئەينەكتۇر. ئۇ قەدىناسىغا باققىنىدا، ئۇ-نىڭدىن ئۆز خۇش پۇرىقىنى ياكى ھىدسىزلىقىنى كۆرەر.

ئەتىسى ئەتىگەنده مېنى بايقاپ قالغان دادا، بالىسىغا: ئې-شەككە يەنە بىر كېرەكسىز يۈك ئارتىۋاپسەن، دەپ خېلى كا-

يىدى ۋە ئاخىرى مېنى بازارغا ئاپىرىپ ساتتى. ئۇزۇنغىچە قولدىن ـ قولغا ئۆتۈپ يۈردۈم. ئەڭ ئاخىرىدا، يوقىلىشقا يۈزلەنگەن خۇش پۇرىقىمنى قايتۇرۇپ كېلىش ئۈچۈن گۈلسۆ ـ يەر بىر ئادەم باغچىڭىزغا ئەكىلىپ قويدى. شۇ كۈندىن باشلاپ ناھايىتى بەختلىكمەن، ئەمما ھەر يىلى يېزا مەيدانىدىن ئايرىلغان ئاشۇ كۈندە ۋىناسىنى ئەسلىمەي تۇرالمايمەن.

ئارىنى قىسقىغىنە جىمجىتلىق باستى.

ــ سۆزى تۈگىگەن بولسا، سارىگۈلگە ئىككى ئېغىز گەپ قىلسام بولارمۇ؟ ــ دېدى دىئانا.

ــ ئەلۋەتتە، قىزىم، ــ دېدى زەينەپ خانىم.

ــ سارىگۈل، سىلەر راست گۈللەرنىڭ، يالغان گۈل پەيدا بولغىنىغا ئىچىڭلار پۇشامدۇ؟

ــ نېمىگە ئىچىمىز پۇشسۇن؟ ــ دېدى سارىگۈل زەينەپ خانىمنىڭ ئېغىزىدىن، ــ يالغان گۈللەرنىڭ مەۋجۇت بولۇشى راست گۈللەرنىڭ قىممىتىنى تېخىمۇ گەۋدىلەندۈرۈپ بېرىدۇ. ئەسلىي قىممىتىنىڭ تايىنى يوق نەرسىنىڭ ساختىسىنى كىم ياسىسۇن؟

دىئانا سارىگۈلنىڭ سۆزىگە قوشۇلۇپ بېشىنى لىڭشىتىتى. كەينىدىن زەينەپ خانىمغا قاراپ:

ــ رۇخسەت قىلسىڭىز سىزدىن بىر ئىشنى سوراپ باقسام، ــ دېدى، ــ سارىگۈل ئېيتقان ئاتا ـ بالىنىڭ ھېكايىسىنى قانداقتۇر بىر يەردە ئاڭلىغاندەك قىلىمەن. خۇددى بۇ رۇن ئانام شۇنىڭغا ئوخشاپراق كېتىدىغان بىر ئىشنى ئېيتىپ بەرگەندەكلا، سىزنىڭچە ماڭا شۇنداق تۇيۇلغاندىمۇ ـ يا؟

ــ خاتالاشمىدىڭ، قىزىم. سارىگۈلنىڭ ئېيتقانلىرى بىزدە

نەسرىددىن ئەپەندى لەتىپىلىرى دەپ قارىلىدۇ. ئەمما نەسرىددىن ئەپەندى سارىگۈلۈنىڭ ھېكايىسىدىكى دادىدىن زور دەرىجىدە پەرقلىنىدىغان، ناھايىتى دانىشمەن ۋە ئاق كۆڭۈل ئادەمدۇر.

دىئاننا چۈشىنەلمىگەندەك، تېخىمۇ ئىنچىكە چۈشەنچە تەلەپ قىلىۋاتقاندەك بىر تەرزدە زىنەپ خانىمغا قاراپ تۇراتتى.

— بۇنىڭدىن تەئەججۈپلىنىدىغان نېمە بار، قىزىم؟ نەسرىددىن ئەپەندىنىڭ گۈللىرى بار ئىدى، يەنە كېلىپ نەسرىددىن ئەپەندى لەتىپىلىرىنىڭ ئىلھام بۇلىقى دەل شۇ گۈللەر ئىدى.

زەينەپ خانىم ئورنىدىن تۇردى.

— خوپ، بۈگۈن مۇشۇنچىلىك بولسۇن، دىئاننا. ئەتىلىك دەرس ئەتىگەن سائەت 5:57 دە.

31

دىئاننا ئەتسسمۇ ئورنىدىن سەھەر تۇردى. ئۇ ئاساسەن ئۇيقۇسىز ئىدى. ئاخشام تۇنجى دەرسنى ئويلاپ يېتىپ، تا تۇن تەڭگىچە ئۇخلىيالمىدى. ئۇ زەينەپ خانىمنى خىيال قىلاتتى، باغچىنى، سارىگۈلنىڭ ئېيتقانلىرىنى، گۈلنى تىڭشاش ماتېماتىكىسىنى ئويلايتتى...

ئوي ـ خىياللىرى ئۇنىڭ زېھنىنى خېلى ئۇپراتتى، ئەما يەنە بىر تەرەپتىن ئۆگەنگەن فورمۇلاسى ئۇنىڭغا خېلى تەسەللى بەرگەن ئىدى. مۇبادا دەرستە ئۆگەنگەن جاۋاب ئېھتىمالىقى چەكسىز بولغان ئاشۇ فورمۇلانى ھەرقانداق بىر مەسىلە ئۈچۈن تەدبىقلىغىلى بولسا، ئۇ ھالدا ئانىسىغا نېمە بولغانلىقى ھەققىدىكى سوئالغا بېرىدىغان جاۋاب "گۈلنىڭ ئېيتقىنى قايسى ناخشا"غا بېرىلىدىغان جاۋاب بىلەن ئوخشاش بولغان بولىدۇ. بۇنىڭغا قارىغاندا، ئانىسىغا نېمە بولغانلىقىنى بىلىش ئېھتىماللىقى گۈللەرنىڭ قايسى ناخشىنى ئېيتقانلىقىنى بىلىش ئېھتىماللىقىغا ئوخشاشلا "ئالاھىدە نۆل" بولىدۇ. دېمەككى، ئانىسىنى يوقاپ كەتتى دېگىلى بولمايتتى. ئۇ

ھېچبولمىغاندا مۇشۇنى بولسىمۇ ئاڭقىرىۋالغانلىقى ئۈچۈنمۇ تۈنجى دەرستىن خېلى مەمنۇن بولغان ئىدى.

ئۇ ئىككىنچى دەرسكە ۋاقتىدا ئۈلگۈرۈپ بېرىشقا ئالدىراپ تۇراتتى، ئۇستىگە كۆك مايكا، ئاستىغا ئاقۇش پادىچىلار ئىشلىتىنى كىيىدى، چېچى بۇگۈن جايىدا ئىدى.

ئۇ دەرس باشلىنىدىغان ۋاقتىتىن بالدۇر ئورۇندۇقتا ھاياجان بولاي دەپ پەلەمپەيدىن ئالدىراش چۈشتى، ۋاقىت توشاي دەپ قالغان ئىدى...

ئۇ ئورۇندۇقنىڭ قېشىغا يېقىنلىشىپ، زەينەپ خانىمنىڭ ئاللىقاچان كېلىپ بولغانلىقىنى كۆردى.

— مەرھابا دىئانا، سائەت قانچە بولدى؟

سائەتكە قورقۇمسىراپ قارىغان دىئاناننىڭ 5:58 نى كۆرۈپ سەل يۈرىكى جايىغا چۈشتى.

— مەرھابا. 5:58.

— خوپ. مېنىڭ سائىتىممۇ كېچىككىنىكىنى كۆرسىتىپ تۇرۇپتۇ. بۇگۈن ئەتىگەنلىك دەرسىمىز تۈگىدى.

چاقچاق قىلىۋاتقايدىغاندۇ، دەپ ئويلىدى دىئانا ئىچىدە.

— كەچۈرۈڭ، زەينەپ خانىم. بۇنى دېگەنتىكىز. بىر مەنۇتمۇ كېچىكمەسلىكىم كېرەكتى، ئەمما...

— كەچۈرۈم سورىغۇدەك ھېچ ئىش يوق، دىئانا. گۈلنىڭ ئاۋازىنى مەن ئاڭلىيالايمەن، بۇ سەن ئۈچۈن بېكىتىلگەن، ئاجرىتىلغان ۋاقىت ئىدى. بۇگۈنكى دەرسنى ئەتە كەچ سائەت 18:19 دا ئۆتىمىز. بولدى، خۇش قال.

— را... راست دەۋاتامسىز؟

زەينەپ خانىم ئىنكاس قايتۇرمىدى.

ـــ راستتىنلا ئىشەنگۈم كەلمەيۋاتىدۇ، زەينەپ خانىم. ئە-
تىگەن سائەت بەش يېرىمدا ئورنۇمدىن تۇردۇم، ئەمرىگىزگە
بىنائەن چېچىمنى ياساپ ـ تارىمىدىم، چاقماقتەك تەييارلە-
نىپ ئالدىگىزغا ئۇندۇم، يەنە كېلىپ ناھايىتى يۇقىرى قىز-
غىنلىق بىلەن. ئەمدى كېلىپ سىز پەقەت بىر مىنۇت كې-
چىككىنىمنى دەپلا دەرسنى ئەمەلدىن قالدۇرغىنىگىزنى دەۋا-
تىسىز...

زەينەپ خانىم دىئاننانى قولىدىن ئاۋايلاپ يېتىلەپ، باغ-
چىنىك دەرۋازىسىغا ئاپاردى ۋە قولىدا باغچىنىك ئۇ چېتىدىن
بۇ چېتىغىچە كەك ياي سىزىپ:

ـــ بۇنىڭغا قارا، ـــ دېدى، ـــ نەچچە ئون گۈل تۇپى،
نەچچە يۈز گۈل، نەچچە مىك گۈل ئۇرۇقى ۋە ھەددى ـ ھې-
سابسىز گۈل پۇرىقى... بۇ باغنى بۇگۈنكى ھالىغا كەلتۈرۈش
مېنىك نەچچە يىل ۋاقتىمنى ئالدى، ئەمما ئۇ ئەرزىيدۇ. قارا،
كىشىنىك ھەۋىسىنى قوزغىغۇدەك گۈزەلمۇ ئەمەس؟

ـــ سۆزىڭىز بەرھەق. لېكىن بۇ ئارقىلىق نېمە دې-
مەكچىسىز...

ـــ بىر باغنى باغ قىلىدىغان گۈللەرنىك ئۇرۇقىنى بەل-
كىم بىر مىنۇتتا چېچىپ بولۇش مۇمكىن. ساڭا ئايان، بىزگە
ئەك ئۇزۇن بىلىنىدىغان چۈشمۇ بەلكىم بىرەر مىنۇتلۇقتۇ؛
كىم بىلىدۇ، بۇ بەلكىم بىزگە ئارزۇ ـ ئارمانلىرىمىزنى رې-
ئاللىققا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن بىر ئۆمۈر مۇشەققەت تارتىشى-
مىزنىك ھاجەتسىزلىكىنى، ھاياتتىكى ھەر بىر مىنۇتىنىڭمۇ
غايەت زور كۈچ-قۇدرىتى بارلىقىنى بىلدۇرۇپ بېرەر. بىز با-
ياتىن قولىدىن چىقىرىپ قويغان بىر مىنۇتنى ھەرقانچە قې-

لىپمۇ قايتۇرۇپ كېلەلمەيسەن، دېئانىنا. 21 ـ مايدىكى 5 تىن 56 مىنۇت بىلەن 5 تىن 58 مىنۇت ئارىسىدىكى ئەنە شۇ دە- قىقە گۈللەرنىڭ خۇش ئاۋازىنى ئاڭلايدىغان پەيتمۇ تېخى....

دېئانىنا ھۇجرىسىغا قايتىپ كېلىۋېتىپ، ئىسىت، بۇگۈن- كى دەرس كەينىگە سۈرۈلۈپ كەتمىگەن بولسىچۇ، دېگەنلەرنى ئويلاپ كەتتى...

32

دىئاننا يېرىم كۈن مېھمانخانىغا سولىنىپ ئولتۇرۇپ ما-
رىينى خىيال قىلىپ چىقتى. زەينەپ خانىمغا مۇشۇ ھەپتە
ئىچىدە كېلىدىغانلىقىنى ئېيتقىنىغا قارىغاندا، بەلكى ئەتە -
ئۆگۈن، ئەڭ ئۇزاق بولغاندىمۇ نەچچە كۈن ئىچىدە پەيدا بولۇپ
قېلىشى مۇمكىن ئىدى.

باغدا كۆرگەن - بىلگەنلىرى، بولۇپمۇ سارىگۈلنىڭ ئېيتـ
قانلىرى دىئاننانىڭ ئۆزى ۋە ماربي ھەققىدە قايتىدىن ئويلـ-
نىشىغا سەۋەب بولدى. بۇ ھال كۆرۈشۈش ئالدىدا تۇرغان
قوشكېزەك ئاچىسى بىلەن دىدارلىشىشنى قانداقتۇر ناھايىتى
قىيىن ۋە ئېغىرلاشتۇرۇۋەتكەندەك تۇيۇلدى. ئەمما نېمە بول-
سۇن، ئۇنىڭ ماربي بىلەن تېزراق كۆرۈشكۈسى بار ئىدى.

زەينەپ خانىم ھەرقاچانقىدەك دەل ۋاقتىدا يېتىپ كەلدى.

— قانداقراق تۇرىسەن، قىزىم؟ يۈر، باغقا كىرىمىز، باغدا
سېپنى بىر خۇشاللىق تاقەتسىزلىك بىلەن ساقلاپ تۇرىدۇ.

ئۇلار باغنىڭ ئىچكىرىسىگە قاراپ ئىلگىرىلەشكە باشلـ-
دى. بىر چاغدا زەينەپ خانىم بىر تۇپ گۈلنىڭ ئالدىدا توختاپ

ئۇنىڭغا ئېگىلىپ:

ــ ياق، ئۇ ئەمەس، ــ دېدى گۈلگە.

ئۇلار گۈلنىڭ قېشىدىن سەل ئۇزىغاندىن كېيىن، زەينەپ خانىم دىئاننىغا بۇرۇلدى:

ــ سېنى ماڕىيمۇ ـ ئەمەسمۇ دەپ سورىشىدۇ.

ــ سىز تۇنۇگۈن سارىگۈل بىلەن پاراڭلاشقاندىلا سورايدىغانتىم، كېيىن ئېسىمدىن كۆتۈرۈلۈپ قاپتۇ. باغدىكى جەمى نەرسە ماڕىينى ئوبدان بىلدىغاندەك قىلىدۇ. نەچچە يىل ئاۋۇال كېلىپ كەتكەن ماڕىينى بۇ گۈللەر قانداق بىلىدۇ؟

ــ گۈل بەرگلىرىنىڭ ئۆڑمىرى بىر ـ ئىككى ھەپتىگە ئاران بارغان بىلەن، ئەمما سەن كۆرۈۋاتقان گۈل تۈپلىرىنىڭ كۆپىنچىسى ماڕىي كەلگەندىمۇ بۇ يەردە بار ئىدى. ئۇ چاغدا گۈللەر ماڕىيدىن بەك تەسىرلەنگەن، ھەممىسى كېلىشىۋالغاندەك "ماڕىي گويا سۇ ئىكەن" دېيىشكەن ئىدى. چۈنكى گۈلمۇ سۇغا ئوخشايدۇ، ئىچى بىلەن تېشى بىر، ئوپئوخشاش. گۈل بىزدىنمۇ ئاشۇنداق ئىچ ـ تېشىمىزنىڭ سۇدەك پاكىز، بىر بولۇشىنى ئارزۇ قىلىدۇ. گۈللەر ماڕىينىڭ ئۆزلىرى ئارزۇ قىلغان ئادەم ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىشقان ئىدى.

گۈللەر ماڭا ئۇنىڭ ناھايىتى قەدىر ـ قىممەتلىك قىز ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ قويۇشۇمنى تەلەپ قىلدى. مەن گۈللەر-نىڭ سۆزىنى ئۇنىڭغا يەتكۈزگىنىمدە ماڕىينىڭ خجىللىقتىن يۈزى قىزىرىپ كەتتى. "قەدىر ـ قىممىتىم بار دېيىلسە، بۇ پەقەت سىزلەرگە كۆڭۈل قويغىنىم ئۈچۈندۇر" دەپ جاۋاب بەردى ماڕىي گۈللەرگە. ئۇنىڭ ئۆز قەدرىنى گۈللەرگە بولغان سۆيگۈگە باغلاپ چۈشىنىشى گۈللەرنى زىيادە مەمنۇن قىلىـ

ۋەتتى. ئۇلارنىڭ ماريىغا ئۆز ئاۋازلىرىنى ئاڭلاتقۇسى، يەتـ
كۈزگۈسى كېلىپ تۇرالماي قالدى، ئەپسۇسكى ئۇنى ئاڭلىتىش
ئۇ چاغدا تېخى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ماريي ئاۋۋال چوڭ بو-
لۇشى كېرەك ئىدى.

گۈللەر ماريى چوڭ بولۇپ باغقا يەنە كەلگەندە، ئۆزلىـ
نىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالمىسمۇ، كېيىنكى ئەۋلادلىرىنىڭ ئاۋا-
زىنى ئاڭلىيالايدىغانلىقىغا شەكسىز ئىشىنەتتى. ئۇلار ئۆزئارا
كېڭەش چاقىرىپ بىر قارار ماقۇللاشتى، يەنى ھەرقانداق بىر
گۈل سولۇپ ـ توزۇشتىن ئاۋۋال يېڭىدىن دۇنياغا كەلگـ-
لىۋاتقان گۈلگە ماريي توغرىسىدىكى بىلىدىغانلىرىنىڭ ھەمـ-
مىسىنى قالدۇرماي يەتكۈزۈش؛ ئۇلار كەلگۈسىدىكىلىرىگە،
كەلگۈسىدىكىلەر كېيىنكىلەرگە... شۇنداق قىلىپ ماريينىڭ
ھېكايىسى گۈللەر ئارىسىدا ئەۋلادمۇ ئەۋلاد داۋاملىشىپ كەلـ-
دى. شۇ كۈندىن باشلاپ بۇ باغدا ئېچىلغان ھەربىر گۈل ماريي
بىلەن مۇڭدىشىدىغان "بەختلىك ئەۋلاد" شەرىپىگە مۇيەسسەر
بولۇشقا تۆت كۆز بىلەن تەلپۈنىدىغان بولدى...

ئۇندىن باشقا ئاشۇ كېڭەشتە يەنە بىر مۇھىم قارار، يەنـى
ماريينىڭ سوقرات ئىسىملىك گۈل ئارقىلىق ئاندىن گۈللەر-
نىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىشى كېرەكلىكى ماقۇللانغان.

— سوقرات؟

— سوقرات باغدا كەم ئۇچرايدىغان ئەڭ قىممەتلىك گۈل-
دۇر. گۈللەرنى تىڭلاش سەنئىتىنىڭ ئەڭ يۇكسەك پەللىسـى
سوقراتتا. ئۇنىڭ تىلىدىن پەقەت شېئىرلا تۆكۈلىدۇ. ماريـ
سوقرات بىلەن كۆرۈشمىگەن، ئۇ چاغدا تېخى سوقرات بىلـەن
كۆرۈشۈشكە تەييارلىنىپ بولالمىغان ئىدى. مانا ھازىرغىچە

باغدىكى جىمى گۈل سوقرات بىلەن ماربىنىڭ دىدار ـ مۇلا ـ قاتتا بولۇشىنى هاياجانلىق تەقەززا بىلەن ساقلاپ ياشاۋاتىدۇ.

دىئاننىڭ بۇ گەپلەر خۇددى چۆچەكتەك تۇيۇلۇۋاتاتتى. رۇ ـ ئاللىق بىلەن ئەپسانە ئۇنىڭ كاللىسىدا بىر ـ بىرىگە كىرد ـ شىپ كەتكەن ئىدى، ئۇ بۇ ئىشلارنى قانداق چۈشىنىپ، قانداق ھېس قىلىشنى ئاڭقىرالمايۋاتاتتى. ھېچبولمىغاندا سوقراتنىڭ كىملىكىنى ئازراق بولسىمۇ بىلگەن ئىدى ئىش ـ قىلىپ. ئۇ كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا خالار ـ خالىماس باغدىن باشقىلارغا ئوخشىمايدىغان گۈل ئىزدىدى. ئەتراپتا ئالاھىدە گۈزەللىكى ياكى تۇرق ـ قىياپىتى باشقىلاردىن پەرقلىنىپ تۇرىدىغان گۈل كۆرۈنمەيتتى.

ـــ سوقراتنى كۆرۈپ باقساق بولامدۇ؟ ـــ دەپ سورىدى دىئاننا زەينەپ خانىمدىن.

ـــ چىن دىلىڭدىن كۆرۈشنى ئىستىسەڭ، ئەلۋەتتە كۆرە ـ لەيسەن. سېنى تاڭ قالدۇرىمەن دېگىنىمۇ دەل شۇ.

زەينەپ خانىم دىئاننانى كەينىدىن ئەگىشىپ مېڭىشنى ئېيتىپ، ئەڭ چەتتىكى گۈللەرنىمۇ كەينىدە قالدۇرۇپ باغنىڭ ئاخىرىغا كېلىپ، يېرىم مېتىرچە ئېگىزلىكتە قوپۇرۇلغان توپا دۆۋىسىنىڭ ئالدىدا توختىدى.

ـــ كەلدۇق مانا.

باغنىڭ پۈت سىغقۇدەك يېرىنىڭ ھەممىسى گۈل بىلەن لىق تولغان، لېكىن بۇ يەر قوپقۇرۇق! زەينەپ خانىم مىت قىلماستىن شۇ يەردە تۇراتتى. دىئاننا خېلىغىچە ئاۋاز چىقار ـ ماستىن ئۇنىڭ قېشىدا كۈتۈپ تۇردىيۇ، ئەمما ۋاقىت ئۆتكەن ـ سېرى تاقەت قىلالماي سورىدى:

Kayıp Gül

ـــ بۇ يەردە نېمىشقا مۇنداق تۇرۇۋېرىمىز؟ سوقراتنىڭ قېشىغا بارمامدۇق؟

ـــ بىز ئۇنىڭ قېشىدا، دېئاننا. سوقراتنىڭ سەلتەنەت پا- يىسىدا تۇرۇپتىمىز.

ـــ چاقچاق قىلىۋاتمايدىغانسىز؟

زەينەپ خانىم چىرايىغا مۇلايىم تەبەسسۇم يۈگۈرتۈپ قو- لىنى ئالدىدىكى بوشلۇققا يەڭگىل ئۇزاتتى.

ـــ قارىغىنا، بۇ گۈللەرنىڭ گۈزەللىكىگە، ـــ ئۇ سۆزد- ىنىڭ ئاخىرىسىنى چۈشۈرگەچ بېشىنى ئەپسۇسلانغاندەك چايقـ- دى، ـــ راستتىنلا كۆڭلۈڭگە ئالما، دېئاننا... سەن كۆرەلمەي- دىغان نەرسىنىڭ گۈزەللىكى توغرۇلۇق سۆزلىمەسلىكىم كې- رەك ئىدى.

دېئاننا ھەيرانلىق تولغان كۆزلىرى بىلەن زەينەپ خانىمغا قارىدى.

ـــ سوقراتنىڭ ھۇزۇرىدا تۇرۇۋاتقىنىمىزغا ئىشەنمەيۋاتـ- سەن، شۇنداقمۇ؟

ـــ ھە، بۇنىڭغا ئىشىنىشىم ئەلۋەتتە قىيىن ـ دە.

ـــ خوپ، ئۇنداقتا قېنى ئېيتە، قىزىم، ـــ دېدى زەينەپ خانىم، ـــ "باشقىلار" سېنى نەچچە يىللاپ گۈللەرنىڭ سۆزلـ- يەلمەيدىغانلىقىغا ئىشەندۇرۇپ كەپتىيۇ، مەن نېمە دەپ سېنى بىر نەچچە دەقىقە بولسىمۇ ئالدىڭدا سەن كۆرەلمەيدىغان گۈل- نىڭ بارلىقىغا ئىشەندۇرمەي؟

زەينەپ خانىم دېئاننانىڭ جاۋاب بېرىشىنى كۈتمەيلا قولى بىلەن ئالدىدىكى بوش توپنى كۆرسەتتى:

سوقرات بىر ھەپتە ئاۋۋال دەل مۇشۇ يەرگە تىكىلگەن

ئىدى. ئۇنى ماريىغا ئارمىغان قىلىش ئويىدا، بەزى ھازىر-لىقلارنى قىلىش ئۈچۈن پارنىكچى دوستۇمنىڭ قېشىغا ئەۋەتتۈم.

— ماڭا لازىمى مانا مۇشۇ ئىزاھات ئىدى، زەينەپ خانىم، توۋا، مېنى راستتىنلا تاڭ قالدۇردىڭىز، قېشىڭىزدىن بەدەر قېچىشقا تاس قالدىم جۇمۇ!

— سەندىن ئۆزۈر سورايمەن، دىئانا. يالغان دېگەننىڭ ئاق - قارىسى يوق، ھەممىسى يالغان. ئەمما ئەگەر بىر يالغان ئۆزىدىنمۇ بۈيۈك بىر يالغاننى ۋۇجۇدقا چىقارسا، مەسىلەن، سەن گۈللەر گەپ قىلالمايدۇ دېگەندەك، ئۇنى ئەپسۇ قىلىۋېتىشكە بولىدۇ. شۇنداق بولسىمۇ، يەنىلا مېنى كەچۈرۈشۈڭنى ۋە چۈشىنىشىڭنى سورايمەن.

— ھېچقىسى يوق، — دېدى دىئانا كۈلۈپ.

ئۇلار يېنىپ ئىشىككە كەلگەندە، زەينەپ خانىم:

— ئەتە ئەتىگەنلىك دەرس سائەت 15:31 گە سۈرۈلىدى، — دېدى، — ئەمما سائەت توققۇز يېرىمدا مېنى ياتىقىڭدا ساقلا. دېڭىز بوغۇزىنى ئايلاندۇرۇپ كېلەي، قانداق، بولامدۇ؟

— بەك ياخشى بولدى.

33

ئىستانبۇلنى يەتكۈچە ئايلانغان دىئاننا دەرسكە كىرگۈچە بولغان ئارىلىقتا بىردەم ئارام ئېلىۋېلىش ئۈچۈن ياتىقىغا قايتىپ كىردى. ئەمما پىكىر - خىيالى يەنىلا ئەتىدىن بېرىقى ساياھىتىدە لەيلەيتتى.

زەينەپ خانىم ئەتىگەن ئۇنى ياتقىدىن ئېلىپ، ئورتاكۆي (ئارامەھەللە) دېيىلىدىغان كىچىك بىر ساھىلغا ئېلىپ بارىدى. ئۇلار ئۇ يەردە قاتلىما يېيىشتى، ئاندىن بىر قېيىققا ئولتۇرۇپ، قەدىمىي جامەنىڭ ئۇدۇلىدىكى پىرىستاندىن دېڭىزغا كىردى.

ئۇلار بوغۇزنىڭ تىنچ، كۆپكۆك سۇيىدە ياۋروپا تەرەپنى بويلاپ سوزۇلغان يېڭىكۆي (يېڭى مەھەللە) گىچە باردى. ئۇ يەردىن ئاسىيا تەرەپكە بۇرۇلۇپ، مارمارا دېڭىزىغا قاراپ ئىچكىرىلىدى ۋە نەچچە ئەسىردىن بېرى تاقۇلۇپ تېخى بىر نەچچە يىلنىڭ ئالدىدىلا كىشىلەرگە ئېچىۋېتىلگەن قىز قەلئەسىدە چۈشلۈك تاماق يېدى. دىئاننا ئەسلىدە ئەتىگەن يەۋالـ

غان قاتلىما بىلەنلا كۈپايىلەنمەكچى ئىدى، ئەمما داستىخانغا چىقىرىلغان بىر ـ بىرىدىن ئېسىل ئوسۇللى تائاملىرىنى يېمەي چىدىيالمىدى.

زەينەپ خانىم دەرس ۋاقتىغچە ماربي بىلەن گۈل توغرۇ-لۇق ئېغىز ئاچماسلىقنى تاپىلىغاچقا، يەنە كېلىپ دىئاننا ئۆزىمۇ بىر كۈن بولسىمۇ بۇ ئىشلارنى كاللىسىدىن چىقىرىۋېتىشنى ئارزۇلاپ كەلگەچكىمۇ، ئۇلار سەپەر جەريانىدا بۇ ھەقتە ئېغىز ئېچىشمىدى. ئەمما ئېچىلىپ ـ يېيىلىپ كۈلۈشكەنلىرىدە ياكى غىزالىنىۋاتقانلىرىدا بولسۇن، بۇ گەپلەر بەزىدە ئارىلاپ پاراڭغا قىستۇرۇلۇپ قالاتتى.

دىئاننا بۇ ساياھەتنىڭ كۆڭۈلدىكىدەك بولۇشى ئۈچۈن زەينەپ خانىمنىڭ بارلىق ئىشلارنى تەپسىلىي ئويلاپ ئورۇنلاشتۇرغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ ئۆزىنىڭ كۈنبويى شۇنچىلىك ئىززەتتەنگىنىدىن، زەينەپ خانىم مېنى يەنە "ماربي" دەپ ئويلاپ قالمىغاندۇ ـ ھە، دەپ ئويلىماي تۇرالمىدى...

دىئاننا دەرسكە قاتنىشىش ئۈچۈن باغقا كەلگۈچە، كۈنبو-يى قاقاھلاپ كۈلۈپ يۈرگەن زەينەپ خانىم يەنە "گۈلنى تىكىلاش سەنئىتى"نىڭ تۈرگۈنلۈكىگە قايتىپ قالارمۇ، دېگەن-لەر خىيالىدىن كەچتى.

دەرس باشلىنىدىغان ۋاقىت دەل توشقان مەھەلدە زەينەپ خانىمنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى:

ـــ ۋاقىتنى ئۆتكۈزمەي باغقا كىرىپ كېتەيلى.

دىئاننا تېز ـ تېز قەدەملەر بىلەن باغقا كىرىپ كېتىۋاتقان زەينەپ خانىمغا ئەگەشتى. ئۇلار باغنىڭ قاپ ئوتتۇرىسىغا كەلگەندە، يولنىڭ قىرىدا بۇرۇن كۆرۈپ باقمىغان يوغان بىر

Kayıp Gül

تەشتەكنىڭ پەيدا بولۇپ قالغانلىقى دىئاننانىڭ دىققىتىنى تارتتى. تەشتەكتە ھەشقىپىچەكتەك بىر ـ بىرىگە چىرمىشىپ ئۆسكەن ئىككى تۈپ گۈل كۆچىتى تۇراتتى. كۆچەتلەرنىڭ بىرىدىكى گۈل قىزىل، يەنە بىرىدىكى گۈل بولسا ئاق ئىدى. قىزىل گۈل تىك، ئاق گۈل سەل پۈكۈلگەندەك بېشىنى يەرگە ئېگىپ تۇراتتى. ئىككى گۈلنىڭ غول ۋە يوپۇرماقلىرى بىر ـ بىرىگە شۇ قەدەر زىچ كىرىشىپ كەتكەن ئىدىكى، تازا دىققەت قىلمىسا كىشىگە خۇددى بىر تۈپ كۆچەتتە ئىككى خىل رەڭ-لىك گۈل ئېچىلغاندەك تۇيغۇ بېرەتتى.

— سوقرات بۇ ئەمەستۇ؟ — دەپ سورىدى دىئاننا.

— ياق، تەشتەكنىڭ ئۈستىدە ئىسمى يېزىقلىق.

دىئاننا ئېگىلىپ تەشتەككە ئويۇلغان ئىسمىنى ئوقۇدى:

— ئەفەس... بۇ، بۇ... بىر قەدىمىي شەھەرنىڭ ئىسمىغۇ؟

— ھەئە، شۇنداق. بىر زامانلاردا بۇگۈنكى سەلجۇق[1] ئەتراپىدا قۇرۇلغان شەھەر.

— بۇ تەشتەك شۇ يەردىن كەلتۈرۈلگەنمۇ؟ بايقىشىمچە، باغدىكى ھېچقانداق گۈل تەشتەككە ئېلىنمىغان، بۇلارنىمۇ باغچىغا قويماقچىمۇ سىز؟

— شۇنداق، ئەفەستىن كەلتۈرۈلدى. ئەكەلگەندىن بېرى ئۆيدە ئىدى، تۈنۈگۈن ئاخشام باغقا ئېلىپ كىردۇق. ئەفەس گۈللىرىنىڭ باغچىغا ئۆزلىشىپ-ئۆزلىشىپ كەتكەنلىكى تامامەن ئۇلارغا باغلىق. ئۇچ كۈنلۈك مۆھلەت جەريانىدا ئۇلار باغقا ئۆزلىشىدۇ ياكى ئەفەسكە قايتۇرۇۋېتىلىدۇ. بۇ بىر سىناق، ئەمەلىيەتتە.

[1] سەلجۇق — تۈركىيەنىڭ ئىزمىر ئۆلكىسىدىكى مەركىزىي شەھەر.

دىئاننا زەينەپ خانىمنىڭ سۆزلىرىگە ئەمدى ھەيران قالماسلىقنى ئۆگىنىۋالغان ئىدى.

ــ قانداق سىناق؟ ــ دەپ سورىدى ئۇ خۇددى گۈلنىڭ بىر باغچىغا تىكىلىشتىن ئىلگىرى سىناق ئېلىشتىنمۇ ئۆتە يەنە بىر غەيرى ئىش يوقتەك.

ــ بۇ باغدىكى گۈللەرنىڭ ئەڭ گەۋدىلىك ئالاھىدىلىكىنىڭ بىرى: رەڭگى، تىلى، قىياپىتى قانچىلىك پەرقلىق بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، ئۇلار بۇ يەردە بۇيۇك بىرلىك ئىچىدە ئۇرۇش ـ جېدەل، ھەسەت ـ خۇسۇمەت، كىبرۇ ـ تەمەننادىن پۈتۈنلەي پاكلانغان ھالدا ياشايدۇ. شۇڭا باغقا يېڭى گۈل تىكىشتىن ئاۋۋال ئۇلارنى ئەستايىدىل تاللايمىز. گۈللەر بىر ـ بىرىگە تەسىر كۆرسىتىدۇ، ۋاقىت ئۆتكەنسېرى بىر گۈلنىڭ خۇلقى يەنە بىرىگە ئۆتىدۇ. بىزدە: «غورا غورىنى كۆرسە ئالا بوپتۇ» دەيدىغان ھېكمەتلىك سۆز بار. شۇڭا باغقا بىر گۈلنى ئەكىرىشتىن ئاۋۋال ئۇ ئەتراپىدىكىلەرگە يامان تەسىر كۆرسىتەمدۇ ـ يوق، بۇنى دەلىللىمەي بولمايدۇ.

بۇ ئەفەس گۈلى ئۆزگىچە بىر ئالاھىدىلىكنى نامايان قىلىپ تۇرۇپتۇ: خۇلقى بىر ـ بىرىدىن تۈپتىن پەرقلىنىدىغان ئىككى تۈپ گۈل بىر تەشتەككە تىكىلىدۇ؛ ئۇزاق مەزگىل شاخ ـ پۈتاقلىرى ئۆزئارا گىرەلىشىپ ئۆسۈپ، بىر ـ بىرىدىن ئاجراتقۇسىز ھالغا كېلىدۇ؛ ئەمما ئۇلار ۋاقىت ئۆتكەنسېرى تۈگمەس جەڭگى ـ جېدەلگە چۈشىدۇ، چىقىشالمايدۇ. شۇڭا باغقا قويۇشتىن ئاۋۋال ئۇلار بىزگە ئۆزلىرىنىڭ بىر گۈل تىمسالىدا ياشىيالايدىغان ـ ياشىيالمايدىغانلىقىنى ئىسپاتلاپ بېرىشى كېرەك.

Kayıp Gül

زەينەپ خانىم ئويچان نەزەردە ئەفەس گۈلىگە قارىۋەتكەن-
دىن كېيىن، سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

— بۇ ئىش ئېغىزدا دېگەندەك ئاسان ئەمەس... ئىككىسى ئوخشاش مۇھىت، ئوخشاش تۇپراقتىن كەلگەندەك قىلغان بە-
لەن، لېكىن ئۇلارنىڭ ئۆزىنى تونۇشى، بىلىشى ناھايىتى پەرقلىق. قىزىل تۇرغىنى ئەفەستىكى ئارتەمىس ئىبادەتخانە-
سى[1]دا تىكىلگەن، ئاق تۇرغىنى بولسا مەريەم ئانىنىڭ ئۆيى[2] دە. قىزىل گۈل ئۆزىنىڭ مەرگەن ئىلاھە ئارتەمىس ئىكەنلە-
كىگە شەكسىز ئىشىنىدۇ ۋە ئۆزىنىڭ پەقەت شۇ نام بىلەن چاقىرىلىشىنى ئۈمىد قىلىدۇ. ئاق گۈلنىڭ بولسا بىرەر ئە-
سىمغا خۇشى يوق، ئەمما بىز ئۇنى مەريەم دەپ ئاتىۋالدۇق.

— مەرگەن ئىلاھە دېدىڭىزما؟ — دەپ سورىدى دىئانا خاتا ئاڭلىمىغاندىمەن، دېگەندەك ئاھاڭدا، — مەرگەن ئىلاھە دىئانا شۇغۇ؟ئىسمىم ئوخشاپ قالغىنى ئۈچۈن دوستلىرىم مېنى ھەدىسە "ئىلاھە"گە ئوخشىتىپ چېقىشاتتى.

---

[1] ئارتەمىس — يۇنانچىدا Artemision، لاتىنچىدا Artemisius دەپمۇ ئېلىنىدۇ، رىۋايەتلەرگە قارىغاندا، ئارتەمىس يۇنان ئەپسانىلىرىدىكى زېئوس بىلەن لېتونىڭ پەرزەنتى؛ ئاپوللونىڭ قوشكېزەك سىڭلىسى؛ يەنە بىر ئىسمى دىئانا؛ ئۇ ئوۋغا، ياۋايى ھايۋانلارغا، بوۋاقلارنىڭ توغۇلۇشىغا، ئىپپەتكە، شۇنداقلا قىزلارغا مەسئۇل ئىلاھە بولۇپ، مەرگەنلىكى بىلەن مەشھۇر. شۇڭا كۆپىنچە ئوقيا ئېتىۋاتقان ياكى بىر بۇغىنى يېتىلەپ، دۇمبىسىگە ئېسىلغان ئوقداندىن ئوق ئېلىۋاتقان ھالەتتە تەسۋىرلىنىدۇ. ئارتەمىس ئىبادەتخانىسى — ئارتەمىسنىڭ روھىناتىغا بېغىشلاپ، پۈتۈنلەي مەرمەردىن ياسالغان ئىبادەتخانا بولۇپ، ھا-
زىرقى تۈركىيەنىڭ ئىزمىر ئۆلكىسى سەلجۇق شەھىرىدە ئىبادەتخانا ئىزناسى ھېلىھەم ساقلانغان، «دۇنيادىكى يەتتە مۆجىزات»نىڭ بىرى دەپ تەرىپلىنىدۇ، ئۆز زامانىسىدا دىئانا ئىبادەتخانىسى دەپمۇ ئاتالغان. — ت.

[2] مەريەم ئانىنىڭ ئۆيى — ھازىرقى تۈركىيەنىڭ ئىزمىر ئۆلكىسى سەلجۇق شەھىرى-
كى بۇلبۇل تېغىغا جايلاشقان قەدىمىي زىيارەتگاھ، ئەيسانىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن مەريەم كېيىن-
كى ئۆمرىنى ساينت جون (يۇھاننا) بىلەن مۇشۇ يەردە ئۆتكۈزگەن، مەريەمنىڭ قەبرىسىمۇ مۇ-
شۇ بۇلبۇل تېغىدا، دەپ قارىلىدۇ. خىرىستىيانلار ھېلىھەم بۇ جاينى مۇقەددەس بىلىپ زىيارەت قىلىدۇ. — ت.

ــ ھەئە، رىم ئەپسانىلىرىدىكى مەرگەن ئىلاھە دىئاننا شۇدۇر. يۇنان ئەپسانىلىرىدە ئارتەمىس دېيىلىدۇ.

دىئاننا بىردەم ئويغا پېتىپ تۇرۇپ قېلىپ يەنە سورىدى:

ــ بۇ گۈللەر ئەمىسە نېمىگە تالاش ـ تارتىش قىلىشىدۇ؟

ــ ئىككىيلەننىڭ ئارىسىدا بولۇپ ئۆتكەن تالاش ـ تار ـ تىشنى ئاڭلىغۇڭ بارمۇ؟

دىئاننا زەينەپ خانىمغا بىلىندۇرمىگەن بىلەن ئارتەمىس بىلەن مەريەم ئوتتۇرىسىدا بولۇپ ئۆتكەن تالاش ـ تارتىشنى بەكلا ئاڭلىغۇسى بار ئىدى.

ــ نېمىشقا ئاڭلىماي، ئاڭلايلى.

زەينەپ خانىم تەشتەكنىڭ قېشىدا ئولتۇردى، دىئاننامۇ ئۇنىڭغا ئەگەشتى.

ــ سالام، ئەفەس گۈلى. سىلەرنىڭ پارىڭلارنى ئاڭلاشقا ئىجازەت بېرەرسىلەرمىكىن؟ ــ دەپ سورىدى زەينەپ خانىم ۋە بىر دەمدىن كېيىن دىئاننىغا قاراپ، ــ ئارتەمىس: "مېنىڭ ئىسمىم ئارتەمىس" دەپ گۆلەيدى ماڭا، ــ دېدى. خوپ، ئۇ شۇنى خالىغان بولسا، مەنمۇ ئەفەس گۈلىنى ئىككى ئىسىمدا ئاتاپ گەپ قىلاي. ئۇلارنىڭ پارىڭىنى ئەينەن يەتكۈزىمەن، باشلامدۇق؟

دىئاننا كۆزىنى "تەييارمەن" دېگەن مەنىدە يۇمۇپ ئاچتى، زەينەپ خانىم، ئارتەمىس بىلەن مەريەم ئوتتۇرىسىدىكى پاراڭنى يەتكۈزۈشكە باشلىدى:

ــ سەل سىپايە بولساڭ بولماسمىدى؟ ــ دېدى مەريەم، ــ بىزنى نېمە دەپ چاقىرىشنىڭ ھېچبىر پەرقى يوققۇ.

ــ پەرقى يوق دېگىنىڭ نېمىسى، ــ دېدى ئارتەمىس، ــ

Kayıp Gül

مېنىڭ ئىسمىم بار. تىللاردا داستان، زېمىندىن تاكى ئەرشـ
كىچە ھەممە بىلىدىغان ئىسمىم: ئار ـ تە ـ مىس! نام ـ شەـ
رېپىم ئىلاھلار قاتاردا تىلغا ئېلىنىدۇ، بىلەمسەن؟ مەن سېـ
نىڭدەك گۈل ئەمەس، گۈزەللەرنىڭ يەكتاسى، ئۇلۇغ ئىلاھـە
ئارتەمىسمەن، ئۇقتۇڭمۇ!؟ سېنىڭدەك گۈللەر قەسرىمگە زىنـ
نەتلا، خالاس.

ــ نېمانداق تولا "مەن، مەن"لا دەيسەن؟

ــ دەيمەن، نېمە بوپتۇ. ئارتەمىس "مەن" دېمىسە، يەنە كىم "مەن" دېيەلىسۇن؟ سەندەك ئۆلۈمتۇك خەس گۈل دېسۇنـ مۇ ئەمىسە؟

ــ رېئاللىق ئۆزۈڭگە ئايان تۇرۇپ، يەنە ھەدېسە ئېغىـ زىڭدىن "مەن ئىلاھە، سەن بىر گۈل" دېگەن شۇ گەپ چۈشـ مەيدۇ.

ــ قايسى رېئاللىق؟

ــ بولدى، بولدى قىلە، ساڭا ئازار بېرىپ قويماي يەنە.

ــ سەن؟ سەن ماڭا ئازار بېرەلەيسەن؟ ھا ـ ھا ـ ھا... بىر خەس گۈل ئارتەمىسنى، ئىلاھەنىڭ كۆڭلىنى يېرىم قىلالايمىش! ۋاي، قېنى كەل، مېنى خاپا قىل، ماڭا ئازار بەر.

ــ ئەمما سەن ئاۋۋال بىزگە ئۆزۈڭ كۆرەڭلەيدىغان كـاتـ تىلىقىڭ ھەققىدە ئىككى ئېغىز گەپ قىلىپ بەر. ئېيتە، ئار ـ تەمىس دېگەن كىم ئۇ؟ نېمەڭگە بۇنچە مەغرۇر، كۆرەڭلەيسەن؟ قېنى ئېيتە، پۈتۈن باغ بىلىپ قالسۇن.

ــ ئاچچىقىمنى كەلتۈرمە. ئۇلۇغ ئارتەمىسنى كىم بىلـ مەيدۇ؟ مېنى كىم تونۇمايدۇ؟

ــ بىز ھازىر سېنىڭ ئىبادەتخانالىدا ئەمەس، ئارتەمىس،

بۇ بىر گۈللۈك باغ. گۈللەر سېنى تونۇماسلىقى مۇمكىن. ئۇ-لۇغ ئارتەمىسنى تونۇۋېلىشتا ئۇلارنىڭمۇ ھەققى بار ئەمەسمۇ؟ سەن بۇيۇكسەن، ناھايىتى ئۇلۇغسەن! قېنى، مەرھەمەت قىلىپ، بىزنى بۇيۇكلۇكۈڭنى ئاڭلاش بەختىگە مۇيەسسەر قىل، ئارتەمىس.

ــ ئەمدى جايىدا گەپ قىلدىڭ، گۈلچىقىم. ئەلۋەتتە، ئۇ-لۇغلۇقۇمنى بىلىش ھەممىنىڭ ھەققى. ئۇلۇغ ئارتەمىسنىڭ كىملىكىنى گۈللەرمۇ بىلىشى كېرەك. ئەمىسە كۆپچىلىك قۇلىقىنى دىڭ تۇتۇپ ئاڭلىغاي.

مەن ــ ئىلاھلارنىڭ ئىلاھى زېئوسنىڭ قىزى ئارتەمىس! ئەفەستە ياشىغانمەن. ئەفەسكە قەدەم قويغانلىكى ئادەمنىڭ كاللىسىغا ئەڭ ئالدى بىلەن "مەريەم ئانىنىڭ ئوّيى" دېگەندەك ئۇششاق ـ چۈششەك، ئەسكى ـ تۈسكى تايىنسىز يەرلەر ئە-مەس، ئارتەمىس ئىبادەتخانىسى كېلىدۇ. نەچچە ئەسىردىن بې-رى دۇنيادىكى يەتتە مۆجىزاتنىڭ بىرى سانالمىش ھەيۋەتلىك قەسىرىمدە ماڭا ئىبادەت قىلىشقا كەلگەن بىھېسىاب ئادەملەرنى قوبۇل قىلدىم. ئادەملەر ئالدىمغا چۈمۈلىدەك ئايىغى ئۈزۈلمەي كېلىپ تۇراتتى، ماڭا مەدھىيە ياغدۇرۇش، مېنى ئۇلۇغلاش، ئالدىمدا تىز پۈكۈپ، باش ئېگىپ ئىتائەت قىلىش ئۈچۈن، ناھايىتى ئۇزاقلاردىن بىر ـ بىرىنىڭ ئۈستىگە دەسسەپ-چەپ-لىشىپ كېلەتتى. ئارتەمىسنىڭ قانچىلىك ئۇلۇغلۇقىنى ئەمدى بىلدىڭمۇ، ئەي گۈل؟ سېنى ۋە سەندەكلەرنى قومۇرۇپ ۋازا ـ لوڭقىلارغا تىككەن ئىنسانلار بوسۇغامدا قۇل كەبى قول باغلاپ تۇرىدۇ. باغدىكى ئى گۈللەر، سىلەرمۇ ئاڭلىدىڭلارمۇ؟ مېنىڭ، ئارتەمىسنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى ئۇقتۇڭلارمۇ؟

— مەن ئويلىغاندەك گەپ قىلدىڭ، — دېدى مەريەم، — مەن سېنى ئۆزى ھەققىدە گەپ قىلىپ بېرەرمىكىن دېۋىدىم، لېكىن سەن داداڭنىڭ كىملىكى، ئۆيۈڭنىڭ ھەيۋەتلىكى، سېنى كۆككە كۆتۈرگۈچىلەر بايانىدا گەپ يورغىلاتتىڭ. مەن سەندىن بۇ گەپلەرنى سورىمىدىم، ئارتەمىس، مەن پەقەت سېنىڭ كىملىكىڭنىلا سوراۋاتىمەن.

— پېسەندى گۈل! — دېدى ئارتەمىس، — نېمە دېمەك-چىسەن؟ ئۇلۇغلۇقۇم، كاتتىلىقىمنى سورىمىغانمىتىڭ؟ مەن تەڭداشسىز ئۇلۇغ بولمىسام شۇنچىۋالا جىق ئادەم ماڭا چوقۇنارمىدى؟ ئېغىزى قۇرۇپ كەتكۈچە ماڭا مەدھىيە ئالقىش ياغدۇرارمىدى؟ ماڭا ئەسىر ـ مۇپتىلا بولارمىدى؟

— ئەسلىدە سەن ئۇلارغا ئەسىرسەن، ئارتەمىس، پەقەت بۇ رېئاللىقنى ئېتىراپ قىلغۇڭ يوق، خالاس.

— ھەسەتتىن نېمە دېگىنىڭنىمۇ بىلمەيۋاتسەن ـ ھە.

— راست، ئەسلىي سەن ئۇلارغا ئەسىرسەن! ئارتەمىس دېگەن كىم؟ خەلق باشتا ئۆزى ئويلاپ، ئويدۇرۇپ چىقىپ، ئاندىن چوقۇنغان خىياللا، خالاس. ئېيتە، يالغانمۇ؟ ئارتەمىس-نى يارانقان، مەيدانغا كەلتۈرگىنى خەلق ئەمەس، نېمە؟ ئاۋۋال كاللىسىدا مۇقەددەس بىلىدىغان بىر كۈچ ـ قۇدرەت، گۈزەل-لىك، يۈكسەكلىك غايىسىنى تۇرغۇزۇپ، ئاندىن مەدھىيە ـ مۇبارەك بىلەن سېنى دۇنياغا كەلتۈرگىنى — سەن ئاجىز ساناۋاتقان ئاشۇ خەلق، ئىنسان ئەمەسمۇ؟ ئۇلارنىڭ ساڭا باغ-لىنىپ قالغانلىقىغا ئالدىنىپ قالما، ئارتەمىس. سېنى ئۇلار ئويدۇرۇپ چىقاردى؛ سەندىكى قۇدرەت ـ كامالىنى ئۇلار ساڭا بىلدۇردى؛ نامىشەرىپىڭنى ئەنە شۇلار كۆككە كۆتۈردى... دې-

يىشكه تىلىم قىسىنىدۇ، ئەمما سەن ھەقىقەتتە مۇستەقىل مەۋجۇت ئەمەسسەن، ئارتەمىس. سەن پەقەت ئۇلارنىڭ سايىسىدىلا مەۋجۇتسەن؛ ئۇلارنىڭ مەدھىيەسى، چوقۇنۇشى ۋە ھەيۋىسىدىلا مەۋجۇتسەن! باشقىلارغا بېقىندىسەن، ئارتەمىس!

ــ ھەددىڭدىن ئاشما ئىپلاس خەس چېچەك! ئالدى بىلەن ئۆزۈڭگە بىر باققىنا. ماڭا بۇنداق گەپ قىلىدىغانغا سەن كىم ئىدىڭ، ھە؟!

ــ ھەقلىقسەن، مەن ئۇنچىۋالا ئۇلۇغ نەرسە ئەمەسمەن. ئەمما مەن بىر گۈلمەن... ئادەملەر مېنى سۆيسۇن، سۆيمەسۇن، كىملەردۇ مېنىڭ دەردىمدە ئەقلىدىن ئازسۇن ۋە ياكى قېشىمغا ئىنس ـ جىن يولىسۇن ـ يولىمىسۇن، پەقەت، پەقەتلا بىر گۈلمەن! شۇنداق، ئۇلۇغلۇقتىن دەۋايىم يوق، ئاددىي بىر گۈل بولساملا بولدى. گۈلنىڭ نېمىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقىنى بىلەمسەن، دوستۇم؟ گۈل ــ ئەركىنلىك دېمەكتۇر! باشقىلارنىڭ مەدھىيەسىدە ياشناپ، تەنقىدىدە ئۆلىمەستىن، مۇستەقىل مەۋجۇت بولۇش دېمەكتۇر. خاتا چۈشىنىۋالما، مەنمۇ ئادەملەرنى ياخشى كۆرىمەن، ئۇلارنىڭ مېنى يوقلاپ تۇرۇشىنى، خۇش پۇرىقىمدىن ھىدلىشىنى ياقتۇرىمەن. ئەمما ئويۇم ــ ئۇلارغا تەمەسىز ھالدا خۇش پۇرىقىمنى سۇنۇش، بېغىشلاشتۇر. ئەلۋەتتە، ساڭا ئىبادەت قىلىشقا كەلگەنلەردەك مېنىڭ ھۇزۇرۇمغا كېلىدىغانلار ئۇنچە كۆپ ئەمەس. بەلكى مەريەم ئانىنىڭ ئۆيىگە قەدەم تەشرىپ قىلغانلارنىڭ كۆپىنچىسى ئۇ يەردە مەندەك كىچىك گۈلگە دىققەت قىلمىغان بولۇشى مۇمكىن. ئەمما ئىشەن، كۆپ بولمىسىمۇ مېنى سەزگەن دوستلار يەنە بار. لېكىن ئۇلارنى ساڭا تېۋىنغىلى كەلگەنلەر

بىلەن ئوخشاش دەپ قارىۋالما، ھە.

ــ ۋاي، قانداقسىگە ئوخشىسۇن ئىپلاس گۈلۈم، ماڭا تې-ۋىنغىلى كېلىدىغانلار ھەددى ـ ھېسابسىز تۇرسا.

ــ ئېسىڭدىمۇ؟ قۇياش پارلاپ تۇرغان كۈنلەردە قېشىڭغا دەريا بولۇپ ئاققانلار، كۈز كەلگەندە بىر ـ بىرلەپ ھۇزۇرۇڭ-نى تەرك ئېتىدۇ. قىش يېتىپ كېلىدىغان بولسا، ئەتراپىڭدىن ھېچكىمنى تاپالمايسەن. سەن تەنها قالمىسەن، لېكىن قۇرۇق غۇرۇرۇڭ تۇپەيلى يىغلىيالمايسەن. باھاردىكى مەدھىيە سېنى قانچىكى يۈكسەكلەرگە پەرۋاز قىلدۇرسا، كەچ كۈزدىكى غو-لىشىڭ ئۇنىڭدىنمۇ بەتتەر بولىدۇ. ھاۋانىڭ تۇيۇقسىز ئۆزگە-رىشىمۇ سېنى يەرگە ئۇرالايدۇ.

ــ كەچ كۈز دېگەن شۇنداق بولىدۇ.

ــ گۈل ئۇچۇنمۇ شۇنداق بولامدۇ؟ ياق! گۈل ئۇچۇن كۈز يامغۇرى ــ باھار ھازىرلىقى دېمەكتۇر. گۈل زىيارىتى ئۇچۇن كەلگەنلەر ساڭا تېۋىنىدىغانلاردەك ۋاپاسىز بولمايدۇ. ساڭا كەلگەنلەر تېۋىنىدۇ، ئەمما پەقەت ئۆزى ئۇچۇنلا. مېنىڭ قې-شىمغا كېلىدىغانلارچۇ؟ ئۇلار گۈلنىڭ پۇرىقى ئۇچۇن كېلە-دۇ. مەن ئالدىمغا كەلگەنلەردىن ئاجىزانە ئىگىراش كۈتمەيمەن. سۆيگۈ ئاشىقنى سۈندۇرۇپ زەئىپلەشتۈرمەيدۇ، ئەكسىچە تې-خىمۇ ئەزىز قىلىدۇ، يۈكسەلدۇرىدۇ.

دېمىسەم بولاتتى، ئەمما كەچۇر دوستۇم، ساڭا ئەسىر بولغانلار ھامان بىر كۈنى سېنى تەرك ئېتىپ كېتىشىدۇ. چۈنكى ئۇلار ساڭا ئەمەس، پەقەت ئۆزىنىڭ ھېس ـ ھاياجېنىدىغا ئىشىنىدۇ، تېۋىنىدۇ. ئەمما شۇنداق بىر كۈن كېلىدۇكى، ئۇلارنىڭ ھېسسىياتى سەندىنمۇ گۈزەل، قۇدرەتلىك، يېڭى

بىرئېتىقاد تاپىدۇ ـ ده، ئالـدى ـ كەينىـگە قارىمـاي كېتىـپ قېلىشىدۇ، سېنى ئۇنتۇيدۇ. ئۇلارنىڭ مەدھـىيە ـ ئالـقىشـىدا مەۋجۇت بولغىنىڭ ئۈچۈن، ئۇلار پەش قېقىپ كەتتىمۇ، سەن- مۇ يوقاپ كېتىسەن...

ـــ ياق، مەن ئـەبەدىي ياشايمەن. ئـۆلىدىغىنى سـەن، ئۇق- تۇڭمۇ؟

ـــ توغرا دېدىڭ، مەن ئۆلمەيدىغانلاردىن ئەمـەسمەن. بىـر كۈنى ھامان سولىمەن ۋە تۇپراققا قېتىلىپ كېتىـمەن. ئەمـا ئۆلسەممۇ، ھاياتىم تۈگەللەنمەيدۇ! چۈنكى مەن قېتىلغان، مەن كۆمۈلگەن ئۇ تۇپراق باشقا بىر گۈلنى پەرۋىش قىلىدۇ. مېنى خۇش پۇرىقىم تۇپەيلى سۆيگەن دوستلىرىمدىن باشقىلار ھـە- دىمىسىمۇ ئەسلىيەلمەيدۇ. ھېچكىم ئاللىقاچان قۇرۇپ كەتكـەن بىر گۈلنى يەنە خۇش پۇرىقى گۈپۈلدەپ تۇرىدىغان ھىد تـارد- تار دەپ ئويلىمايدۇ، ئەمما مەن مەۋجۇتمەن. ھاۋادىن ھىدىمنى ئالغـان ھامان، دوستـلىرىمـنىڭ يۈزىـگە تەبەسـسۇم يامرايـدۇ. "ئۆمرۈم بىكار كەتمەپتۇ" دەيمەن شۇ چاغدا ئۆزۈمگە. "چېچەك ئاچقۇچە قاراڭغۇلۇقتا ئۆتكەن شۇ ئۆمـرۈم بىكار كـەتمەپتـۇ!" دەيمەن، "پەقەت بىر گۈل بولسامىلا شۇ كۈپايە" دەيمەن!

قېنى دوستۇم، كەل، ئۆزۈڭگە قايت، بىر گۈل بولۇپ يـا- شا! نىقابىڭنى يىرت! گۈل يۈزۈڭنى ئاچ. گېپىمنى ئاڭلا، مەن بىلەن بىر بول. قېنى كەل، باغۋەندىن تەشتەكنى كـۈمپەيكـۈم قىلىشنى ئۆتۈنەيلى! قارا، باغنىڭ ھەقـىقىي راسـت گۈللەرگـە تولۇپ، پاتماي قالغىنىنى كۆرمىدىڭمۇ، ئەزىزىم؟

ـــ مەن گۈل ئەمەس، ـــ دەپ خىرقىرىدى ئارتەمىس، ـــ مەن بىر ئىلاھەمەن!

Kayıp Gül

ـــ ناۋادا تاقىۋالغان بۇ بۇيۇكلۇك چۈمپەردىسىنىڭ ئىچىدە راھەت تاپىدىغان بولساڭ، بوپتۇ، تاقاۋەر، داۋاملىق "مەن!" دەپ ياشاۋەر. ئەمما بۇنىڭ ھامان بەدىلى كېلىدۇ، ئارتەمىس. بىلگىنىكى، ھە دېسە "مەن" دەپ سۈرەن سېلىش ئاخىرى ئاپەتلۈك ئۆزلۈكۈڭنىڭ، بىر گۈللۈكۈڭنىڭ ئۇنتۇلۇشىنى، ئۆلۈشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ.

ـــ باغۋەن! ھوي، قېرى خوتۇن، مۇنۇ ئىپلاس بىر نېمىنى يېنىمدىن يۇلساڭچۇ!

ـــ بىلىسەن، بىزنىڭ بىر ـ بىرىمىزدىن ئايرىلىشىمىز مۇمكىن ئەمەس، ـــ دېدى مەريەم، ـــ خالايلى، خالىمايلى بىز بىرلىكتە ياشاشقا مەجبۇرمىز. بۇ تار تەشتەكتە ئوخشىمىغان ئىككى ئاۋاز بولۇپ تۇرۇۋېرىمىز ۋە ۋاقىت ئۆتكەنسېرى چىن كۆڭۈلىمىزدىن خۇشاللىق تاپالمىغىنىمىزدەك، ئەتراپتىكى باشقا گۈللەرنىڭمۇ خۇشلۇقىنى كېسىمىز. ھەتتا ئادەملەرنىڭ مۇ... يەنى ھىدىمىزنى ئالغانلىكى ئادەمنىڭ ئىچىگە جەڭگى ـ جېدىلى ئۆكسىمەس ئىككى ئاۋاز بولۇپ كىرىمىز: بىردەم سەن سۆزلەيسەن، دەم ئۆتۈپ مەن، بىردەم ئارتەمىس مەيدانغا چىقىدۇ، سەل ئۆتۈپ مەريەم... بەزىدە بىرلا ۋاقىتتا ۋارقىرىشىپ كېتىمىز. تەشتەكتىكى تالاش ـ تارتىشىمىز يەتمىگەندەك، بۇ ۋاراڭ ـ چۇرۇڭنى ئادەملەرنىڭ ئىچىگىمۇ سۆرەپ كىرىمىز. لېكىن بىزنىڭ ئۇلارنىمۇ ۋە ئۆزىمىزنىمۇ بۇنداق كۆڭۈلسىز لىككە پاتۇرىدىغانغا ھەققىمىز يوق، ئارتەمىس.

ئىشەن، ناۋادا قولۇمدىن كەلسە ئىدى، پەقەت سەن بىلەن ئورتاق بىر ئاۋاز، بىر ھىدقا ئايلىنىپ كېتىش ئۈچۈن "مەن دېگەن ئارتەمىس" دەپ سۈرەن سالغان بولاتتىم. ئەمما بۇنداق

قىلالمايمەن، ئارتەمىس. ئۆزۈمنىڭ بىر گۈل ئىكەنلىكىنى بىلگىنىم ئۈچۈنلا ئەمەس، ھەممىدىن مۇھىمى سېنىڭمۇ ئەمەلىيەتتە بىر گۈل ئىكەنلىكىڭنى بىلگىنىم ئۈچۈن بۇنداق قىلالمايمەن. ئۆزۈمدىن ۋاز كېچەلىسەممۇ، سەندىن ئەسلا ۋاز كېچەلمەيمەن. چۈنكى بىر گۈلنىڭ گۈزەللىكىنى ساڭا قاراپ ئاندىن ھېس قىلغانمەن، ئارتەمىس، ئۆزۈمنى ساڭا قاراپ بىلدىم، تونۇدۇم.

— جۆيلۈمە! — دېدى ئارتەمىس، — مەن دېگەن ئارتەمىس، سەن بولساڭ پەقەت بىر ئاجىز گۈللا، خالاس!

— ئارتەمىس، ئاڭلىشىمچە، كىشىلەر سېنى ئاجىزلارنىڭ باشپاناھى دېيىشىدىكەن. يەنە بەزىلەرنىڭ ئېيتىشىچە، ئوقيا-يېڭدىن ناھايىتى شەپسىز، تۇيۇقسىز ئېتىلىدىغان ئوق كەشىلەرگە ئاجايىپ شېرىن، تاتلىق بىر ئۆلۈم بەخش ئېتەمىش، شۇنداقمۇ؟

— ئەلۋەتتە!

— ئۇنداقتا... مەن سەن دېگەندەك ئاجىز بولسام، مېنى قوغدا، پاناھىڭغا ئال، ئارتەمىس. مېنى ئۆزۈڭدىن قوغدا. ھازىرنىڭ ئۆزىدە، ئوقۇڭنى چىقار، يانى تارت ۋە ئۆزۈڭگە ئاشۇ ئەڭ تاتلىق ئۆلۈم جامىنى سۇن! هودۇقما، يوق بولۇپ كەتمەيسەن. ئارتەمىس ئەسلىدىلا مەۋجۇتلۇقنىڭ ساھىبى ئەمەس-قۇ، ئۇ يوق بولسۇن! ئەمما "مەن"لىكىڭ ئاشۇ شېرىن ئۆلۈمگە يۈزلەنگىنىدە، سەن بىر گۈل بولۇپ تىرىلىسەن! بىلىمەن، بۇ ئاسان ئەمەس، ئەمما سەن قىلالايسەن.

— ...

— قېنى گەپ قىلە، ئۆزۈڭنى قويۇۋەت. ئۆزۈڭنىڭ بىر

Kayıp Gül

گۈل ئىكەنلىكىنى ئەسلەۋاتسەن، شۇنداقمۇ؟

زەينەپ خانىم ناھايىتى ئۇزۇنغىچە جىمىپ كەتتى. خېلى دىن كېيىن ئۇ ئاستاغىنە دىئاننىغا قاراپ: "ئارتەمىس مەرىيەم ئىگە جاۋاب بەرمەيۋاتىدۇ" دېدى.

— ھېچنېمە دېمىدىمۇ؟

— ياق، ھېچنېمە، — دېگىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى زەينەپ خانىم ۋە سۆزىنى جىددىي داۋاملاشتۇردى، — بۇگۈنكى دەرسىمىز مۇشۇنچىلىك بولسۇن، قىزىم. ئەتە ئەتىگەنكى تۆتنچى، شۇنداقلا ئاخىرقى دەرسىمىز سائەت 4:01 ئۆتكەندە.

دىئاننا كاللىسىنى سىلكىپ، پۈتۈن بەدىنىنىڭ ئۇيۇشۇپ كەتكىنىنى سەزدى. ئۇنىڭ قىلىدىغان، سورايدىغان نۇرغۇن گېپى بار ئىدى. ئەمما ئۇ يەنىلا سۈكۈتتە قېلىشنى مۇۋاپىق كۆردى.

34

دىئاننا ئاپئاق ئۇخلاش كىيىمى كىيگەن هالدا مېهمانخانىنىڭ بىرىنچى نومۇرلۇق ياتقىنىڭ ئالدىدا تۇراتتى. ئۇ زەيىنەپ خانىمنى تۇن يېرىمدا ئىشىك قاققان، چاقىرىلمىغان مېهمانغا نېمە دەر، دەپ ئىككىلىنەتتى.

يەنە ئۇچ سائەت ساقلىسا، زەينەپ خانىمنى ئويغاتماي، ئۇنى بىمەھەل بىئارام قىلمايمۇ نېمە سوراي دېسە، باغدا ئازادە سورىيالايتتى. ئەمما ئۇنىڭغىچە ياتقىدا هېلى ئۇيان، هېلى بۇيان پىرقىراپ يۇرۇشكە تاقەت قىلالمىدى. ئۇ ئىشىكنى يەڭگىل چەكتى.

ئاق ئۇخلاش كىيىمى كىيگەن زەينەپ خانىم ئىشىكنى ئاچتى. دىئاننانىڭ كۆزى دەماللىققا ئۇنىڭ ئۆزىنىڭكى بىلەن ئوخشاش پاسوندا تىكىلگەن ئۇخلاش كىيىمىگە چۈشتى.

ـــ هەقمەتەن كەچۈرۈڭ، زەينەپ خانىم. بەلكى ئۇخلىغان بولغىيتتىڭىز، بەلكى قائىدىڭىزنى بۇزغاندىمەن. ئەمما زادى ئۇخلىيالمىدىم. سىز بىلەن پاراڭلاشمىسام بولمايدۇ. بىئەپ چاغدا كېلىپ قالدىم...

Kayıp Gül

— ئۇخلاي دەپ تۇراتتىم. سائەت بىر بوپتۇ. بۇ چاغدا مەندەك قېرىنىڭلا ئەمەس، ھەرقانداق بىر ئادەمنىڭ ئىشىكىنى چەكسەڭ بولمايتتى.

زەينەپ خانىم ھەقلىق ئىدى، دىئاننانىڭ ئۇنىڭدىن ئاغرىدىغىنىشقا ھەققى يوق. "يەر يېرىلسا كىرىۋالسام" دەپ كەتتى دىدىئاننا ئىچىدە.

— يۇر، ئىچىگە كىر، — دەپ قوشتى زەينەپ خانىم.

— لېكىن سىز بايا...

— تۇنىڭ بۇ پەيتىدە ئىشىكىمنى قانچىلىك تەستە چەككىنىڭنى ھېس قىلالماسمەنمۇ؟ ئاخىرى چەكتىڭ. چۇنكى ساڭا كەڭتاشا ياتاقتا تۇرۇش بۇ يەرگە كېلىشتىنمۇ ئېغىر بىلىندى. بۇنداق ئادەمدىن ھەقچان ئاڭلىغۇدەك مۇھىم گەپ چىقىدۇ. قېنى كىر، قىزىم.

دىئاننا چىراغ يورۇتۇپ تۇرغان ياتاقتا يۇمشاق دەسسەپ كىرىپ كەلدى ۋە باغقا قارايدىغان دېرىزىنىڭ ئۇدۇلىغا قويۇلغان ئورۇندۇققا كېلىپ زەينەپ خانىم بىلەن قارىشىپ ئولتۇردى.

— نەدىن باشلاشنى بىلمەيۋاتىمەن، — دېدى دىئاننا.

— ئەڭ قىيىن قىسمىدىن باشلا، قىزىم، قالغىنى ئۆزى چىقىدۇ.

— ماما، — دېدى دىئاننا، — ماما بىلەن مەن... ماريي... كاللامدىن ماريي چىقمايدۇ، زەينەپ خانىم. بىلىمەن، كۆرۈشۈشمىزگە ئاز قالدى. كىم بىلىدۇ، بەلكىم ئەتە كۆرۈشەمدۇق تېخى. ئەمما بۇ باغدا باشتىن كەچۈرگەنلىرىم... — دىئاننا سۆزلىيەلمەي سەل تۇرۇپ قالغاندىن كېيىن، يەنە سۆ-

زىنى داۋاملاشتۇردى، — سىز بىلەن تونۇشقۇچە، ئۆزۈمنى ماڭا ئېلىشىپ قاپتۇ دېگەنگە ئىشەندۈرۈپ كەلگەن، باشقا ئېھتىماللىقلارنىڭ ھەممىسىنى بىر چەتكە چۆرىگەن ئىدىم. ئۇ خېتىمدە گۈللەر بىلەن پاراڭلاشقانلىقى توغرۇلۇق يازغان ئىدى. لېكىن بۇ مېنىڭ ئۇنىڭدىن ئۆزۈمنى ئېلىپ قېچىشىمنىڭ بىردىنبىر سەۋەبى ئەمەس. ئۇ ئانامنىڭ ھاياتىنىڭ ئاخىرقى دەملىرىدە قورقۇنچ ۋە ئەندىشە ئىچىگە كىرىپ قېلىشىغا سەۋەب بولغان ئىدى. ئۇنىڭغا قوشۇپ، ماڭا مېنىڭ خېتىمدىن مەن يەنە بەزى ئىشلارنى سېزىپ قالغان ئىدىم. ئۇنى ئېتىراپ قىلىشتىن قورقاتتىم، ئۇنىڭ مېنى ۋەيران قىلىپ تاشلىشىدىن ئەنسىرەيتتىم...

— يەنى؟

— ماڭا — مەن ئارزۇ قىلغان، لېكىن بولالمىغان ئادەم دەل شۇ ئىدى. ئۇنىڭ ئانامغا قەۋەتلا ئوخشايدىغانلىقىنى ھېس قىلغان ئىدىم.

دىئاننا سەل تۇرۇۋېلىپ سۆزىنى داۋام ئەتتى:

— بىر قىزنىڭ ئانىسىغا ئوخشىشى ئەيىب ئىش ئەمەس. لېكىن بىر يېشىدا ئانىسىدىن ئايرىلغان بىر قىز، ئانىسى بىلەن 25 يىل بىرگە ياشىغان قوشكىزەك سىڭلىسىدىنمۇ بەكرەك ئانىسىغا ئوخشىسا، بۇ ئۇنىڭغا بەك ئېغىر كېلىدىكەن، زەينەپ خانىم. يەنە كېلىپ يېنىدا ياشىغان قىزى ئانىسىنى چۈشىنىشكە ئەمدى تۇتۇنغاندا ئۇ بۇ دۇنيادىن كېتىپ قالسا؛ ئانىسىنىڭ ئالدىدا بىرەر قېتىممۇ دەل شۇنىڭدەك ئادەم بولۇشنى ئارزۇ قىلمىدىغانلىقىنى ئېيتىش پۇرسىتىگىمۇ ئېرىشەلمىسە...

دىئاننانىڭ كۆزىگە لىق ياش تولدى. زەينەپ خانىم ئورۇندىن دۇقنى ئۇنىڭ قېشىغا يېقىن ئەكەلدى ۋە دىئاننانىڭ قولىنى چىڭگىدە سىقتى.

— چۈشەندىم جېنىم قىزىم... لېكىن كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما. بۇنداق ئىسسىل ئانا قىزىنىڭ دېگۈسى بار، ئەمما دېيەلمىگەن گەپلىرىنىڭ ھەممىسىنى ئاڭلاپ، بىلىپ تۇرىدۇ.

— بۇ يەرگە كەلگەندىن كېيىن چۈشەندىمكى، مەن جاھىللىق قىلىپ، ئانامدىن قوبۇل قىلىشقا ئۇنىمىغان نەرسىلەرنى ماڭا بۇ يەرگە كېلىپ سىزدىن ئاپتۇ. مېنىڭ ئۇنىڭغا ئوخشاش بولۇش ئۈچۈن تىرىشىشىمنىڭ سەۋەبى مانا شۇ.

— نېمىشقا ماڭا ئوخشاش بولۇش ئويىغا كېلىپ قالدىڭ؟

— ئانام: "ئۆزۈڭنى ئۆزگىچە قىلاي دېسەڭ، ئۆزۈڭنى تاپساڭ كۈپايە" دەيتتى. لېكىن مەن بۇنىڭ تېگىگە يېتىشنى خالىمايتتىم. باشقىلارنىڭ ياقتۇرۇشى، مەدھىيەسى، ئۆزۈمنى كىملەرگىدۇ كۆز ـ كۆز قىلىش دېگەندەك ساپلا باشقا نەرسە. لەرگە تەلپۈنەتتىم. قىسقىسى، ئۆزۈمنى ئالاھىدە، ئۆزگىچە ھېس قىلىشتىن توسىدىغان نەرسىلەرگە ئىنتىلدىم. مەن باشقىلارنىڭ ئالقىشسىز ياشىيالماس بەندە ئىدىم؛ شەھەرنىڭ كۆزى بولسامكەن دەيتتىم؛ باشقىلارنىڭ نەزەرىدىكى "مەن"نى ياخشى كۆرەتتىم... بەلكى شۇ سەۋەبتىن ئەڭ بۈيۈك غايەم — يازغۇچى بولۇشتىن ۋاز كەچكەندىمەن؛ چۈنكى مۇۋەپپەقىيەت قازانغان ئادۋۇكات بولسام ھازىرقىدىنمۇ بەك قوللاشقا سازاۋەر بولالايدىغىنىمنى بىلەتتىم.

دىئاننا چوڭقۇر تىنىۋالغاندىن كېيىن سۆزىنى داۋام قىلدى:

ـــ ماربينىڭ ئانامغا يازغان تۇنجى خېتى مەن توغرۇلۇق يېزىلغاندەكلا بىلىنىدۇ. ئۇ خېتىدە ئەتراپىدىكىلەرنىڭ ئۆزىگە ناھايىتى ۋاي دەيدىغانلىقى، لېكىن بۇلارنىڭ ئۇنى خۇشال قىلالمىغانلىقى، باشقىلارنى دەپلا ئەڭ بۈيۈك غايە-ئارزۇسىدىن ۋاز كېچىشكە مەجبۇر بولغانلىقىنى يازغان ئىدى.

ـــ قارا، كۆردۈڭمۇ؟ ـــ دەپ سۆز ئارىلىدى زەينەپ خانىم، ـــ ماربيمۇ خۇددى ئوخشاش ئىشلارنى باشتىن كەچۈرۈپتۇ. پەقەت سەنلا ئەمەس، ھەممىمىز مۇئەييەن بىر ئۆلچەمدە ئەتراپتىكىلەرنىڭ ئېتىراپىغا ئېرىشىش ئۈچۈن ئۆزىمىزدىن ۋاز كېچىشكە مەجبۇرمىز.

ـــ لېكىن ماربي ئەڭ ئاخىرىدا ئۆز غايىسىنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ. ماڭا ئوخشاش باشقىلارنىڭ ئەسرىگە ئايلىنىپ قالماپتۇ.

زەينەپ خانىم بىر نەرسە دەي دەپ بولغۇچە دىئاننا سۆزىدى. نى يەنە باشلاپ كەتتى:

ـــ تۇنجى سائەتلىك دەرستە سارىگۈلنىڭ گەپلىرىدىن نېمىنى چۈشەنگەنلىكىمنى بىلەمسىز؟ سارىگۈل گويا كى مارىيدۇر، ۋىناس بولسا مەن! كېيىنچۇ؟ ئارتەمىس بىلەن مەريەم مەيدانغا چىقتى...

دىئاننا توختاپ زەينەپ خانىمنىڭ قويغان بۇ پاراللېل ئوبرازلىرىغا بىر چۈشەنچە بېرىدىغان ـ بەرمەيدىغانلىقىنى كۈتتى. لېكىن ئۇنىڭ يۈزىدىكى ئىپادىنىڭ ئۆزگەرمىگەنلىكىنى كۆرۈپ، سۆزىنى داۋاملاشتۇردى:

ـــ ئارتەمىسنىڭ يەنە بىر ئىسمى دىئاننا بولغاچقىلا، ياكى مەريەم بىلەن ماربينىڭ ئىسمى يېقىن كەلگەچكىلا بۇنى دەۋات-

Kayıp Gül

قىنىم يوق. ئىشىنىڭ، مەن تېگىگە يېتەلمەيدىغان تاسادىپىيـ
لىقلارغا كاللامنى زىيادە ئۇيراتماسلىقنى ئۆگىنىۋالدىم. لېـ
كىن مەن ئەستايىدىل ئويلانمىسام بولمايدىغان بىر ئىش بار،
يەنى مېنىڭ خۇددى ئارتەمىسكە ئوخشاش باشقىلارغا بېقىنـدى
بولۇپ قالغانلىقىم ۋە بۇنى يوشۇرۇش ئۈچۈن ئىلاھەنىڭ تـو
نىغا ئورنىۋالغانلىقىمدەك رەھىمسىز رېئاللىق!... دەڭە، زەيـ
نەپ خانىم، دېگىنىم توغرىمۇ؟ ماڑىي بىلەن ئۆزۈم ھەققىدە
ئويلىغانلىرىم خاتامۇ، ئېيتىڭە؟

— دېئانىنا... ھەم باشقىلاردىن شىكايەت قىلىۋاتىسەن، ھەم ئۆزۈڭ ھەققىدە باشقىلاردىن سوراۋاتىسەن. ئۇنتۇمىغىنـ
كى، سېنىڭ ئۈچۈن مەنمۇ يات، باشقا ئادەممەن.

— ياق، زەينەپ خانىم. ماڑىي سىزنى پۈتۈنلەي باشقىچە ئادەم دەپ يېزىپتىكەن، مەنمۇ ھازىر شۇنىڭغا ئوخشاش قاراشتا. ئۆتۈنۈپ قالاي، ماڭا راست گەپ قىلىڭ، ئۆزۈم ۋە ماڑىي ھەققىدە ھېس قىلغانلىرىم خاتا ئەمەستۇ؟

زەينەپ خانىم مېھرىلىك كۆزلىرى بىلەن دېئاننىغا بىر ھازا تىكىلىپ تۇردى.

— ئاۋۋال دەيدىغىنىم قىزىم، مېنىڭچە ئۆزۈڭگە ئۇۋال قىلىۋاتىسەن. ھېچقايسىمىز نۇقسانسىز ئەمەسمىز. ئۆزىمىزنى ئەيىب ـ نۇقساندىن مۇتلەق خالىي بولىمەن دەپمۇ مەجبۇرلىـ
يالمايمىز. يەنە كېلىپ، دېگىنىڭدەك ھەرقانداق ئادەم باشقىلار تەرىپىدىن قەدىرلىنىشنى ۋە ئەتراپىدىكىلەر تەرىپىدىن ئېـ
تىراپ قىلىنىشنى ئىستەيدۇ، بۇ تەبىئىي ئەھۋال.

دېئاننا زەينەپ خانىمغا قايىل بولمىغاندەك قارىدى.

— مۇبادا ئۆزىمىز خالىغان تەرزدە ئەمەس، باشقىلارنىڭ

بىزگە تاللاپ بەرگەن يولىدا ياشىساقچۇ؟ ئۇمۇ تەبىئىي ھالمۇ؟

ــ مەنمۇ ياكى باشقىلارمۇ سېنىڭ ھاياتىڭغا ھۆكۈم چىقىرالمايمىز، جان قىزىم. توغرا، مەن بەلكى ساڭا گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاش ھەققىدە ئۇنى ـ بۇنى ئۆگىتىلەرمەن، ساڭا ئاز ـ تولا پەند ـ نەسىھەت بېرەلەرمەن. چۈنكى گۈللەر بىلەن سىردىشىش سەنئىتى مېنىڭ بىلىدىغىنىم، سېنىڭ بىلمەيدىغىنىڭ، شۇنداقلا مەندىن ئۆگەنگۈڭ بار ئىش. لېكىن مەندىن ئۆزۈڭ ھەققىدە سورىما، دىئانا... مەن سېنى بىلمەسمەن ۋە ھېچقاچان سېنى ساڭا ئۆگىتەلمەسمەن... ماربىغا كەلسەك، ماڭا ئىشەن، سەن ھېس قىلغاندىنمۇ جىق نەرسە بىلىمەن. سەن بىلەن قانچىلىك بىرگە بولغان بولساڭ، ئۇنىڭ بىلەنمۇ شۇنچىلىك بىرگە بولغاندىمەن. لېكىن كۆزىتىشىمچە، ئۇ ناھايىتى جەسۇر قىز. يەنە كېلىپ، ــ دەپ قوشتى زەينەپ خانىم، ــ سېنىڭدەك گۈزەل!

دىئانا كۈلدى ۋە مىننەتدارلىق تولغان كۆزلىرى بىلەن زەينەپ خانىمنىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە باقتى. ئىشىكنى چېكىپ ئوبدان قىپتىكەنمەن، دەپ ئويلىدى ئۇ ئىچىدە. ئۇنىڭ ھۇجرىسىغا قايتقۇسى يوق ئىدى، زەينەپ خانىمنىڭ قېشىدا تۇرغۇسى، تاڭغىچە ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغۇسى بار ئىدى. لېكىن بۇنىڭ نېمە پايدىسى؟ ئۇ ئانىسىنىڭ قېشىدا 25 يىل ياشىمىغانمىدى؟ يەنە نېمە بولدى؟

دىئانا سائىتىگە قارىدى.

ــ ئىجازەت بەرسىڭىز ئەمدى قايتايمىكىن. كېچىنىڭ بۇ پەيتىدە مەن ئۇچۇن چىقارغان ۋاقتىڭىزغا ۋە گەپلىرىڭىز ئۇچۇن سىزگە قانداق رەھمەت ئېيتىشنى بىلمەيۋاتىمەن.

KayıpGül

— مەن ھېچ ئىش قىلمىدىم، — دېدى زەينەپ خانىم دىئاز-
نانى ئۇزاتقىلى ئورنىدىن تۇرغاچ، — لېكىن ئەمدى بىر-دەم دەم
ئالمىساقمۇ بولماس. چۈنكى ئاخىرقى دەرس ئەڭ قىيىندۇر.

35

ئالەم تېخىچە تۇم قاراڭغۇ ئىدى، دەرس باشلىنىشقا تېخى 19 مىنۇت بار ئىدى. دىئاننا گۈللەر بىلەن يالغۇز ئۇزاقراق تۇرۇۋېلىش ئۈچۈن بۈگۈن بالدۇرراق كەلگەن ئىدى.

دىئاننا باغقا كىرەي دەپ تۇرۇشىغا، ئىتتىك قەدەملەر بىلەن بىرىنىڭ يېقىنلاپ كېلىۋاتقىنىنى سەزدى. شەپە زەينەپ خانىمنىڭ مېڭىشىغا ئوخشىمايتتى، ئۇ بىر دەقىقە ئىلگىرى، كېيىنمۇ ئەمەس دەل ۋاقتىدا، تەمكىن، شەپسىز مېڭىپ كېلەتتى. كەلگۈچىنىڭ قەدىمى بارغانسېرى ئىتتىكلەۋاتاتتى، مېھمانخانىنىڭ تېگىگە ياتقۇزۇلغان ياغاچ تاختايدىن كېلىۋاتقان تاقۇر ـ توقۇر ئاۋازدىن ئۇنىڭ يۈگۈرۈۋاتقىنىنى بىلگىلى بولاتتى.

هالبۇكى كەلگۈچى زەينەپ خانىم بولۇپ چىقتى، ئۇنىڭ يۈزى قارا تەرگە چۆمۈپ كەتكەن ئىدى.

ـــ دىئاننا، بىلىمەن، ـــ دېدى ئۇ تىترەڭگۈ ئاۋازدا، ـــ بۇنى تۆت كۆز بىلەن كۈتكەن ئىدىڭ، ئەمما...

Kayıp Gül

ـــ ما... ماربي ئەمەستۇ؟!

ـــ ماربي تېلېفون قىپتىكەن. مەن ئۇخلاۋاتقاچقا، سۆز قالدۇرۇپتۇ. ناھايىتى جىددىي بىر ئىش بولغىنىنى ۋە دەرھال سان فرانسىسكوغا بارمىسا بولمايدىغانلىقىنى ئېيتىپتۇ.

ـــ ئاھ خۇدا! ئانامنىڭ ساقسىز بولۇپ قالغىنىنى ئۇققان ئوخشىمامدۇ. مەن بۇگۈننىڭ تۇنجى قېتىملىق ئايروپىلانىدىلا ئۆيگە قايتاي، زەينەپ خانىم.

ئۆيگە ماربيدىن بالدۇر بېرىشى كېرەك ئىدى، لېكىن دە-ئاننانىڭ ئەمدى بۇنىڭغا كۆزى يەتمىدى.

ـــ ئانامنىڭ ۋاپات بولغىنىنى بىلمىگەن بولسۇن ئىلا-ھىم، ـــ دېدى ئۇ يىغلامسىراپ. پۈتۈن ھاياتىنى ئانىسى بىلەن دىدارلىشىش ئارزۇسىغا بەخشەندە قىلىۋەتكەن بىر قىز ئانا-سىنىڭ ۋاپاتىنى ئاڭلىسا نېمە بولۇپ كېتەر؟ كاللىسىغا كەل-گەن بۇ ئويدىن دىئاننانىڭ تېنى تىكەنلىشىپ كەتتى.

ئۇنى سەل خاتىرجەم قىلمىدىغىنى ماربينىڭ "جىددىي بىر ئىش" دېگىنى ئىدى. ھەرقانچە بولسىمۇ ماربي ئانىسىنىڭ تۇپراقبېشىنى كۆرۈشنى جىددىي ئىش دەپ يۈرمەس.

ـــ كەچۈرىسىز، زەينەپ خانىم، مەن تەييار بولاي.

ـــ شۇنداق قىل، قىزىم. مەن تۇنجى نۆۋەتلىك ئايرو-پىلاندىن ئورۇن ئۇقۇشاي.

دىئاننا مېھمانخانىغا ئېچىلغان ئىشىك ئالدىغا بېرىپ بو-لۇپ بىردىن توختىدى ۋە ئالدىراش كەينىگە يېنىپ باغنىڭ ئوتتۇرىسىغا قاراپ ماڭدى. ئۇ سارىگۈلنىڭ يېنىغا بېرىپ تىز چۆكۈپ، بارماقلىرى بىلەن ئۇنىڭ بەرگى، يوپۇرماقلىرىنى ئاۋايلاپ سىلىدى ۋە:

غايىسى گۈل

— ھەقمقەتەن توغرا ئېيتتىسەن ساربگۈل، — دېدى، — مېنىڭچىمۇ بىر گۈلنى گۈل قىلغان ھەممىدىن ئاۋۋال ئۇنىڭ خۇش پۇرىقىدۇر!

36

ئۇلار چۈشتە ئۇچىدىغان ئايروپىلاننىڭ بېلىتىنى ئالالىدى ۋە ئۆز ۋاقتىدا ئايرودۇرۇمغا يېتىپ كەلدى. دىئاننا پاسپورت تەكشۈرۈش بۆلۈمىگە كىرىشنىڭ ئالدىدا زەينەپ خانىمغا ئېيتىپ سىلدى.

— ماڭا قىلغانلىرىڭىزغا كۆپتىن - كۆپ رەھمەت، سىزگە نېمە دەپ مىننەتدارلىق بىلدۈرۈشنىمۇ بىلمەيۋاتىمەن. بەلكىم قېشىڭىزدا ھاياتىمدىكى ئەڭ كۆڭۈللۈك، مەنىلىك كۈنلىرىمنى ئۆتكۈزگەن بولۇشۇم مۇمكىن. "بەلكىم" دېدىم... ئانامنى بىلگەن بولسىڭىز، نېمىشقا "بەلكىم" دېگىنىمنى ھېس قىلغان بولاتتىڭىز.

— ئۆزۈڭگە رەھمەت دە، گۈزەل قىزىم. بۇ ھەپتىنى ئالا - ھىدە مەنىگە ئېگە قىلغىنى مەنمۇ ۋە ياكى چالا قالغان دەرس - لىرىمىزمۇ ئەمەس، بەلكى گۈللەرنىڭ تىلىنى چۈشىنىش ئۈ - چۈن قىلغان جاسارىتىڭدۇر. بۇ ھېچكىمنىڭ قولىدىن كېلە - دىغان ئىش ئەمەس. سەن ئوبدان تەربىيە كۆرگەن، جەسۇر ئىشلارنى بىلىدىغان ھالدا بۇ يەرگە قەدەم باسقان ئىدىڭ، لې -

كىن بۇ ئارتۇقچىلىقلىرىڭنىڭ ھېچقايسىسى سېنىڭ گۈللەر-نىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىشىڭغا يارىدىم بېرەلمىدى. ماڭا ئىشەن، بۇ ئاسان ئىش ئەمەس. ئوڭايلىقچە بەل قويۇۋەتمەيدىغان جاسارەت ئىگىلىرىلا بۇ مەنزىلگە يېتەلەيدۇ. سەندە مۇنداق جاسارەت تو-لۇپ يېتىپتۇ.

دىئاننا كۈلۈمسىرىدى.

— ماختاشلىرىڭىزغا لايىق ئەمەسمەن، لېكىن سىز بىلەن تونۇشۇش مەن ئۈچۈن ئۇنتۇلغۇسىز ئىش بولدى. بىلىڭكى، قەلبىم مۇشۇ يەردە قالدى، زەينەپ خانىم. كۈنلەرنىڭ بىرىدە كېلىپ، چالا قالغان دەرسلىرىمنى تۈگەتسەم دەيمەن.

— قەلبىمىز نەدە بولسا بىز ھەرقاچان شۇ يەردىمىز، دد-ئاننا. قەلبىڭ بۇ يەردە قالغۇدەك بولسا، كۆڭلۈڭنى ھەرگىز يېرىم قىلما. جىسمىڭ باغدىن قانچىلىك ئۇزاقتا بولسا بول-سۇن، دەرسلىرىڭ ھامان تاماملىنىۋېرىدۇ، بۇنىڭدىن شۇبھە-لەنمە.

زەينەپ خانىم سومكىسىدىن كىچىك ئەتىر قۇتىسىدىن بىرنى چىقاردى.

— ئالدىراشچىلىقتا ئورىغۇدەك پۇرسەت بولمىدى. بۇ باغدىكى گۈللەرنىڭ خۇش پۇرىقى ئارىلاشتۇرۇلۇپ قولدا ئې-تىلگەن، سوقراتنىڭ پۇرىقى سىڭگەن ئاجايىپ ئۆزگىچە پۇراقلىق ئەتىر. ئۇنىڭ ئالاھىدە خاس يېرى — ھەر قېتىم-لىق پۇرىشىڭدا ئوخشىمىغان پۇراق تارقىتىدۇ. چوقۇم ياقتۇ-رۇپ قالىسەن.

— نېمە دېيىشنى بىلەلمەيۋاتىمەن، زەينەپ خانىم... بۇ-نىڭ مەن ئۈچۈن قانچىلىك ئەھمىيەتلىك ئىكەنلىكىنى سىز

Kayıp Gül

تەسەۋۋۇرمۇ قىلالماسلىقىڭىز مۇمكىن. لېكىن، ئەپسۇسكى مېنىڭ سىزگە قالدۇرىدىغان ھېچنېمەم يوق...

ـــ يەتكۈچە قالدۇردۇڭ، دىئاننا. ھۇزۇرۇمدا مېھمان بولغىنىڭنى ئۆزىلا ماڭا قىلىنغان ئەڭ بۈيۈك ھەدىيەدۇر.

دىئاننا زەينەپ خانىمنىڭ قېشىدىن ئەمدى يىراقلىشاي دېگەن شۇ دەقىقىدە، ئۇنىڭ ياپيېشىل كۆزلىرىنىڭ تەكتىدىن تۇيۇقسىز ئانىسىنى كۆرگەندەك بولدى ۋە سومكىسىنى يەرگە تاشلىغىنىچە زەينەپ خانىمنىڭ قۇچىقىغا ئۆزىنى يەنە ئاتتى.

ـــ ئانامغا شۇ قەدەر ئوخشايدىكەنسىزكى...

زەينەپ خانىم دىئاننانىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى:

ـــ كۈنلەرنىڭ بىرىدە سەنمۇ گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالايسەن، ئەزىز قىزىم. شۇ چاغدا بۇنى بىر مۆجىزە دەپ ئويلىمايسەن، ئۇنداق ئويلىمايسىڭ ھاياتىنىڭ ھەرقاچان بىر مۆجىزە ئىكەنلىكى ئېسىڭدىن كۆتۈرۈلۈپ كېتىدۇ. بىلكى، پەقەت گۈللەرلا ئەمەس، كائىناتتىكى جىمى نەرسە سۆزلەيدۇ.

37

ئايروپىلان بىرده ئەللىك مېتىرچه يۇقىرىغا ئۆرلىسه، تۇرۇپلا شىددەت بىلەن پەسكه شۇڭغۇيىتتى، قانىتى هازىرلا پاچاقلىنىپ كېتىدىغانده‌ك تەۋرىنەتتى، ماتورنىڭ غەيرىي گۈركىرىشى ئاڭلىناتتى، يولۇچىلار، نېمه بولدىكىن دەپ، چۆچۈپ كەتتى هەم ئايروپىلان بۆلۈمچىسىدىن كىشىنى خاتىرجەم قىلغۇدەك بىرەر سادا كېلەرمىكىن دەپ كۈتتى. دەل شۇ ئەسنادا ئۇمۇ يەتمىگەنده‌ك دىئانا هەمىنىڭ يۈرىكىنى ئېغىزىغا كەپلەشتۇرۇۋەتتى.

دىئانا يۈك ـ تاق قويىدىغان ساندۇقا ئېلىۋېتىلگەن سومكىسىدىكى كۈندىلىك خاتىرىسىنى ئالماقچى بولۇپ، "بەخەتەرلىك تاسمىسىنى باغلىۋېلىڭ" دەپ توختىماستىن يېنىۋاتقان ئاگاهلاندۇرۇش چىرىغىنىڭ ئۆچۈشىنى خېلى ئۇزۇن كۈتتى. لېكىن ئۇ ئۆچمەكتە يوق، شۇ تەرزده لىپىلداپ تۇراتتى.

"ئۆچمەيدىغانلا نېمىكەنغۇ سەن!" دىئانا بىخەتەرلىك تاسىمىسىنى يەشتى ـ ده، باشقا يولۇچىلارنىڭ، ئايروپىلاننىڭ كەينىده تۇرغان كۈتكۈچىلەرنىڭ قارىشىغا پەرۋا قىلماستىن

ئورنىدىن قوزغالدى. دەل شۇ ئەسنادا ئايروپىلان شىددەتلىك سىلكىندى. دىئاننا ئۆزىنى كونترول قىلالماي، يېنىدىكى يو-لۇچىنىڭ قۇچىقىغا يىقىلدى.

— كەچۈرىسىز...

— بىر يېرىڭىزنى زەخمىلەندۈرۈۋالمىغانسىز خېنىم، ئولتۇرۇۋالسىڭىز بوپتىكەن، — دېدى ياشانغان ئادەم.

كۈتكۈچىلەرمۇ نارازى بولغاندەك ئولتۈرۈشقا شەرەت قىلدى، يولۇچىلارنىڭ بەزىلىرى "نېمە قىلىۋاتىدۇ مۇنۇ قىز" دېگەندەك بېشىنى چايقاپ قاراشقا باشلىدى.

دىئاننا پەرۋاسىز ھالدا قايتىدىن تىكلىنىپ، يۈك - تاق قويىدىغان ساندۇقىغا ئۆزاندى. جېينى بارەڭ ئېگىز - پەس سەكرەپ سىلكىنىۋاتقان سومكىسى يولۇچىلارنىڭ بېشىغا چۈشۈپ كەتسە ئىشىنىڭ ئوخشىغىنى شۇ ئىدى. خۇداغا شۈكۈركى، ئۇ ئاخىرى پالاكەتچىلىك يۈز بەرمەي سومكىسىنى ئېلىۋالدى ۋە جايىغا ئولتۇرۇپ ئايروپىلانىنىڭ سىلكىنىشى سەل پەسەيگەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ئەگرى - بۈگرى ھەرپلەر بىلەن يېزىشقا باشلىدى.

ئانا،

سەندىن بىر ئىشنى سورىسام دەيمەن.

ماڭا مەندىن بۇرۇن تۇغۇلغان، شۇنداقمۇ؟ مەندىن بۇرۇن ماڭغان، تىلى مەندىن بۇرۇن چىققان، شۇنداقمۇ؟

مانا ھازىرمۇ ئۇ مەندىن بىر قەدەم بۇرۇن مېڭىپتۇ. بەلكى مەن بۇ خەتلەرنى يېزىۋاتقاندا ئۇ سېڭىپتۇ.

نىمىشقا بارماي دېگەندۇ.

ماڭا ئەسلىدە سەن بىلەن بۇرۇنلا كۆرۈشۈشكە ھەقلىق ئىدى. ئۇ سەن بىلەن كۆرۈشۈش، بىرگە تۇرۇشقا مەندىنمۇ بەكرەك مۇناسىپ ئىدى. ئۇ سېنى سارالىغلارچە سۆيىدۇ.

خاتا چۈشىنىۋالما، ئانا. مەنمۇ سېنى ناھايىتى ياخشى كۆرىمەن. ھېچبولمىسا ئۇنىڭچىلىك سۆيىمەن. لېكىن ئۇ سېنى، سېنىڭ قىزىڭ بولۇشنىڭ تەمى قانداق بولىدىغانلىقىنى بىلمەي تۇرۇپمۇ شۇنچىلىك سۆيەلمىدى؛ سېنىڭ مېھرىڭدىن ھېچقانداق لەززەت ئېلىپ باقماستىن، ئىللىق كۆكسۈڭدە ئۇخلاپ باقماستىن سېنى سۆيدى، سۆيەلمىدى. سەن دائىم "سۆيگۈ سۆيگۈ ئەمەستۇر، ئاشىق بەدەل سورە-سا" دەيتتىڭغۇ...

ئەمدى سورايمەن جېنىم ئانا، بۇنداق ئەھۋالدا سېنىڭ قىزىڭ بولۇشقا قايسىمىز بەكرەك مۇناسىپ كېلىمىز؟ مارىيەمۇ، مەنمۇ؟ خاتىرجەم بول، جاۋابىدىن ھەرگىز قورقمايمەن. ئۇ مېنىڭ قوشكېزەك قېرىندىشىم، ئاچام! ئۇنىڭ ئىزىدىن مېڭىپ، بەلكى مەنمۇ كۈنلەرنىڭ بىرىدە سېنىڭ قىزىڭ بولۇشقا لايىق كېلەرمەن.

بۇگۈنگىچە ئۇنىڭ بىلەن ئوخشاش قىسمەتنى باشتىن كەچۈرۈپتىمىزغۇ نېمە بولسا؟ ئانىسىز ياكى دادىسىز چوڭ بولۇشىمىز؛ ئەتراپىمىزدىكىلەرنىڭ مەدھىيىلىرىگە كۆمۈلۈشىمىز؛ ھېكايىگە بولغان مەپ-

تۇنۇلۇقمىمىز؛ چۈشلىرىمىز؛ زەينەپ خانىم بىلەن گۈللۈك باغ... تەرتىپ بويىچە كېلىدىغانِ ئىش بولا- سا، مەنمۇ پات ئارىدا گۈللەرنىڭ تىلىنى چۈشىنىپ قالارمەن... لېكىن بۇنىڭ تېخى ھېچ مۇمكىنچىلىكى كۆرۈنگىنى يوق. بىلمىدىم، ئىشقىلىپ بىر تۇيغۇم تې- خىچە، بۇنداق ئىش چۆچەكلەردىلا مەۋجۇت، دەپ تۇرد- ىدۇ.

مېڭەمنى قوچۇپ تۇرۇۋاتقان يەنە بىر ئىش بار، ئانا... چۆچەكتىكى باش قەھرىمانلار جەزم قىلالمايـ- دىغان ئىشلىرىغا ۋەدە قىلمايدۇ، شۇنداققۇ؟ ئەگەر گۈللۈك باغدا مەن كۆرگەن ـ بىلگەن ئىشلار بىر چۆچەك دېيىلسە، ئۇ چاغدا زەينەپ خانىممۇ بىر چۆ- چەكتىكى باش قەھرىمانغا ئايلىنىپ قالمامدۇ؟ ئۇ چاغدا ئۇنىڭمۇ سۆزىدە تۇرۇشى كېرەك بولمدۇ. ئۇ ماڭا: "كۈنلەرنىڭ بىرىدە سەنمۇ گۈللەرنىڭ تىلىنى چۈشىنەلەيسەن" دېدى.

بىلمىدىم...

چۆچەك، رېئاللىق، قورقۇنچ، ئۈمىد، مەن، ما- ما... ھەممە ـ ھەممە نەرسە بىر ـ بىرىگە ئارىلى- شىپ كەتتى.

خۇش ئاۋازىڭنى ئاڭلاشقا شۇ قەدەر تەشنامەنكى... كىچىك قىزنىڭ دىئاننادىن

38

دىئاننا ئايرودۇرۇمغا ئالدىغا چىققان مېھمانخانا شوپۇرىنى كۆرۈپلا سورىدى:

— سالام، پائۇل، مەن يوق چاغدا ئانامنى ئىزدەپ ماڭا قۇيۇپ قويغاندەك ئوخشايدىغان بىرەرى كەلدىمۇ؟

— بىلمىشمچە، ياق، دىئاننا خېنىم.

— مېھمانخانىغا باش تىقىۋېتىپ ئاندىن ئۆيگە بارايلى.

ئۇلار مېھمانخانىغا تېزلا يېتىپ كېلىشتى. دىئاننا ئاۋۋال مېھمانخانىنىڭ كۈتۈۋېلىش ئورنىدىكىلەردىن، ئاندىن مۇلازىملاردىنمۇ ئوخشاش بىر سوئالنى سوراپ چىقتى. قوشكېزەك ئاچىسىنىڭ بارلىقىنى بىلىندۇرۇپ قويماسلىق ئۈچۈن: "ئۆتۈكەن ھەپتە مېنى كۆردۈڭلارمۇ؟" دەپ سورىدى. ئۇلار ئۇنىڭ ساياھەتكە كەتكەنلىكىنى ئېيتقاندىلا، كۆڭلى سەل تىندى.

ماريىنىڭ مېھمانخانىغىمۇ، ئۆيگىمۇ كەلمىگەنلىكى ئۇنىڭ تېخى ئانىسىنىڭ ۋاپاتىدىن خەۋەردار بولمىغانلىقىنى بىلدۈرەتتى. لېكىن ئۇ بۇ خەۋەرنى يەنە باشقا يەردىنمۇ ئاڭلىشى مۇمكىن ئىدى، دىئاننا بۇنى ئويلىسىلا جىددىيلىشىپ كېتەتتى.

تى.

دىئاننانىڭ قولىدىن ئۆيىدە كۈتۈشتىن باشقا ھېچ ئىش كەلمەيتتى. قۇلىقى ئىشىك بىلەن تېلېفوندا. ئۇ ئۆيدىن چىقماي ساقلاپ ئولتۇردى. لېكىن ھېچكىم تېلېفون قىلمىدى، ئىشىكنىمۇ ھېچكىم چەكمىدى...

تاقەتسىزلەرچە كۈتۈش تا تەڭ كېچىدە ئۇ كىرىسلوغا قىيسىيىپ ئۇخلاپ قالغانغا قەدەر داۋاملاشتى.

39

ئىشىك قوڭغۇرىقى يەڭگىل جىرىڭلىدى. دىئاننا خىزمەتكار لوپېز خانىمدىن ئاۋۋال يۈگۈرۈپ ئىشىكنى ئاچتى. پوچتالىيون كەلگەن ئىدى. دىئاننا ئۇ ئۇزاتقان كىچىككىنە كوۋۇرتنى ئېلىپلا ئىشىكنى ئەتتى. كونۋېرتنىڭ ئۈستىدە خەتئەۋەتكۈچىنىڭ ئىسمىمۇ، ئادرېسىمۇ يوق ئىدى. ئەمما دىئاننا-نىڭ كۆڭلىنىڭ بىر يېرلىرى قولىدىكى خەتنىڭ ماريىغا مۇناسىۋەتلىك ئىكەنلىكىنى تۇيۇپ تۇراتتى. دىئاننا كونۋېرتنى ئالدىراش يىرتتى.

ئانا،

بۈگۈن سان فرانسىسكوغا يېتىپ كەلدىم، سېنى ۋاپات بولدى دېيىشتى. ئىشەنمىدىم.

جېنىم ئانا، نەدىسەن؟ ئەمدى كۆرۈشەيلى دېگەندە قەيەرگە كەتتىڭ؟

سېنى بەك سېغىندىم، ئانا. سەنمۇ سېغىندىڭ، شۇنداقمۇ؟

ئۇنداقتا، كەل، ئال مېنى بۇ يەردىن. مەن ساڭا يازغان تۆتىنچى خەتتىكى ئادرېستا.

بىلىمەن، سەن كېلىسەن، چۈنكى سەن ھايات. چوقۇم كېلىسەن...

ناۋادا كەلمىسەڭ، "باشقىلار" نىڭ ئېيتقىنىنىڭ راستلىقىغا ئىشىنىشكە، سەن بىلەن بۇ دۇنيادا دىدارلىشالمايدىغانلىقىمغا ئىشىنىشكە مەجبۇر بولىسەن، مەن، ئانا.

ئەگەر شۇنداقلا بولۇپ قالسا، سەن بىلەن كۆرۈشۈشكە لازىملىق قۇربانلىقنى بېرىمەن - دە، قېشىڭغا مەن بارىمەن.

ماريىدىن

دىئاننا چوغقا دەسسەپ الغاندەك چۆچۈپ، سەكرەپ كەتتى.

— ئاھ خۇدايىم، — ئۇ مەشىلداپ يىغلاشقا باشلىدى، — كونۇپرىتتا تۆتىنچى خەت يوق...

40

دىئاننا زەينەپ خانىمغا تېلېفون قىلىپ، كەلگەن خەتنىڭ مەزمۇنىدىن ئۇنى خەۋەردار قىلدى. ئاندىن، بىرەر يەردىن چىقىپ قالارمىكىن، دېگەن ئۈمىدتە ئۆيىنىڭ ھەممە يېرىنى — قەدىمىي ساندۇق، ئانىسىنىڭ ھۇجرىسى، كۈتۈپخانا، ئىشقىلىپ خەت كىرىپ قېلىشى مۇمكىن بولغان جىمى بولۇڭ - پۇچ-قاقنى قايتىدىن ئاختۇرۇپ چىقتى، لېكىن يەنىلا تاپالمىدى.

كەچلىكى تېلېفون توۋلىدى.

— سالام، دىئاننا، خەتتىن دېرەك بارمۇ، قىزىم؟

— ئىزدىمىگەن يېرىم قالمىدى، زەينەپ خانىم، يوق! سىراڭ بولاي دېدىم.

— ئەندىشە قىلما. ماڭا ئانىسىدىن بىرەر جاۋاب ئالالىمىسا، مېنىڭچە چوقۇم ئۇنى ئىزدەپ يەنە كېلىدۇ.

— بۇ يەردىكى ھەممە ئادەمدىن سورىدىم، ئۇ مېھمانخانىغىمۇ، ئۆيگىمۇ كەلمەپتۇ. ئانامنىڭ ۋاپاتىنى نەدىن ئاڭلىدىكىن، بىلمىدىم. بىر تەلۈلۈك قىلىپ سالارمۇ، دەپ قورقۇۋاتىمەن.

Kayıp Gül

— ياق، ياق... ئۇنىڭدىن ئەنسىرىمە. ئانىسىدىن زادى ئۇچۇر ئالالمىسا ھېچبولمىغاندا ماڭا تېلېفون قىلىدۇ. قورقما، قىزىم. مەن ئەتە ساڭا بىر تېز يوللانما يوللايمەن. ئۇنى ئاچ ۋە ناۋادا ماڭا كەلسە ئۇنىڭغا بەر. بۇ، ئۇنىڭغا بەلكىم ئازراق تەسەللى بولۇپ قالار. سەنمۇ خەتنى داۋاملىق ئىزدە. ۋەر، بولامدۇ؟

— بەلكىم ئۇنداق خەت مەۋجۇت ئەمەستۇ...

— كونۇبرتى بار دېدىڭغۇ؟ كونۇبرتى بولغان ئىكەن، خېتىمۇ بولۇشى كېرەك.

41

دىئاننا ئىككى كۈندىن بېرى توختىماي ئىزدىدى، ئەمما بارلىق تىرىشچانلىقلىرى نەتىجىسىز ئاخىرلاشتى. ئەڭ ئاخىرقى ئامال — ئانىسىنىڭ قەبرىسىگە بېرىپ، خەتنىڭ نەدىلىكىنى سوراپ ئىلتىجا قىلدى، لېكىن ئۈنىڭدىنمۇ بېرەر جاۋاب ئالالمىدى.

دىئاننا ئۆيگە كېلىپ يەر ئاستى قەۋەتتىكى كۈتۈپخانىغا كىردى ۋە كىتابلار قاتار تىزىۋېتىلگەن جازىلارغا شۇنداق بىر قاراپ قويۇپ، قېلىن كىتابلار ئارىسىدىن كىچىك چېغىدا ئو-قۇغان «كىچىك شاھزادە»نى سوغۇرۇۋالدى. ماربي ئۆيدىن ئايرىلىدىغان چاغدا دادىسىغا قالدۇرغان خېتىدە، ئۇزاق يىللار دىن كېيىن «كىچىك شاھزادە»نى قايتا ئوقۇغانلىقىنى تىلغا ئېلىپ، "كىتاب پۈتۈنلەي ئۆزگىرىپ كېتىپتۇ!" دەپ يازغان ئىدى. راست شۇنداقمىدۇ؟

دىئاننا كىتابنىڭ ئوستىدىكى توپا - چاڭنى سۈرتۈپ مۇ-قاۋىسىنى ئاچتى...

دىئاننا بىر سائەتكە يېقىن ۋاقىتنىڭ ئىچىدە كىتابنى

ئوقۇپ چىقتى. ئۇ ئۆزگىچە بىر تۇيغۇنىڭ ئىلكىدە خىلىغچە تامغا يۆلىنىپ تۇرغاندىن كېيىن، ئۇستەلىنىڭ ئۈستىدىكى كۈندىلىك خاتىرىسىگە قولىنى ئۇزاتتى.

قەدىرلىك ماريى:

بىلەمسەن، ئۇزاق يىللار ئۆتۈپ مەنمۇ «كىچىك شاھزادە»نى ھېلىلا قايتا ئوقۇپ چىقتىم، راست دەپ-سەن، كىتاب تامامەن ئۆزگىرىپتۇ!

مەنمۇ ئەمدى بەلكىم ئاستا - ئاستا "بىر گۈلگە مەسئۇل بولۇش" نىڭ نېمىدىن دېرەك بېرىدىغانلىقىنى چۈشىنىشكە باشلارمەن. لېكىن ئەلۋەتتە بۇ تېخى مېنىڭ گۈلگە ئىگە بولۇپ، تولۇق ھۆددىسىدىن چىقا-لىغۇدەك بولغانلىقىمنى بىلدۈرمەيدۇ. بۇ دەل ئىككىد-مىزنى پەرقلەندۈرۈپ تۇرىدىغان نۇقتا بولۇشى مۇم-كىن. ماريي، سەن گۈلۈڭگە ئىگە بولالايسەن. گۈلۈڭ-نىڭ غايىب بولغىنىنى مەندىن كۆپ بۇرۇن ھېس قىپسەن ھەم ئۇنى قايتۇرۇپ كېلىش ئۈچۈن چاماڭ-نىڭ يېتىشچە تىرىشىپسەن. قىسقىسى، گۈلۈڭگە ئىگە بولۇپسەن...

قانداق ئويغا كەلگىنىمنى بىلەمسەن؟ كاشكى دادام مېنى ئېلىپ كېتىپ، سېنى ئانام بىلەن قال-دۇرسىچۇ؛ ئانام ھاياتىنى ماڭا ئاتىغۇچە، ساڭا ئات-سىچۇ دەپ ئويلاپ كەتتىم، ماريي! دېسەم، ئانامغا سەن ھەممىدىن بەك ھەقلىق كېلەتتىڭ.

يەنە شۇنى چۈشەندىمكى، ئەسلىدە ئانام سېنى

ماڭا ئامانەت قويۇپ كەتمەپتۇ، بەلكى مېنى ساڭا ئاما-
نەت قويۇپ كېتىپتۇ. ئۇ مېنىڭ ساڭا موھتاج ئە-
كەنلىكىمنى بىلىپتىكەن.

راستىنى دېسەم، بۇنى مەنمۇ بىلەتتىم، ماربي.
شۇنىڭ ئۈچۈن چوقۇم بۇ يەرگە كەل، ماربي. ئا-
نام بىلەن بۇ دۇنيادا دىدارلىشالايدىغانلىقىڭغا ئىشەن؛
ئۇنىڭ خۇدانىڭ قېشىدا ئىكەنلىكىگە، خۇدايىمنىڭ ھەم
ھەر زامان بىز بىلەن بىللە ئىكەنلىكىگە ئىشەن!

بالىلىق چاغلىرىڭنى ئەسلە... شۇ كۈنلەردە ئا-
نامنىڭ بۇ دۇنيادا ئەمەسلىكىنى ياكى ئۇنىڭ نامەلۇم
بىر يەردە ئىكەنلىكىنى ۋە ياكى ئۇنىڭ بىلەن بۇ ئا-
لەمدە يۈز كۆرۈشەلمەيدىغانلىقىڭنى ئېيتقان "باش-
قىلار" غا قايتۇرغان ئىنكاسىڭنى ئەسلە. "چوقۇمكى
باشقا بىر جاۋاب مەۋجۇت!" دېمىگەنمىدىڭ؟

ئەمدى قانداقسىگە بۇ پىكىرىدىن يالتىيىپ قا-
لدىڭ؟ ياكى سەنمۇ مەندەك "چوڭ بولۇپ" قالدىڭمۇ؟

نېمە بولۇشىدىن قەتئىينەزەر، مەن سېنىڭ كې-
لىپ مېنى تېپىشىڭدىن ئۈمىدىمنى ئۈزمەيمەن.
چۈنكى قەلبىم ماڭا شۇنداق دەيدۇكى: "سەن ماربينى
ئىزدەشكە كىرىشىشتىن ئاۋۋالا ئۇ ئاللىقاچان سېنى
ئىزدەشكە تۇتۇنۇپ بولغان ئىدى."

دىئانا

42

دىئاننا ئەمدى كۈندىلىك خاتىرىسىنى يېپىپ تۇراتتى، ئىشىك چېكىلدى، ئۇ ئۇچقاندەك ئىشىككە يۈگۈردى.

كەلگىنى گابرىل ئىدى، ئۇنىڭ قۇچىقىدا يوغان بىر بولاق تۇراتتى.

— مەرھابا دىئاننا، — دېدى ئۇ، — ئىستانبۇلدىن كەلگەن تېز يوللانمىڭىز بار. يەنە كىملەرنىڭ يۈرىكىنى ئوغرىلىدىڭىز ئۇ يەردە؟

— ئوغرىلىغۇمغۇ بارتتى، — دېدى زەينەپ خانىم كۆز ئالدىغا كەلگەن دىئاننا.

بولاق شۇنچە چىڭ ئورالغان ئىدىكى، كىشىگە دەمالىلىققا مۇمىيانى ئەسلىتەتتى. گابرىل بولاق بىلەن بىللە بىر كونۇبرت ئۇزاتتى. دىئاننا ئۇنى خۇش تەبەسسۇم بىلەن ئۇزاتقاندىن كېيىن، كونۇبرتنى ئاچتى:

سۆيۈملۈك دىئاننا،
بولاقنىڭ ئىچىدە سوقرات ۋە ماربىنىڭ چۈشىدە

ئايان بولغىنىغا ئوخشايدىغان ئاق گۈللەردىن تۈزۈل-
گەن بىر تاج بار. ماريي سوقراتنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلـ-
يالىسام ئاندىن ئانامنىڭ ئاۋازىنى تەڭشىيالايمەن، دەپ
ئىشىنىدۇ. ئۇنىڭ بۇ تىلىكى پات ئاردا ريئاللىققا
ئايلانغۇسى.

سارىگۈلنىڭ سەندىن كىچىككىنە ئىلتىجاسى بار
ئىكەن.

سارىگۈل نەسرىددىن ئەپەندىنىڭ بىر لەتىپىسىنى
ماريي ئۇچۇن تەييارلاپتۇ، ئىككىلار دىدارلاشقاندا
سېپىنىڭ بۇنى ماريغا ئوقۇپ بېرىشىڭنى بەك ئۈمىد
قىلىدىكەن. ماريي سوقراتنىڭ شېئىرىنى تەڭشىغان-
دىن كېيىن بىر ئاچقۇچ ئىزدەيمىش ۋە ئۇنى پەقەت
تۆۋەندىكى ھېكايەت ئارقىلىلا تاپالايمىش.

خەزىنىنىڭ ئاچقۇچى

نەسرىددىن ئەپەندى بىر كۈنى ئاچقۇچىنى يىتتۈرۈ-
ۋېتىپتۇ. ئۇ ئىزدىمىگەن ئۆيىنىڭ ئالدىدىكى كوچا -
كوي، قوشنا - قولۇملارنىڭ ئۆيى، مەھەللە يوللىرىمۇ
قالماپتۇ، ئەمما ھېچ يەردىن تاپالماپتۇ.

ئەپەندىم ئۇنىڭ بىلەن قوشنىلىرىنى يارەمگە چا-
قىرىپتۇ ۋە ھەممەيلەن بىرلىكتە پۈتۈن مەھەللىنى ئالا
قويماي تاسقاپ چىقىپتۇ. ئاچقۇچ خۇددى يەر يۈتقاندەك
ئاقتىمۇ، كۆكتىمۇ يوقمىش! ئۇ ئەسنادا بىر قوشنىسى
ئەپەندىمدىن سورايتۇ:

Kayıp Gül

— ئەپەندىم، ئاچقۇچنىڭنى ئۆيىڭىزدە يېتىۇرۇپتۇ. مېگەنسىز- ھە؟

— شۇ، — دەپتۇ ئەپەندىم، — ئۆيدە يېتىۇرۇپتۇ. كەن. لېكىن قارىسام ئۆينىڭ ئىچىگە قارىغاندا تالا يۇ- رۇقراق ئىكەن، شۇڭا تالادىن ئىزدەۋاتىمەن.

ساربگۇل ماربيغا دېمەكچى:

"ماربى ئاچقۇچنى ئىسرىتىن ئەمەس، ئىچىتىن ئىزدىسۇن."

بەلكى ئۇ قۇرۇق ئاۋارە بولماس.

سېنىڭ ياردىمىڭ ئۈچۈن ساربگۇل ئىككىمىز ھا- زىرىدىن باشلاپ تەشەككۇر ئېيتقاچ تۇرايلى، ئەزىزىم.

زەينەپ

43

دىئاننا بولاقنىڭ سىرتىدىكى قېيىن قەغەزنى كېسىپ، ئېھتىيات ئۈچۈن تىقىپ قويۇلغان نەرسىلەرنى ئالدى. ئاخىرى سوقراتنىڭ ئۈستى قاپلاپ قويۇلغان كۈمۈش رەڭ خەسىلا قالـ ىدى. دىئاننا تەشتەكنى ئۈستەلنىڭ ئۈستىگە ئېھتىيات بىلەن قويدى ۋە خۇددى بىر مۇقەددەس ھەيكەلنىڭ يوپۇقىنى ئېچىۋاتقاندەك ئاۋايلاپ خەسىنى كۆتۈردى.

سوقرات!

ــ يا خۇدا! ــ دەۋەتتى دىئاننا ئىختىيارسىز ۋە يەرگە پوككىدە تىزلىنىپ قالدى. ئۇ كىرپىكىنى مىتمۇ قىلماسـ تىن، نەپەسمۇ ئالماستىن سوقراتقا قارايتتى. سوقرات ــ تۆت تال قارا گۈل غۇنچىلاپ تۇرغان بىر تۇپ گۈل!...

ۋاقىت گويا توختاپ قالغان ئىدى. دىئاننا ئايلىنىشتىن توختاپ قالغان ئاشۇ ۋاقىت چېكىدا سوقراتقا قارىغىنىچە قېتىپ قالغان...

تۆت قارا گۈل!

دىئاننا تويۇقسىز ئورنىدىن تۇردى ـ دە، ئانىسى ئۇنىڭغا

بەرگەن ئاخىرقى تۇغۇلغان كۈن ھەدىيەسى بولمىش كۈموش رامكىغا ئۆزىنى ئاتتى. ئۇ بارماقلىرى بىلەن رامكىنىڭ چۆ-رىسىگە چۈشۈرۈلگەن تۆت قارا گۈلنى خىلىغچە سىلاپ تۇ-رۇپ كەتتى، ئاندىن رامكىدىكى شېئىرنى ئوقۇدى:

"ياق!
سەن ئويلىغان كەبى ئەمەس ئىش،
يوقاتمىدىڭ مېنى ھېچقاچان.
ئاڭلىتىمەن بارچىنى ساڭا،
خاتىرەڭنىڭ كەينىدىن ھامان."

ئۇ مىسرالارغا كۆز يۈگۈرتۈۋاتقاندا، ئۆزىنى خۇددى ئۆتە-مۈشكە قايتىۋاتقاندەك سەزدى.

ئۇ ماريىنىڭ خەتلىرىدە تىلغا ئېلىنغان بەزى سۆزلەرنى ئەسلىدى. ماري باشقىلارغا "ياق، ئىشلار سىلەر ئويلىغاندەك ئەمەس" دېگەن ئىدى... چۈشىدە ئانىسى ماريغا "سەن مېنى ھېچقاچان يوقاتمىدىڭ" دەپ تەسەللى بەرگەن ئىدى. ماري بە-لەن پاراڭلاشقان ھال رەڭ گۈل ئۈنىڭغا "ئاناڭ ساڭا ھەممە نەرسە ئارقىلىق سۆزلەۋاتىدۇ" دېگەن ئىدى...

گۈللۈك باغدىكى كۈنلىرى كۆز ئالدىغا كەلدى دىئاننا-نىڭ. ئارتەمىس بىلەن ماريىنىڭ ئوخشاش بىر تەشتەكتە جەڭگى ـ جېدەلگە پاتقان ھالدا ئۆسۈۋاتقان ھالىتى كەلدى ئۈنىڭ كۆز ئالدىغا. ئىككىيلەننىڭ تالاش ـ تارتىشى ئۈنىڭ قۇلىقىدا ھېلىھەم ئەكسىلىنىپ تۇراتتى. ئۇ زەينەپ خانىمنىڭ گەپ ـ سۆزلىرىنى ئەسلىدى. خۇددى ماريىنىڭ خېتىدىكى

گەپلەرگە ئوخشاشلا، بۇلارمۇ ئانىسىنىڭ سۆزىنىڭ نەق ئۆزى ئىدى.

دىئاننانىڭ ئېسىگە زەينەپ خانىمنىڭ كۆزىدە ئانىسىنى كۆرگەندەك بولغانلىقى كەلدى. ئۇ زەينەپ خانىمنىڭ كۆزىگە يەنە بىر رەت قارىغاندەك بولدى. ئۇ كۆزلەر ئەمدى زەينەپ خانىمنىڭ ئەمەس، بەلكى ئانىسىنىڭ مەرۋايىتتەك چاقناپ تۇرىدىغان مېھرىلىك يېشىل كۆزى ئىدى.

ئۇ بۇرۇنلاردا ئانىسىدىن خەزىنىسىنىڭ ئاچقۇچىنى ئىزدەگەن چاغلىرىنى ۋە ئانىسىنىڭ ئۇنىڭغا "سېنىڭ خەزىنەڭنىڭ ئاچقۇچى مەندە نېمە ئىش قىلسۇن" دېگىنىنى ئېسىدىن ئۆتكۈزدى. ئۇ ئانىسى سۆزلەپ بەرگەن ھېكايىلەرنى؛ سارىگۈل ماري ئۇچۇن ئەۋەتكەن "خەزىنىنىڭ ئاچقۇچى" دېگەن لەتىپىنى؛ جونسون خانىمنىڭ ئانىسىنىڭ قەبرىسىگە قويۇپ قويغان سېرىق گۈللىرىنى ئەسلىدى...

قارىغانسېرى شېئىرنىڭ ھەربىر مىسراسى ئۇنىڭغا مايىنىڭ بىر خېتىگە ئىشارە قىلىنىۋاتقاندەك بىلىنىپ كېتىتى. دەقىقە ئۆتكەنسېرى ئۇ ئۆزىنى غايىب خەتكە قەدەمۇ قەدەم يېقىنلىشىۋاتقاندەك ھېس قىلىشقا باشلىدى.

"ياق! سەن ئويلىغان كەبى ئەمەس ئىش!" ئەجەبا بۇ، مايىنىڭ باشقىلارغا "ئېتىراز" كۆرسىتىپ قوپقان تۇنجى خېتى؛ "يوقاتمىدىڭ مېنى ھېچقاچان" ــ مارىينىڭ ئانىسىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىغان چۇشى بايان قىلىنغان ئىككىنچى خەت؛ "ئاڭلىتىمەن بارچىنى ساڭا" ــ ھال رەڭ گۈلنىڭ ئانىسىنىڭ ماريغا جىمى نەرسە ئارقىلىق سۆزلەپ تۇرىدىغانلىقى بايان قىلىنغان ئۇچىنچى خېتىگە ئىشارەت ئەمەسمۇ؟! تۆتىنچى

خەتنىڭ يىپ ئۇچىمۇ چوقۇمكى تۆتىنچى مىسرادا!

دىئاننا شېئىرنىڭ تۆتىنچى مىسراسىنى قايتا ـ قايتا ئوقۇشقا باشلىدى:

ـــ خاتىرەڭنىڭ كەينىدىن هامان، خاتىرەڭنىڭ كەينىدىن... خاتىرەڭنىڭ..

ـــ خاتىرە...

ـــ كەينى....

دىئاننا بىردىن ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى ۋە ئانىسىدىن خاتىرە قالغان رامكىغا قولىنى ئۇزاتتى. ئۇ رامكىنى تامدىن ئاۋايلاپ ئالدى ـ دە، ئارقىسىنى ئۆرۈدى.

يا خۇدا! رامكىنىڭ ئوڭ تەرەپ ئۈستى بۇرجىكىدە كىچىككىنە ئاچقۇچ تۆشۈكىدىن بىرسى تۇراتتى.

دىئاننا بىردىن ساريگۈلنىڭ زەينەپ خانىمنىڭ خېتىدە ئېيتقان گەپلىرىنى ئېسىگە ئالدى ـ دە، رامكىنى ئۈستەلگە قويۇپ هۇجرىسىغا يۈگۈردى. ئۇ كىرىپ كارىۋىتىنىڭ بېشىدىكى قەلەم ـ قەغەز سېلىنغان تارتمىنىڭ ئىچى ـ تېشى، ئالدى ـ كەينىنى قويماي ئاختۇرۇشقا باشلىدى. بىر چاغدا بارمىقى تارتمىنىڭ تېگىگە بېنت بىلەن تېكىۋېتىلگەن ناھايىتى كىچىك بىر ئاچقۇچقا ئۇرۇندى.

ـــ رەھمەت ساڭا ساريگۈل! ـــ دېدى دىئاننا ئاچقۇچنى ئالىقىندا چىڭىدە سىقىنىچە.

ئۇ زالغا كىردى ۋە ئاق گۈللەردىن توقۇلغان تاجنى سوقراتنىڭ غولىدىن ئېلىپ، بېشىغا ئاۋايلاپ كىيدى. ئاندىن كۆمۈش رامكىنى قولىغا ئالدى. ئاچقۇچ شۇ قەدەر كىچىك ئىدىكى، رامكىنى ئاچقۇچە چۈشۈپ كېتىپ، مىڭ تەستە ئاچتى.

رامكىنىڭ ئىچىدىن كەينىگە ئۇششاق خەت بىلەن يېزىلغانلىقى بىلىنىپ تۇرىدىغان بىر پارچە خەت سېلىنغان كۈمۈش لەۋھە چىقتى. ئۇنى قولىغا ئالغۇچە دىئاننانىڭ يۈرىكى شۇنداق تېز سوقۇپ كەتتىكى، يۈرىكىنىڭ سوقۇشى ئۆزىگىمۇ ئاڭلىنىپ كەتتى.

دىئاننا ئەينەكتەك يالتىراپ تۇرغان كۈمۈش لەۋھەنى دۈ- پۈلدەپ سوقۇپ تۇرغان يۈرىكىگە باستى. لەۋھەنىڭ ئۈستى قىسمىغا "ماريىنىڭ ئادرېسى" دېگەن ئىككى كەلىمە خەت يې- زىلغان، ئاستىدا ئۆزىنىڭ يۈزى ئەكسىلىنىپ تۇراتتى.

دىئاننا سەل كەينىگە سۈرۈلۈپ قالغان تاجىنى ئوڭشىغاچ "بەئەينى بىر چۈش" دېدى ئىچىدە. ئۇنىڭ مەڭزىدىن ئىككى تامچە ياش سىيرىلىپ چۈشتى، ياشلىق كۆزلىرىنى ئانىسىنىڭ خېتىگە يۆتكىدى:

سۆيۈملۈك قىزىم دىئاننا، ياكى داداڭنىڭ چاقى- رىشى بويىچە ماريې...

ماريې! بوۋاقلىقىڭدا داداڭ دائىم قۇلىقىڭغا شۇنداق دەپ پىچىرلايتتى. ئۇنىڭ ۋاپاتىدىن كېيىن بۇ ئىسىم بىلەن سېنى قايتا چاقىرغۇم كەلمىدى. تا سەن بۇ ئىسىمنىڭ مەنىسىنىڭ تېگىگە يېتىدىغان بولغاندا ئاندىن چاقىراي دېدىم...

سېنى ئۆيىنى تاشلاپ چىقىپ باقسۇن، دېڭىز - ئوكيان ئاتلىسۇن ۋە قوشكېزەك ئاچىسىدىن ئايرىلىپ قېلىشنىڭ دەھشىتىدە تىترەپ باقسۇنكى، ھېچقانداق بىر كۈچ بۇ ئىسىمنى ئۇنتۇلدۇرالمايدىغان بولسۇن

دېدىم.

سېنى ماربىنىڭ ھۇزۇرىغا بارسۇن دەپ ساڭا رەـ
ئاللىقتىن ھالقىغان بىر ئىشلارنىڭ گېپىنى قىلىشـ
قا مەجبۇر بولغانلىقىم ئۈچۈن خىجىلمەن. ئاز قالغان
ئۆمرۈم ماڭا باشقىچە ئىمكانىيەت بەرمىدى. بۇرۇندىن
سېنىڭ ئاشۇ گۈللۈك باغقا بىر بېرىپ كېلىشىڭنى
ئارزۇ قىلىپ كەلگەن ئىدىم.

ئۆكتەبىر سايادەتلىرىگە تەققاس بۇ كىچىك سەـ
پەر ئارقىلىق سېنى غايە ـ ئارزۇلىرىڭنى ئۇنتۇلدۇرـ
غان ۋە سېنى بارغانسېرى ناخۇش قىلىپ كېتىپ
بارغان ئاشۇ نەپسىنى ئۆلتۈرسەكەن دېدىم، قىنزىم.

بۇ خەتنى قولۇڭغا ئالالىغان ئىكەنسەن، چوقۇمكى
گۈللەرنىڭ پايانىغا خېلىلا چوڭقۇرلاپ كىرىپ بولـ
ىدۇڭ؛ گۈللۈك باغنىڭ ئۆزگىچىلىكىنى ھېس قىلىپ
يەتتىڭ...

ناۋادا شۇنداق بولسا... يەنى، ئۇ باغ ساڭا باشقا
باغلاردىن پەرقلىق تۇيۇلغان بولسا... سوقرات سەن
ئۈچۈن باشقا گۈللەردىن ئۆزگىچە بىلىنگەن بولسا...
مۇبادا باغدىكى "سەن"، باشقا "سەن"دىن پەرقلىق تۇـ
يۇلغان بولسا... ۋە بۇ پەرق ساڭا كىبرۇ تەمەننا ئەـ
مەس، بەلكى كۈللى ئالەم ئالدىدا كىچىك پېئىللىق
تۇيغۇسى ئاتا قىلالىغان بولسا، ئۇنداقتا زەينەپ خاـ
نىم ئىككىمىز سېنى ئۆكتەبىردە ئەفەسكە بېرىشقا
دەۋەت قىلىمىز، جېنىم قىنزىم! ئۆكتەبىر سايادىتى
ساڭا ماربىنى ئەكېلىشى تونۇتقۇسى...

ئەفەستە قىزىمنى باغرىمغا بېسىش، ئۆكتەبىر - نىڭ يامغۇرىدا قىزىم بىلەن ياندىشىپ سەيلە قىلىش ئۈچۈن، كىم بىلىدۇ، مەنمۇ جىمى قىزىكىلىق قا - نۇنلارنى ئاستىن - ئۈستۈن قىلىپ بىر ئۇچار ئاتقا مىنگىنىمچە قېشىڭغا كېلەمدىم تېخى.

سەن بەلكىم تېخى مېنى كۆرەلمەسلىكىڭ مۇ - كىن، لېكىن ئەفەستىكى سادالارغا ئوبدان قۇلاق سال، قىزىم. بايقايسەنكى، ئەفەستە، ئىككى ئاۋاز يوق، پەقەت ۋە پەقەتلا بىر ئاۋاز بار! مارىينىڭ، سې - نىڭ ئاۋازىڭ!

ناۋادا ئۇ ئاۋاز كۈنلەرنىڭ بىرىدە ساڭا: "ھوقۇق بىيۇرولىرىغا يوللىغان جىمى دىلولىرىڭنى قايتۇرۇ - ۋېلىپ، ئالدىڭغا بوش ۋاراق ئال ۋە كەسپىي ھاياتىڭ - نىڭ تۇنجى كىتابىغا قەلەم تەۋرىتىشكە ئاتىلان" دەپ قالسا، ساڭا بىر تەكلىپىم بار، قىزىم. كىتابىڭدا ھەممەيلەنگە تونۇشلۇق ئەڭ قەدىمىي ھېكايىنى سۆز - لە، قىزىم:

سەندىن باشلىنىپ، سەندە ئاخىرلاشىدىغان بىر سەپەر...

بۇ ھېكايىنى ھاياتىڭدا جىق يازدىڭ، ئەمدى قە - غەز بېتىگە تۆك.

بەلكى ئاشۇ يازمىلىرىڭنىڭ بىرىدە، زەينەپ خا - نىمنىڭ ساڭا گۈللەرنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىيالمىسىڭ مۇ - كاپاتلاشقا ئەھدە قىلغانلىقىنىمۇ قىستۇرۇپ قويار -

KayıpGül

سەن. شائىر يۇنۇس ئەمرە دەيدۇكى:

بىر مەن بار ئىدىم مەندە، مەنلىك ئىچىدە...

جانجىگەر قىزىم، سېنى سۆيىمەن، شۇنداقلا ھەر
زامان يېنىڭدىمەن!

ئاناڭدىن

ئۇچىنچى بۆلۈم

غايب گۈل
Kayıp Gül

44

قەدىرلىك ئانا:

بىر نەچچە ئايدىن كېيىن سەن بىلەن كۆرۈشۈش مېنى چەكسىز خۇشال قىلىپ تۇرۇپتۇ. توپتوغرا بىر ئايدىن كېيىن ئەفەسكە يېتىپ بارىمەن! ئۆكتەبىر يامغۇرىغا سەن بىلەن بىرگە كىرىش ئۈچۈن...

تۆت ئايدىن بېرى تۇنجى رومانىم ئۈستىدە ئىشلەۋاتىمەن. رومانىمنى ساڭا بەكلا ئوقۇپ بەرگۈم بار ئىدى، ئەپسۇس هازىر ئەمەس. ساڭا ۋەقەلىكىنى قىسقىچىلا سۆزلەپ بېرەي.

كىتاب بىر گۈل توغرۇلۇق يېزىلدى، ئانا. گۈل- نىڭ ئىسمى ئەفەس گۈلى، بىر ئىلاهىي پۇراق بىلەن يارىتىلغان گۈل. پۇرىقىدىن ئالاهىدە بىر خۇش ئاۋاز چىقىدۇ، ئۇ چۈشلەر ۋە پەرىشتىلەر هەققىدە سۆزلەيدۇ؛ خۇدا بىلەن بۇ ئالەمدە دىدارلىشىش بايانىدا سۆزلەيدۇ.

ئەمما گۈل چوڭ بولغانچە، ئۆز ئاۋازىغا زەن قويۇ-

غانسىرى باشقا بىر سادانى ـــ "مەن" دەپ بارغانسىرى كۈچلۈك چىقىۋاتقان بىر ئاۋازنى سېزىشكە باشلايدۇ. بۇ ئاۋاز شۇنچىلىك كۈچلۈككى، گۈل بارا ـ بارا ئۆ-زىنىڭ ئەسلىي ئىلاھىي ئاۋازىنى ئاڭلىيالماس بولۇپ قالىدۇ.

گۈل ئاۋازىنى ئاڭلاش ئۈچۈن ئۆز خۇش پۇرىقىنى قوغدىشى كېرەك ئىدى. ئەمما ئۇ شۇنداق بىر يەرگە كېلىپ قالغان ئىدىكى، ئۇ يەردىكىلەر ئۇنىڭ خۇش پۇرىقىغا ئەمەس، بەلكى ئۇنىڭ رەڭگى، تاشقى تۇرقى، بەرگ ـ يوپۇرماقلىرىغىلا كۆڭۈل بۆلۈشەتتى.

گۈل ئۇلارنىڭ ئىنزىرەت ـ ھۆرمىتىگە ئېرىشىش خىيالىدا، ئۆزىنى باشقىلارنىڭ ئارزۇ ـ ئىستەكىگە يارىشا ياساپ ـ تاراشقا باشلايدۇ. ئۆس دېسە ئۆسىدۇ؛ ئۆزۈڭنى نامايىش قىل، دېسە ئۇنسىز ئىتائەتتە دې-گىنىنى قىلىدۇ... شۇنداق قىلىپ، ئۇزۇن ئۆتمەي، ئېتىبارسىز قالغان خۇش پۇرىقى توزۇپ، ئۇچۇپ كېتىشكە باشلايدۇ.

ئادەملەر ئاۋۋال ئۇنى بارلىققا كەلتۈرىدۇ، ئاندىن ئۇنى خۇددى بىر مەبۇدەدەك كۆرۈپ مەدھىيە ياغدۇ-رۇشىدۇ. ھەددى ـ ھېسابسىز مەدھىيە ـ ئالقىش تۈ-پەيلى، گۈلمۇ بارا ـ بارا ئۆزىنى مەبۇدە دەپ ئويلاپ قالىدۇ. ئەسلىدە قانداقتۇر ئۇلۇغ نەرسە ئەمەس، ئاد-دى بىر گۈل بولۇپ يارلىشىنىڭ ئۆزىلا ئالاھىدە سا-نىلىشقا يېتىپ ئاشىدىغانلىقىنى ھېس قىلالماس ھالغا كېلىپ قالىدۇ.

Kayıp Gül

ئۇ بارا ـ بارا ئۆزىنى ناھايىتى ناخۇش ھېس قىلىدىغان بولۇپ قالىدۇ. ئۇنى بىردىنبىر خۇش قىلىدىغان نەرسە ئانىسىلا ئىدى. ئەمما ئانىسىنىڭ مۇھىملىقىنى؛ ئانىسىغا نەقەدەر موھتاجلىقىنى ھېس قىلىشقا باشلىغان شۇ كۈنلەردە ئۇ ئانىسىدىن مەڭگۈلۈك ئايرىلىپ قالىدۇ. ياق، توغرىسى، ئانامدىن ئايرىلىپ قالدىم دەپ ھېس قىلىدۇ.

راستىنى دېسەم بۇ ھېكايە بىر گۈل توغرۇلۇق ئەمەس، بىر ئانا ھەققىدە، جان ئانا. ھەقىقىي گۈلنىڭ ھېچقاچان ئۆلمەيدىغانلىقى، سولغاندىن كېيىنمۇ ئەتراپىغا داۋاملىق خۇش پۇراق تارقىتىۋېرىدىغانلىقى. قىنى ئىسپاتلاپ بەرگەن، گۈلنى "ئېسىگە كەلتۈرۈش" ئۈچۈن، گۈل تەشتىكىنى قاتتىق سىلكىگەن بىر ئانا ھەققىدە!

بۇ مۇمكىنمۇ؟ گۈل ئاللىقاچان ئېسىدىن كۆتۈرۈلگەنلەرنى ئەسلىيەلەرمۇ؟ يېڭىدىن ئۆگىنىپ قالغان نەرسىلەرنى ئۇنتۇيالارمۇ؟ خۇش پۇرىقىنى قايتۇرۇپ كېلەلەرمۇ؟ ۋە ئەڭ مۇھىمى ئۆز ئاۋازىنى قايتىدىن ئاڭلىيالارمۇ؟

مەن ئەلۋەتتە شۇنى ئۈمىد قىلىمەن...

ھەئە، ئانا، رومانىمدىكى ۋەقەلىكنىڭ باش ـ ئاخىرى مانا شۇ. ئەمما مۇۋەپپەقىيەتلىك ئېپادىلەپ چىقالامدىم ـ يوق، بىلمەيمەن. مېنىڭچە، بۇ شۇنداق يېزىشتىن بەكرەك شۇنداق ياشاش كېرەك بولغان بىر ھېكايە. زەينەپ خانىمغا زەيتۇننىڭ تەمىنى ئېيە.

غايىسى گۈل

تىپ بېرەلمىگەن ئادەم، گۈللۈك باغنىڭ يۈكسەكلىگى. كىنى قانداق تەرىپلەپ بېرەلەيسەن؟

لايىقىدا يازالىسام تېخى، باشقىلار ياقتۇرغۇدەك بىر نەرسە يېزىپ چىقالمىسامۇ ھېچقىسى يوق. ھەر كايسە مەن ئۇچۇن يەنىلا ناھايىتى قىممەتلىكتۇر. چۈنكى ئۇ سەن ھەققىدە ئانا. بولىسى، مۇشۇنچىلىك سۆزلەيسەن. ھېكايىنى مەن ئەمەس، ئەمەلىيەتتىغۇ سەن ماڭا سۆزلىدىڭ، ئانا. يەنە كېلىپ مەن ماڭا ئەمىسى ھېكايە سۆزلەپ بېرەلمەيدىغانلىقىڭنى چۈشەنگەن بىر زامانىدا...

ساڭا كۆپ رەھمەت، ئانا!

ھاۋادا بىر خۇش پۇراق ھىس بولىنۇمغا پۇراۋاتىدۇ. ھەر پۇراشتا ئۆزگىچە خۇش ھىس...

گۈل پۇرىقى... ھەممە ياق...

دىئانا

19 ـ سېنتەبىر

45

رومانىمنى پۈتكۈزۈۋېتەي دەپ جىددي ئىشلەۋاتقاندا، كۆڭ-زۇم توساتتىن بەش - ئالتىسى بىر توپ بولۇپ كۆككە كۆتۈلۈگەن كۆك شارچىلەرگە چۈشۈپ قالىدۇ. نەلەردىن كەلدىكىنە بۇ نەرسىلەر؟

دېرىزىنى ئاچىمەن. باغچىدا بىرەر پائالىيەت ئۆتكۈزۈلۈۋاتقاندەك قىلىدۇ. ھەيۋەت چوڭ يېزىلغان ئېلان يىراقتىنلا كۆزگە تاشلىنىپ تۇرىدۇ:

"كالىفورنىيەنىڭ رەڭگارەڭ ساھىللىرى"
كوچا رەسىملىرى كۆرگەزمىسى، 24 — 27 - سېنتەبىر

رومانىمغا كۆك شارچىلارنى كۆرگەن بۇ بۆلۈمنى قوشۇۋەتكەندىن كېيىن، ئېچىلىش مۇراسىمىغا قاتنىشىش ئۈچۈن ئۆيدىن چىقىمەن.

46

كۆرگەزمىگە يېقىنلاشقىنىمدا كۆزۈم تىزىۋېتىلگەن يەر-گىرمىگە يېقىن دېگىنىز رەسىملىرىگە چۈشىدۇ. كۆزۈم ماسلىشىپ ئاسنى ئىزدەيدۇ، ئەمما دەمالمىقا ئۇنى تاپالمايمەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ بۇ يەردە سىزغان رەسىمىنى ئىزدەپ ئەتراپقا كۆز يۈگۈرتۈشكە باشلايمەن. دەل شۇ چاغدا پالچى قەلەندەرنىڭ ماڭا قول پۇلاڭلىتىپ تۇرغىنى كۆزۈمگە چېلىقىدۇ.

— تەلىيى ئوڭ خانقىز، قارىغىنا كىم كەپتۇ؟

— قاراپ باقمىزغۇ. نېمىشقا كەلدى، بىلمىدۇق تېخى.

— كۆرىمىز.

— كۆرىمىز، — دەيمەن، — ھە، ئېسىمدە باردا يەتكۈزەي، تۇنۈگۈن جونسون خانىم بىلەن كۆرۈشكەنتىم، سىزگە سالام ئېيتتى. ھازىرغىچە سوۋغىسىنى نېمىشقا قوبۇل قىلمىغىنىڭىزدىن ھەيرانكەن.

— نېمىشقا قوبۇل قىلغۇدەكمەن؟ مەن بىر دۇرۇس ئادەم-مەن، ئۆز ئىشىمغا ئىخلاس ـ ھۆرمىتىم بار. پال سالمىغان تۇرسام نېمىشقا پال ھەققى ئالغۇدەكمەن، ياكى سوۋغا؟

Kayıp Gül

ـــ ماڭا پال سالمىغان بىلەن، لېكىن باشقىچە بىر يوللار بىلەن مېنىڭ ئاشۇ خەتلەرنى ئوقۇشۇمغا سەۋەبچى بولدىڭىز ـ ده. ئانامغا، جونسون خانىمغا ياردەم قىلدىڭىز. مۇشۇنىڭ ئۈچۈن بولسىمۇ سوۋغىنى قوبۇل قىلسىڭىز بولۇۋېرەتتى.

ـــ ياخشىلىققا ھەق؟ بۇنى بىز سودا دەيمىز، خانقىز. ياخشىلىق دېگەن...

پالچى تۇيۇقسىز توختاپ، قولى بىلەن باشقا تىلەمچىلەرنى ئىشارەت قىلىدۇ:

ـــ ئۇلارنى كۆرۈۋاتامسەن؟ قورسىقى ئەتىگەنلا تويۇپ بولدۇ، ئۇلار دىيارىمىزنىڭ ئەڭ تەلەيلىك تىلەمچىلىرى. ئاخشاملىرى ئايلانغىنىڭدا قاراپ باقماپسەن ـ ده، نېمە يەۋاتقانلىقىغا؟ ھەممىمىز ئالىيۇمىن قاچىلاردا ئېسىل غىزا يەيتتۇق. ھەركۈنى ئەتىگەن ـ ئاخشاملىق تامىقىمىزنى بىر ياش يىگىت ئەكېلىپ بېرىپ كېتەتتى. ئۇ بۇ ئادەتنى نەچچە يىل داۋام قىلدى. بۇ يېمەكلىكلەرنى كىمنىڭ ئەۋەتىۋاتقانلىقىغا ئەجەبلىنىپ، يىگىتنى قىستىدۇق، ئەمما ئېغىزىدىن ھېچقانداق گەپ ئالالمىدۇق. باشقىلار ئۇ ساخاۋەتچىنىڭ كىملىكىنى تازىرغىچە بىلىشمەيدۇ، ئەمما مەن بىلىمەن. چۈنكى بىزگە يېمەك كەلمىگىلى توپتوغرا ئالتە ئاي بولدى. ئەمدى ئېيتە خانقىز، سېنىڭچە بۇ يېمەكلىكنى بىزگە كىم ئەۋەتكەندۇ؟

"بىلمەيمەن" دېگەن مەنىدە قولۇمنى ئىككى ياقىقا كېرىيمەن. ئالىيۇمىن قاچىلارغا مەنمۇ دىققەت قىلغان، ئەمما ئۇنى ئىجتىمائىي تەشكىلاتلارنىڭ ئىشى بولسا كېرەك، دەپ ئويلايتتىم.

ـــ دېمەك، ياخشىلىق دېگەن، ـــ دەيدۇ قېرى پالچى

كۈلۈپ، ــ قىلغان ياخشىلىقىنى ئۆز قىزىغىمۇ بىلدۈرمەس-لىكتۇر.

نېمە دېيىشنى بىلەلمەي داڭ قېتىپ تۇرۇپ قالىمەن. ئەمما ئىچىم ئاپتاپتەك يورۇپ كېتىدۇ. ئانامنىڭ قىزى بولۇپ قالغىنىمدىن يەنە بىر رەت چەكسىز شەرەپ ھېس قىلىمەن.

ــ كەچۈرۈڭ، راست بىلىمەيدىكەنمەن، ــ دەيمەن، ــ مېھمانخانىدا ھېچكىم ماڭا بۇ ھەقتە ئېغىز ئاچمايتۇ. مېھمانخانىغا قايتىپلا غىزا يەتكۈزۈش ئىشىنى ئورۇنلاشتۇراي.

ــ كېرىكى يوق، ــ دەيدۇ ئۇ، ــ مەن پەقەت جونسون خانىمنىڭ ھەدىيەسىنى نېمىشقا قايتۇرۇۋەتكىنىمنى چۈشەندۈرۈش ئۈچۈنلا بۇلارنى دەپ قويدۇم. بولدى، سەن ئەمدى بۇ گەپلەرنى قويۇپ، رەسىملەردىن زوقلان. سېتىلىپ بولغۇچە كۆرۈۋال.

ــ ماقۇل، مەن كۆرەي ئەمىسە، ــ دەيمەن ئۇنىڭ دۈمبىسىگە ئامراقلىق بىلەن يەڭگىل شاپىلاقلاپ خوشلىشىپ.

قېرى پالچىنىڭ قېشىدىن ئايرىلىپ، سەل نېرىدا غۇۋۇلداپ كەلگىنىچە توپ ئادەمگە قاراپ ماڭمەن. ئۇلار ماسىئاسىنىڭ بۇ يەردە سىزغان رەسىمىنى كۆرۈپ تۇرۇشاتىتى. رەسىمگە ئالارمەننىڭ كۆزى بىلەن قاراپ، ماسىئاسىنىڭ بۇ يەرگە مېنى دەپ كەلمىگەنلىكىنى ھېس قىلىمەن. چۈنكى ئۇ ئەڭ كۆڭۈلدىكىدەك چىققان رەسىمنى سىزغان يېرىدە كۆز-گەزمە ئۆتكۈزىدىغانلىقىنى ئېيتقان. ئۇ بۇ يەردە سىزغان رەسىم ھەقىقەتەنمۇ كۆرگەزمىدىكى ئەڭ چىرايلىق رەسىم ھېسابلىناتتى. دولقۇننىڭ غەزىپى تېخىمۇ كۈچەيگەن، ئۇنىڭ ئۇستىدىكى چايكا تېخىچە تاق ــ بىر بولىدۇ. يالغۇز ئۇچۇش-

تتىن زېرىكمىگەنمىدۇ بۇ قۇش تېخى؟

كۆزلىرىم ماسىئاسنى ئىزدەيدۇ، كۆزۈم توپنىڭ ئوتتۇرد-
سىدا مەن تەرەپكە دۇمبىسىنى قىلىپ تۇرغان ياشقا چۈشكەن-
دە، ئۇنىڭ شۇ ئىكەنلىكىنى تەخمىن قىلىمەن. توپتوغرا ئۇ-
دۇلۇمدا. قولىدا باھا تىزىملىكى كۆتۈرۈۋالغان بىر ئادەم ئۇ-
نىڭغا بىر نەرسە دەپ تۇرىدۇ. يېقىن بېرىپ ئۇلارنىڭ پارىڭىغا
قۇلاق سالىمەن.

— ئۆزگىچە بۇ رەسىمنى ھەقىقەتەن ياخشى كۆرۈپ قال-
دۇق، — دەيدۇ ئۇ ئادەم، — خوتۇنۇمۇ چىڭ چاپلىشىۋاتىدۇ.
ئازراق چۈشۈرۈپ بەرسىڭىز، بىز ئېلىپ قالايلى.

— كۆزىڭىز ئەڭ مۇھىم رەسىمگە چۈشۈپتۇ. مەنمۇ شۇ
رەسىمنى ھەممىدىن بەك ياقتۇرىمەن. سىزنىڭ دېگىنىڭىزگە-
غۇ خۇش بولۇپ...

مېنىڭ يېنىدىلا تۇرغىنىمنى كۆرگەن بولسا كېرەك، ئۇ
گېپىنىڭ ئايىغى چۈشمەيلا توختاپ قالىدۇ ۋە سىلكىنىپ
چىرايىمغا سەپسالىدۇ. يا "سالام"، يا زۇۋان يوق، خۇددى تىلى
تۇتۇلغاندەك؛ گويا دۇنيانىڭ ئەڭ ئاجايىپ مەخلۇقاتىنى كۆ-
رۈۋاتقاندەك، كۆزى بىر نۇقتىغا تىكىلگىنىچە قېتىپ قالىدۇ.
پىشانىمگە بىرەر نەرسە يۇقۇپ قالمىغان بولغىيتتى، دەپ
ئويلاپ كېتىمەن ئۆزۈمچە. بۇ قاراش ئونبەش ـ يىگىرمە دە-
قىقىچە داۋاملاشقاندا، ئۇ بىردىن ئۆزىگە كېلىپ خېرىدارغا
سۆزىنى داۋاملاشتۇرىدۇ:

— چۈشۈرۈپ بەرسەمغۇ بولاتتى... لېكىن، كەچۈرۈڭ،
پىرىنسىپىم بويىچە تېخى پۈتمىگەن رەسىمنى ساتالمايمەن.

بۇ جاۋاب ئۇ ئادەمنىڭ كەيپىنى ئۇچۇرامدۇ ـ قانداق، ئۇ

ئالماقچى بولغان ئويۇنچۇقنى ئالالمىغان كىچىك بالىدەك غۇدۇڭشىيدۇ:

— پۈتمىگەن رەسىمگە نېمىشقا باھا ئېيىپ قويدىڭىز ئەمىسە؟

— بۇنىڭ ئۈچۈن سىزدىن كۆپتىن كۆپ كەچۈرۈم سورايمەن، ئەپەندىم. مەنمۇ ئۇنىڭ تېخى پۈتمىگىنىنى هېلى هېس قىلدىم، — دەيدۇ ئۇ قولى بىلەن دېڭىزنى كۆرسەتكەچ، — بۇ رەسىمنى دەل مۇشۇنداق ۋاقىتتا، دەل مۇشۇ ياققا قاراپ تۇرۇپ سىزغان ئىدىم. قارىڭ، سىزنىڭچە هازىر دېڭىز-نىڭ يۈزىدىكى نۇر، يورۇقلۇق تېخىمۇ چاقناپ كەتمەپتىمۇ؟ ئۇ چاغدا دېڭىزنىڭ بۇنداق نۇرلۇق ئىكەنلىكىنى هېس قىلال-ماپتىكەنمەن. سىزنى بۇ رەسىمنى ئېلىشتىن توسۇپ قويغاد-لىقىم ئۈچۈن هەقىقەتەن ئۆزرىلىكىمەن...

ماسىئاسنىڭ ئۆزرە ئېيتقاچ ئارىلاپ ماڭا قاراپ قو-يۇشى ئۇ كىشىنىڭ تېخىمۇ ئوغىسىنى قاينىتىۋېتىدۇ — دە، خو-تۇنىنىڭ قۇلىقىغا بىر نەرسىلەرنى دېگىنىچە كېتىپ قالىدۇ.

ماسىئاس ماڭا بۇرۇلىدۇ:

— نېمە دېيىشىمنى بىلمەيۋاتىمەن...

— هېچنېمە دېمەڭ، — دەيمەن مەن.

— ياخشى تۇرۇۋاتامسىز؟ دەپ سورىمايمەن. چۈنكى ناها-يىتى ياخشى تۇرۇۋاتقىنىڭىزنى كۆرۈپ تۇرۇپتىمەن. كۆرۈ-شەلمىگەن كۈنلىرىمىزدە نېمىلەر بولۇپ كەتتى، شۇنىڭغا قا-رىقىۋاتىمەن.

— ئۇزۇن هېكايە، — دەيمەن، — بىر رومان بولىدۇ.

— سۆزلەپ بەرسىڭىزكەن.

ـــ مېڭىك ئەمەسە.

ئۇ كۈلىدۇ ۋە تېخى پۈتمىگەن رەسىمنى ئورۇندۇقنىڭ ئاستىغا تىقىۋېتىپ، قولىغا رەسىم پالكۇچى ۋە بىر توپ بوياقنى ئېلىپ كەينىمدىن ماڭىدۇ.

47

سورىغان سوئالغا جاۋاب بېرىپ بولغۇچىلىك قىسقىلا يۇ-
رۇشتىن كېيىن ئۆيگە يېتىپ كېلىمىز.
ــ سىز دېرىزىنىڭ قېشىدىكى ئاۋۇ ئورۇندۇقتا ئولتۇ-
رۇڭ، ــ دەيمەن ئۇنىڭغا، ــ ۋە مەن دېمىگۈچە ئورنىڭىزدىن
قوپماسلىققا ۋەدە بېرىڭ. مەن بىر نەرسە يېزىۋالاي.
ــ خوپ، نېمە دېيەلەيتتىم، ۋەدە، ــ دەيدۇ ئۇ ۋە رەسـ-
مىنى قولىغا ئېلىپ ئولتۇرىدۇ.
رومانىمنىڭ دەسلەپكى نۇسخىسىنى يازىچە پۈتكۈزۈۋېـ-
تىشنى پىلانلىغان ئىدىم. مەن ئۇنى يېزىشنى داۋاملاشتۇرد-
مەن، ماسىئاسمۇ رەسىمى بىلەن مەشغۇل بولىدۇ.
دەل باغچىدىن ئۆيگە قايتىپ كەلگەن قىسمىنى يېزىپ تا-
ماملىغان ۋاقتىمدا، ماسىئاس رەسىم تاختىسىنى يېنىغا قويۇپ
قويۇپ، مېنى كۆزىتىپ ئولتۇرىدۇ. چىرايىدا سەبىيلەرگە خاس
بىر ئىپادە... ھىم، ئۇنىمۇ ئەفەسكە دەۋەت قىلسام قانداق
بولار، دەپ ئويلايمەن توساتتىن.
لېكىن ئۇنىڭغا بۇنى قانداق دەيمەن؟ ئۇ يەردە نېمە قىلـ-

دىغانلىقىمىز ھەققىدە كاللامدا ھېچنېمە يوق تۇرسا. زەينەپ خانىم بۇ سىرنى يېيىۋەتمەسلىك توغرىسىدا ئانام، جونسون خانىملارغا قاتتىق تاپىلىغان. بىردىنبىر بىلىدىغىنىم ــ ئۇ يەرگە ماربينى تېخىمۇ ياخشى چۈشىنىش ئۈچۈنلا بارىمەن. بۇنى ماسىئاسقا قانداق دېيىش مۇمكىن؟

مېنىڭ ئەقەس ھەققىدە بىلىدىغىنىم ئاز ـ تولا تەرمە ئۈچۈرلا خالاس، بۇنچىلىك نەرسىگە ئاساسەن ئۇ، دۇنيانىڭ نېرىقى چېتىدىكى كىچىك بىر كەنتكە قىزىقارمۇ؟ ئەقەستە ماسىئاس ئۈچۈن نېمە بار؟ قەدىمىي بىر شەھەرنىڭ خارابىسى... ئارتەمىس ئىبادەتخانىسى... مەريەم ئانىنىڭ ئۆيى... بۇلار ئۇنى بېرىشقا قايىل قىلالمىسا بولاتتى...

ئەلۋەتتە مەن ئاشۇ يەردە "مەن" بولمەن! مۇشۇنىڭ ئۈزىلا ئۇنىڭ ئۇ يەرگە بېرىشىغا يېتەپ ئاشار بەلكىم.

ــ يەنە ئۆزۈڭنى چوڭ چاغلاشقا باشلىدىڭ، ــ دەپ ئو-يۇمنى كېسىدۇ ماربي. يېقىندىن بېرى دائىم مۇشۇنداق بو-لۇۋاتاتتى. ئىچىمدىكى ئارتەمىس بېشىنى كۆتۈردىمۇ، مەريەم شۇ هامان ئۇنىڭغا ئېتىراز بىلدۈرۈپ قوپاتتى. بەزىدە دىئانا-نىڭ ئاۋازى ئۇنلۇك چىقسا، بەزىدە ماربينىڭ... ئىككىسىنىڭ بىر ۋۇجۇدقا ئايلىنىشىغا بەلگىلىك ۋاقىت كېتىدۇ. لېكىن ھازىر ئىككىسىنىڭ ئاۋازىنى ھېچبولمىسا پەرقلەندۈرەلىگەن-لىكىم ئۈچۈن ئۆزۈمنى ناھايىتى بەختلىك ھېس قىلىمەن.

ماسىئاس ئەقەسكە راستىنلا بارارمۇ؟

ناۋادا بارسا...

بەلكى ئۆكتەبىرنىڭ مەلۇم بىر ئاخشىمى بۇلبۇل تېغىنىڭ ئالدىغا بارارمىز؛ مەلەس دەرياسىنىڭ قىرغىقىدا ئولتۇرارمىز

ۋە كۈننىڭ پېتىشىنى كۆزىتەرمىز بىرلىكتە.

بەلكى ئۇ يەردە ماسىئاسقا بۇندىن ئىككى مىڭ يىل بۇرۇن بولۇپ ئۆتكەن ئىشلار ھەققىدە سۆزلەپ بېرەرمەن. كىتابلاردىن ئۆگەنگىنىمچە ياكى بەلكى قەدىمىي ئەفسانىلەردىن كۆتۈرۈلگەن سادالارنى ئۆز قۇلىقىمدا ئاڭلىغىنىمچە.

ۋە بەلكى ئىنسانلارنىڭ يارىتىلىشى ھەققىدە ئاز ـ تولا سۆزلەپ بېرەرمەن:

ـــ مەلۇم مەنىدە بىز ھەممىمىز ئەفەس شەھىرىگە ئوخشايمىز؛ ئىچىمىزدە ھەم ئارتەمىس ۋە ھەم مەريەمنى ساقلاۋاتقان بولىمىز.

ھەم ئوبدانراق چۈشەندۈرۈپ قويۇش ئۈچۈن، ئۇنىڭغا ئارتەمىسنىڭ قوشكېزىكى ئاپوللو ھەققىدە سۆزلەپ بېرەرمەن. ئاندىن بىردەم تۇرۇۋېلىپ، قوشۇمامنى تۇرگىنىمچە:

ـــ قارشىمدا ئاپوللونىڭ بارلىقىنى بىلگەن بولساڭ، تۇر ئەمدى، سەنمۇ ئۆزۈڭنىڭ غايىب قوشكېزىكىڭنى تاپ! ـــ دەر-مەن.

ئەگەر بۇلار ئالدىمىزدىكى ئايدا، ئۆكتەبىرنىڭ بىر ئاخشىمى، خىيالىمدىكىدەك يۇز بېرىدىغان بولسا، زەينەپ خانىم-نىڭ دېگىنىنىڭ بەرھەق ئىكەنلىكىگە تەن بېرىمەن:

ـــ چۈش رېئاللىقتا زاھىر بولىدىغان ئىشلارغا خې-مىر نورۇچىنۇر.

48

رومانىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى بۆلۈمىنى يېزىۋاتقان بىر كۈنى، ماسىئاس رەسىمنى ماڭا ئۇزىتىدۇ. كىچىككىنە ئىش قوشۇپ يېڭىلانغان رەسىمدە، چايكىنىڭ قاناتلىرىنىڭ ئارىسىدىن نۇر چېچىپ چىققان ئۇچىنچى قانات، ئۇنىڭ كەينىگە يوشۇرۇنغان يەنە بىر چايكا كۆزگە چېلىقىدۇ.

رەسىمدىن خېلىغىچە كۆزۈمنى ئالالمايلا قالىمەن ۋە يەنە باش چۆكۈرۈپ يېزىۋېرىمەن. بىر نەچچە جۈملە ۋە يەنە داۋاملىق... رومانىمنىڭ تۇنجى نۇسخىسىنى بېسىپ چىقىرىپ ماسىئاسقا ئۇزىتىمەن.

شۇندا توساتتىن تۇنجى بۆلۈمدىكى جۈپتەك بوتۇلكا ئېسىمگە كېچىدۇ. مەن باشلىنىش بىلەن ئاخىرلىشىشنىڭ تېگىگە يېتىمەن. ماسىئاس سۆزلىگەن ھېكايىدىكى ئىككى دولقۇننىڭ پايانىغا چوڭقۇرلايمەن... ئارتەمىس بىلەن ماربىنى؛ رەسىمدىكى ئىككى چايكىنى؛ ماربي بىلەن ئۆزۈمنى چۈشىنىمەن ۋە ھەممىدىن مۇھىمى ئانام بىلەن مېنى...

قەلبىم بۇلار ھەققىدە ماڭا بەئەينى شۇلارنى دەيدۇ ھەم

قەلبىمنىڭ ئېيتقانلىرىنى ماسىئاسمۇ چۈشەنسۇن دېگەن ئويدا، ئۇنىڭغا رومانىمنىڭ تۇنجى جۈملىسىنى ئۆزۈم ئوقۇپ بېرىمەن:

— ئىككىسى بىر...

ئاخرقى سۆز

ئەفەس! قوشكېزەكلەر شەھرى. ئارتەمسكە، شۇنداقلا مەريەم ئانىغا ساھىبلىق قىلغان شەھەر. ئۆزلۈكنى ھەم روھ- نى پاناھىغا ئالغان، كىبىر بىلەن تەۋەززۇ، ئاسارەت بىلەن ھۆرلۈك بىر - بىرىگە چەمبەرچاس كىرىشىپ كەتكەن شە- ھەر. ئەفەس! قارىمۇ قارشىلىق بىر - بىرىگە گىرەلىشىپ كەتكەن، ئىنسان كەبى بىر شەھەر.

ئۆكتەبىرنىڭ بىر كەچلىكى، شۇ شەھەرنىڭ ــ ئەفەسنىڭ يېنىدىكى مەللەس دەرياسى بويىدا ئىككىيلەن ئولتۇراتتى. قۇ- ياش قىزىللىقا پۈركەنگەن بۇلبۇل تېغىنىڭ ئارقىسىغا ئۆتەي دەپ قالغان ئىدى. كۆكنىڭ تىلىدا سۆزلەشكۈچىلەر ئىككى- لەنگە كېلىۋاتقان يامغۇردىن خۇش بېشارەت بېرەتتى.

ــ ساينت جون خالايىقا مەريەم ئانا ھەققىدە سۆزلەيدۇ، ــ دېدى دىئانا، ــ زارلىغان، قاقشىغان، قارغىغان ئاۋازلارنى ھەقىچان سىزمۇ ئاڭلىغانسىز؟ مىڭلاپ كىشى يېڭى دىنىنىڭ ئۆز ئىلاھىسىگە ئېتىقاد قىلىشتىن چەكلىشىگە نارازىلىق بىلدۇرىدۇ؛ ئاياغلىرىنى يەرگە رىتمىلىق ئۇرغىنىچە بىردەك

”مەريەم دېگىنىڭ كىم؟ بىز ئارتەمىسكە ئىبادەت قىلمىمىز“ دەپ سۇرەن سېلىشىدۇ.

ـــ ئارتەمىس؟ ـــ دەپ سوربدى ماسىئاس، ـــ ئىلاھە؟ رۇملۇقلار دەيدىغان دىئانا شۇمۇ؟

ـــ نېمە دەپ ئاتىلىشتىن قەتئىينەزەر، ـــ دېدى دىئانا، ـــ ئۇ، كىشىلەرنىڭ ئاۋۋال ئۆزلىرى يارىتىپ، كەينىدىن ئېتىقاد قىلغان بىر خىيالىلا، خالاس.

ـــ ئۇ ھەقتە خېلى جىق بىر نەرسە بىلىدىغان ئوخشىمامسىز؟

ـــ ئۇنى ئۆزۈمنى بىلگەندەك بىلىمەن.

ـــ ئۇنداقتا، ئاز ـ تولا سۆزلەپ بەرمەمسىز؟

ـــ ئۇ ئۇزۇن ھېكايە.

ـــ ئاڭلايمەن.

ـــ تىكشاك ئەمىسە، ـــ دېدى دىئانا، ـــ ئارتەمىس، يەنى دىئانا، مەرگەن ئىلاھەدۇر. ئۇنىڭ ئوقى تېز، ئەمما ھېچقانداق ئاغرىتماي شېرىن ـ تاتلىق جان ئالاركەن. ئۇ ئەرك روھىغا تولغان، ئەمما تۇتقۇنغا چۈشكەن، بېقىندى، ئەمما يەنە شۇنچە مەغرۇر ئىكەن. سانجىقتىن تولغانغان ئانا لېتو بىر تۇپ زەيـ تۇن دەرىخىگە يۆلەنگىنىچە ئۇنى... ـــ دىئانا بىردەم تۇـ رۇۋالغاندىن كېيىن، چوڭقۇر بىر تىندى ۋە داۋاملاشتۇردى، ـــ ۋە قوشكېزىكىنى تۇغقان ئىكەن... ـــ دىئانا توختاپ ماـ سىئاسنىڭ كۆزلىرىنىڭ ئىچىگە قاراپ تۇرۇپ، ـــ ئارتەمىسـ نىڭ قوشكېزىكى ئاپوللوغا سەل تۇرۇپ كېلەي، ـــ دېدى، ـــ ئۇ، ئۇنىڭ لەمپىسىگە ”Gnoti Seavton“[1] دەپ يېزىلغان ئىبارـ

---

[1] Gnoti Seavton ـــ يۇنانچە ”ئۆزۈڭنى بىل“ دېگەن گەپ. دەلفىدىكى ئاپوللو ئىبادەتخانـ نىسىنىڭ لەمپىسىگە ئالتۇن ھەل بىلەن يېزىپ قويۇغلۇق. ـــ ت.

دەتخانىسى ۋە ئۇ يەردىن بىر كۈن نېرىدا بۇ ئىككى كەلىمە سۆزدىن كۆزىنى ئالماي تىكىلىپ تۇرغان بۇيۇك پەيلاسوپ سوقرات ھەققىدىمۇ سۆزلەپ بېرىمەن. "Gnoti Seavton"، ئۇ كۈللى كائىناتنىڭ يارىتىلىش سەۋەبىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدىغان، يارىتىلىش ۋەجىمىزنى شەرھلەپ بېرىدىغان كەلىمە! ئالدى بىلەن ئارتەمىسنىڭ جۈپتىڭ گۈلى ھەققىدە سۆزلىشىمگە ئىجازەت بېرىڭ. تا بۈگۈنگىچە نە ئارتەمىس، نە ھېرمۇ ئاڭلاپ باقمىغان بىر گۈل ھەققىدە!

ئەپسانىلەرگە قارىغاندا، ئانىسى بىر كۈنى ئارتەمىسكە باشقا بىر قوشكېزىكىنىڭ بارلىقىنى ئېيتىپتۇ. ئۇ قوشكېزىكنى تېپىش ئۈچۈن ئۆيىنى تەرك ئېتىپتۇ، ئوكيان ئاتلاپ بىر گۈللۈك باغقا يېتىپ كەپتۇ. باغدا ئۇنىڭ شېرىن ئۆلۈم تەمىنى تېتىشى تەلەپ قىلىنىپتۇ. يەنە ئېيتىشلارغا قارىغاندا، قوشكېزىكنى تېپىش ئۈچۈن ئاۋۋال گۈللەرنىڭ ئاۋۇا زىنىى ئاڭلىشى كېرەك ئىكەن.

باغدا بىر نەچچە كۈن تۇرغاندىن كېيىن ئارتەمىس ئۆيىگە قايتىپتۇ ۋە كارىۋات بېشىدىن ئۆزىنى قوشكېزىكنىڭ دەر-گاھىغا يەتكۈزىدىغان بىر ئاچقۇچ تېپىپتۇ. ئۇ ئاچقۇچنى تاپقىنىدىن ناھايىتى سۆيۈنۈپتۇ، ئەمما دەل شۇ چاغدا كاللىسىدا گۈللۈك باغدا كۆرگەن ـ بىلگەنلىرى توغرۇلۇق بىرمۇنچە سوئال پەيدا بولۇپتۇ. كەينىدىن ئۇ گۈللۈك باغدا باغۋەننىڭ ئۆزىنىڭ چېچىنى تەكرار يۇيدۇرغاندا دېگەن گەپلىرىنى ئەسلەپتۇ ۋە كۆڭلى ئارامسىغا چۈشۈپتۇ. "ئۇ قەلبىدىكى بىر ئىزدۇر، ــ دېگەن ئىدى باغۋەن، ــ ھازىرچە غۇۋا، خىرە، ئەمما ۋاقتى

كەلگەندە روشەنلىشىدۇ."

دىئاننا شەپەق تەرەپتىن كېلىۋاتقان يامغۇر بۇلۇتلىرىغا قارىغاچ:

— بەلكى دېيىلگەن ئاشۇ ۋاقىت مۇشۇدۇ، جون، — دەپ قو - شۇپ قويدى، — قاراڭ، ئۆكتەبىر يامغۇرى كېلىۋاتىدۇ...